

LIBRARY COPYRIGHT NOTICE

www.huc.edu/libraries

Regulated Warning

See Code of Federal Regulations, Title 37, Volume 1, Section 201.14:

The copyright law of the United States (title 17, United States Code) governs the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specific conditions is that the photocopy or reproduction is not to be “used for any purpose other than private study, scholarship, or research.” If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of “fair use,” that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copying order if, in its judgment, fulfillment of the order would involve violation of copyright law.

Purchased in Russia.

העצירה

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר

תוכן:

- (א) ציון הדרך-המערב.
- (ב) על הפרק: (1) למלחמת המעוז;
- (ג) כבר הגיעה השעה!
- (ד) דברים אחרים על מאורע חיפה-משה שליט.
- (ה) הסתדרות צעירי-המליצה-ד"ר ש. איזנשטרט.
- (ו) העבודה העברית בארץ ישראל-בן אפרים.
- (ז) חכמיות להכשרה עצמית-ש. חרות.
- (ח) משיח בן יוסף (שיר)-ג. בורסקי.
- (ט) * (שיר)-אליהו מיפוס.
- (י) שירת היער (שיר)-א. מובנפלוגל.
- (יא) פרחי-הסליחה (אנדרה)-אברהם פרנק.
- (יב) רשימת בקורת.
- (יג) בספרות ובעתונות.
- (יד) מכתבים אל המערכת.
- (יז) בישיבות ובאוניברסיטאות.
- (יח) בארץ ישראל.
- (יט) מחיי הצעירים, התנועה והחונך.
- (יך) היראת ספרות.
- (יג) פיליטון: פת שתרית-ר' יוסף.
- (יד) הודעות.

BA
1

שחרית

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר.

לשונות שואפת לזמן לזמן

בארץ ישראל מקלט בטוח ע"י משפט גלוי.

(פרוטקט בול)

ציון דרך.

עברה שנה אחת למיום הופעתה הראשונה של "שחרית". ארוכה וקשה היתה לה שנה זו, שנת מלחמה בתלישות ובדלדול הרוחני של הדור הצעיר, בהתפוררות הכחות ובהתרוקנות האוצר של התלהבות צעירה. פרצופה של השחרית מרם הספיק להתחנך בימים המעטים האלה. כובד פה ואלמות-לשון היו מורגשים בה כמו בדבורו הראשון של תינוק. כחותינו הפובליציסטיים היו מוגבלים. אם הסופרים הצעירים בארץ ישראל צמצמו את עצמם בתחומי-הארץ ויעמדו לשרת לחיים החדשים המתהווים שם ולצרכיהם, הנה בנלות שורר עוד ערבובי-החומים בחיים הצבוריים, הקשר בין הצרכים העממיים ובין הספרות רופף הוא, הרגשתם הצבורית של רוב הסופרים לקויה עוד ועינם סמויה מראות. כי הדרך אל העם עוברת דרך לבות הצעירים מן העם. הקפאון הצבורי לא היה נוח גם לגלוי כחות פובליציסטיים חדשים, אשר ישאו בקרבם את הבטוי הנכון של צבוריות היה וערה, של הרגשת העלבון שבתוך הקפאון ושיסמנו דרכים לעמנו לתחייתו, לעומת זאת פרחה ורבחה אצלנו שירת הבוסר, שירה רפה וענומה, מחוסרת מעוף ומקוריות, שירה הבאה מתוך שעמום ובדידות ושטמנות. למלא את הריקנות שבלב כותביה, הכשרונות השיריים המועטים שנצנצו ועלו בוסן האחרון בשלו משום כך ברוב של גרפומנים חווים.

קשה היתה לנו שנה זו, אבל גם ברכה הביאה בכנפיה. ההרגשה המוחשית של המעשים, כי יש צורך בביטחון וזלדור הצעיר נתאמתה כבר בתקופת ההתחלה הזאת. מתוך המחנה של קוראיי-עברית למקומותיהם נפרשה כת קטנה של צעירים עממיים, המבקשת בספרות העברית הוראת דרך לעבודה וגלוי אפקים לחיים; וכת זו נתאחדה סביבות השחרית, היא עזרה לה למצא בטוי לעצמותה והתגלמות לצורתה המתקמת, המערכת שמשה מרכז מעט לכל מבקש דרך אל העם, פנה קרובה לשבילים הבודדות, הפוורות בארבע כנפות הגולה, מה שאי אפשר היה לנו לעשות על ידי מאמרים הוכרחנו לעשות על ידי מכתבי-הוראה, על ידי גלוי-דברים חרשי של חבר לחברו.

בתקופה זו של דממת ישימון בחוץ היינו עדים להתרסקות אמית ולתסיסה של כחות בפנים בתוך הפלוגות הקטנות של צעירים בעלי-הכרה. מעטים הם ופזורים בערים ובעיירות אלה גדולי-הפרא של תנועת-התחייה, איש לא הנך אותם, איש לא זרע על לבם את גרעיני-התחייה, מן העם יצאו רובם, מן הסימטאות הצרות השרויות בינון, בדרכים עקלקלות באו אל המחנה, נששו דרך באפלה וילכו לקול ההרגשה המוחשית של הצורך ההיסטורי, ובעורם עומדים בצעירותם לבשו רצינות ומסירות לעבודה ויקבלו עליהם לשאת את הנטל של עבודת יום יום באהבה.

עדים היינו לתסיסה בתוך אותו מחנה-הצעירים ולא רק עדי-ראיה לבד, אנו מלאנו את חובתנו במדה האפשרית, אנו עורנו לאחור הכחות של הצעירים העממיים וגם זכינו לראות את תקותנו מתנשמת, ועכשיו, אחרי אשר נתכנסו הרבה מניצוצות הפזורים של חילנו הלאומי תחת דגל אחד ורכים מהם עודם עומדים להתכנס, נשא אנחנו לפנינו את הדגל הזה. מטרתנו תחיה: נפוש ההכרה הלאומית, סדור ההכשרה הלאומית של עצמנו ושל חברינו, קביעות קשר בין העברי הצעיר ובין צרכי עמו ההיסטוריים, ואחרון אחרון חביב - חנוך המעולים שבדור הצעיר בשביל עבודת כבוש לאומי בארץ ישראל.

אם בתוהו עלה כל עמל הדור העברי הצעיר, אשר השקיע בקרקע זרים, אם מתעות שוא ומדוחים היתה דרכו הורה בתוך הגולה, הרי בארץ ישראל יצר במשך זמן מועט ובכחות דלים ומצומצמים את האשיות של חרות לאומית וימצא מתוך מלחמה בגולה שבתוך עצמו וסביבו, את הבטוי לצרכי-עם עברי חפשי ולעבודת בצור בארץ האבות. כבר הכיר עכשיו גם המנהל הרשמי של המשטר הארץ ישראלי עד כמה גדול היה כחם של הצעירים המעטים, שבאו מן הגולה לעבור את הארץ ולבנותה, עד כמה חבבו את הארץ על עובדיה ועד כמה נקשרו על ידי עבודתם הקשה ברנבי אדמת-המולדת. ראשונים היו אלה, נבזרים איומים וצנועים, חלוצים החלולים לפני-הדור, אחריהם נמשכים עכשיו לבות-צעירים רבים מן

הנולד ומרובה עוד יותר מספר התועים פה בתוכנו והמששים דרך באפלה מתוך צמאון לעו ותפש. ספונים עוד בגולה מעינות תתומים של כחות, תחסרים פה בסיס ומרחב-מולדת, והם צריכים גלוי, הכשרה והסעה למרכו הבנין והמלחמה. יש בישראל עשירים בכסף, אלה וראי נחוצים עכשיו לארץ ישראל ובשביל אלה וראי שצריך לעשות חשבונות של רנחים ודיבידנדים, בכדי למשכם לארץ. אבל לצעירי-עמנו יש רוח, יש גענועים לפעולה לאומית רחבה. כל אלה אמנם אינם נמרדים באמת-הסוחר ואין להם מקום בספרי החשבונות, אבל הם שהסיעו את הכת הראשונה של חלוצי-העבודה לארץ ישראל ונאלו מן הכעור ומן השניות של הגלות ויתנו בידם את המחרשה ואת כף-הסנדים לבנות את הריסות ארצנו ולגלות חרפה בישראל, הם לנו סמל חי של עם מתעורר וקם, את נתיבם אנו נסלל, בו נלך ואליו נקרא את כל התועים בדרכם אל העם; על ידי מעשים למפות נפקת את עיניהם הסמויות ונחזק את ידיהם לעבודתנו, וזהו עמדתנו.

מרגשים אנו, כי הברזמר הצבורי כבר מתרומם, רואים אנו את הזרמים החברתיים שוב מתבדלים ומסתדרים במערכת. בעתיד הקרוב תהיה לנו מלחמה לא רק בקפאון, כי אם גם במתנגדים גלויים ומוזגים. לאותו יום אנחנו צריכים עכשיו להתגנם, להכשיר כל אחד את עצמו הכשרה רוחנית, לכל יוכלו כל הרתות שבעולם להיות אותנו מדרך התחיה, בכדי שכל קסמי-הרע של הגלות יהיו חסרי-אונים להמית בלב את צמאון השחרור של העם והארץ. זכות הקיום של ביטחון גלוי עכשיו וברורה, וכל המכיר אותה יצטרף אלינו, בכדי לתת בסיס למפעלנו זה, מפעל שאנו מפתחים אותו ומוסרים לידי הצבור העברי הצעיר, בתקוה שיגדלו וירחיבו ויעשוהו לכלי מכאון הלאומי.

המערכת.

על הפרק.

א.

למלחמת המצוה!

ואם בגלות מוצאים עוד רבים מן העססנים הנכבדים והפחחים-בשיתותיהם כינם לבין עצמם. כי המעשים בארץ-ישראל הם מעשי-ילדות, אלא שצריך כדועבר לדשמש בהם; ואם מן הצד השני יהודים גלויים ספוסים עומדים ודורים, מן יבולע לנו מלאמיותנו הגליות והלחמית, שהשליכה ממנה בפעם הראשונה את עול האסטרופוסות האירופיות-הרי בארץ-ישראל אין אף קוטוב של צדוק דתין ושל תורה וחשש; אין אישיות חפזית מצטרפת על כח הבטוי של ישותה ואין עם חי מתגלל על שהוא חיצה לחיות את חיו העצמיים, ואין נתיבים לאחור בהגת הערכים הלאומיים גם מפני חששות. כך למרנו החשמונאים, כך למדתנו חנה ובניה, כן לומדת אותנו התיספורת של כל עם משתחרר.

אנו הצעירים שבגולה, אין חלקנו כלל בין המתונים והחוששים. אחוזי הקנאה הקשה לשפה הגני משתתפים בכל תמצית ישותנו במלחמת המורים והתינוקות ומלחמה זו עצמה משמשת לנו גורם אמוץ לצירוף לאומי של נשמתו השקועה בנכר, להלאמת הרוח הצעיר ולהכשרת חכרנו. העומדים לצאת לארץ-ישראל, חברינו הפזורים בערים ובעיירות והחיים ברובם חיים קשים, צרפו את פרוטותיהם לפרושות תלמידים שבאוי; אבל גתות הכסף הוא לגבי דידנו רק סימן של התמסרות ואחרות; אפשרותנו סוף סוף מתגלגלת הן נאכל יש מקצוע, שבו נחל כחני ביותר, והוא: א הכשרת הצעירים המתלמדים, המתכוננים לעלות לארץ-ישראל בשביל ללמוד כנתי-המסע הבינונים וביחוד כטכניקום, שלא יחרו בשום אופן על השפה הענכית בתור שפת-ההוראה, כי הכשרת המורים הצעירים שבגולה לעבודת ההוראה העברית והכנוש התרבותי שלט בארץ-ישראל. בכל הערים שבגולה, אשר שם קימים כתי ספר בינונים וגבוהים ובכל עיירה, אשר שם יש מורים ערבים צעירים, צריכה להעשות עבודה זו.

זהו חובתנו: מלאים היא לעבודת חברינו בארץ-ישראל ואותה נמלא כל זמן, שאנו יושבים בתוך הגולה ובה נמצא נוחם כשעת גענוענו המרובים לארץ-ישראל.

ב. כבר הגיעה השעה:

זה שנים אחדות שבמחנה הציוני עומדים אנו, קבוצת אנשים קטנה, הקרובה ביותר אל המצי-העם, וקובלים וקוראים תגר על שאין מקצועים לשפה היהודית בהסתדרות את המקום הראוי לה לפי ערכה. היתכן, מוענים אנו, כי התנועה הציונית, שהיא ביסדת תנועה-עם, לא תמצא לה כמיו באותה השפה שבה מדבר רוב מנינו ורוב בנינו של ישראל? היתכן, שתרעיון הציוני לא יתגלם בצורות השפה העממית ולא יבא לו בת ספחת, בכדי לרבר כה אל העה במחנה. אין מן הצורך לחזור עוד הפעם על כל המענות האלו. הרי ידוע הוא, כי אם התנועה הציונית לא התקדמה עוד במדה שצריכה היתה להתקדם ואם השרירות הרחבות של העם אינן נחקרות בהמון תחת הגל הציוני, הרי אין זה משום שמצב העם כיום מסא את עינו מראות את הדרך של התחיה, אלא מפני שלרוב העם אין מושג נכון ע"ד מהותה של הציונות, על כנושית בארץ האבות ועל החיים אשר הפיחה באברים המדוללים של האומה הפגורה. אענתות היהדות הויסית מקנה על פי הרוב לסוראיה רק פרוי-דיעות מניחות ומקירות, אבל אין היא מאירה את החיים לכל תלפותיהם מתוך השקפת היהודי, כן-התחיה היהודי הממני נעשה לקורא מובק של העדויות הויסית, פרישת העדות עוברת לפניו בכל יום לכל פרשה, אבל אין מורין לו באופן ברור על הססקנות ההכרחיות מן המצב הזה, הוא צריך לעשות אותן בעצמו ולא תמיד היא יכל לכוון את לבו לקראת הפתרון היחיד והאפשרי של שאלת-חיו. חובתנו אנו היא לתורות לעם את המצא מן הגלות.

ואין אנו רוצים להתגלל כלל ולחזור מעל בימה עברית זו, שסבענוה ברובו כל כחותיה הרים, על שבער-האמנים, אשר נשבענו לשפה העברית; אבל הרי אי אפשר לסור עין לפני המציאות: העם בהמוניו מדבר בשפה היהודית ואין כל הכות שבעולם יכולים להעביר אותו על דעתו זו, שהוא תולדת של גורמים היסטוריים; צריך להתחזות שני יסודי כח-האומה, על מנת שתשתנה גם השפה תחיה בפיה. ואותו שני יסודי אמנם מפתח: מצד אחד הילכת התרבות של חיו ומטמיעה אותו דאחיה יחד מתפרצת אל מחנה שפת-המדע והחקק את רגליה של השפה היהודית, סגנות העצמיות הלאומית והעצמי הלאומי, ומן הצד השני הילכת השפה העברית, כתור השפה הלאומית של עם ישראל, בתור שפת-החלוצים הווצאים מן הגלות, וקמה לתחיה שלמה בארץ ישראל. אנחנו, הקוראים ליציאה מן הגלות, צריכים לכרוא את הגורמים, אשר ישיבו להמצי-העם את שפתם הלאומית ואתה יחד את הרצון הלאומי, והנחיים האלה הם קביות מרכו לאומי בארץ ישראל. אבל עד שאנו תולכים ובונים מינו זה, אל לנו להסיח את דעתנו משפת המנינו בגולה, כי גהל ערכה החיובי של השפה היהודית כעה התנועה העברית ובעד עכוב-הסמיעה שלנו בארצות גלותנו. האם עוד לא הגיעה השעה לעמוד על אמת אלפא-ביתית זו?

והא זה פלא: דוקה בימי כרחתה של הציונות הפוליטית, כשעה שחכנו בכל יום לתרשות מפתיעות, כשלא היו מורים עוד בערכו של הרצון הלאומי ושל ההכרה הלאומית, דוקה או נהכ מה שנכתב ודוקה או נתקמה בימה לציונות בשפת ההמנים. ובימינו אלה, כשהציונות נתעמסה ותקבע על סדר היום במקום משא ומתן של יחידים את עבודת העם, עכשיו כשעבודתנו העיקרית צריכה להיות הכשרת-הילכות וכשא-אפשרי גם לרבר אל העם בעל פה, אין ספורות עממית לרעיונו. האם לא מכת-סגורות היא?

הציונות כמורה אירופה נצטמצמה כבר יותר מדי בתני קטן וצר והיא צמאה לחיים הבלתי-אמצעים, לכח התמוני, לדלולה וצמצומה זה עשות מחוסרת דם, מחוסרת-חיים ומעוף איראלי; לדלולה וצמצומה זה הוא הקורא אותה עכשיו למלא את התוהו אשר ברתה בינה ובין המצי-ישראל. התחילו במתנה הציוני להכיר את סכנת הפרישות, נמנו וגמרו להענות לדרישת תחברים ולחדש את תוצאת השכונות הציוני המנה בשפה היהודית. בעלי הדעה דקציונית אכן סלקו את ידם מן העבודה גם הפעם, ויפנו לקרן זוית והזתה מחנים עמדים ותוהים. אבל לנו, שאין תחומים כינוי ובין העם, הגיעה שעת-עבודה לבסוף-הבימה הנוסדת, שעה של גלוי השפעתנו על מהלכה הרוחני.

משנה שליט.

דברים אחרים על מאורע חיפה

כל מפלגה בריאה ואמיצה אינה יראה מפני הבקרת העצמית. ברגעים קשים וחשובים בחייה מתגלה לפני מעצמו הצורך בדין וחשבון, שהוא יותר חיפה לפי תכניתו לחשבון הנפש. מאורע חיפה-זהו עכשיו התעו הששוב הזה בחיי הציונות. גרמים ומדעונים הם כל כחות-החיים של התנועה, מן המרכז הארץ-ישראלי יוצאים גלי-השפעה ככרה ומקיפים את כל הגולה. כל בטואיה של המלחמה הלאומית בעד כבודה וצרכי-חיה של האומה תולכים ונמשכים תוך כדי תעו כעין דם אלפא-י בכל תפיצות עמנו. נעשה ברור כשמש לכל אדם מישראל, שיש רק בכחו להבריל בין האור ובין החשך, כי המלחמה בעד השלמת-השפה העברית כהשנניקים החיפאי אינה מלחמה-מפלגה לבר. מלחמת ההסתדרות הציונית בחוריה העוזה קבלה את הצורה של מלחמת הלאומיות העברית בהאמפריאלוטים הגרמני וכל אותה תנועה-המחאה היא בלי ספק אחד הפרקים הגהדרים בקורות התחיה הלאומית של עם ישראל. מצד אחד קנסול גרמני עם זנדרמים וכלי נשק, מאח-לעו בה-אספספע צייטונג, ובקול-גור סאנצנאלס, יורדם בעלי-החוקה, ובעלי-הטענה ומן הצד השני-הסתדרות המורים העבריים, כל העדויות העברית והיהודית, כל מה שיש מן הלאומי ביהדות, זהו באמת תעו חשוב בחיי הציונות, והשעה הזאת היא ראייה ביותר, בכדי לסקור בה על הדרך שעברנו, בכדי להסתכל אם הכל היה יפה ונכון ובכדי להעריך את כל המעשים בקשר עם המאורע החשוב הזה.

באחד הגליונות האחרונים של "די וועלט" נתפרסם מכתבו של ד"ר מאקס נורדוי על מלחמת השפות בארץ-ישראל, והמכתב הזה הוא כבר מעין חשטון הנפש, אם כי חשטון מתון זהה. נורדוי מקר על המאורעות מתוך השקפה מעשית: מה אנו מטיחים כלפי ה"עוזה"-שואל גרדוי-גלום זה שהוא אנה עובית לאומית? והרי הוא לא יצירה מעולם, כי עברית לאומית היא. דענויות, אשר הביאו לידי "סח כבוד זה ושהגם התחכים את כל מעשיות, די ברורים הם ומוכחים כבר בעצם שמה. היא קוראה לה "עוזה" ומציגת את עצמה בשם-גרמני. ובכן, נמקיזה אינם סוד כמס. היא מבארת, שהיא נוטה רחמים לבני-החמה הסובלים וכי היא גרמנית-ספרוטית... כשנתנה מקום בכתי הספר שלה בארץ-ישראל לשפה העברית, הרי עשתה את זאת רק מפני טעמים מעשיים. כהתאם לתנאי-המקום, אבל לא מתוך הוראה כעיקר-הרצון הלאומי העברי. ה"עוזה" אינה אשמה כלל בזה, שהעדר הפועל שלנו לא הוכיר את כל אלה. עד כמה שזוהו לו, לא בקשה ה"עוזה" את

ר"ר שמואל אייזנשטדט.

הסתדרות צעירי הגולה.

(א.)

בראשית הופעתה היתה תנועת דתחיה בכללה מפעל של צעירים, ויסודה היה מונח במתכונת הניסיון הנפשי, שנתחוללה בלב מעולי-הדור. כל אלה שנפשו הרענה והערה לא נשתכרה כולה להתגלגל-הגלות, כל אלה שנשמתם כלבם נצוץ אור מנשמתו השלמה של עם חפשי ולא השלימו עם הקפאון של ההתגשה הלאומית, יצאו אחרי חסימת ארובה ותחלוקה יתרו לשם שני המבנים כולה, לשם בנין מרכז לאומי בארץ-ישראל על יסודי העבודה וכבוש הקרקע (כילוי); ואחר כך כשתעמקת ההתגלגלות והתחלשות התעוררה תנועה המכוונת כלפי חוץ עמם עמק דרך ולשם מלחמה וחינוך בעד עמי היהדות (בני משה). הדור הישן, שלא הגיש וישראל יכול היה להגיש את פעמי-דתחיה בתוך אותם זמנים-הבתירות, התקומם ע"י דרכו וגלגלם כמסכים שלו וידגיש את הכנת-היהדות המנוחות לו, ואת המשמרת הקיצונית, ששמשה במשך הדור בתורת תרומה גוף שמועתי-האומה—ותהי מלחמת דעות נטושה ולא רק מלחמת-דעות לבד, ונשענה הימים והמלחמה בשדה המערכה נשתתקה, והתעוררע מוכשר להסתכלות שלה ושקטה, הטרנו, כי יפה היה כחם וגל שני הצדדים הלוחמים, וכי רק מתוך מלחמתם תבשלה ונקבעה סיגיונה נכונה, ירושה דתית לימים הבאים. המשמרת הקיצונית של הדור הישן והשאיפה הנפורה לחדוש ולחקון של ראשוני תנועת-התחיה, בהמנו ביתה והכניסו לתוך התנועה הלאומית מקורות עמקה מצד אותה והענוגות מצד

(*) פרק זה נדפס בתוברת ד'—ה' של השנה העברה, אבל בכרי שיחה בוד התורמים החדשים דבר שלם, תורמים אנו עליו שנית.

כה, פאלעסטינא-האנדרון של דוד מריטש וזאוו, איך עשים שם תעמולה בעד השפה הגרמנית בארץ-ישראל. פרוטופוטר גרמנית מאותו המין של ה"עורה". הש של בחילה מתעורר אצלנו לקראת פרוטופוטר זו, שהאדון מריטש והרבה מן הצעירים הגרמנים מוצאים לה נחת רוח. בשעה שהוצאת הספרים, "קדמה" נגשה להוציא ביחד עם ועד חכמי-ציון בארץ, את ספרו זה של מריטש בשפה הרוסית, עוררו אצלם הסקמות האלה של לחץ פינאם כלפי גרמניה הש של נועל כמדה כו, שהיו מיסדיים למחוק אותם לגמרי, ולמריטש דרי יש חסדים רבים בין הצעירים, שעוד בערב המאורעות של חיפה היו פטרופים גרמנים ופרנצייס, אנגלים וכו' תרי אחת היא לבני דרך, פטרופים מסופים של בעלי-ה"עורה". ולכן גם מצד זה כראי וכראי לסקור מעם על העברה ולעשות קצת דין וחשבון.

ומשום כך יפה כחם ונשגב ערכם התכני של המאורעות בחיפה משביל הצעירות עצמה, ערכה הלאומי הכללי של מלחמת-השפה כדור היא לכל אדם פיוסרואל, שלבו ער ועינו סקנות. אבל כאילו היותו אצלנו את דעות לגמרי מערכה המנימו בשביל אותן השתתפות, שהן בעצמן נושאות את דגלי המלחמה, ושקול קריאתן נקדם הוא: נצחון הבכוד הלאומי והתחיה הלאומית.

רק כשיצטרפו שני המומנטים האלה של מלחמת-השפה וחד נכיר את כל חוקם הגדול ואת ערכם הנשגב של המאורעות בחיפה.

(*) השיח את הממורים 138 והעמוד 169 של ההוצאה הגרמנית (1910) עם העמודים 118 והעמוד 148 של ההוצאה הרוסית (1912) מן הספר הזה.

באמת, כראי למט שתכלול דעתי, דעתי, מי שהיה צעד, ולקחתם לכם—משלכם!

בכס, מיני צעירותו למדתו דתה ויצא לי כלל נחל: הסיוות אינה מבואה כלום וחוקרת נעשה לנשטם איננה ענין כלל; אתם, הצעירים, אינכם צריכים לסבול שום כפיתות, כל זה דה ויכול להפוך מקום כאות מרבר תורב, כחוקתם הברברים, כשהעולם היהודי היה נמצא עיון במורא גדול, תחת חושם העשרמכות, ולא עכשו, בחקוקת העיבוליות, כשאין אנו יראים וחרדים כסר מפני שום דבר ונשאלים פסטים עשר מכות אינן עשות עלינו שום רושם כלל, אפילו אלו שכתובות ומסורות לנו בפועל כמס... אדרכת, המכות הללו מלאו את המאה והפנינו לגמרי את הפחד; הצרות בעצמן צננו כליכך את העצבים, עד שכל המוראים הגדולים הם עכשו לא כלום; פחדו בציון חשאים, אבל לא חייבי מותות בידיה, ולא עוד אלא שהמכות התוריות תן תן שהקשיות והכבדות והקשו את חלב היהודי העקשני ויצאנו כבדול, כאותו הברול הבא באש ותחת המפשי ויצא פסם מפורש ומפורס, אבל מוצק וחוק, ולב העקש הזה מתחנן ומתפטר ומתגשש על חבית ועל התחורפות, על האדנות ועל העבדות, על הטיקא ועל הקא. אפשר תאמרו, ששעות היא בידי, ובי עוד יש ויש פחדים מהדיושנות שענבתם בסך וחוב, הגשפין אחד אתר לויקת מי גרה ומורעים לבעל ותוא אינו נעוה, בירש גם פוויס מילרי החכמה העבכנית שסריו שושפו במים בכדו להכנס אל המקדש ולא שחרר מסומאם (המקם הכשיל) ר"ל בחלל כחונה—ב"פיר" שהוא חזירי ולא גוי ממש—, אבל אין אנו למדין דבר משמאירפס אלה, כי כלום מביאין ראיה מן השושים והתנוקות שהסריות ועשו כה שש? אנו היה נחיה את אשר היינו תמיד: עיריפנים וקשידות, צמורי ברול מוצקים חשומים בפני המסדה ואינם מחשופים—ולא גורא מוצאה של גוהם...

משמ לי, שדעתי מתקבלת אצלכם, שסככים אתם לתחלואות של של היהודי העליון, היהודי העקש והנאצי, התקין והלוחם—ואם כך, אנשיחיל אתם! אהבתים! וכאבתים אתכם אנד, לכם כאותו ענין עוד דבר אחד: שאין אתם נרתעין לאחור מפני חשן ומל פת דלית ואין אתם

עושה, יען כי מארע-היפה, הוא נכה לאחד המעשה; ואני מרשה לעצמי להגיד בנחתון נמר, כי ללא: המהדורות המרים בארץ-ישראל, כי או לא היתה כל המלחמה מקבלת צורה נהויה וכוללת כמו שקבלה, אני רוצה לומר, שהאנטיציפית, הקראתה הראשונה למלחמה, לא באה מצד המהדורות הציוניות, כי אם מצד המהדורות פרוטיות, המהדורות של מורים עברית-לאומית, שהיה בכחה לרכז סביבה את כל היסודות הערים והחזונים שבמהדורות הלאומיות, להק, המהדורות הציונית התגדה שלא נדון וכלי מחשבה קדומת, מעשה היו מהפסי-פרנצייס ואפרוטוניסטים, כמו שהורה בצדק, אם כי נמתינת יתרה—מאקס גורדי במאמרו ב"ד העל"ט, אין עושים הוה כענין חשוב כזה במהדורות החופא על יסוד של המהדורות גורדי ועל אותה כמה וכמה אין עושה כך מפלגה, שכל עבודתה צריכה להתבסס על יסודות עיקרים מוצקים וקבועים.

ולא רק זה בלבד, כמו שהיתה הציונות אפרוטוניסטרית ביחסה אל המהדורות, העובדות בארצות המורה, כן היו גם הצעירים, ביחוד בגרמניה, אפרוטוניסטיים אל שאלת-השפה, אל אותה השאלה הגדולה, אשר הצוה, עכשו את אש התקומה וההתמאחות בכל ישראל.

אני רוצה להזכיר עכשו את בקורת אחד העם על ספרו "אליטילאנד" של דרצל, אני רוצה גם להזכיר את העובדה, כי זמן קצר לפני התפרצות המלחמה, בשעה שצא נכה, "הזמן" במאמר נהורה, שאם לא תהיה שפת ההוראה במהדורות עברית אין צורך במוסד זה כלל—בשעה זו התנהל עיה בחוגים הצעירים עצמם המלומים: האם הקה עברית או אולי באמרת שפה אירופאית; אין רצוני להזכיר את כל אלה, כל היודע יודע, ואם תא ודע, הרי תא גם מנין.

אבל מה שאני רוצה להזכיר ולחזור ולהזכיר זו היא השפה הקבועה, שישנה בכל החם הזה, קחו, למשל, ספר ציוני

השהותונו בנין המהדורות החופא, אנו העענו את זו לפיה בעצמנו, ה"עורה" הפנימה לה, הרי היתה לה, תרשות לחשב, כי עושים אנחנו את דבר אחר עיון מהב, אבל לאבנו לא היה דבר כך... אנחנו נתנו לה כמתנה את הכרע בשביל בנין המהדורות, כעודת חברי-מפלגתנו נאספו למבחו פסמי-מסגדולים ואנחנו לא הרענו למפנה כל עזרת, כי המהדורות הוה יתה עמרי לאומי...

והו כבר קצת דין וחשבון, קצת תוספת חדדי על מעשי-עצמנו. יותר מדי כבר סמנו על יסודה של דע, ה, יותר מדי כבר התעלס עמנו, באהבים, יותר מדי כבר התנאו באותו שדך מיוחס, שיש עם האדונים סימן ונתן, ויחס כזה אל חברות העמדות מחצה לנו הרי נעשה במשך השנים האחרונות לכעין שנה קבועה בציונות...

כן, לכעין שנה קבועה נעשה הדבר; ומשום כך חשיבות הענין היא גדולה הרבה יותר מאשר משמרים רבים. בציונות של הזמן האחרון שלט יחס אפרוטוניסטי אל כל המהדורות, העובדות בארצות המורה, לו היינו הוצים לציר לו בצבעים כהדים ומדויקים את הסוליסקה של המהדורות הציונית כלפי הקי"א, ה"אליאנס" וה"עורה", היתה תמונה מענינת מתגלית לפני עינינו, תמונה שיש ללמד ממנה הרבה, וחלק גדול מכל המעשים, המתחים עכשו בחיפה היה נעשה יותר בולט וכוהר לעיננו. המלחמה של חיפה צריכה קודם כל לעשרת את העסקים הצעירים יותר פנחים ולחזות להם על הנחיצות ההכרחית, לתת לציונות באקציה המורה פרוץ צמורי ולאומי כהוה תלוי, שיהיה בו פחות מן ה"היסטוריות" ויותר מן העובדות הלאומיות המעשיות. צה"ן כי ישפיע סך סך מאורע-חיפה ויביא לידו כך, שתקבע בציונות שפה, שדעה ומהדורות, איך היא צריכה להתייחס לה"עורה", שתהיה בעלת יכולת לעשרת הוה ראוי לעצמה עם חברה אינו שווא, ושיתה לה למפרע יחס גורניסמואל ברה ומדויק לכל המעשים שהיא

פת שחרית

(שם פילוסופיה של מי שהיה צעיר)

(א.)

רבותי וחברי ותלמידי הצעירים!

רוצה אני להתרוע אליכם, להסתחב בחברתכם הצעירה, להתרוע עמכם כדעתי, אני רוצה שנהיה לאחים טובים, בינינו—ובשביל כך צריך אני להכנס עמכם בדברים, לדבר ולדבר, כי חלא על כן עכרי אנכי, מודעא דאברהם קא אחינא, שדברים בעלמא היה עושה נפשות ומתחכם עליהן, מבני בניו של אותו חכם יושב אהלים, דקא יתיב וטרים ומנצח באהבה, ואפילו האמתות לא עקרו בפני הנסיין; וחרע שכן הוא, שעל גורמא זו היוקים כל "העולם" היהודי, כי אפילו עכשו, אחרי כל ההתפתחות שצברו עלינו, יש לנו עדיין יין מילונים אחים ואחיות, מלבד אלו שסמו ושנאנו ושנשמתו, וכלם בדבורא בעלמא מי לתן; כללו של דבר: הקול קול יעקב ובוח כהנו יפה, ורלא כ"י, יין, שאין ת"כודיטראפס' שלו נקטת אלא כהרפת חין שפיריפוס וחבית, כ"י, כבן בנו זה של עשו הרשע שעולמו הישתת על אכילה ושתייה גורא; עי וז גם את עשרת הדברות לא קבל, מפני שדברים בלבד הם לו לא כלום, אבל אנן-הם חייבו ואך ימינו, ובכן הבו ונתנדע באשר דבריון ודע, רבותי, שרוצה אני לדבר אליכם בלשוני ובסגנוני שהשמשתי בהם קודם לזה, פרם שוקנתי, ויכולני להבטיחכם למפרע שלפטים, אפשר, אירי לכם גם הדברים של פסם, אבל רובא דרובא — דברים שאין בהם פסם, אותו הפעם שפספסם ומקובל ומרועה בעניי הכריות שבעולמו חוקן, או פסום, דברים שאין להם שחר, דברים שעדיין הם מכוסים באפלת ליל, או שת"ה מאפילים עליהם במילות משום עין דרע—ולבא לפומא לא גליא...

ומה שאני עושה הוא לטובתכם, בכדי למכת קצת את דעתכם ששעממת אפוסרופי התנועות יאירי חסרות ולשבור מעט את על הפלפלים הרורים בקהיכם, ובצדק בכדי לשעשע אתכם רגע, להציאכם פסם סבור העני ולתפני

קצת את המרירות והלוחות שכל פנות תיכם הצבוריים, אותה המרירות שפונט את המחשבה ומרשלת את המעשה, ששעממת את הנפש ומסמסת את הלב, אל תתנו עצבות וראים אנו!

אכל קודם-כל צריך אני לבקש פסם, רבותי, שלא תחשבוני אפילו עכשו לוקן יותר פראי, לשבא מלובן הבא לכות את נכדי בדעה ובונה והשכל, לקנייט של החבה-קיושא, של אלה שאין להם בשלמם אלא חכמה גורא, פילוסופיה כבדת הראש לתוד, מבלי שום נחות צעירות! לאתר מאותם חוקנים, שהכניסו זקנה בכל מקום שנאנו בו עינים... רבותי! עד לא הניעה שתי להניח ביניכם איזו חכמה ולהסתלק מן העולם, הוה לעולם שבונו פס, —לשום הפקדים והאפיריפוס והאשרפופים שהפחה של תנועתנו בכל מדינה ומדינה. אפסם יש ויש עוד נקסיות בהלונשיות של התעשה והתעמולה הלאומית, אבל קש גם ספסר תנו של נקטים וחוקקים לתן עכשו, ונקים ששחלקו מעלם חרין, הם צריכים למצא מנוחה גבוהה במרומי הכרמל והבשן והגלעד ויתר המסקמות הקדושים, —הם ולא אני!

צריך אני להגיד לכם, ועדי רמן חבירי, שלפנים צעיר חיתי כאחד מכם, צעיר שבצעירים היותר צעירים, ודא הוא עקא; בשביל זה ענמ וקנתי מעש; הדבר פשוט; שנים היו לי, שנים צעירות יותר מראי, תלמות, סוקות, קרענות—ותכוונה העינים מרוב עבודה; הפה היה ממלל ברברין, כתוצרת ממש, סציות, פירע, הכל כמתנה צעיר רוחה, ומיץ-יושרה בבחל פיו עצמו, והאפסומא שלי—על זו אין מה לדבר: היא בלעה אל תוכה הכל תכן ומספוא, חומר ולבנים, תאוריות כבדות ופלאסטרות קשות, כל מיני איזמים, ואציות ושאר ויקות, ומפני זה לא הספיקה לעכל את הכל ויטן סוף כפלה המהנה—ומלאת הסרפן תקסתי ואך אחריה... והתגלגלים הנשמת נודכו ונתחדדו ויבשוליו לתאורתיקן צעיר, ולולא דסטפטיא חיתי אומי—לפילוסוף צעיר...

כך אני מתייב לפנים, רבותי הצעירים, ואתם, אם צעירים אתם

מוכלים כפית בלשונא מצום, כך אין אתם צריכים לסבול שום כפית אחרת, אפילו זו שבאח מספרא דקדושה, מצד חוקן דקובי'ה בעצמו; ולא זו בלבד, אלא שאין לכם לקבל גם מוחות של הוד מלכותה ה"שחרית" שלכם ענמה, תנה, למשל, אנו מסובין כאן ופוסקים בשיתה ואנשיה באים ואומרים לכם: חברינו! תניע זמן קריאה של "שחרית"—אזורים אתם שיש לענות אחריהם וידר? לא ולא! אתם צריכים להגיד להם: מרגן ורובין! לאם לכם עם הצעירים, תנו להם קודם איזו מאלל קל, רק ופס שנה להתעכל, יסערו את לבם מתחלה ואחרי יצאו ויקראו; כלום אתם מתביישים לומר את האמת? הנידו כפה מלא, דרשו, כי הלא על כן אנשיחיל אתם! ובפרם שהרין עסכם, כי כבר נפסקה הלכה בסור חכמים ונכונים שלנו, שראשית תבמת הוא פת"שחרית ומצוה זו קרפה להורה; וכאמא כבר נתקבל הדבר הזה בחבה ויתרת בכל תפוצות פרוטוננו, וביתוד בכאן, בורשת—מה תוא נחשב כמעט לאחת האקסומות, כסו הקיוקש הפולני, שאין מהררין אחריה... עכשו כבר אין לנו פת אפילו סופר אחר שלא ישתמש בקנוה סעודה עוד פרם שקרא ושנה, הפרק עם מוסר השוב כבר נשתכת כאן לגמרי, והפת והמלח והמים המצומצמים-החריבים שלו לתורה-נמסרו לתאכיוון הספרותי שכירושלים דלומא...

גורת סופרים היא, שאין קורין ואין כותבין אלא בבשן מלאה, ובכדי שלא יהא לבכם נוקם: הרי מנינו עדיך, אם פת"שחרית" זו, או ה"שחרית" עצמה, — מי קורם למי? מוצא אני את עצמי מחויב ללכות לכם את החששא שמקרת בפויו; הושטני שאנשיה טמנו בה רשת לגלגלכם, יודע אני כחם שטנרין הם קצת אחרי בעלי התריסין, ומי יודע אם לא העפסו את "שחריתכם" בארשילרית בברד, ב"מאפריסטיקה" תותחנית ובשאר כלי-יון קשים כאלו, כי הן לא להנם מאורסת היא באה... וגם אחרי כל זה עדיין אתם פוסחים על שתי המעפים?

נבפרו רחמי לכם, צעירים עשומים... אבל—אל תיראו! אנכי אחיה למנן לכם בכל צרה ומצוקה... קורא אני אתכם אלי, בואו חוקן ואמנו את עצמכם בהי מיני הרניטא שיש לכם כאויר; ובין שסור בפני עצמו נקבע לי בתתית, הרי הוה, תתקן מסערכות התפתחים, בואו, אחיבי אלי—למחצית,

שני; ומצדן זה, שבא מתוך המלחמה ניונה התנועה במשך עשר שנים וחזרה נשבע על הסתדרות התחיה בגולה ועל עבודת הגאולה בארץ-ישראל.

וכך מסקנה המלחמה לזמן. הרעיון של חברת ציון נעשה לדרך כבושה לרבים, פרצו והיוסאזי נקבע והרגלים היו לו ואפקי עבודה נסמנו לו, צרים ומצומצמים לגבול, אבל בתורים ושלמים לגבול. הוא לא נתלבט עדיין בשאלות החברתיות, הכוחות נישבו הארץ, הציאה מן הגולה היתה בשבילו בעיקרה שינוי מקום לבד, קניית-הארץ וגאולתה עזה היו בשבילו שני מושגים נדמים. אחרי המהפכה, שחוללה ה"ביליזם" ובני משה, כאילו קפאה שוב המחשבה הלאומית. כאמצע שנות השישים למספר השתורה הרמפה הגולה כחוק תנועת התחיה; לילענבלום המתפרץ והלוחם הגדול כתקופתו הראשונה שמש עכשיו בתור מוכיח דודק של חובבי ציון והיה שקוע בעבודתו היום-יומית. אחד העם, הארי בחבורת "בני משה" נעשה לבדו כמעט בודד בזמנו המניע את המחשבה העברית, אבל הוא עמד כבר בצהי השורה-הרבים של התנועה כמסתכל וצופה. הסדרות היתה עניה ודלה בצבעים וגונים, השורה של תקופת ההשכלה המהירה ועוקרת נפסקה, ויהודה ליב גורדון, שלא ראה את הגולה, חשב את עצמו "לאחרון במשחית יתירה". שורת תחיה אמיצה, מלאה דוח ושוו, לאותה זמנע וצמחו לשלמות, שורה מלאה הרגשה עמוקה של קרע-הלב ופתיחות-הגפוש מרם באת. חיים נתמן ביאלק עוד מרם בגולה ונשמחו עוד ינקת מורה המסורת בפנת בית המדרש. העבודה הצבורית בגולה נצטמצמה בגדה הצרפתית; צדקה מצד ישראל וצדקה מצד הממשלה, ולא היתה לה סיפא ותכנית כללית. ובארץ-ישראל עצמה התנהלה עבודה פועמת ודלה, הסתדרות וכבוד לאומי, ומעשיהם של עובדי ארמון-ישראל ברובם לא היו מכוונים כלל כלפי תחיה וכבוש הארץ. וכמו שהיו דגים זקני החר בשעת תופעתה של חברת ציון, כך רגו עכשיו "חובבי ציון" בעצמם על

המצב בעינים קמויות; הכל היה בעיניהם טוב ויפה ולא הכיר את האורך בתקונים ובשנויים יסודיים ומנימיים... אבל המשנים והמתקנים כבר היו נכח, והן צרים נחלדו ונתגלו בפועל; כוונת באגרות, קדימה" כבר היה מסודר צעה בעל לב תמה ועינים חולמות, אשר צריך היה לפתח בקרב את פרשת-הציונות הגדולה. הציונות המדינית של הם ואליפנס, והציונות הרחוקה של יחאל מיכל פנים, משה ליב לילענבלום ואחר העם יצאו כבר מחיק לתחומה המצומצם של חברת ציון ושמשו את המסכת לחוליה חדשה, אבל איש מרם ידע לקבוע את צורפם, לא נקבעו עדיין-סימנים ברורות, שוכשו את הלכבות, אשר חברת ציון היתה צדה בשבילם.

והנה בא הרצל והקם את חלום הפז שלו: "מדינת היהודים", והבליט כעצמו ובספרו את פרצו של העברי הצעיר, החפשי, האוני, המעריך ומכבד את עצמו, הוא בא וקבע את חכונתו המדינית של העיון התחיה וישקף על ההזדהות העולמית כעל צבא-העמית של תנועה. הוא קבע את פרצו הרעיון הציוני, את התורה שבכתב" שלו, ואחריו באו הקונגרסים והספרות הציונית, שניקו מתוך העם ומתוך העבה הלאומית, ונעשו מעכשיו ל"תורה שבכתב" שלה. הציונות, המכניסה נשים וגונים חדשים בכל יום אל תוך מערכת המחשבות וההרגשות המתרחבת. הציונות היתה ביוספה אל חברת ציון תנועה מתקדמת וצעירה, תנועה לוחמת גאה, ואם חברת ציון לא נשארה מחוצה לציונות ובחנה לעצמה להלחם בה מתוכה, הרי זה רק בשביל שהציונות, שנאה בפסיעת ענק, סחפה אחריה את רוב המכריע של "חובבי ציון", ששפה את כל עמדותיהם הרופפות; כי, כהניו ככל תנועה עברית במורה אירופא, לא היתה גם לחברת ציון הסתדרות שלמה ומצוקה, והרי עבודתה נצטמצמה כאותו חלק של אירופא. רק הציונות אחתה בפעם הראשונה את קרע-ההזדהות העולמית והגשה את גבול-האצות ואת חלקי-היבשה.

ומנין מבפנים, מפני השמש הכפות שבכית המדרש, ומכח-מפני הנומר המתהלך ברחוב, ובכל מקום בשרה וכיכר, בין כל דר ועמק ותחת כל עץ רענן, בשמש ומיתות של ישיע ופריו, המבשרות תיקון עולם בסלכות החפשי, ובה בשעה קמו והתעוררו, הרענים והחיים" וכל עושיה-המלאכה הפורלשיונים, ואפילו שולאי-דגרי, ויתרסמו למעלה כון עד שהם, הפורלשיונים, היו הכל, והכל היו פורלשיונים, אפילו חדש שוש וקפן, ועל צבאם הכרתי והספתי, האקספרנים ובני הרבנים והבסלנים ויתר חובשי בית המדרש, שהיו עומדים לפנינו ומנחין זה את זה בהלכה של פורלשיונות וישראליות ובנין גרשים בין זו לזו על ידי פיסים ופיקסנים, —אלו מושכין אותו דאן ואלו דאן, — והפורלשיון האמתי שמד ומשתתה ומתריש... או יומי הרעש הגדול והנורא הזה, כשעון בכר כסה את כל המחנה מסביב וסערה עברה בים החיים, ואפילו ספחה ראתה בים זה מראות אלהים ועבדיו שבמשי אמן גם הם אמרו שירה, — או היתה הדיסקוסיה רוח אפיו, כי אלמלי היא ששפחה לג, לא היתה שום תיאוריה שבעולם יכולה לתקופ, ובפרס תיאוריות עדינות, רכות ואיוריות כשלנו. ולפיקר היו לנו בכל ימי הסערה דיסקוסיות מכל המינים; היו השאיות כלפי חוץ ומאונות מבפנים, שנצטפסו ונצטפסו בסתירת בשעת אסור, עד קודם מכן קונסטיטוציה, בשעה שהכנופיות היו עדיין אסורות, והחברים היו נתפסין למלכות ושלין לרדום; היו גם מוסביות מלגו ומכר, שנהנו בריש גלי בשעת החור, אחי מכן קונסטיטוציה, כשכבר הותרו האספות והותרה הרצועה...

וכל אלה באו אלינו ממרומי שחקים, תופיש בעז וממשלה, — אלהים באו לשפוט את הארץ ויהי קולות וברקים וענן בכר סאר ואש שזוקתת סביב, וגרשים תבל ומלואה; שפעו עטים ורגוון וגם מלכים חדרו מפניו... ומפני הקול האריר והחוק שהיה מנמר בחללו של עולם, לא נשמע קול חצוני הנורא המתהלך בבתי ישראל, אנקת ההמון, הספראו"י הכוכה למשפוחותיו... לא נשמע קול פריצאראם הארבים לנפשותינו, שאן חיתוריש השואפים לפרק, הצמאים לרם חללים... החיים התכלים של האי עלמא, חיי השעה, גרוו לגמי מפני חיי עולם; ענינים גדלים ורמים, גבוהים עד למרומי שמים המסיקי

ושוב מתחילה מלחמה; מלחמת-בנין, המויה את עורקי-העם שהיו קפואים ומחנקת את האוה העברי, בעל הברה ורהשה של בן עם חי. ואותה מלחמה, שהיתה עתידה להרחיב ולהעשיר לשונות ולמלא את הציונות, מתנהלת מעכשיו כשני אנשים. מצד אחד, מלחמה כלפי-חוץ, כלפי ההתבוללות והבעות, מלחמה המבצרת ומצרפת את התנועה, ומצד שני, מלחמה כלפי פנים, המרחיבה והמפרה את המחשבה הלאומית; הציונות המדינית, המעשית והרעיונית נתקלות זו בזו ונלחמת זו בזו; העבודה בזה בגויה השונים, כבוש הקדלות, והעבודה התרבותית נעשים לעבודות מרכזיות, ושבחן מסתערת מלחמת-המחנך; ומקומו של כל אחד מענפי-העבודה במערכת התנועה הולך ונקבע מתוך מלחמה מקיפה וסיערת זו. מפלגות נוצרות בתוך הציונות לשם מלחמה ביסוד זה או אחר, ואחרי מלאן את תפקידן הן מתפוררות בתוך התנועה כמשברי ים אחרי עבר הסער, והתנועה מתמלאת מחורבן, —הגלגלה היותר מקיפה, שהתחוללה בציונות בתקופה זו, היתה המלחמה בעד הארץ. למן השעה שבה נתרבה ארצנו ועד עכשיו לא הודענו הלב העברי עד יסוד, כניוים הריא, ושב חפצו לקדע את הקשר בין עם ישראל ובין ארץ-ישראל. כאן התאחדו כבר זקן וצעיר, כאן הראתה המסורה והיפסאורית את כל כוחה הפלאי, וכל מי שכפר בעיקר צריך היה לקרוא את הגלו מן המחנה. כאן לא היה כבר מקום לפשרה ולסנתינות; —ואחרי הגתוח הקשה נתמלא כפלים הסדרה של התנועה; אחת מלחמה רכה ככה את כל הלכבות סביבות אוצר החמדה והגאון ואחרי הקונגרס של בניה וספדה צריך היה לבוא קונגרס של נחמה שלמה, שבו נקבעה העבודה בארץ-ישראל כמרכזה של התנועה.

כך הלכה המלחמה והתחיללה בתנועת התחיה ומכיכה שנים רבות, הלכה ומשנה כחורת רעננים אל המערכה, הפרתה את לבם ואיתה את נפשם במסכת התחיה.

את כל המוחות והלכבות; צריך היה לסדר סדרי כל-כך הרבה מדינות, לחץ בין הלאומים הנלחמים כל-כך הרבה פרובינציות, לחבר ולשכלל כל-כך הרבה הכניות של פיסים ולגרמנים ופרלמנטים ושאר ירקות של המשטר הדימוקטי, וסוף כל סוף היה גם מן ההכרח להביא לירי איוה גמר את עיניו של העם היהודי, שמשש לא היה נתון מנוחה ותמיד היה בא ומפריע מעבודתו, כי בכל ענין וענין גם היותר חשוב הנהו בא ומתערב עם שאלתו: ומה ידע עמדי ועם לאומי וארצי ופסתי והרבותי (פורלשיוני)? צריך היה איהם להפסיק מ"פורענות" זו בכל ההמצאות שבעולם, ומשלתה" זו היתה משום כעס כנרין... הכלל: המלאכה היתה מרובה וחשובה ואחריתו מאד מאד, כמעט למעלה מן הכח, —ותחן הדיסקוסיה והדון על כל זה בכוכדראש: כל היקום עבר לגר עיניה, ועל הלאומים בה יאמר — איוו יתקיימו ואיוו יאבדו, ועל פורלשיוניותם — מי יגוה ומי ינוע, מי יתכער ומי יתבולל, ועל ארצותי המולדת — איוו תעבור ואיוו תברא, ועל המרשיות — איוו לאבסוגומיה ואיוו להרעה ועל הלשויות — מי ב"פריס" ומי בחיים; והתוכחו והתנגחו התיאוריות זו בזו, והתרוצצו הבנים ש,התילדו על כריתת, ומששה המלחמה בין האורניציות, ורבו את באה ואחת באחות, —בעלי ה"נצוץ" ובעלי ה"קשר" ואלו בסקטרי אחרות של הא"ב היהודית, —ותפוש המלחמה בכל המקומות המבוצרים: בהדרים, בבתי-המדרש וב"ביתיות", ותרעש ותגשש הארץ — מסמורטן עד מנישוק— והורו איוו הלבנון שבמלכותה וליבוים ותחי מהומה ומבוכה ותחת אלהים, בוקה ומבוקה ומבלקת...

כל-זה אמת ויציב, —כך היה בימים "הפוכים" ההם; אבל עכשיו-הנה כל "הקשר" היה עבר ובלט מן העולם! גבורה העניים-והנה לאין כל! עתה אין כבר ששים מעשים... ספו תמו כל הגבורים והמין ביות לאין תכלית יאוננו ואיום; תליסר אלפי החברות והאגודות המשגונות כבר מנו מיתה המופה והבליב והתגונס, איברות ונוריהן, שבו אל שקיהם ויריבותיהם ומלשינותיהם מקסם; ה"חברים" משורשא ד"ניצוץ" ו"קשר" נעלמו מסחננו, מהם מי שעלה לרדום, מי שנער ישיבה של בית האסורין ונתעלה לפורבוקסר ומי שנשבה לנכריות ונשתמר; הכרתי והספתי נשאו להם נשים והלדו

עכשיו אנו עומדים שוב לפני משבר פנימי בתוך הציונות כמורה אירופה. לא שהתנועה הציונית נתשנה בצורותיה, לא שהרעיון הציוני נעשה שההסתדרות הציונית נתישנה בצורותיה, לא שהרעיון הציוני נעשה למורה, אלא שהאגודה הציונית בצורתה העכשוית נעשת לבלתי מספיקה להכילו. בכל מקום אנו רואים את השפעתה האמצעית של הציונות על רוחו של העם, על שתרף צרכיו, על סדור קהלותיו, על התעוררות גאון הלאומי ועל התפתחות תרבותו הלאומית, ונכוחה ופולין, כמקום שהתנאים הקמים לא נתנו לשאיפות העם להתנמא כמעשים, הנו מוכרים-נענים חזקים לקראת תנועת-עם. אלא שהאגודה הציונית, שמתחלה היה כחה יפה כחור קבוצה מרכזית, המתבוללת לשם עבודה מן הקהל הגדול, המתנגד לה ובזו לה אין כחה יפה עכשיו, כשעה שאותו קהל עצמו הוכשר על ידי שורה של מאורעות היסטוריים לקבל השפעה ולדגור בכל עת נפש העלובה אחרי ציונות פחות מצומצמת. כך בא המלחמה בתוך ההסתדרות בשעת נצחוננו של הרעיון, התוכן נצח הצורה נצחית מתוך התרכות הלחמים, שהיתה נצחית לפנינו. באה התבוללות והתכרצות המנצחים שהיא יתרה ומסכנה עכשיו. הציונות שהוכשרה על ידי התפתחותה הפנימית לתנועת-עם נאחזה בסבך דאנרציה הוציונית, המעכבת את השחרור מן הצורות שנתישנו.

ואין יציאה מן המשבר הזה אלא על ידי הרחבת הגבולים של העבודה בגולה ועל ידי שתיף המוני העם לעבודת הישוב בארץ ישראל. תקין התנך דעברי והפצת השפה העברית, בסוס מעמדם הכלכלי של בעלי-המלאכה והפועלים, סדור הדגרה מארץ לארץ והתנהלות בארץ ישראל, כל העבודה הצבורית והלאומית צריכה להכנס אל חוג השפעתו הישרה והגלויה ודגל הציונות צריך להתנוסס עליה, בכדו שתהיה לא מורה בפני עצמה, כי אם אמצעי לגאולת-העם.

בנים ופתחו חנויות-ויאברו את תופשתם עד מרם שהספיקו לתקן עולם; האקספרנים וכל פרגס הרוז הצעיר נחפורו לארבע פנות העולם ונרחקו לאוניברסיטאות שמעבר לים סמבסין... וכולם ב"ה נתרקשו, — מי בקצו ומי באמצע... החכמים שבהם הספיקו עד שם, לעשות קשרין עם "הספיות" בעלות דגויה, וה"כמים עדיין שמרים ומצפים לתן, —ויביתם הם, ספרים ומגנים שורות וקופיות... התנוקות נכנסו אל ה"חר" ומשם לנימסיה ואילו ומכמים לזכות בגורלן הפורלשיוניות ברחו לאמיריקה ולשאר מדינות-הים, אלו משום מוראה של מלכות ואלו משום תיאובן-האכילה, —ומרסם עצמו שב אל הנוים שלו לרמניה, כי שם ביתו מקדמת דגא... ומה שנוגע לציון, לזו שירה בכל משלה, הנה הוא התחמק מן תולדות בלאס, ותעזוב את כסא המלכות שלה ותקם ותלך אל ארצה ואל מולדתה, ששם-קבלות, אמת, בלי רקורים, בלי תופים ומחולות, בלי העיות, ובתרי-מלכות לא שמו בראשה, אבל נתנו לה עבודה ומנוחה... והיא, אותה הנכרת הערינה, בעצמה פולחת, מובלת, חורשה, מוכשת ושדרת נגהית מכלי הנאה גדולה, הרבה והרבה יותר מאותם הכבורים שהחליק לה פה אצלנו; וכוחים ונצחונות-פה, אינם שם במציאות כלל, מפני שבמקום ההתבוללות באה היר החוקה ובמקום נצחון-שפתים בא נצחון העבודה.

ובכן, עתה הכל על מקום בשלום: כל שבע דנתמא, כל האותיות של הא"ב, כל שבו מקומן, וגם כל המדינות והמלכים נשארו על כנם כראשקת, —ואם כן למה לן דיסקוסיות גדולות וגוראות? למיכך אני אומר לבס מראש, שהדיסקוסיה שתהיה לנו, אם ירצה השם, תהיה קטנה וצנועה, בלתי צעקנית, בבחינה, אחות לנו קטנה" וכו', — ואחם, רבותי וחברי ותלמידי הצעירים! בששוא מינובן, התרצו והתפייסו לי הפעם, כי דור זה-דור עני הוא ושעה זו-שעה סלוק שכינה מישאל...

ר' יוסף.

ראש-השנה לאלונות התעורר, בבירת, שחי-תפוסות.

בן-אפרים

העבודה העברית בארץ ישראל

תמונת עמנו עושה יצירת פועל יודי משום והתודות המון יסודי כפרי לבלתי אפשריות... ככה גורו אחד העם במאמרו...

נניח גם כי בנגע לארץ ישראל יש עוד מקום לחליק-דעות, אבל בנגע לגלות הרי הדברים האלה בטח אינם נכונים...

היה זמן שתלמידי מארקס גורו את הגורל, כי אין מקום לפועל העברי בבתי התעשייה המכניים וכו' עם מכונית-היד מוכרת...

בשעה שנפתח בית התעשייה של "בצלאל" כלום היה מורגש חסרון בפועלים עבריים? והאם אין אנו רואים שבימי-הנציח מספר...

הודות למכניקה ולתשתיות של משק הכפר חרלה כבר עבודת-האדמה לדורות עבודה פרוק, התעשייה התגלגלה של הדבה...

ההגון שלנו, העוסקים עכשיו בכתבי-החדשה שונים והעובדים בארץ הגליל רעל של גפרורים, אבק-המבוק והמגשופים, היו וישנים את...

כבר הגיעה השעה שידע ויבין כל אדם מישראל, כי עומדים אנו לא רק לפני שאלת-הלחם של עניי-עמנו, לא רק לפני מצור עשה של...

ואם רואים אנו, כי מאת צעירים שלא התגילו מילדותם בעבודה גופנית עולים לעשרות ולמאות לארץ אבות ולחקים על עצמם...

אבל דוגמאות היסטוריות רבות כבר הוכחו לדעת, כי במלחמה שכול סופם של הבנים לנצח; ובכדי שלא יבא נצחון זה באחד זמן...

הרב קרוש מוטל על ההסתדרות הציונית לעודד להם בעבודתם ובמלחמתם הקשה לכבוש העבודה העברית; ובאמת התחילו העומדים בראש המשרד הארץ-ישראלי לבין כוונת האחרון את הרבה הזה...

מחלקה מיוחדת לעניני העבודה, במחלקה או מעדה הזאת צריכים להשתתף גם כא-כח של הסתדרויות הפועלים הנמצאות בארץ ישראל והיא צריכה לשתף את כל הכחות לשם עבודה-הבנור של מעמד הפועלים והעובדים העבריים בארץ, כמו כן הדיש...

הרב הצעיר שלנו די מעשיים הם ואינם רציים-הנמנן ידוע גם אינם יכולים-להשאר לעולם פועלים שכייר-יום, וצריך שתתן להם היכולת להתאכר בארץ, אל לנו לשכח, כי רק איוו עשירות מושבות יש לנו לפי שעה בארץ ישראל, ומספר האחרים...

א) בא הומן, שנחליל בעבודה יסודית רצינית ואפילו בלי האינציאטיבה הפרטית יכולים אנו לעשות כבר דבר בארץ ברושטי הלאומי, די לזנו את רכושנו זה על מנשרים שנים בעד, לא לזה אפשר לקרא בשם גאולת הארץ, להכנסה השנתית של הקופה מגיעה כבר למיליון פראנקים, באופן כזה יכולה היא בעצמה לקנות אדמה בתוך רכוש לאומי ולהישיב עליה מדי שנה עד למאה מתישבים, מן הנספן אנו יודעים, כי בזמן שאנו עובדים משתתפת בעבודתנו גם יק"א חלק בחלק ובאופן כזה אפשר יהיה להשיב מדי שנה בשנה כמאות אחרים חדשים, הקנידושים הראשונים לכל התישבות חדשה יהיו תמיד, כפי שנתנו גם עכשיו, בני-האחרים והפועלים הרעיצים, שעבדו כבר בארץ איוו שנים, ואם רק יהיה מקום מדי שנה כשביל מאות מתישבים חדשים או תפסק מעצמה גם תנועת היציאה, כל פועל וכן אחר וראה לפניו תוכן ומטרה לחיו בארץ, וכל אחר ישתדל ללמוד כהגון את עבודת האדמה ולהסתכל אליה, ואם עדין נשק את הקלוקלים שהוא בעבודה תתן שלט עדי הגה ולתת לילדים ולחוללים את הודיעות הדרושות לעובדי-אדמה, או יעלה בידיו קומעא קומעא לכווא חב עברים בארץ מאלה העובדים והישיבים על הקרקע.

די לנו בנזרות הנזרות עלינו על ידי צוהרנו, אל נבא לחוסף עליהן נזרות חדשות, לא תכונת עמנו הרחיקה אותנו מעבודה ככלל ומעבודת-השרה בפרט, אלא הגלות הארוכה, שתלשה אותנו מקרקע מולדתנו, והיום החול של הצחור, הרחפת והנזות העתה, שהקיפו אותנו מכל צד, עם של עובדי-אדמה היינו מלפנים, ובהנאים נוחים יכולים אנו לחדש את ימינו כקדם ולשוב להיות עם עובד אדמתו.

ש. חרותי.

תכניות להכשרה עצמית.

מבוא.

למרות אשר חסיה לנו כמעט לגמרי אנטיגנציה עברית, אשר חזק לכלכל ולנהל את עבודת-ההכשרה הלאומית של צעירינו, הולמור ומתסירות בכל יום קבוצות להתפתחות עצמית בערים ובעיירות בתוך התחום ומתצת לו. בכל מקום, שצעירי-עמנו באים במגע עם רעיון התחיה הלאומית ומרגישים את כח השפעתו על חייהם ומחשבתם, הולכים ומתבדרים מתוכם היתר הגשנים וערים ודם נפרשים מחבריהם לשם למוד-החיים והיצירה של עמם.

רוח אותם הצעירים הם מן המתלמים. הוד הקשה של הגזרות, שנחה על בית המדרש, עוררה בקרבם את התרגיש העברית ואותה הרגשה מבקשת לה דרך להעשות הברה שלמה וברורה, וזו האחרונה אינה נקנית אלא על ידי הסתכלות ולמוד. החניך בבית המדרש הכללי, העוקר את הצעיר העברי מפניבתו התרבותית, יש בו גם טפה קלה של חזק: הוא מכשיר את הצעירים כמדה ידועה לדיסציפלינה הנוצית ולעבודה בשטה ובסדר. הוא מסדר ומצדף אותם כחור כחות לפי מדרגת התפתחותם ונותן להם את הדיסציפלינה האלמנטרית לעבודה עצמית. לכן צריכה העבודה בקבוצה להכשרה עצמית להיות מקבילה לעבודה בבית המדרש הכללי. היא צריכה לספוג אל תוכה את כל המעולה והחיובי שיש בבית המדרש הזה. רק כמקום הספרותיות הכללית, שהיא אינה מבקשת להיות נפרדת ע"י העובדות היום-יומיות, צריכה להתפתח פטריוטיות עברית, שהיא נומעת מתוך המסורת הלאומית. והחניך הלאומי ומתוך הצרכים ההיסטוריים של הוועדות העולמיות, קבוצה זו של מתלמדים, המסתדרת לעבודה עצמית, שהיא הוועדה התגולה עכשיו-בכל מקום, מורגבת מאלמנטים שונים עפ"י הרוב לפי התפתחותם הכללית, אלא שהם מתחלקים, כנראה, לתלוצי-ההכשרה ולפסיכיים, הולכים בעקבותיהם. הראשונים מאמינים בעצמם ובמפעלם, הם הראשונים לעבודה וזריזים קבוצים ברוח כשכילים ביותר, האחרונים הולכים אחרים, נגזרים אחרי השפעתם ורצונם, ויש גם אשר רק הסקנות והאדבה להדושים הוא המשיכה אותם אל הקבוצה. הראשונים הם כרוכים חומר אישי מסוגל לגדל מסנו אישים, אנטיגנציה לאומית, והבשרתם היא בעלת ערך מסדרת האשונות, האחרונים-או שהם אורחים מקריים בקבוצות והם יוצאים לעומת שבאו, בשעה שהחדש נעשה בשכילים הרוב או שמתוך לגד התעמקות דם מתחילים להבין במשך הזמן את תעודתם. אבל צריך תמיד לזכור, כי הכנת-התעודה באה תמיד רק מתוך העבודה עצמה אם זו מתגלת בסדר, מושפת אחריה את המכונות ומעוררת את הנשי-ההתענינות, היא גורמת להתחברות בני-הקבוצה.

המר הלמוד בקבוצות צריך להתחלק לשתי שכבות: לשכבה אלמנטרית של חנוך לאומי, ולשכבה עליונה, הראשונה היא חובה בעד כל חברי הקבוצה והשניה מהמנה בשכיל אלה, הרוצים ויכולים לקנות להם ידיעה שלמה ומקיפה בתורת היהדות ותולדותיה. הלמודים האלמנטריים צריכים להיך לפחות את שתי השנים הראשונות של התוראה בקבוצה, ולכלול את המקצועות האלה: שפה עברית, ספרות כתבי-הקודש, אנדה, הסטוריה עברית, ספרותנו החדשה.

עד עכשיו אכן לא היו נוהגים להרחיב את הפרוגרמה של העבודה העצמית בקבוצות עד לזר מדה כזו, ובכלל אין עפ"י הרוב ללמודים בתוך הקבוצה כל קביעות ושטה, אבל הצינויות

התעודה הלאומית של הקבוצות והצינויות היחס אליהן מצד המשתתפים עצמם, הציב עכשיו בכל מקום, הוא הדושה גם תקנים יסודיים באופן העבודה.

הלכוי היסודי של חוב הקבוצות הקימות הוא, כמו שאמרתי כבר, חסיה השטה בעבודתה, אין עיכורים עפ"י הרוב על שום מקצוע ספרי, ורק הרצאות בודדות ומקורות של אנשים מקריים ממלאות אפילו את תהיה לו הכוונה המובה, שכמוכר, איננו יכול לעמוד תמיד על שוב שומעתי. אין הוא ידע עד לאיזה גובה מגיעות ידיעותיהם ולפעמים הוא הולך והזר על רגליים אלמנטריים ונלויים לכל חברי-הקבוצה או יש שרוא מרבה גבורות, מתעמק במרשים ואין השומעים יכולים להבין אותו, כראוי וללמוד ממנו; ואם גם מבין המרצה את הרצאתו לגובה ההבנה של שומעיו ולמדרגת התפתחותם, אין הוא יכול לתת להם את המשך-הדברים ודומה הרצאתו לחוליה בודדת. לרף תלוש מן הספר, הוא מורה ואינה מכיאה כל ברכה. התקון הראשון צריך להעשות בהשקפה על עבודת-הקבוצה עצמה. כל חבר צריך להראות בקבוצה, שנכנס אל תוכה, ענין בית ספר לאומי וכונת נטייתו צריכה להיות לא רק שמייעת הרצאות בודדות, כי אם למוד רציני ומתמיד והתעמקות עצמית. צריך לשאף משום כך, שכלל הקריאות בקבוצה יהיה סדר אקדמי וסביעית אקדמית. צריך, כי באלה המקומות, שברצים מקריים נמצאים שם לעיתים קרובות, יוסר רעה של מרצים, וחכקע שטה להרצאות, ככדי שתחברנה חוליות בודדות לשלשלת אחת. צריך שהמרצה ידע למפרע, לקמע קשה בין הרצאתו ובין אלו של חבריו שקדמותו; צריך שיוכל לרץ מראש עפ"י אנקטה, המחוכבת על ידי מנהל-הקבוצה, איזה חוג של שומעים יושב לפניו. אותה אנקטה צריכה להקפד ביותר את השאלות:

א) איזה מספר של חברים יודע את השפה העברית וזכאיו כמות?

ב) האם למד החבר את מקור הן הספרות העתיקה בלדותו?

ג) איזה ידועה רכש לו בתיסוריה העברית? מתי ועל פי איזו ספרים?

ד) בספרות העברית? מתי? ועל פי איזו ספרים?

ה) מתי גובה ידיעותו במקצועות הכלליים? ובתיסוריה, ביריעת המכע?

כמוכן מסקנות האנקטה הזאת, שתהיה תמיד לעינים לפני הקבוצה עצמה ולפני מורה, אין נותנות עוד השקפה ברוח ומדויקת על התפתחותם הרוחנית של חברי-הקבוצה, אבל בשכיל המורה האמורה היא מספקת.

כמקום שאין מרצים קבוצים צריך להניח את מרכז העבודה של הפלגה כסודר ביבליאופק קטנה לצרכיה הלימודיים, והכשרת המעולים של החברים להגהלת העבודת העצמית. בוררים לאיתה מורה ועד הנהל וועידה ביבליאופקאית.

במקום שיש אנטיגנציה עברית, הרצה יכולה להיות מעילה לצעירים, לפחות, בהוראותיה, העד מספרה בהשתתפותה; במקום שאין כן-העבודה הקשה והרצינית מוטלת על המונים שבחברי-הקבוצה את המקצוע, אשר בו הוא צריך להתכשר, על מנת להלמד בקבוצה כסדרם, לעפר את תכנית הלמודים עפ"י סדר-הלמוד המובחרים ולהקציע לכל אחד מן החברים היותה מפגלים בקבוצה את המקצוע, אשר בו הוא צריך להתכשר. על מנת שיוכל לקרוא כשטה ובסדר הרצאות בקבוצה, אפשר גם מעיל שמקצוע אחד יתחלק בין שנים או שלשה חברים, תקופה תקופה לחבר, למען אשר תקפד העבודה העצמית מספר יותר גדול של חברי-הקבוצה. אחרי עבוד התכנית ותלוקת המקצועות בין החברים

לשמוש למודי ולקריאה בבית ביותה בשלש השמות, המתהלכות בין הרוב של צעירינו: עברית, יהודית, ורוסית.

אחרי אשר תסתדרנה הקבוצות של מתלמדים על פי הטיפה, הכוונה למעלה, תוכלנה הוראות אלו להביא להן כרבה מרובה בעבודתן; בדיחותה של כל קבוצה וקבוצה תחדל; גם בשבתה בעיר או עיירה נרחת, בסביבה עזה בכחות אנטיגנטיים, תוכל לכלל את מינסתה הרוחנית מן התוראות האלו, ולכשתרכש לה נסיון בהוראת מקצוע זה או אחר מתוך עבודתה הקשה, לא ישאר הנסיון הזה רק קצין של עצמה, על ידי תוך עם יתר הקבוצות, תקנה גם להן את נסיונה ותקל את עבודתן לעתיד.

כמוכן, גם סדר זה רחוק הוא לגמרי מהיות מפתח, צריך שהקבוצות תעשינה בתי-ספר לאומיים אמיתיים, אשר הלמודים מצאים בהם מקום בכל יום ושהתלמידים מתקבלים אליהם על פי בחינות מקדמות בכל המקצועות הנלמדים ונגנסים כל אחד אל המחלקה, המתאימה לגובה ידיעותיו; צריך שבית המדרש הכללי והעברי יתמוגגו לחסיבה אחת; אבל בכדי שתגיענה הקבוצות לידי גובה כזה צריך שישתנו מתחלה התנאים החיצוניים של קיומן והיחס האדמיני של המורים והאנטיגנציה לעניני ההכשרה הלאומית של הדור הצעיר.

(המשך יבוא).

נחום ברודסקי.

משיח בן יוסף.

(נשר בפרוזה).

הוא רוקב...

נופו - ברנל-עשת; ידיו - אבן-שיש, פניו - משן מוצקים ועניו - בידוגראש.

הוא רוקב...

סיסו ידבר וקפץ, ברוח אפס יגעיר ער וקמה, בקרמית פקסיתיו יחריש און כל סי; בקפיצה יעבד ימים; הוא דבר ומקפץ - הוא חש את רוקבו עליו.

ורוקבו מתקרב...

אש מתלקחת בלבו, גלים רועשים בעורקיו, תמססה בעצמותיו יקר, שריוניו - נזרי קרבה - נזרב פיסיות קנדו.

הוא כא...

הוא כא בקרון אפס הנזקא; להרס, קעקר ולאבד; לכבדיר להרז ולחשמיד; לקנס, לקנס...

הוא כא...

פעסו-קדמוני, לפני אלפי שנה הולידו, הוא מןח ונדלו, את דמו השקדו ואת פשרו האבילדו.

הוא ינקום...

נעשית תפסקה בפעולת הקבוצה לשבועות אחדים, עד שימפיק החברים להתכונן לקריאת הרצאותיהם. לצרכי עבודת-התכונות והתכשרה של כל חבר לקריאה או לשמיעת של הרצאת חברו יש צורך בספרים; ספרים אלה צריך שתקנה לה הקבוצה בעצמה, או שתשתמש באופן מתמיד ביבליאופקאית הצבורית והפרטיות, הקימות בעיר ותראה להשפיע, שתמצאנה אלו את הספרים הנחוצים לה לצרכי-העבודה.

העבודה של קבוצות כאלו היא קשה ביותר מעבודתן של הקבוצות, המחוננות במרצים קבוצים מתגיי האנטיגנציה הלאומית; אין לחבריה ידיעה יסודית של מקצוע הרצאתם, אין להם נסיון ושטה, אין להם גם הרגל בקריאה-חבריתם עצמם. שרבים מהם אינם נוסלים עליהם בידעותיהם, אינם מתחילים אל הרצאתם יחס רציני והם באים ומיענים: "כמקום לשמיע הרצאה מפי אחד מאתנו, הרי יש לנו היכולת לקרוא בספרים בעצמנו".

והמכשולים הרבים והמענות הצורקות כמקצת מצד החברים-הם שהפיעו כאמת בעד התפתחותן של קבוצות כאלו עד היום. אבל די רק שתצא העבודה של קבוצה כזו מתקופת-ההתחלה, והרצאות תעשינה תגל גם על קוראיהם וגם על שומעיהם, והנה כל החברים מתחילים מרגשים ומכירים את ערכן המרובה; הרי גדולה הרבה יותר האחריות של זה המבין הרצאה בשכיל חברו מן הקורא ספר לעצמו, ולכן הוא ייד לעמק הענין, מתאמץ להקפד אותו לכל צדדיו ולחת לו הארה מדויקת. חבריו מקבלים מפיו את החמר שהכשיר בשכילם, אבל מתוך קריאתם המקדמת כמקצוע הרצאה-שתיא צריכה להתקבע חובה-הם מצאים חמר למלאים ותקונים, ולאחרם מלאים ותקונים יש השפעה חזרה על יתר השומעים וגם על המרצה, הם מעוררים את מחשבתם מרחיבים את דעתם, משלים בהם אלו גם סק באמנות הרבים הראשונים ופותרים לפניהם את הדרך לחקירה יותר עמוקה ורצינית.

קשה התחלה בדרך זו, אבל במדה שהיא קשה ביותר, כן היא גם מועילה ביותר. בכל מקום שאין אנטיגנציה מנהלת היא גם הדרך היחידה, הגואלת את הצעירים מגנות-הרוח ומקפאון-הבחשבה. על דרך זו צריכות לעמד כל הקבוצות שבערים ועיירות הקטנות, שנתקעו בזמן האחרון מכותות אנטיגנטיים.

שאלה אחרת, שאינה ניתנת להפטר כל עיקר במקום שאין אנטיגנציה מנהלת, היא שאלת סביעות התכניות והוראות הסבתה, שיש להשתמש בה לחקירת מקצע זה או אחר.

עורה זו צריכה להגות מן החוק, על ידי תוך ספרותי בין האנטיגנציה העממית ובין קבוצות הצעירים המפוזרות בערים ובעיירות.

ה"שתרית", המוכשרת להכשרה הלאומית של הדור הצעיר, צריכה להיות דמותת ברבר ולקבוע מחלקה מיוחדת בשכיל הוראות לקבוצות, שבה תשתתף האנטיגנציה העממית המנסה בברר ומנהל-הקבוצות השונות עצמם.

במחלקה זו צריכה ה"שתרית" לשפל בקביעות תכניות בודדות ומסיימות בכל מקצועות ההכשרה הלאומית, וביתר במקצועות אלה:

א) שפה עברית.

ב) תנ"ך.

ג) היסטוריה עברית.

ד) אנדה.

ה) ספרות ימי הבינים.

ו) ספרות החדשה.

ז) כתובת ארץ ישראל.

ח) תולדות הישוב בארץ ישראל.

ט) תולדות תנועת התחיה.

ביתר עם קביעות התכניות צריכה לכל גם הרצאות-הספרות

כלו נקמה, - את ואפי' האדם יטרף ולפניו תבליטם
ישליכם, ומלא את הארץ נהרידם וערמות פגרים.
רחם לא ידע...
טמא נטמאה הארץ, בלה נטמאה; תדליי' אדם ישרצו
עליה, שרצים לבשו דמות האדם ואת צלמו יבזו.
הוא ירוק על האדמה...
הוא ירוק - ומבול' אש יסד ארצה, בצפרני' ברגל
הוא יעקר את שחינה והשליך אל פני האדם, ואת צרעתה
הממארת. ישחק בין בפיו ויהי לאבק פורח, - ובחרונו
בו יבער...
יבער חרונו...
דרור יקרא לבכעסו, לבחפשי ישלח את זעמו, על
ימיו ועל שמאל יגור, יגור ולא יחמל.
הוא ידון גוים... .

גוים רבים מפיל חרבם, הוא יבנה אותה דם חללים,
ועלד ושטף כדם את פני כל הארץ, ויהי ליום זעף
וסוגר.
ועוד לא תשבד חמתו.
...
...
ובבלותו להאקס, לא גרע מה לעשות — תלככת בבי
תגינים או לשחק שחק בשמן...
לא גרע...
ובשירו ישמר, ובפיו יתקממו, וגדיו תרעדנה, ותכונן
לבבו, ותתקח סלע —
וימת במלחמה...

אליהו מייטום.

אני חפץ לארוג בחרוזי הנגינה. —
 הנגינה, העובדה בהקמת הסנים.
 בחרוזי הנקרים,
 בהקמת הלילות —
 ויצא אל בשרי מדרקול אדוני :
 נמלים, המלים — הן ככה הן אלמות.
 ההקדה בה דעה, קללבו אשר רעב —
 נפשי הן אותה

אֶת נִינְעֵת הַפְּלֹאִים,
הַעֲמִידָה וְתִרְדָּה בְּתֵלֶל־מֶרְחִבֶיהָ...
כָּל מַלְאָךְ וּמַלְאָךְ — תִּרְגַּשׁ בָּהּ יִרְפֹּק
תִּרְגַּשׁ, תִּדְוֹבֵר בְּגִלִּים וּבְמִתִּים,
בְּצִלְיֵי מְבוּעַ,
בְּנִיבֵי לִבְב־עֲלֻמָּה,
וּבְעֵצֵי בְּגִידֵי אֶדְם וְשֵׂאֲרֵם הָעֵר...
וְשִׁירֵי אֵן יִהְיֶה סִמְפּוֹנֵת־דָּוִם,
סֹדוֹת־אֶדְם טְמִירִים — וּבְגִלִּים לְמִשְׁוֹרָה —
וּבְרִיחַ בִּי תִקְשִׁיב —
אֵן תִּסְבֵּר וְתַשְׁרֹג
לְקוֹד סִתּוּחַ וּלְבִבָּה סִחִי...!

אויסא פברואר 1912.

אברהם טובנפלדיל.

שִׁדְת־הַיָּעַר.

• (בלל)

בְּדָד אֵשֶׁב לִי בַחֲשֵׁכָה, בְּאֶפֶס הָעֵרֶב;
בְּגֹדֹה אֵיתָן פָּרִץ, זֶמֶק מִקְדַּת הָעֲקָרִים;
וּבְמִקְפָּאִין וּבְאֵל בְּאֶרֶץ סָבִיב אֲזִי יָרֵב,
וּבְהוֹת־הַתְּבֵלָה תִּשְׁמָשׁט עַל פִּסְגּוֹת הַחֲרִים.

לֶחֶב הַיּוֹם הַמֵּאָכֵל אֶלֶּה הַשְּׂמִימִים
וּבְפִתּוֹתַי מִעֲרֵבָה הַדְּלִיק שׁוֹשְׁגִים דְּאוּרִים ;
וְכֹא הַלִּיל — יִשְׁקַע מִזֶּהב בְּיַד הַבְּיָמוֹם ;
וּפְלִיטַת הָאֵשׁ הַתְּחִבָּה בְּקִנְרוֹת מְצוּרִים

וְכָא הֲלִיל־וּבְלָמִי רַחֲשִׁי־פְלֹאִים גִּסְתָּרִים,
נִעְלָמִים גִּעְרוּ וְחָיוּ—רַחֲשִׁי הַעֲלָמִים;
וּבְכֹא לֹד נִסְתָּרָה נִגְעָה בְּמִיתָרִים,
מִיתָרִי כְּזֹר־לִקְבִי — וְתִזְתָּה אֶנְדֶּת קְדוּיִּים:
אֲטֵ אֲטֵ יִגְשֶׁף הָרוּחַ, לֹד גָּלִים בְּרַמְמָה,
עֲלִיוּ וְקֹל וְצַח הוּא, מִתְחַלֵּל, מִשְׁתַּכֵּב;
וְטֹפֵחַ עַל פְּנֵי הַשָּׁרוֹת וְהַנִּקְעָה הַנִּמְחָה,
וְנִפְעֵר רֹאשׁ הַחֲדָשָׁה וְשִׁפְטֵי נֶעַר מְרַבֵּב.

וְהַתְנַחֵם בֵּין הָעָלִים, וְיִשְׁלַטְלֶם וְיִנְעֹמֶם;
וְהַנִּים מַעֲבֵי יַעַר — וְשֶׁרָק, וְהַרְרֵעַ, וְהַמָּה,
וְיִנְיֹנוֹת-סָלָאִים, הַמִּיּוֹת בְּעָרֵב, צִלְצִלֵימוֹ,
סָרְצוֹת מְרַקְבוֹת, סִיפּוֹת רִמְשֵׁי עַל אֲדָמָה.
יָצָא הַסֶּסֶר בְּהָרֹו וּלְהַמִּי-אֹרֹר לְרַב־אוֹת,
וְכִצְדֹון בְּעֵבִי תַנְעַר, כְּלוֹ עֹטָה דְמָמָה
מִהֶלֶה בְּאֶפְלָרֵרוֹם; וְהָעֵץ רִשְׁתוֹת-סָסָה, נִגְדֹו
מִזְדוֹת בְּנוֹת לְעֵצִים וְעַל כָּל גִּבְעָה רָמָה;
וְעָלִי מְרַבְּהִי הַלְשָׁא הַקְטָבִים, רַבִּים
שְׁבִיבִי-אֹרֶה, רַסִּי-מִכְבֵּב וְרִקְדֹו סֶסֶר;
וְיִסְסִרֹרִי בְּעֵינִים נְסוּיּוֹת לְמִרְחָקִים
שְׁלוֹ וְדָמָם: יָצַד לֹו הַרְעָה-תַנְעַר.

בְּלֵב עֶבֶר הַנַּעַר, בְּלֵב אֶסְתֵּר-דָּאֵסְלוֹת וְהַדְּמִי
עַל רֹאשׁ נִבְעָה בְּדָדָה מוֹסַפֵּת עֲבֹתוֹת אֵלוֹת
יִשְׁבַּח-לָהּ הַעֲלָמָה; מִתְרִישָׁה, זִקְנָה וְכָלִי
כָּל יָגִיד הִיא יִשְׁבַּח-לָהּ—שְׁתַּקֵּת וְאֵלֶּמָּה כְּלִילוֹת...

חֲשַׁמְתִּי צוֹאֲרֵשׁוֹן, חֲשַׁמְתִּי שְׂרִידִים הַמְּפִיצוֹת
 לְבִנְתֵּי־שֹׁלֵל וּמִבְרִיקוֹת כְּנִלְי־כֶסֶף בְּיָם־שֹׁחַד ...
 בְּתַפּוֹת־חֲשׂוֹשׁ בְּכַאֲדֵרֶת־זָהָב קִצְצוֹת
 הַמְּשִׁי הַלִּיטוֹ, וּשְׂפָכוֹת סָבִיב עַל כֹּף רַב אֹזֶר.

היא פרשה בפיה צחות מחלב ושירה,
בשמים ואש תרש, שברה ובדממה;
ורבים, ומתנגעים, ורעים צלילי זה הזמירה,
מבשמים ומשקים, ומשקים חלב, הנשמה ...

מִסֵּחַת לְשִׁמְלָה הַשְּׁחוּרָה, הַשְּׁקוּפָה רָעוּד
הַעֲדָה הַנִּיחָה הַזֹּקֶה, הַרְבֵּה, הַצְמִיחָה;
וְזֻקִים יִרְבּוּ עִינִים מִלְּאוֹת פֶּתָחם סוּד;
וְכֵן אָמְרָה וְזוֹ עֲלִמַת הַבְּשָׁפִים בְּלִחְבוֹת שִׁירָה:

אֶרְסֶמֶד, אֶהְבֵּד, גַּעֲרִי תִפְסֶה, תִּנְעָמִים!
בֹּא עֲדִי, תִּקְרִי: וְאֶהְבֶּךָ אֵל לְבִי כַּפְעִים ...
הֵאָם לֹא תִקַּח לְבָךְ זֶה שִׁמְעַת הָאוֹרָה?
זֶה אִי־תִנְנֶנָּה בְּלִבֶּיךָ הַמְּפֹלָה הַשְּׁחוּרָה?
הֵאָם לֹא יִקְחוּ לְבָךְ אֵל רִסְיֵי־חַמְדָּוִת
בְּמַעֲרָדִים עֲלִיּוֹנִים וְשִׁמְחִים, מְחַבְּבִים וְקָבִים?

וזה משמקראות, זה הנבקה בדרת, —
וגרתי זה תפלה, הסמה, — רעדת ... ?

הוא פרשה כפית צחות מחלב ושיבת
נשפים ואש חרש, שחרה ובדממה ;
ורבים, ומתנגנים, ורעים צלילי זה הזמיר
מנשפים ומשכים, ומשכים הלב, הנשמה ...
ושמע העלם השיר וגמשה, וגמשה אחרית !
ושחר צלילי חסמיו ומגהסורים הנער
ברע, נפל שחרד טובוק בנרעותיה ;—
לפאר וגוע העלם בזרעות שבת הנער ...

אברהם פראנק.

פרחי-הסליחה.

(אנדה ערבית לחמשה עשר בשבט)

זה כשבעים ספקי האשמים, ותלוות-הנשואים על פני הרקיע
 הם נמרה. קרעים קרעים כהים ואפורים מתנשאים הם העננים
 מ, וארורות ארורות שמים הם וצפון על פני מרחבי השמים:
 הדרך את משנה, זה מעפיל לעלות על העזה עד שהם מכסים
 לו פני-התכלת... פתאם, ורת גדולה באה, למעלה התרוממה:
 ין תילונת האפורים הדרה, לגורים קרעתם ותפורם לכל
 נלה דר-התכלת, ושלי העבים בשפת-כתם תכלילי הנתה...
 יצדים: ועיניך לא תשבענה מראות את כל תפארת האילוויד:
 ת למנך תמנות פלאי: הנה מגדלי חמה והיכלי-הד מסים
 ים בן דגה ועל מקומם-הררי עד ועמקי תהומות יופיעו...
 אתה עומה אמול-מעלות וטרמה לה, כי ירד הקדוש ברוך
 מכסא כבודו, את מפשיי הרקיע ושם לו לבד של ציורים
 בלמי-העננים-לסמני-הציור...
 נשיאים ורח-הגשם אינ:

ומלמדה משתרעת לה אם-אדמה חלשה, רוויה ותרופה
ק עתה עברו עליה חבלי-לידה—ביתך הוא זכותה להתכסא
ורוש שיכבת היא לה, מלאה תקווה ומחכה לקרני השמש
ת, למרס שולחת היא מבט, ורמס עומד על פניה למראה
העניים...
ולסוף הגיע גם היום המאושר, כשעת שקיעה התחמקה לה
לב אחת, על פניה חלסה ובשורת גיל כפיה: „האביב בא“...

ערב חמשה-עשר בין השמשות.
 נצ צללי הערב ויפילו חבלי-תנומה על כל היקים. פס
 ח מצד האפק המערבי ודלך ומתרחב, הולך ומתרחב, מבין
 העצים נוצצים כנר כוכבים יחידים למטה רמזים הם ובשורה
 ... והלב מתרחב, החקוק מתגברת...
 הנני יורד אל הבאר להתבונן אל הנפישות החדשות, שהביא
 מרס הקרב לחגיגת ראש-השנה. סביב הבאר-דומית השקט.
 ירדו צללי הערב, הפרישו קעד לחש מרות השואכות ויגרשו
 הן רם מפסוק מנומני מלה את קדושת הדמיון: אלהי המה נמסר

ויכנס עליהם, וינחם על אשר כראם, ויבטל דרעם: "ישיבו המים לממשלתם".

מיד המו התחממות, המצולות נשאו זכין, וידעת שתחורת מן הים התנשאו ויפרשו מחיצה בין ותר הרקיע. את הארץ הטמאה צללי אפל עטפו, הרעמים העמו, הברקים יברקו ואת זעף אלה וחמתו בין צורי הפלעים מללו; ארובות הענים נפתחו, נפל סחר אלה על כל בשר: עוד רגע והארץ ומלואה תחרבנה והכל ישוב לחת ובת...

ויהי כאשר דא בני השמים את חזון אלה וידעו. על בני הארץ אחיהם רחמיהם נכמרו ובתפלות הרחמים והסליחה לפני כם-אללה הוועם באו. ארבעים יום וארבעים לילה בעד הארץ התפללו, עד אשר נחם אלה על הרעה, אשר הביא ליצורי כפיו ואת אצורות חסדיו פתח מחדש. לעניים רצו ואל אביהם הים שבו וקיי לחמים, קיי פליחה, שלח או אלה לאדמה הרמוכה. אבל למן היום והוא נכנעה הארץ לפני המים, וידעו העניים הנתו מקפלות בשולי הרקיע ויהיו לאות ולעדה לבני מרי עה היום הות.

ומדי שנה בשנה כאשר יסיר בני הארץ מן הדרך המוכה ולכב זונה מאחרי אלה, עלים העניים על פני השמים, צפים ומכסים את עין השמש, אפל ופחד הם מפילים על האדם. את חזון אלה הם מדיעים לבני המרי. ישם רבים תולים עניי הועם באיר עה אשר ינחמו בני האדם וישלחו מרחיקים הרעים, או מתעוררים רחמי אלה על יצוריו והוא פתח את אצות-חמדתו ושולח רוחות חסות ומלשפות לארץ; או מתבקעים ענפי-העצים, צצים ציצים לבנים ואת חסדי אלה הם מדיעים ליצורי הכל...

אשר אל הגבעה—מראה לי הזון כאכשע על גבעת השקדים הקתכה-לבנת נעני הפליחה נראתה עליהם, חזון אף אלה סר מאתם, האביב הלך ובא...

גמל הזון את ספורו, חצות הלילה הניעה, מעל כפת התכלת הכהה רמוז בעננות-הן הוכסכים...

במפרות ובעתונות.

— בעתון הציוני, "דאם יורישע פאלק" הוצא בני-זרע מפרסם החבר אנדרס גלדברג מאמר בשם "המחלוקת", המכיל את תמצית הרצאותו באספת ציוני גני-זרע. מביאים אנחנו מן המאמר הזה את הדברים ע"ה תכונתה העממית של העתונות:

אחד החושים של התרצות היה חפץ לעשות את הציונות לתנועת צעם. עד זמנו היו מרביתם על דבר יחיד-טענה, שרצו להיות נושאי-הציונות, הרצו קבע במרכז עמדתם את העם העברי בכלל; גם הוא הלך מתחלה אל הגדולים, אבל מיד הכיר את שטתו ויפנה אל העם.

בכל זאת צריך להודות, כי באמריקה ויהיה הציונות בשנים הראשונות אנטי-דמוקרטית, אם כי המנהלים שלה היו תוצרים נלהבים. הציונות היתה כולה ביד יחידים, אשר לא היה להם שום מעד ומשא עם המוני-העם; כנראה התאימה הציונות הפוליטית, שהיתה מקפדת סודות, להפסיכולוגיה של המנהלים האמריקאים, אשר עמדו גם כלי זה מרחוק להשרות הרחבות.

יש אשר היו האלמנטים העממיים יוצאים במחאה, אבל לא תמיד היתה מחאתם מתבטאת בצורות הראויות, אבל ביסודה היתה מחאה זו תמיד צורקת... המנהלים היו מענים: כל השם הוא ציוני, נלך בציונותנו אל העם. אחרי שנים אחדות של מלחמה נצחה לאחרונה סימא וי, כל אחד

המים, הוודים מעל אבני הבאר ונפלים התחממות... הגני יושב על אחת האבנים ונבלע ברוחמית העללים. מתאם-וזה עינים מכריזות לעגרי ויעוה טרג הספקתי להתכונן סביבי וזה שזמע אני קול של ברכת-ערב תרשית: והו קולו של אבו-סלים, דעה המדשבת למשא היו לו לזקן ימרת הגשמים האחילים, סר זועק הוא מכלה את יומו כאילו הול, מתהפך על מחצלתו ומתגעגע אל עדרו ואל האחו הורק ונפשו ענמת עליו: ולעת ערב יוצא הוא אל הבאר, יושב לו על אחת האבנים. מתעטף בטליתו הבטושה וכעונים נשואות למרוב שופך תא בנגונו המוטטוני את נגעיועו אל הלכנה המסותרת ואל כוכבי הפז ואת תפלתו היא שולח דרך צללי הליל אל כם-אללה...

הגני מתקרב אל הזון, מכנדרו בסוגתה ובא אתו בדברים. הגני שואלו לסברת האביב המאוחר, היא נאנת אנהת ממושכת, מרים את עיניו למרחם. אחרי כן היא טופף את ראשו ומתחיל לדבר בקול סורי ותרשי:

— משוך חסדך עלינו, אלה, ופלה לחמאת בני האדם! זה כבר שכתו בני-הארץ את המזב והישר ובחרין אף אלה נספרו שעריו העדן בעדנו...

... זה היה עוד בקרמית המים, עת דח אלה היתה מרחפת על פני המים, המרת התחממות את כנורו ספרה זועף הגלים-גבורתו. כל הארץ ומלואה עד היו ספונים באוצר מחשבותיו ועיון ועידון חלשי עה אשר עלה כרצונו לברא תבל ועל פני המים הרעים בקול: "ליו אר: או לקח אלה את ותר האור וימתח ממנו רקיע מתחת לגליל. עת-המים בימים ונתחת אצה ועל מקומם גראו פני האדמה דעיה... שש פעמים נדמה הארץ בחוק צללי הליל עה אשר כלה אלה את כל מלאכת: על פני וזה הרקיע שמים שני המאורות הגדולים כליות רבאות מכבי-פז ושולחים קיי ותר וזה לארץ תדשה, והיא אס-אדמה, לבושה עדי המבוע הורק, מרוקמת פרחי הן מבושמים, שוחים ואילנות, משתקעת לה ובעננות-הן מביטה היא למרחם לקראת יוצרה... והטולה דקה תשעע מסביב: פני האדמה מלאים חיות ובהמות למיניהן, רמש ועוף למינהו וכלם מצפצפים, מהגים ולחשים שיר ושכח לבוראם... החיות קלות מנשבות וממלאות את האיר ריח עדן, ריח כשם...

וביום הששי השקוף אלה טמחים קרשו וירא את כל אשר עשה ויהנה מכל מאד ויאמר: "אכן נפלאים הם מעשי יד, אורה נא ואשכן את כבודי עמם".

או לקח אלה שני רשמי-הר מנשמתו את האחד עשה שלמת אור רקיע, לבנת כנפי צחה כתררה, ויתן אותי על פני רקיע השמים ואת השני-גלם גלם-חמרי ויורידה ארצה ויאמר להם: "פזו ורבו ומלאו את השמים ואת הארץ וכבשום". וישב אלה על כסא כבודו וישבות מכל מלאכתו...

ויהיו בני השמים תולכים ופרים במהירות נפלאה. גוסם-קיי ותר הרקיע, כנפיהם-לבנת הספיר ונשמתם-זיק אלה. סמים הם היוצרים הקלים, ממלאים את חלל הרקיע כאור יקרות ופיהם מלא שירי תפלה, שירי קדש... הגיעה שירתם עה לבם-יה, או העתוק אלה את כסאו ויכוננו וישכן כתובם וישם אותם למלאכי עשי-דבר. כל היום מרחפים הם סביבו. פיהם מלא שיר הבכור ורגיניהם-רצון אלה...

וגם בני הארץ פזו ורבו, אבל במדה שדללו הלך ורב כן הלך ויק אלה הלך וכתה הלך ורפה כנפיהם, עד אשר נכנעה נשמתם מלה לפני חמרי-הגוף... בני הארץ התחילו לשכות את שם אלה. והשכן פרש את ממשלתו עליהם...

ויהי כאשר באה צעקת בני הארץ עד לפני כם אלה

ד"ר ארמור האנטקע, מן פראם. היום וייצמאן. מן הד"ר קאצנבלאס. ווארשע, תרע"ד. פערלא, קדם.

הרי מתנה להמוני-העם הקוראים יהודית, אחרי הירישות והתביעה המרובות ע"ד ספרות ציונית מקפת כשפה היהודית שדרשו וחבכו כל אלה הקרובים אל העם מאת ההסתדרות הציונית, הוואים אנו בספר הירחים האחרונים שינוי קל לטובת, הציוניסטיש קאמיקס-ביבליאטיק מתחדשת, נתרחה הוצאת הספרים, קדם" ותוצאה את חוברותיה הראשונות יהודית, ובקרב יהיה לנו גם שבועון כשפה היהודית. גורל העינים בשרות העם, שהיו חסדים ספרות לעריכה, יושב עכשיו בסקת; אולם כדאי לדעת לכל אלה הנלהבים בעה עממיות האמתית של הציונות, כי בעקר פרס נצחתי ועוד יעברו ימים עד שתתגלה העבודה בהתאם לערכים המוניים של ישראל. אותו המעש, שנותנת ההסתדרות היא נותנת גם כן לא ברצון גמרי ולא בדי פקפוקים מנימים, וזה מפתח את עיד התינה והלואי שלא יהיה מסבוע גם חותם מיוחד על כל אשר יתן על ידה.

צעד זה של ההסתדרות נעשה מתוך הכרה, וחובתנו להשפיע, כי נעשה להכרה בורה ושלמה.

מן החוכות המנחות לפנינו חזרת השוכה היא החוכה הראשונה מהוצאת הקדם, הסבילה את נאוסו הפרורמתי של הד"ר רוסין שנקרא לפני הקונגרס, כדאי שבכל מקום תקרא החוכה הזאת המלה את דרכי הישוב לפני האנדרה, ותשקש יסיר לשיחות ולמכוחים ע"ד שפות הישוב הסובלמה של עבודה עברית. בקורת ההשקפות, המופצות בחוברת זו, מצאה מקום במוחים, שדיו בקונגרס אחרי הרצאתו של הד"ר רוסין (עין גלויות הקונגרס של די וועלש) ובגליונות, הפועל הצעיר" אחרי הקונגרס. אותה בקורת וגם תשובת הד"ר רוסין (די וועלש גליון 38 של השנה העברת) יכולה להרחיב ולהאיר עד יותר את תוכן ההרצאה החשובה.

מכתבים אל המערכת.

א.

אדונים נכבדים:

עברו כבר כשלושה חדשים, שארץ ישראל נלחמת בעה השלטת השפה העברית בנתי-הספר. לעולם עוד לא היתה תנועה כ"כ חזקה כארץ ומעולם עוד לא הראה הישוב התרש את כח רצון על עניונו כמו בימים האלה. המלחמה בעד השפה הביאה לידי שנוי עצום במצב בתה"ם של חברת ה"עזרה" בירושלים, יפו וחפה.

התלמידים בבתי ספרנו החדשים ובתה"ם של "עזרה" נחלקים עכשיו באופן כזה:

בסמינר ובמחלקות למסחר לימודים אצלנו 70 תלמידים וכאלה של "עזרה" נשארו 25 שמהם רק 8 מתלמידי הסמינר.

בבית"ם העברי לבנים לומדים 101 תלמיד וזה של ה"עזרה" 210. ע"ד פתיחת כ"ס לבנים לא חשבת קודם, אולצנו לעשות זאת רק אחרי שמספר גדול של תלמידים עזבו את בית"ם של של "עזרה" נשארו 26 שמהם רק 8 מתלמידי הסמינר.

בבית"ם העברי לבנות לומדות עתה 208 תלמידות ובשל ה"עזרה" 200 (במספר זה התפצלה המנהלת יחה עם כל המורים מלבד המורה להתעמלות).

בית"ם העברי לבנים ביפו מונה 125 תלמיד ובבית"ם של עזרה נשארו 60-50.

בחיפה היו בבית"ם של ה"עזרה" 88 תלמידים וכלם נמלכה ילדיו של השמש עכבר לבית"ם העברי ועליהם נוספו עוד 12 תלמידים חדשים, שלמדו בבית"ם של אליאנס.

מלבד כתה"ם האלה, שעל פתוחתם נכתבו במפתח הקודם

מברו עכשיו על זה. השם הוא ציוני, אבל בסקום הנסיונות למשוך את העם אל תוך ההסתדרות הציונית ולהסמיע את העם בתוך ההסתדרות הציונית, שהיא רחבה, עד כדי להקף את האדוק הקיצוני והתפטר-בדעות הקיצוני, עשינו את המסנה הגדול והתחלנו להסמיע את ההסתדרות הציונית בתוך העם העברי, אנחנו הבאנו את ההסתדרותנו לקרבן על המוכה של הנחון המרומה.

ועל ידי זה שלא הטעמנו פראי את ישותנו בתה תנועה לאומית רדיקלית והסתרנו לעתים את דגלנו הציוני-אתו עמוד האש שנחך הגאולה. בכדי להתאחד עם מפלגות לאומיות וחצי-לאומיות אחרות, הולכנו תלש לדרכי-תעוועים וזכינו לאותה הבנייה המלשינות של "עזרה", האומרת לקעקע את בנינו, שכנינו שכם אחד עם שומריהם אלה.

במאמר קטן המוקדש ל"עזרה" בעלי החזות, אלה האחרים העמים באמריקה הצפונית, אומה, "התורן":

העזרות השנתיות של בעלי-החזות (הפארפריס) היהודיים באמריקה מוכרות לנו בכל פעם על אודות מציאותו של יהודי כפרי זה, שבכל ימות השנה אנו שוכחים אותו לגמרי; האבר שלנו כאן באמריקה חי גבול מאתנו לגמרי ואין לו כל קשר עם עם ישראל, יש לו זרכיו שלו, שהקונס, אשר אנו, "ושבי כרכים, מתקנים בשבילנו, אינם ימים להם".

התקופה הנזכרת בהאחרות היהודית באמריקה עדיין היא תקופה של נסיונות, והרוב הגדול של בעלי החזות שלנו עודם נלחמים מלחמה קשה עם הסבע או ביתר דיוק-עם טבעם הם, שלא הסתגל עוד אל חייהם-האדמה ואי ח"י חבירות; ואלים עם היסורים האלה מתיחסים רק לתקופת הנסיונות והכפרי היהודי מקנה להפטר מהם, הנה ישנם יסורים אחרים, שאינם תלויים בזמן, אלא בעצם מעמדם של הכפריים היהודים והם: חסר היום רחיים ולאובים בכלל ותוסר אפשרות של חנוך עברי בפרט.

כך הוא מצב האחרות בארץ, שהיא חסרה מרכז עברי לאומי. המזין את הדיקף מלו: כך הוא המצב, במקום שעם עבודת-האדמה אינו קשור האידאל של גאולת האדמה והגלית-העם. האכר העברי באמריקה הוא עם דאריך ברובו מודה ותלש, מחסר עצמיות לאומית ודתית, הוא חולץ וכלתי מבעי.

אבל חולנית וכלתי מבעי הוא גם השקפתו של עתון עברי צעיר, שאינו נותן לכל העובדות האלו את התעורה הנכונה. הרואה את הבדירות בתור תופעה טבעית כחיי האכר, שיש להסתגל אליה ואת חסר העצמיות הלאומית ודתית ניתן להתמלא ע"י "עזרה מן החוץ" מצד "נדבנות-מיטיבני".

הבדירות של האכר היא מסקנה מן התלישות, מן חסר-הבסיס, האכר העברי בימי הבית השני לא היה מודה ותלש ממרכז הלאומי ודתית וזהו עצמי ונער הרת הטבעית ומשפיע על היותה; גם האכר העברי בארץ ישראל החדשה מתחיל לצאת מארבעת האמות של עבודת-האדמה ונעשה שותף לחתיה-ההרבותית של עם ישראל.

ואם באמריקה יש מקום לאברים עכרים, הרי אלה יכולים להתקים רק אז, כשהעצירים, "ושבי הכרכים" לא יהיו, מתקנים רק בשבילם" ואת התקונים בחיי היהודי הכפרי ינתן לו נדבנות-מיטיבני", כי אם יגישו את חלוציהם וישלחו אותם אל הכפרים, בכדי ללמד את בני-עמם המודים האלה את תורת-ישראל ושפתו ולקבוע קשר בינם ובין היהדות.

רשימת בקורות.

ד"ר א. רוסין.
אונזערע קאלאניזאצאנע-צייט אין ארץ ישראל, ווארשע תרע"ד. פערלא, קדם.
פראגראם-רעדען מן פראם. אסטא ווארגהנג, פון

סודר שח על ידינו כירושלם שנתים למרות כגני הילדים, שמשתתפות בהם 21 תלמידה ומ'25 שהן בכיתות לגנות על "עודה", וכל המורים שהיו במסדר הזה של ה"עודה" והתפסרו. נותנים שיעורים עד הסכסוך שלעמלם, ומקיין נצטרך לסדר את השעורים הללו באופן קטן ולהקציב סבים ידע להחזקתם. חוץ מזה נאלצנו לראו לחניכות מעון והחזקת של ה"עודה". התלמידות שנתחנכו במעון הזה נלחמו חרש ימים ויותר נגד המנהלים שהפכו להכרחן לבקר בניה"ם של ה"עודה", ככלי עניים קשים במשך הזמן הזה, ואחרי שכל האמצעים שאחזה בהם התגלה לא הועילו, פנתה כדרישה לאפשרות הילדות שהם יכירו אותן להכניע אותם גם הרבה מה לא הועיל להשיב את החניכות מחפצן, ואנו הסתנו להוציא מהמעון של ה"עודה" 17 ילדות המכילולות ע"ה והסתדרות הציונית ואנשים פראים שונים.

מספר המורים, שעבדו במסדרות ה"עודה" הגוברים היה 66, ומהם עבדו לבתי-ספר 41. כירושלים היו 41 מורים והתפסרו 28 וכיצתם ד. ילין, ת. ל. ושא, דבני פנצורה י. מיוחס, א. מ. לפשיק, הר"ר כריר, הר"ר סנד, הר"ר חרובי, הר"ר מויא והר"ר מודישק. ביפו היו 10 מורים ויצאו 9 ונשאר רק המנהל קרבו של אפרים כהן. כתיפה היו 6 ונשאר אחד-המורה לגרמניה.

אם אני חאים, שמרים במספר גדול כזה עובד את עבודתם החכימה עליהם, צריכים אנו להודות שהתפסרות הזאת לא באה לפתע פתאום אך ורק להגלי תחלת הקורטוריום. מרי ה"עודה" התאוננו מכבר על הנטיה המתחזקת במסדרות החברה הזאת לצמצם את גבולות השפה העברית. לפני שנתים היה הר"ר ברור מלמה נאמרה, דבני ופוגוניה, מסמינה בעברית, אח"כ דרשו ממני שיתחיל להורות למורים אחרים בגרמנית וכשהוא לא דבנים לדרישה זו, מסרו את שיעורו כפהגניה לחדר וינכרו ושעורים בגרמנית למד פרס, שהחלו ללמד את המורים האלה בגרמנית. לפני שנתים היה כסמינה המורה לתמטיקה הר"ר המרשטין יליה גרמניה והוא ללמד בעברית, אע"פ שלא ידע היטב את השפה. אפרים כהן התחיל לזעק לשיעורו ודרש ממנו להורות את מקצתו בגרמנית, אך הוא לא הסכים לכך וכשנה זו הביאו מורה חדש את הר"ר חרובי שטלח בא"י ומה את הסמינה כירושלים ושאינו יודע היטב את השפה הגרמנית והתגלה הכריחה אותו עפ"י חוזה להורות את דתמטיקה דוקה בגרמנית. בניה"ם של למל למדו בגרמנית בשנות הלמוד החמישית והשישית רק חשבון ובשנות הלמוד השביעית והשמינית נלמדו כל המורים בגרמנית, מלבד למורי המבט שהיו נלמדים חצי שנה בעברית וחצי שנה בגרמנית. גם למוד ההתעמלות היה נלמד בכל המחלקות בגרמנית. ביפו היו עד השנה האחרונה שני מנהלים, אחד שהיה אחראי בעד הלמודים בעברית והשני שהיה מורה לגרמנית, ובשנה הזאת נסברה העלאת כל ביה"ם רק למורה הגרמנית.

המלחמה שהתחילה לשם העברית בסניקים נטתה מדרבה ופנתה נגד כה"ם של ה"עודה" בכלל. חלק גדול מהמורים שהיונו אל מוסדות הקורטוריום כתיפה התפסרו ואחד מהם, הר"ר הקר, שכבר בא לתיפה הודיע להנהלה שהוא יעסק רק בעבודת הבנין והשוא מוכר להפך את דעתו בנוגע להוראה כל זמן שלא יהיו הלמודים בעברית. והנה פנקלשטין משתמש בכל האמצעים לעצור בעד התנועה העברית בחיפה ומשתדל להכניס סרוה בין החושבים היהודים, כדי שיעלה בידו להשיג איזה מספר שהוא של תלמידים בשביל ביה"ם שגמר עכשו. הוא הפסיק את הקשר, ושהיה בינו ובין המורים היהודים והאנשים לתל העברי והוא מספר פועלים ומקרים, החשודים בעיניו על מסירתם לתנועה העברית. לפני ימים אחדים פרץ רוב בין פועל ובין משגיח, רוב שלא היה לו שום יחס לתנועתו. המשגיח הציא אקדח ואחז בפועלים

שהיה באותו מעמד פצע אותו כמות-ברזל. הי פנקלשטין מיה להשתמש במקרה זה והביא גנדרמים, ששומרים עתה בחצר המניקים. יומם ולילה, ולא הועילו כל בקשות הפועלים ובני הקהילה להרחיקם. התוצאות הרחניות של מלחמתנו היו חריבות וגם שליליות: הצד החיוני הוא-שהביאה את הקהל העברי בא"י לחד התעוררות כבידה וחוקה בלבו את דתורה הלאומית. מצד אחד התפסרות המורים שמוצבם היה במדח ומהצד השני הסכמים הגדולים שמפריש הקהל הא"י להחזקת כה"ם העבריים החדשים מראים עד כמה התגנה על העכירות הקרובה ללב בני הישוב החדש הצח השלילי שבמלחמה הוא התעוררות הרשות בענייני הפנימיים שבאה ע"י ראשי ה"עודה" וסקריות. במשך כל ימי המלחמה נעשו תמיד צעדים מצד ה"עודה" לעורה נגדו גם את הרשות המקומית וגם את כ"כ משפלות הנכח שבאקדח. ביפו ובירושלים התאספו הקונסולים לשיבות פה וגם שם דנו על האמצעים נגד ה"אלמות" ונגד המעשים המזיקים והמסוכנים" ושל הציונים או ה"האליסטים" הרשומים, אך על פי שבמשך כל ימי המלחמה לא היה שום מעשה אומות חוץ ממקרים אחדים כלי מעד ילדים. הקהל הארצישראלי הראה במלחמה זו לא רק את כוח וארץ חצו להגן על השפה העברית הקדושה לו, אלא גם את בנדרתו המדינית כשיצא מעצור לרדו ובהשתמש במלחמה אך ורק באמצעים הרבתיים-לזה אולי עוד לא הגיע גם הקהל היותר מחונך בארצות היותר תרבותיות. כך היתה התנהגותנו למרות מעשי הפרובוקציה התמידים של ה"עודה". סרוה שמירה מעולה על פאלי נתן, הבגפת שומרים מזוינים לתוך כתלי כה"ם הפצת ידיעות כוזבות שנלחמים נגד השפה הגרמנית או הפצת שמועות ששערכה דמונסטציה נגד הקונסול הגרמני כירושלים, העמדת שומרים בסניקים, הלשנה לפני הרשות על אנשים שונים המשתתפים במלחמה-אלה הם המעשים האי-מסריים שנעשו נגדו ע"י ה"עודה", ואר המעשים האלה שדרשו לעצמם ראשי ה"עודה", ממשכים עכשו ככל מקרה ומקרה פקדו החברה הזאת והקורבנם לה. ה"עודה" נלחמה עתה בעד שארית קיומה בא"י והיא משתמשת באמצעים המביאים לידי ירידה מוכרת בחיינו העבריים. להעליל עלילות, להפיץ קולות-קראים מלאים שקרים, לקנות תלמידים כנסף ולבא אל ההורים בהטחות מזומות, שלועלם לא תוכלנה להמאות, אלה הם אמצעי המלחמה של ה"עודה" עכשו. וקל להבין, עד כמה מוזיקה השפעת מעשים כאלה מצד חברה העוסקת בעבודת התנוך בארצנו.

ההסרה שאיננו יכולים יותר לסמוך את עבודת הקידש של התנוך בידי חברה זרה התחזקה בכל הארץ, ובאספה שנקראה ע"י מרכז אגודת המורים בכ"ג סברת ושהשתתפו בה חברי הועדים לתנוך בירושלים, יפו, חיפה ומספרות יהודה, החלש לגשרת תכף ליצירת אגדה שתעסק בעניני התנוך בא"י. מושב אגודה בא"י ומניסים יתו לה גם כחול. מסרת האגודה היא: "על יסוד השאיפה לתחית ישראל בא"י חוק התנוך והתפתחותו והשלמת השפה העברית בניה"ם ובחיים", לחברים מתקבלים, כל יתד וכל חברה המסכימים למסרת האגדה, והם נחלקים לרגלים. תמידים ומסרים. חבר רגיל משלם לא פחות מ-6 פרי בשנה, תמיד הוא זה שמשלם 260 פרי בשנה במשך עשה שנים וחבר מוסר משלם 5000 פרי כבוד אחר. האספה הכללית המיסדת של אגודת התנוך תקרא בחדש ניסן שנה זו ובאותו הזמן נקרא לאספה כללית גם את מרי א"י, כדי לקבוע את הקשה שצריך להיות בין אגודת התנוך ובין הסתדרות המורים בא"י. אספת שתי דהסתדרות האלה תתוו את חרבי עבודתנו בעתיד בהתאמה עם התפקיד הגדול שהוטל עכשו עלינו.

בבכור ובכרת התנוך ראש מרכז אגודת המורים בארץ-ישראל יד י. לוריא, יפו, כי ככת, התעריר.

ב. אל הצבור היהודי

הקופה המרכזית של הסטודנטים היהודים במערב אירופה, שנתיסדה בימים אלה, ממשיכה לפרסם את הדברים האלה: כועידה הכללית של אגודות הסטודנטים היהודי-המזרח במערב-אירופה, שהיתה זה לא כבר בציון ב-13 במערץ שנת 1918-נתקבלה החלטה ליסד, קופת עזרה מרכזית של הסטודנטים היהודים. מטרת הקופה היא לבוא לעזר לעצירים היהודים, המוכרחים להתלמד בחוץ לארץ. להגשים כחיים את העבודה הזאת של יסוד הקופה-נאמר לביותר המרכזית של האגודה, שנתיסדה כועידה תנוכית. אולם הביותר המרכזית לא היתה יכולה בעת הראשונה, מיד אחרי גמר הועידה, למלא את חובתה וליסד את הקופה. הביותר דאגה קידם כל להביא את האגודה החדשה לידי מצב אורגניזציוני כזה, שתהא חומת בידה באמת להבר כשם הסטודנטיות היהודית המאורגנת במערב אירופה: לכד מזה מצאה הביותר לנתון לרכוש את האמונה וסיטפטיה של הסטודנטים היהודים ושל הצבור היהודי בכלל. זמן רב היה צריך לעבור עד שנעשו כל עבודות ההכנה הנחוצות ליסוד הקופה.

עתה חוסרו כל המכשולים והמעצורים הפנימיים והחיצוניים, ובין הביותר המרכזית של האגודה עלתה לבסוף למלא את העבודה שהוטלה עליה מצד באי כהם של יותר משני אלפים סטודנטים. סקופת העזרה המרכזית היהודית האקדמית כבר נוסדה ומתחילה לעבוד את עבודתה.

עפ"י הפרינציפים שעובדו כועידה מתחלקת קופת העזרה המרכזית למחלקות אלו:

- (א) תמיכה לדוקטורנטים (כלומר, לסטודנטים, שצריכים לעבוד לבחינה האחרונה).
- (ב) תמיכה על שר למוד (במקרים נודדים, יוצאים מן הכלל).
- (ג) סטיפנדריות לאלה שעוסקים בעניני המדע היהודי וערכים דיסטנציות.

תמיכה יכולים לקבל לא רק חברי אגודות הסטודנטים היהודים, כי אם גם כל סטודנט יהודי מרוסיה, שלומד במערב אירופה בלי דברל השקפותיו המפלגותיות.

כדי להכניס סדר וחכמה בנתינת התמיכה זכור לקבל את האפשרות בכל מקרה-בקשה לידע באיזו מדה זקק המבקש לעזרה-החליטה הועידה, שהסטודנטים המבקשים עזרה צריכים לפנות לאגודות המקומיות, שנכנסות לאגודה המרכזית, או, אם אין במקום הזה מחלקת האגודה המרכזית-צריכים להגיש את הבקשות לקופת הסטודנטים המקומיות לעזרה הדרות. באופן כזה נוצרת האפשרות לאגודה המרכזית לעבוד עבודה מסודרת, שבה אחד עם האורגניזציות המקומיות.

כדי ליתן את האפשרות לקופות המקומיות לפתח פעולה רחבה ולעזר במדה הראויה לנצרכים המקומיים-החלטה, שקופת העזרה המרכזית תעניק בהלוואות כסף ומניות את הקופות המקומיות.

בראש קופת העזרה המרכזית עומדים שני חברי הביותר המרכזית של אגודת חכרות הסטודנטים יהודי מזרח במערב אירופה. לבד מזה נבחרת קומיטטה של כבוד ומזכיר ראשי של התנועה. כל האנשים האלה ביהד מנהלים את כל עניני הקופה.

עוד מרם שהצבור היהודי הרחב היה כמות-מסורתית של האגודה החדשה-כבר החזיקה הביותר המרכזית באמצעים, כדי ליסד בכתותיה עצמה את המנה הראשון התנוך לקופה. הודות לעבודתם של הסטודנטים חברי האגודה-עלתה בידו הביותר המרכזית לאסוף סכומי כסף ידועים.

בימי החופש הקיציים נערכו נשפים אחדים. ואם גם לא נאספו סכומי כסף גדולים (וכך הכל לערך 2 וחצי אלפים מרקו, אולם העבודה בעצמה הראתה, שהצבור היהודי מתעניין מאד בגורלם של הסטודנטים היהודים המתלמדים באוניברסיטות בחו"ל ושנתיין רק לעבוד באנגליה, ואז יעלה בידנו להשיג את התמיכה הגדולה לקיום הקופה.

לבד מנשפים ואספות כסף נוסדו בחמש ערים וערים, שהתחייבו לדרים תרומות כסף ידועות שנתיות לזכות הקופה. חכרות להשכלה ולקולטורה אחרות הבטיחו לנדב אחוזים אחדים של הכנסתן השנתית לזכות הקופה.

לבד מזה ערכה הביותר המרכזית מועצות אחדות עם עסקני הצבור היהודים מרוסיה ומחוץ לארץ. אחד מעסקני הצבור היהודים החשובים, יעקב טייטל, לקח על עצמו את העבודה לקשר אותנו עם הצבור היהודי, שעבודת הצבור, בפרט זה תהא מתאימה לעבודתנו.

לדרשם בין חברי הדיקטוריה של הקופה המרכזית הסכימו לעת עתה: הר"ר פראנק אופנהיימר, הר"ר מ. הולדסטיימר והר"ר י. משלנוב.

המסום המרכזי של הקופה היא העיר ברלין, שהוא עפ"י מצבה הגיאוגרפית ואפיה היהודי מרכזי חיי הצבור היהודים בחו"ל בכלל ושל חיי הסטודנטים היהודים בפרט.

בהתחילת את עבודתנו-אנו יודעים היטב, עד כמה קשה וכבדה היא. אנו נמצאים בקשרי יחוסים עם האורגניזציות של הסטודנטים היהודים בכל ערי מערב-אירופה, ואנו יודעים בשביל כך, שמספר הסטודנטים החוקים לעזרה, וביחוד של הסטודנטים ושצריכים להבחן כפעם האחרונה כדי לקבל תעודה-שמשפך הסטודנטים האלה חולך וגדול, ואין שום תקוה להקטנת המספר הזה. תמיכת עזרה היתה נחוצה תמיד, ואולם נחוצותה מתגברת ביותר כשעה הנוכחית, כשהסטודנט היהודי מליגש את עצמו בארצות חוץ לארץ כאזרח לא קרא. דיפירת על הסטודנטים היהודים ככת-הספר הגבוהים באשכנז ובשוויציה, הנטיה לרדוף את הסטודנט היהודי בצרפת ובבלגיה עושרת את מצב הסטודנט היהודי במערב-אירופה למרע יותר ויותר. ברע הזה נתון לבוא לסטודנט היהודי בחו"ל לעזר ולחוק את חוה, שיתגיש את רגשות הקרבה שבינו ובין הצבור והסטודנטים היהודים ושתהא בידו תיכולת לעמוד את חוק-למודו במנחה.

אולם עובדת הסטודנטים בכחותיהם העצמיים אינה יכולה להביא לידי התוצאות הראויות. הסטודנטיות היהודית יכולה להקדיש את עצמה לעבודה זו במסירות-נפש גדולה ובאנרגיה הראויה. אולם להמציא את האמצעים החמריים הגדולים הנחוצים למטרה זו-אין ביד הסטודנטים היהודים. את העבודה הזאת צריך כבר לקחת על עצמו הצבור היהודי; כל אלה, שאינם רפי ההשכלה היהודית ונאמניאליגציה היהודית יקרים בעיניהם, צריכים לבוא לנו לעזר: כדי ליתן לקופה המרכזית בחו"ל למלא את התחייבותה-צריכים בכל אתר ואתר להוסיף ועוד-תמיכה, שגשרתם תהא לאסוף כסף בעד הקופה:

קן צריכים גם מנדבים לשלוח את הנחכות הפרטיות, במלה אחרת: הסטודנטיות היהודית התאגדה ועשתה את כל מה שהיה בידה לעשות. עתה צריך הצבור היהודי להביד את מלחו. רק כן, בצבור היהודי, תלי עתה דבר-קצומה של הקופה. שהנה הוחרה בכל מערב-אירופה: רק בידו הצבור היהודי מונח עתה גורלם של הסטודנטים היהודים בחו"ל. להיטיב את מצבם הקשה. כדי ליתן לצבור היהודי את האפשרות לבקר את עבודתנו-נפרסם מומן לזמן והצאות ודין וחשבון של הכספים, בידו העדים

בישיבות ובאוניברסיטאות.

פרינציפ.

בחדש אדר שנת תרע"א נסדה בעירנו ישיבה ע"י מרת גברתנו סגולה ממוסקבה לזכר אישה המנוח. הישיבה עמדה תחת השגחת הגאון ר' יצחק יעקב רבינוביץ. המיסדת הישיבה מקדישה לכלכלת דמוסד 8160 רובלים לשנה. ואין חלוקת דבקא תא כזה: ראש הישיבה מקבל מאה רובלים, י"ב תלמידים רוקים, כל אחד מהם מקבל תמיכה של ט"ז רובלים לחדש ושמינה אנשים בעלי אשה—שלושים לכל אחד ואחד. יתר התלמידים נזונים משעורים עבריים לתלמוד, תנ"ך וכדומה והם מחציתם של חניכי הישיבה; הם מתלכדים בכללם כמ"ז—כ"י רובל לחדש.

הישיבה עוררה התענינות מרובה מצד הצבור המוסלמי, למרות שלא היתה לו ידיעה בזכותה ומישג אמת משיכה זו, מהניכר ומחיהם. ומאנשי פנינו יצאה האיניציאטיבה לבנות אולם מיוחד ללמוד בעד בני הישיבה. דבר מצא הד כלב רבים ויצא לפעולה. אולם הישיבה נבנתה ע"י מתפללי ה"קלוד" של מרת גליקא והבנין עלה להם מלכד המגשר כסך ט"ז מאות רובל. הישיבה סמוכה ל"קלוד" ורק פרוזדור יפרדה בין ה"בדק" ושני של אולם הישיבה וכינו. האולם מאד כאלקטרוני. בחניכה תרע"ב חגגו ברב פאר ודעה ארץ חנוכה הבית בהשתתפות קהל רב. עד כמה רכשה לה הישיבה אמון וחבה מצד הקהל, יש לדון ע"פ העובדה. כי פרעה מולקוק בין בתי-הכנסת וכל אחד מהם דרש, שתדא הישיבה בשכונתו...

ב"צום גדליה" תרע"ג נוסד על יד הישיבה מוסד נחוץ והושג: "גבילות-חסדים". אכן הנו הפרטי מצעה לפי שעה, אך היחיד לפקדונות העירוניים יכול הוא לדרחוב את פעולותיו.

מגמת הישיבה היא לתת לבני-ישיבה בוגרים, כלומר לאלה שכבר קנו להם ידיעות מספיקות בתלמוד, את האפשרות לפתח את כשרונותיהם, להביאם לידי השתלמות בספרות התלמודית ולעשותם "בני-עליה" ויהיו מוכנים. לתכלית זו מקריא הגוי"ץ שלש פעמים בשבוע שעורים, המרחיבים את דעת התלמידים ומחדדים את שכלם. הגוי"ץ, ראש הישיבה, הוא אישיות גאונית וגם דרכו בלמידה שונה היא מן הרגיל. שעוריו מלאים חרושים וכל משאת נפשו לראות את החדש מבצבץ גם מדברי תורתם של תלמידיו. על כן הוא מבכר, "מחרש" על ש"אני-מחרש", אף שהאחרון—שלא הגו הקב"ה ככשרון זה—לא נוסל הוא בערכו מן הראשון ולפעמים גם עולה עליו בלמדנותו.

רוב תלמידי הישיבה מתענינים בחזיונות ספרותנו החדשה. כמחציתם קוראים עתון עברי וספרים עבריים; אחרים קוראים גם חסידים. מלבד עתונים שונים ביהדות מתקבלים בישיבה: "הצפירה" (3 חותמים), "מולדת" (2), "שחרית" (1). יש תלמידים המבקרים—כמובן, בחשאי—את הביבליותקה העירונית/הכללית. הספרים העבריים מעטים בה וגורמת לזה האדישות המרובה של בני פנינו לספרותנו. אכן יהדות לבני הישיבה נתרבתה בזמן האחרון הדרושה לספר עברי ויש כבר לשמע מפיהם את צלצולה של השפה העברית החדשה אף ברחוב.

תכונה אינדיבידואלית עדיין אין לה לישיבה זו והסבה הראשית לזה, שמרכבת היא מאלמנטים שונים המתגרים זה לזה ומשפיעים זה על זה גם יחד. יש למצא בין חניכיה אלה שהיו בני הישיבות חלוצים, לידא, סלובודקא ועוד. שאננם יכולים להתמקח לחטיבה אחת. הישיבה מרס המפיקה ליצא מרדיונות מיוחדות הקובעות את אפם ומצפונם של חניכיה.

ועוד בדבר אחד נבדלת הישיבה הזאת מחברותיה בעוד שבישיבות אחרות קיה מספיק בין ראש הישיבה ובין התלמידים,

והמגדירים הפרטיים תדא האפשרות והזכות לכך טרמי וכוונת את מעשינו.

אנו מונים אל כל הצבור היהודי בבקשה לכי לט לעור. אנו מבקשים את אלה, שיכולים לעשות דבר מה למען הסטודנטיות היהודיות, להכנס אתנו בקשרי דברים; אנו נסכים להשיב תשובות מפורטות על השאלות השונות שישאלו אצלנו, וכן להמציא לכל החפצים את העזר הנחוץ.

העבודה המטנה שמלאנו עד עתה—הראתה לנו, שהצבור היהודי מתענין מאד בגורל הסטודנטים היהודים, ולכן אנו מקיים, שכרוננו ימצא הד נכון ונאמן בלבבות הצבור היהודי.

כתבתנו למשלוח כסף היא:

ד"ר מאיר הילדסהיימר, ברלין, ליניענשטר. 111.
בשכיל מכתבים:

ג'עשעכטשטעלע ד. פערבאנדעס אסיווישער סטודענטעני-פעראיון, ברלין, אראניענברגערשטר. 86.

ג.

מערב נכבדה!

בבקשה לתת מקום בעתון הנכבד להקול-קורא דלמטה: זה כבר הזנים בפתנו את החשבה לומר כלשון היהודית בפה ספרותי בשביל רעיון התחיה הלאומית. במשך השנים, אשר עברו לימים נפסקה בחולצה הוצאתו של השבועון, דאס יודישע פאלק, הלבנה ונתמכה משנה לשנה תרשישה לחדש את השבועון הזה, ליצור כלשון המורשת שבועון סובלניסטיספירטי, אשר יהיה לכלי ספא לרעיונו הלאומי.

אנו רוצים עכשיו להוציא לפועל את החשבה הזאת ולסד בורשה שבועון, אשר יסלא את העורך הזה, החולץ וגדול סיום ליום. אנו רוצים לבנות כמה חדשה בעד טלחנו המסחררת והמשהרת, מרכז בעד היוצאים את המלה הזאת והנושאים אותה אל חסוני עם ישראל. כפרומה לנו, כי עכשיו הנוקה השעה, יבא רוצים רבים לשמוע דברים מקומים ורעיוניים על כל השאלות וזוכים לזכות של חיינו הלאומיים. כפרומה לנו, כי בתוך קהל הקוראים יהודית חזקה תשאף לא רק לדעת מכל הנעשה בעולמו, אלא גם להביר ולהבין לפה ובשביל מה הכל נעשה.

העיתונות הרוסית שלנו אינה יכולה לפנות מקום רב לפקידות מפורשות ומקופות על כל השאלות העומדות עכשיו על הפרק בחיינו, אין היא יכולה גם כן להקציב מקום רב בשביל הספרות היפה, בשביל הנוכח, הספור והרוסן מהי עמנו וגם בשביל הבקורת הספרותית.

אנו רוצים לעשות הפעם את הנסיון, כדי ללמוד לדעת, עד כמה גדול הצורך בשבועון, אשר יהיה בלי שרת לרעיון תחיה עמנו ולהתפתחות של ספרותנו כלשון היהודית.

אנו מקיים, כי הנסיון הזה יעלה יפה והגנו סופרים כבשתון לזיו הקורא עצמו את גורל-עיתוננו.

א. אירלסון (פטרבורג), ב. גולדברג (ווילנה), י. גרינבוים (ורשה), ל. ופה (ברודנה), י. א. יודישע (סופקבה), ס. נ. סירקין (קוב), א. פודלובסקי (ורשא), י. רוזוב (פטרבורג), ש. רונבוים (פטרבורג).

את כסף החתימה אנו מבקשים לשלוח אל חכנך של החיים בכרך, וורשה (קצבו 10), על חשבון האדונים: אברהם פודלובסקי, יוסף להויה ויצחק גרינבוים.

Бр. Бахрехъ, Варшава, Конецъ 10.

הנה כאן, יהדות למונו העז של הרב, מרובה: השפעתו על הישיבה והכל נשמעים לו כרצון. לא מעטה היא בכל זאת אף השפעת העיר על תהלכות בני הישיבה והתנהגותם. ואם נעמיד ישיבת פנינו מול ישיבת ווילנא, שגם היא כמיה אינה, "מוסרית" ושתרבה מתניכי וולוז'ין—הישיבה, ניכר: כי חסדה פה איתה האידאולוגיה, אחר האצילות הדתיות והולווניות, אין בה, "התח הול זינ" המעין את נפש חניכי ישיבתה ומעשירה.

אלם סף-סף, ישיבת פנינו מוסר חשוב הוא ששעולותיה מרובות. והצנים אנו לקוחת שהישיבה הזאת, הצעירה עד לימים, תלך הלך והתקדם, הלך והתפתח והגיע אל מפתחה הגדולה שתתוחה לה.

יצחק ריבקין.

ויטבסק.

השאלה ע"ד התקנים בחדרים ובשיבות נקבעה אצלנו עכשיו על סדר-היום והיא מעסיקה את הצבור. ההתענינות בשאלה זו נחשדה ביחוד להגלי השפעתו של הרב מלמה. לפני 86 שנה יסד פה הרב דרזני רבי ז. לנודי ז"ל ישיבה ארתודקסית; אבל עכשיו ישיבה זו אינה קימת יותר. הצורות החדשות של חיינו הצבוחיים דרסו את כל אלה המוסדות, אשר לא יכלו להסתגל אליהן.

הרעיון על דבר יסד ישיבה נאורה בוויטבסק נתקבל בספאטיה מרובה מצד היהדות הארתודקסית בעיר. לפני שנה דנה ישיבת היהודים דאמידיס—שנקראה ע"י המועצה העירונית בכדי לחלק את סכומי קופת המס—בשאלה זו והחליטה לבחור במרשים, שישתדלו ע"ד השגת רשיון לפתיחת הישיבה. בתוך מספר דיונים בחדר המורים ארץ תכנית הישיבה הלידאית, ר"ל חכנית של בית ספר, אשר מלבד המקצועות העבריים ילומיו בו גם המקצועות הכלליים לא פחות מוחק בית ספר עירוני של הממשלה. הירקפור של בתי-הספר בפלך וויטבסק מתירס כרצון אל הדבר והגיש את תת דעתו בנידון זה לפני המפקח של גליל המורים. כמעט שאין ספק כי בקרב ותקבל הרשיון ליסד ישיבה נאורה בוויטבסק.

אורסה.

רק לפני שש-שבע שנים היה הדבר וכמה נשתנה בינתיים המצב. בימים ההם עמדו הסטודנטים העברים כאן על כהם תעודתם. בחיים התרבותיים של עמם חסמו או מקים ניכר ולא היה אף מפעל לאומי אחד, שלא השתתפו בו בפועל מנהלי-האגודות הציוניות בעיר היו סטודנטים, הם היו השאר שבעיות-הצעירים. הם קראו דרצאות תכופות בקהות העם ובתלדות הציונות, עוררו את תשומת לב האנטלגנציה העברית אל שאלות-החיים שלט—וישמשו חלוצים לעבודה הלאומית.

רק שש-שבע שנים עבר והנחשול הגדול של שאיפת ופעולות ירד ונשתתק וכמקומי באה הלאה והאדישות אל כל דבר היוצא מחוץ לדי האמות של התלמוד והחיים הפרטיים. בשנה זו נמצאים באוניברסיטה כנרך 260 סטודנטים עברים. מספר גדול כזה של צעירים אנטלגנטיים היה יכול לעשרת ולפעל הרבה בשביל עמם, אלאלי היה מסד לקדשי-האמה; אבל לא רק שסמכות אין כאן, אלא אפילו התענינות כל שהיא בחיי-המוני-ישראל אינה אצל הרב המכריע. וכל זה בשעה הטוחית, כשהרושים לעם כחור רעננים, אשר יורעו את גרעיני התחיה והתקוה החדשה בכל הלבבות, שהוכשרו לכך על ידי עניי-הגלות הקשים. השאלות התרבותיות, לתוספת מקום חשוב בחיי-היהדות, שאלות החנוך, ההגדה סדה-

הקהלות אינן מעסיקות כל שהוא את החוגים האקדמיים. כותב המורים האלה בא לפני זמן בשיחה עם אחד הסטודנטים המפותחים על דבר הספרות העברית החדשה והציע לפניו כרשים כניסה אל הרצאות הד"ר יוסף קלוזר ע"ד משורני הלאומי ח. נ. ביאליק, אבל הלך אמר מכלי תביש, כי בפעם הראשונה בחייו הוא שמע את שמו של משורר זה. אחוז גדול של הסטודנטים אינו יודע אף פרא עברית, פשוטו כמשמעו—אינו יודע את האלפא-ביתא.

התחים בין צעירים כאלה, בעלי-נפש חזקה מערכי-האמה ובין אלה, שהיו יהודים" אינו גדול ביותר. על פי הסטטיסטיקה הרשמית נמצאים באוניברסיטה המקומית 180 משומדים והם חשים את עצמם בטוב במצבם זה ובקלות ראש גפה הם מתיחסים אל הקרע שעשו בנפשם. אין דבר יותר קל מהמצאת, תעודה קונסיסטוריאלית—אומרים הם בלשון נקיה. באנו אמר משומד אחד בשפת עלנים: "לך יש מודליה ולי יש דבר עוד יותר טוב מודליה". אמנם יש גם כאלה, המפרים במעשה הנבזה שלהם והמסתירים את קלונם, אבל מעטים הם לפי הערך. והכאב שאנו כואבים למראה הבגידה הלאומית, הנעשית מעשה בכל יום, עולה עוד שבעתים בשעה שאנו רואים את יחס אלה הגשורים ביהדותם אל העומדים מחוץ לתחומה, במקום חרם גלוי ושלם בלי קשיים וכלי פשרות, הראוי לבני-עם בעל הכרה עצמית ורגש הבכור, מבקשים רבים מן הסטודנטים ללמד זכות על הבוגדים ומורים על הנחיצות לנחם ולרחם את היוצאים, במקום לבז להם בוז נצח. יטורא על כל הוא יחס החיובי אל המשומדים גם מצד כמה סטודנטים העומדים, לכאורה, בגדר התנועה הלאומית והציונית, וכשאתה חוכע מהם דין וחשבון על מעשה מגונה זה, שיש בו משום רפיון ההגדה וחולשת הגאון הלאומי, יש שאתה מקבל תשובה כי אין להתחשם בשלילה אל אלה, מפני שמוצא אחר לא היה להם. ובכן יש אשר גם אלה העומדים אתנו, נכביל, במחנה אחר מורים. כי לפעמים השמד יכול לשמש מוצא יחיד ממצב הנמשש המסוכך של היהודי בגולה.

בסביבת כליו כוז צריכה כל עבודה לאומית. בריאה להצטין, ולכי צריך לתת ערך מרובה לקיום הפלגה הקטנה של הסטודנטים הלאומיים. הפלגה הזאת קימת זה כשתי שנים. תעודתה: למוד חיי-העם, קורותיו וספרותו. אל הפלגה מתקבלים סטודנטים לאומיים מכל הזרמים, מלבד אלה המתנגדים לציונות. חברי-הפלגה מתאספים לפרקים, קוראים סקורות על הופעות החיים-הלאומיים ותרצאות על שאלות שונות. הפלגה סדרה בשנה העברה אנשיה על חיי הסטודנטים המקומיים, שנתפרסמה בדפוס. מקיים אנו, כי על ידי עבודתה התרועה יעלה בידי הפלגה להכריא את הסביבה האקדמית ולטהר את דאורי המחנק של בגידה ואדישות.

בן-יאר.

בריוסל.

רוצים אתם למצא בכריסל את הצעירים העברים המתלמדים, צאו אל שמורת העיר, אשר שמה "איסקל". בשכונה זו מרוכזים כל הצעירים שלנו, פה הם חיים את חייהם. חיי צבור קטן תלוש מן הסביבה, שיש לו חיי-דות שלו, רגשי שמחה, עצב וגעגועים מיוחדים לעצמו. הסטודנטים העברים בכריסל הם כמעט כולם יוצאי-רוסיה ופולניה. זה הוא עדיין הר צעיר בחיי המשפחה הסטודנטית הכללית כערי-מערב אירופה. אין פה עדיין אותו המסוס הסטודנטי הרגיל, למשל, בשוויציה עם כל המרדיונות המיוחדות שלו. כל אלה הצעירים או, לפחות, הרב היותר הגדול מהם היו לפני שנתים או שלש שנים תלמידים בבתי הספר הבינוניים בחסיה או נמנו שם בין משפחת האכספרנים.

הקולוניה היתה גדולה של סטודנטים עבריים ובלגיה היא לעושה, אבל מה בבריסל הסטודנטים הם מתי-מספר לעומת הקולוניה ההיא. עד השנה האחרונה לא היו פה שום נגידים חריפים במשפחת הצעירים. כחיי הסטודנטים דבליים לא לקחו ענין רב שום חלק. אולם באותו ה"אוקס" נמצא כבר זה כעשר שנים מעין מפלט להמגרים הפוליטיים מרוסיה הנודדים האלה נעשים פה או לסטודנטים חפשיים או לכתבים כעתונים; חלק קטן מהם נעשים גם לפועלים פשוטים, ויש גם כאלה שעולה בידם למצא להם משרה באחד המשרדים אשר בעיר. כשזוהה בא הסטודנט העברי לבריסל היה נכנס בהכרח אל תוך חיי החוג הזה של הנודדים. פה היה מוצא לו סביבה יותר קרובה לחוגו, פנה משלו בתוך העיר הזרה והדומה, המפוזרת יותר מאשר היא מקרבת את הצעיר הזה, שבא מתחום המושב או מפולניה, ה"נודדים" האלה הם בחובם יתודים מחוץ לתחום המושב, אלה שהיו חברי המפלגות הפוליטיות הקיצוניות, ורק חלק קטן מהם הם נוצרים מרוסיה, האנשים האלה מופרשים מתי-הצבור הרוסי ומן המציאות הרוסית, תלשים מארץ מגורם ונגעים ורצעים מרוב נדידתם. אין להם כלום בחייהם מלבד המדיניות המפלגתית וההשקפה הקיצונית על החיים, ירושת הפלטה של ימי-העבר הקרוב. באופן מוזר ומשונה הם מחיכים לכל זק של עצמיות לאומית ובכל כפיו של שאיפה לחופש לאומי הם תילים לראות סימן של שובניות וריאקציה. כדאי להסיק, כי דומה חכריותם הגורם, בני רוסיה, מצטיינים ביותר במחשבתם הברירה ובחושם הטבעי; אולם האדיקות והקנאות של היהודים לרעיון, אשר נתמכר לו עובדות לפעמים כל גבול ויש אשר הדברים מעוררים צחוק ונועל נפש גם אצל חכמים עצמם, שבאו מה מרוסיה בשנים האחרונות ושהם יותר קרובים אל המציאות. הנה יסרו להם פה ספרות וחזר מקרא. כיו המיסדים היו כשני אחוזים בלתי יהודים, אולם שם הספרייה הוא "Bibliotèque Russe", שם יש ספרים ועתונים גם בצרפתית, שהיא ושפת הארץ, ואפילו בגרמנית, אולם עד הנה האחרון אין אף ספר, אף עתון אחד בשפה העברית או היהודית המדוברת. על הקורות תלויות תמונות של ספרים שונים ואין אף זכר לתמונה של סופר עברי. כל המועדות, כלי יוצא מן הכלל, הן ברוסית. עובדה היא—אם כי עובדה מוזרה—כי רק על ידי עקידה זו של העצמיות הלאומית וטמיעה מכוננת בתרבות הרוסית מחוץ לבלגיה שלטונה של זו, הם רואים את עצמם מתקרבים אל רעיון גאולה-האנושיות, בהתבססותם. לזנזם הם באים לפעמים למעשי-גסות ושקר, עד שאי אפשר לאיש בריא לבלי תעב אותם. אחד מהם היה למשל, מבריו על עצמו שאינו יהודי כלל, כי אם סאדו, אולם אחרי זמן בא לבריסל מבריו וכן עזר ואמר לו: "משיק! האתה הוא סאדו? ודאי אמך מישהי כילה ואיך הלא-היא רחום" מדוע הם אינם סאדוים? ויש עוד מקרים רבים דומים לזה.

כמו שאמרתי היה הצעיר העברי הבא מרוסיה, בשנים האחרונות נכנס לתוך סביבה זו מאין סביבה אחרת. ובהיותו על פי דרכו מחובר השקפות קבועות ולפעמים גם כלתי מחנך כחוגו, לא היה מוצא לו ספק בסביבתו ומרגשם זו והיה הולך מבאן אחרי ומן מעד ונעשה למבקר רגיל של בתי-הקפה ושוחף לחיים העליונים והמשחתים של העיר הגדולה. הקושי בשמש השפה הצרפתית לא היה נותן לו להסתגל כנקל אל החיים התרבותיים של החושב המלגי והיה נשאר באופן היותר מוכן בודה ותלש כל סביבה טבעית, כלי חוג של חיים ואנדרטם קרובים לרוחו.

רק כשנה או שנתים המצב לשונה נתרבו בה המתלמדים, באו צעירים חדשים מוסיה וגם אחרים מארץ ישראל. לאט לאט נכנס זרם חדש אל חיי הקולוניה העברית-רוסית פה, זרם מבריא

ומקרב את הלבבות, וסוף סוף מתחיל להברא ב"אקסל" מרכז עברי קטן, סביבה של מתלמדים עבריים; וגם צעירים כאלה, שעמדו רחוק מתי-עמם בשבתם ברוסיה מתקרבים ומתאחדים. ה"נודדים" נשארו תלשים ומצומצמים בתוך חוגם הצר ורונזה קפצה עליהם. התחילה מלחמה והתחרות בינם ובין המחנה הצעיר של הסטודנטים הלאומיים. יסוד הסטודנטים העבריים, קלוב סטודנטי עברי, הלכו גם הם ויסדו קלוב דומה לזה, וגם השתדלו לשים כל מיני מכשולים על דרך הסטודנטים העבריים; אולם אחרי אשר לא עלתה מומתם והקלוב העברי נוסד והוא מתפתח כראוי ומשמש בית-ועד לכל הדברים הלאומיים שבין הסטודנטים העבריים, הכתירו אותו ה"נודדים" בתואר של ריאקציוני והסיתו את דעתם ממנו.

בקלוב לאומי זה מסדרים הקראות בידועות, מקריאים את יצירות הספרות העברית והיהודית החדשה, עורכים הרצאות על שאלות שונות כליות וכוחים חפשים. הקלוב חותם על עתונים עבריים ויהודיים וגנש גם ליסה ספרה מתאימה לחיי-הסטודנט. נוסדו על ידו גם שעורי-ערב לעברית ולעמים מסתדרות שיחת על נושאים לאומיים וספרותיים שונים. כל זה הוא, כמובן, סימן של ריאקציה בשכיל ה"נודדים", ומצוה להתרום את הקלוב ואת פעולותיו. אולם גם הסטודנט הלאומי עצמי מרגש באר לו את דרכו ואת הלק רוחו ומרגש שחר את עצמו מאיפני המחשבה הגליתית ומאון לאומי חסר לו עדיין. לכמה חטכה זו ערכו נשק, אבל התכנית של הנשק לא היתה מתאימה כלל לרוח ה"דחשמונאים". המסדרים בקשו למצא באור לעניות התוכן הלאומי בזה, שמכרחים הם לסדר, כל אחרי החלק הספרותי של הנשק וספרותה ספרותית שלילית מן הקהל את מצב-הרוח, המתאים לרקודים ולמחלות. שמהם מבנינים את הכסף למכסה הרוצאות, גם את התכנית הדפוס לא בעברית ולא ביהודית, למרות מחאתיהם של חלק החברים. הקלוב השני, מיסדם של ה"נודדים", או, כמו שהוא קורא לעצמו, "אגודה הסטודנטים מרוסיה" סדר גם הוא בחטכה את זה האילן הקדוש בשביל הילדים ונשק לפגוש-השנה החדשה הרוסית. אם תשאלו מה ענין לו. ה"נודד" ולאילן הניצח, מה יכולים האבור, מחוסרי כל הסדה דתית—על כל אופן נוצרית—לספר לילדיהם בצל האילן הקדוש? על שאלות כאלו לא תקבלו שום תשובה.

אולם כשנה האחרונה יש פנים לטובה רבה מצד השפעת טובי הסטודנטים על הישוב העברי פה בכלל; אני חושב לא על הישוב העברי הבלגי, כי אם על הישוב העברי החדש פה, אלו יוצאי אוסטרית ופולניה, שהתיישבו פה בעשרות השנים האחרונות. סטודנטים אחדים, "פועלי-ציון" וחרדים לתוך שרירות הפועלים, מארגנים אותם, מסדרים להם קריאות וממציאים ספרים לקריאה; בכלל כפנה זו העובדה היא רבת מאד, אולם על אדות הישוב העברי-בפעם אחרת.

צריך עוד להוסיף, כי יחס הסטודנט הבלגי להורו הוא עד הזמן היותר אחרון עדין מאד ואתאי, באוניברסיטה עצמה אין הפרופסור מבדיל בין זה לתושב. בזמן האחרון נכנסים הסטודנטים העבריים לתוך אגודותיהם של הסטודנטים הבלגים, מתרעים אתם, מבליים לפעמים וחד את ארץ הזמן בחל ובנשק. הורת שבבלגיה, הועמד באופן טוב מאד, הסטודנטים, יש לקוות שפה יתה עיר עת רבה מרכז בשכיל המתלמד העברי ממורה אירוסה, לקבוצת מרכז כזה כבר נעשה הצעד הראשון.

מחומה רבה, והוא עצבים הבנינו הנה, המשפט של בולים והחלטה הקורטרום של הסטודנטים בחיפה, מה שנוגע לאחוזן התכונה למעט משה צעירים אחדים להכנס להסניקים, אולם עתה הם נשארו כמצב קלוב נופים, ומיכן שכבר לא יסעו.

בחורף זה, יערכו פה עוד שורה שלמה של הרצאות שמדורו

בעזרת הברית הכללית של הסטודנטים; מתכוננים לפגישת הד"ר ויטלובסקי, ואילו גם להמשחרר שניאור ועד.

צריך להגיד, כי מתעורר הסטודנט העברי; אף על פי שהוא צועד עדיין בצעדים זהירים, אף על פי שאין עדיין ברורה צורתו, אולם הנצנים כבר נראו בארץ, יש לקוות, כי עת הזמיר תגיע.

ארגון.

אספות מחאה של הצעירים המתכמדים.

ט' שרנבוין.

האגודה האקדמית הלאומית, "אמנה" הוציאה באספתה מחאה נגד החלטת הקורטרום של ה"עורה" בדבר שפת ההוראה בהסניקים ושלחה 50 מרקאות לקופה המרכזית.

ברלין.

האגודות הציוניות-האקדמיות, הרשומות מטה, המאגדות בהסתדרות הסטודנטית, "החבר" שלחו לוועד הפועל המצומצם ולקורטרום של הסניקים בחיפה את גלוי הדעת הזה:

"הועד המרכזי של הסתדרות, 'החבר' מכרך בשטחה את יחוסה של היהדות הארץ ישראלית הצעירה כלפי הגסיון המחפיר של העורה, לחס את התפתחות חינוך הלאומיים בארץ. שהיתה עד כה חפשיה מתבוללות.

אנו מברכים את העדה העברית בתוספת וכל הקבוצות אשר החליטו ליסד בתי ספר חדשים בתור נגוד לבתי החנך של ה'עורה'.

אנו מאמינים, כי האמת של החיים הלאומיים הנצח את ההשפעות של התבוללות הבאות מן החוץ וכי בית הספר העברי ישמש כלי זין אמין ביד הישוב החדש.

החלטת הקורטרום היא מגידה באנטרסים של ארץ ישראל, סטירה לשפה העברית הקמה לתחית.

הסטודנטיות היהודיות הלאומיות הורשת, שהקורטרום ידחה את החלטה, אשר עוררה התמרמרות גדולה כי בעם העברי.

לבאי כחנו בקורטרום, אשר נתפסרה בשעה האחרונה מן האחריות בעד החלטה מחפירה זו, אנו מציעים את הכרתנו הכלית מנובלה.

האגודות הסטודנטיות הרשומות מטה חתמו על גלוי הדעת הזה:

האגודה הציונית-אקדמית, "החיה" - ברלין.
האגודה הציונית-אקדמית, "חשמנאי" - הידלברג.
מכבי - מינכן.

האודר הרצל - קניגסברג.
גם ציונה - ברסלוי.
דני עקיבא - שטרסבורג.

החבר - קרלסרוד.
אגודת האקדמאים הציוניים - לופסיד.

החבר - דרמשטט.
התקפה - לונדון.
החבר - בוליה.

החבר - ציריך.
האגודה הציונית אקדמית - ברן.

השחר - גינבה.

החבר - ליון.

החיה - מונטפלייר.

קרימת - ליון.

הרצליה - גרן.

החבר - מרא.

החבר - ברן.

הועד המרכזי של "החבר" החליט לאסוף בכל שנה בין אנדותיו 2500 מרקאות לטובת בתי הספר העבריים בארץ ישראל.

אספת מחאה בלוב.

לוב. במעון האגודה, "חשמנאי" מצאה מקום כ"ג דצמבר אספת-מחאה של האקדמאים הציוניים נגד החלטות הקורטרום, אשר הוציאה החלטת מחאת מלאה עוז והתמרמרות.

מחאת הסטודנטים העבריים באנטורפון.

האגודה של הסטודנטים העבריים באנטורפון, שמשפר חבריה מגיע לשמונים איש, נאספה כ"ג דצמבר לאספה, שבה מתה כלל חוקה נגד החלטת הקורטרום נגד הנגרת השפת העברית בבתי-הספר שבארץ ישראל.

מחאת המתעמלים העבריים בלוב.

הנהלת המערכת השניה של המתעמלים היהודים קבלה באכפתה ב"י יאנואר החלטת מחאה נגד מעשי ה'עורה' בא"י.

הועידה של התאגדות הקורפורציות העבריות.

ההתאגדות של הקורפורציות העבריות, המתאחדת בערך 800 יהודים אקדמאים, נאספה בשבוע החנוכה לוועידתה השליש-עשרה בעיר קניגסברג. הועידה הווא, בעבודתה הרצונית ובחגיגותיה הצוהלות, היתה עדות חיה לעלייתו של הרעיון הלאומי בחוגי האנטלגנציה הצעירה כמערכ. הועידה ציגה את התחזקות המרובה של התנועה והעבודה הלאומית במשך עשרת השנים של קיומה ותדון בכל השאלות של העבודה, העזמות על הפרק, עדות נאמנה למסירות הסטודנטים לקדשנו הלאומיים ולהגשם העד לצרכי-החיים, משמשת החלטה של הועידה לשלוח לוועד הפועל הציוני בשם ההתאגדות של הקורפורציות העבריות עשרה אלפים מרקאות לטובת בתי הספר העבריים בארץ ישראל.

אוניברסיטה עברית בירושלים.

הד"ר שמואל איזנשטט קרא בוויטבסק לפני קהל רב הרצאה פומבית בשפת המדינה על "האוניברסיטה העברית בירושלים". בשבוע העבר קרא החבר זאב ז'בוטינסקי באספת "עבריה" בריגה את הרצאתו על "היהודים במזרח הקרוב וסיוח אוניברסיטה עברית", אשר בה הורה ביחוד על ערכה הפוליטי של אוניברסיטה לאומית בארץ ישראל. כשלישים לרוב יאנואר וקרא ה"בוטניסקי" בספרותו הרצאה על "היהודים במזרח הקרוב ואוניברסיטה עברית". בתוכן קרא הד"ר א. קויסמן לפני אספה גדולה של "הבני" ציון הרצאה מעניינת על הנושא: "אוניברסיטה עברית".

מוסקבה.

הסטודנטים הלאומיים של האוניברסיטה המקומית מתכוננים

לדמיא עתון אקדמי בשפה דרוסית, שיהיה מקדש להפצת דרעון הלאומי בין הסודנטים העברים ברוסיה. העתון יצא פעם בשבועיים. חובר מושלח על חכרניו הסודנטים בכל מקום ועל האנטלוגציה שלנו בכלל לחמוך בעתון הזה ולהמציא לו אינסטרומנט קבוע מעבודתם הלאומית של הצעירים האקדמיים שלנו, למקומותיהם.

לכוב.

הועד של הסניורים של האגודות האקדמיות, אמנה, "הנהגה", "חשבוני", "מכני", "העיתון", מסדרת נקודות כאלה העדה העכרית שגורם עברים גבוהים, כוונתה שיהיה פרוספיקט של האוניברסיטה המקומית.

בארץ ישראל.

ועידת פועלי-יהודה החקלאים.

ועידת פועלי-יהודה החקלאים דרביעית, שמצאה מקום בראשון לציון בכ"ט כסלו במעמד 56 צירים ממושבנות יהודה קבלה את החלטותיה דאלו:

א) יצירת ישוב עובד.

הועידה דרביעית של פועלי-יהודה חוזרת על כל החלטות של הועידה השלישית בדבר יצירת הישוב העובד.

ואלו הן החלטות הועידה השלישית: הועידה רואה ב"סדר מ"ש" הפועלים בצורותיהם השונות אחד הדרכים המובילים לאחולת הקרקע והלאומה ע"י העמדה העכרית ודורשת מהמוסדות הלאומיים, שיקציבו לה מקום רחב בעבודה הישובית.

הערים והמושבות דקימות צריכות להיות מוקפות מ"שבות" פועלים, קבוצות מגדלי-יקות ומחלבות. בכל מקום שמתמסר ישוב פרטי חדש—על המוסדות הלאומיים לאחול חלקת אדמה בשביל מושב פועלים.

אדמות מושבי-הפועלים צריכה להשאר רכוש האומה, שאינו ניתן למכירה אלא לארצית עולמית.

מושבי-הפועלים יכולים להבנות, אך ורק על היסודות העקריים ההכרחיים הללו: עבודה עכרית, כתיבה עצמית של החברים, אחריות הדדית.

הועידה הרביעית מוצאת שעל ידי תנועת העליה והעבודה בא"י בשנים האחרונות הולך וגבר החמר האנושי והישובי המסוגל לקחת חלק ביצירת מושבי-הפועלים והשוואף להתישנות זו. מושבי-העובדים צריכים להבנות לא רק על ידי המישרות הקימות מכבר, כפתח תקוה, רחובות, גם ציונה, שהצורך ביישוב פועלים מוחש שם ביותר, אלא גם במקומות החדשים. שרק זה נשים לעבודתם כעמק יזרעאל, כרמון ודומיהם.

מושבי-העובדים מלבד ערכם הכללי לחוק הישוב העכרי בארץ, ליצירת ישוב החי על עבודתו וע"י זה גם להגברת עליית העובדים לארץ—יש לה במימוט החדשים ערך משנה: לחוק את התאחותנו החדשה, לכער את העבודה העכרית מתחלתה ולרכו על המקום כחות בשביל גאולת הארץ מסביב.

בשביל התפתחות מושבי-העובדים כעתידי נחין ששטח אדמתם וכמות יושביהם לא יהיו מצומצמים כהנה ומפני זה מציעה הועידה שעל יד המושבים הנבנים מחוקש ישארו רוב של אדמה בשביל

הרחבה מתמידה של המושב להבא ע"י הכנסת מתישבים חדשים. ליצירת מושבי עובדים צריכה הקה"ק להקדש את מיטב כחותיה.

הקה"ק נותנת את הקרקע למתאחים באר"ס עולמית ואת הקרדיט הישובי—למים, בנין בתים ורפתים והכשרות הקרקע—צרימת להמציא החכמות הישוביות כחובבי-ציון, עורא, איק"א, עד שיכרא המסר המתאים, שיהיה כולו מוקדש לקרדיט ישובי לעובד.

ב) החוות הפרטיות.

הועידה מכירה את דעתה, שאין כל ערך לעבודה-הכבוש שלנו במקומות שאין אנו במחיים שעבודתם תשאר עכרית. הפועל העכרי מעונין, שבכל מקום, שהעבודה העכרית שולטת בו יהיה דמשק מסודר כהוגן.

על ועד ההסתדרות להשתדל להמציא להנהלות המשקים הפרטיים, הנאמנים לעבודה העכרית, פועלים מנוסים ואחראים ולעכר בהם עם ההנהלה תקשר כוונה בדבר הוחסם שבין ההנהלה והפועלים.

במקום שאין הנהלה הוות מכירה בהסתדרות הפועלים הכללית ואינה מתחשבת אתה, אין על הפועלים ללכת שמה לעבוד.

ג) החוות הלאומיות.

הועידה מכירה כערך החוות הלאומיות לעבודה ולישוב ומביעה את רצונה לעזור להרמת מצבן, בכרי שתהינה ראיות לתפקידן—להיות חוות תוך לעובד.

הועידה מוסרת יפוי כח לעדה ההסתדרות לכא במ"מ עם הנהלת החוות הלאומיות עד התקנים הנתיצים לסדור המשק וחנכו של הפועל. על הועד להשתתף באופן אקטיבי בעבודת התקנות, בהכנסת השגותיו ודרושים בהמצאת פועלים מנוחים למקצועותיהם בתור מחנכים בעבודה, בחלופי פועלים וכדומה.

ד) העבודה במושבות בעלים הקימות.

יחד עם העבודה ליצירת ישוב עובד, עימד כרשות עצמי וכרשות העם, אין אנו חולים להמשך מבלי דרך את כבוש העבודה במושבות הישנות ולראג להרחבת התקף של העבודה העכרית.

הועידה מחיבת את ועדי-הפועלים למקומותיהם ואת החברים, שהתאחדו במושבות, לעבוד בשביל המצאת עבודה לחדשים. להקל את תנאי-חיותם ע"י עזרה חמורת, להשתדל לברא בקרב הפועלים שכבושנות סביבת חיים שתעזור לתת את עול התלאת מסביב, במקומות שאין מקום למסכת צנחרי להתקיים רצוי למצער ליסר קלוב, שבו יתרכזו החיים הצבוריים והתרבותיים של הפועלים.

ה) קרדיט להסתדרות.

על ועד ההסתדרות להשתדל להמציא לעדי-הפועלים למקומותיהם קרדיט בנקאי לצרכי המוסדות המקומיים, ועד ההסתדרות ערב בפני הבנק ובפני המוסדות המקומיים, וכל חברי-ההסתדרות ערכים להסתדרות.

לועד ההסתדרות ישנן חוסות והחובה של קנטולת חמדות בכל מוסדי הפועלים המקומיים.

ו) כתי-הפועלים.

על קה"ק להיות נאמנה למטרתה: גאולת הארץ בשביל העם, וכספיה מקדשים רק למטרה זו, ואין רשות להשתמש בהם לצרכים אחרים ובכלל זה גם לכתי-פועלים.

אם יש כאיזה מקום צורך ישובי אמתי בבנין בית פועלים צריך הדבר להעשות על ידי חברה ישובית ועל יסודות מסתריים-ישוביים.

וכדבר בתי-הפועלים שנבנו מכבר מספיק קה"ק ושיש בין הפועלים מתנגדים לקיומם ע"י כרי התרמה-מכונה הועידה את התנגדותה המוחלטת לתכסס שכזה מצה הפועלים.

מחיי הצעירים, התנועה והחונך.

א.

החלטות הועידה של, צעירי-ציון בינה.

א) אחרי הרצאה וכותים עד, מהותה של הסתדרות הצעירים-הציונים ושאיותיה" מצאה הועידה: כי תנאי הכרחי להתפתחותו ולהרחבת של דרעון הציוני ולהבדאתה של ההסתדרות הציונית—הוא אחון כל כחה הצעירים הציוניים הפועלים בין העם.

ב) הועידה מניחה את היסוד להסתדרות, צעירי ציון וקובעת בראש עבודתה, מלבד העבודה הציונית המעשית, את העבודה התרבותית בין המון העכרי, את הנהלת החמולה הציונית הרחבה, ביהוד בין הצעירים, את סדור התנן העצמי והתחבתי שלהם ואת הכשרת החלוצים בשביל א"י.

ג) אחרי הרצאה של חבר משרד, הפועל הצעיר ואתה מחבריו עד, יחוסנו אל עבודה ההסתדרותיות הדימוקרטיות בא"י, החליטה הועידה: 1) לקבוע קשר חמית עם הסתדרות "הפועל הצעיר" ולחמוך אותה בעבודתה בא"י. 2) ללמד וללמד את יסודות הישוב והעבודה העכרית בא"י. 3) להמך בפסחית ובעתונות דא"י. 4) לנהל עבודה רחבה בשביל המוסדות המעילים לאחולת הארץ ולכנס העבודה העכרית בא"י. 6) לסדר בעזרת "הפועל הצעיר" אינסטרומנט קבוע של כל ענפי העבודה בא"י. 6) להמשיך בשביל א"י את האנשינו העומדים לצאת שמה.

ב.

חברים:

החלטת הקונטרס של הפעניקים העכרי להשליט את רשמה הגרמנית בתור שפת הנוראה בבית המדרש הגבוה הראשון בא"י—בפעניקים החיפאי, הלמה כפשיש את לב כל עכרי העולם חלום עמו, חלום שבור הארץ ותחיות השפה.

כל התקוות, שתלני את הצעירים בבית הספר הזה, כל השאיפות הכבירות של עמנו להתגבר על כל המכשולים ולחת לבנינו, אחרי הרבה שנות נדודים במרחקים, לחפש אחרי השכלה גבוהה, מקלט לנוח בו—בסל ע"י החלטה זו.

ועומדים אנו שחיים בצער גדול על התרכן שנתכנו, על העלכון שנעלבנו ע"י אלה, שחיים להם תקוותנו ואיריאליטו הלאומיים; והמתאה העזה חבויה עמך עמך בחביון הגשמה ומרוב כאב לא תתפרץ תוצעה.

אכל ניתנה האזרת: היהדות הארץ ישראלית, היהדות שהיתה וקוקה חמיד לחסרם של "גדלי-עמנו" של האליאנס" וההולספסעריין, היהדות הזאת נעדרתה ותקם להגן על קרשי-האומה, על עתידה של שפתנו וקניינו הלאומיים.

כמורים, נילדים, כולם הבינו את חשיבותה ורצינותה של השעה הזאת ויצאו במחאה כבירה כנגד עוכרי שפתנו ויכריה שביחה בבתי הספר של "עודה" בתור מחאה נגד הפוליטיקה הנהגה שמכניסה הוא בעבודתנו בא"י.

אליהם הצטרפו כל אלה שהסרינו את כל חייהם על מזבח הישוב החדש ויעמדו הן להלחם את מלחמתנו עד סופה.

הפועל העכרי, זה החלון של כבוש העבודה, נענה תיכף למורה העכרי, להלחץ תחור שפתנו, ריחד אתו קשר את המלחמה הקשה נגד בעלי "עודה".

חברים: כשעה זו של צער וייסורי הנפש הגדולים, אנו כורעים בך לפני אחינו הגבורים, העומדים על שדה התחיה בא"י, העומדים שבתו ברענ, מלכוד באיצורו הרוחני היקר—בשפתנו.

ח התימנים.

על ועדי-הפועלים החובה להשתדל להכניס את הפועלים התימנים למקומותיהם לכל מקצועות-העבודה ולהשוותם בשכר העבודה עם הפועלים האשכנזים.

ח אינסטרומנט.

הועידה דרביעית חוזרת ומחגישה את החלטה הועידה השלישית עד נחיצות אינסטרומנט כללית בלתי מפלגתית לפועלים.

אחרי ששמעה את הצעת באי כח, "משרד העבודה", ממלאה הועידה את ידי המכרז לכא בדרכים עם מה"ע ולעשות את הצעדים הדרושים לסדור האינסטרומנט הפנימית ע"י הסתדרות הפועלים שבארץ.

ט סטטיסטיקה.

במשך השנה צריך לסדר מסכה מדויק של העבודה ותנאי קומד בכל ארץ ישראל, ביהודה והגליל בזמן אחד. על החברים לכא בעבודה זו לעזרת הועד.

י סדר.

ועידת פועלי-יהודה חוזרת בבא כחה לעד הכללי, שיהיה את ההסתדרות פועלי-יהודה, הגליל וההשרה.

הערה: במסד העלון יוכלו לקחת חלק גם באי-כח פועלי-הערים שיסדרו לאגודות אומנותיות.

כל חבר ההסתדרות צריך להיות גם חבר ל"קופת תולים". זכות הבחירה להסתדרות ולמסכתיה יש רק לאלה, שעכרדים לא פחות משלושה חדשים בארץ.

ועדי-הפועלים למקומותיהם נבחרים לחצי שנה.

גלוי דעת של צעירי ארץ ישראל בברלין.

הקלוב של צעירי ארץ ישראל בברלין קבל באספתו התכנסה, מיום א' ינואר את החלטתה הזאת:

"הנה נודע לנו להאכוננו הגדול, כי שלשה צעירים מאלה שנתחנכו בבתי-הספר של "עודה" בארץ ישראל ושהם מלבד זה גם בני ארץ ישראל, שלשתם סטודנטים של האוניברסיטה הברלינית דוה כהן, שולמן וברוכין נסעו בחשאי לארץ ישראל ולבשו שם את משרות המורים בבתי הספר של "עודה" במקום המורים שנחמטו. הם עלכו כזה באופן גם את רגש האהבה של היהדות הארץ ישראלית, אשר התבטאה בהתקוממותם הנאדרה של המורים והתלמידים. הם עשו מעשה נגידה, כזה שקמו נגד אלה שהיו מורדים לפנים ושעכרו אל מחנה המדרסים של ערכי-תרבותנו.

אנו נרעשים ונתונים עד עמקי נפשותינו, שאלה האנשים אשר עכרו על זכויות האמונים למפעל הלאומי, רוצים להורות את שפתנו הלאומית לבני-הצעירים בארץ ישראל ומרדנים עוד עוז בנפשו להכריז, כי בני ארץ ישראל הם. אנו, בני ארץ ישראל, דאים כמעשים דראון ואבלים עליהם מעמק הנפש, כי ילידי ארצנו מוסרים את עצמם, בכדי להתנפל מעורף על הישוב העכרי בארץ ישראל בשעת המלחמה. גלוי לפני כל הצנחה העכרי, אנו מתברלים מהמונם ומחוקים אותם ממספר חברינו.

חובתנו היא לבא תיכף ומיד לעזרת המורים בסיוע חמרי ורוחני, סיוע הגון וראוי לאחינו בא"י, כי בארצות הגולה הלם העברי יחד עם, תקוותיהם-תקוותינו, שמתחם-שמחתנו, ויגונם-יגוננו.

אנו קוראים לכל חברינו המאוחדים ולכל צעירי ישראל: חברים לעבודה!

(א) על כל אגודה ואגודה לארגן את כל הכחות שלה בשביל תעמולה רחבה בין המוני העם ובין הצעירים-המתלמדים בידור.

(ב) לערוך אספות מחאה נגד ה"הילפספערדיין" ונגד מעשיו בא"י ולהביע ברכה ואמון למורים והלוחמים מלחמת שפתנו בא"י.

(ג) לפעול על כל האלימנטים הלאומיים, כי יסירו את קבין האמצעים לטובת המורים השוכחים וליסר בתי ספר עבריים חרשים בארץ על יסודות רחבים, כדי שיוכלו להשתתף גם כל איש בישראל.

(ד) יש עתה מטרה אחת לפנינו-לגרש את ה"עוורה" וה"אליאנס" מכל מן הארץ, ולכן עליכם לעבוד עתה במרץ גדול לטובת "קדם", זה הפונד הציוני הקולטורי, שמתנו להנהל עבודה קולטורית רחבה בא"י ולסר בה בתי ספר עבריים, נמיסים, בינונים וגבוהים.

(ה) להשפיע על המתלמדים, שאף צעיר עברי אחת מן הגולה לא יעבור את סף המכניקים החיפאי, אנו, הצעירים, ששכלנו עשרות שנים מחסורו בתי-אילפא גבוהים-לא נכנס אל הבית הזה, שנהיה לנו ולעמנו כמקום סם של חיים, לסם של מות.

כאלה הימים של מחאה לאומית עזה, נזכור, כי עלינו לבנות את הבנין הגדול שבו תשכן כבוד הקולטורה העברית והשפה העברית-האוניברסיטה בירושלים: עלינו לנהל תעמולה נמרצה בעד הענין הגדול והקדוש הזה:

אנו מכריזים אתכם, חברים, בהצלה ובנצחון השפה העברית בארץ העברית!

העבודה הארץ ישראלית.

הישיבה האחרונה של מרכז "צעירי-ציון", שבה השתתף גם חבר המשדר של ה"הפועל הצעיר", עסקה בסדור העבודה הארץ ישראלית, בין צעירי-הגולה, בהתאם להחלטת הועידה הראשונה של "צעירי-ציון" בווינה. מתוך עבודת ההסתדרות במשך חודשים האחרונים נתברר, כי מפני העבודה הארגונית-המורכבת המוטלת בכל מקום על חברי-האגודות, הצעירות, לא ניתן המקום הראוי לעבודה הארץ ישראלית, בתור עבודה קבועה ומסיימת.

משום כך עוד מוקדם יסדה של ישיבה ארץ ישראלית, מפני שלא תהייה לו בכל מקום נקודות, אשר עליהן תוכל להשען. כמו כן מרים עלה למצא בעיה, המשמשת נמל להגירה הארץ ישראלית, את הכחות הפועלים, שיוכלו לנהל עבודה זו. מטעם זה החליט הוועד המרכזי לקבוע עכשיו במרכז העבודה את היסוד של ועדות ארץ ישראליות בכל האגודות והקבוצות ולהטיל עליהן את המשימה המשולשת: (א) לתת לצעירים הציוניים הפסדה עיונית בשאלות הישוב והעבודה. (ב) להמציא לחברים המתפזרים לעליה את הודיעות ע"ה תנאי-החיים והעבודה בארץ. (ג) להפיץ את הספרות הארץ ישראלית הצעירה ולבסס את

המפעל הספרותי של ה"הפועל הצעיר". הוועד המרכזי יעמוד בקשר עם הוועדות, יורה לזן ספרות, יעבד בשבילן הכניות של עבודה ויחברן לרשות אחת. בכדי לקבוע את התכנית של העבודה הארץ ישראלית, הוועד המרכזי בא בדברים עם משרד ה"הפועל הצעיר" עוד עבוד חזק עיוני משותף הפינה כלפי צעירי-הגולה. מלבד זה החליט הוועד להוציא לאור בשפה היהודית שורה של חוברות מוקדשות לבאור תכנית העבודה הארץ ישראלית של הצעירים, לרעיון החלוצים, לשפות הישוב וכבוש העבודה ולהפיץ בעזרת האגודות בין המוני-הצעירים.

ורשה.

בהשתתפותו של אחד חברי המשרד של ה"הפועל הצעיר" ביפו, היתה פה ישיבה מכוונת של הוועדה הארץ-ישראלית, שקבלה על עצמה את העבודה: (א) להפיץ בין הצעירים את העיונות, ה"הפועל הצעיר" והשקפותיו על ישוב הארץ. (ב) לתת להם את ההכשרה העיונית בשאלות הישוב. (ג) להפיץ ידיעות אינפורמציות ולהסביר את התנאים של הישוב והעבודה. (ד) לדאוג לבסיס ולהפצתן של הוצאות ה"הפועל הצעיר". הועדה מסרה לאחד חבריה לעבד הרצאה ע"ה מקור העבודה הארץ ישראלית של הצעירים בכללו, ה"הפועל הצעיר" בפרט, והחליטה לגשת מיד לעבודה מעשית.

הורדנה.

נסתדרה פה ועדה ארץ ישראלית, שהעמוד בקשה קבוע עם ה"הפועל הצעיר" ותרא להבשחתם העיונית של הצעירים העומדים לצאת לארץ ישראל ולהפצתן של הוצאות, ה"הפועל הצעיר".

ביליסטוק.

בשבת האחרונה לפני שובו לארץ ישראל קרא פה החבר יוסף שפרינצק הרצאה בחדרת "חובבי שפת עבר", ע"ה הישוב העברי בארץ ישראל, אשר בה עבר על קורות התנועה החלוצית, על שפות הישוב בהסתדרותן ועל העבודה העברית בתור עיקר לאומי וישובי.

ורשה.

האספה הכללית של "צעירי ציון", שמצאה מקום בשבת האחרונה, עסקה בשמיעת הרצאה על עבודת מפעל השכלה ברוסיה ועל שפת התנוד בתי הספר העממיים. האספות הקרובות תהיינה מוקדשות לזכרונות על הנושא החשוב.

— כקבוצות הלאומיות, "השחר", שנוסדו ע"י הצעירים והצעירות המתלמדים, מתנהלת בחורף זה עבודה ההכשרה הלאומית בסדר ובקביעות. בכל שבת נקראות הרצאות ביהודית מן ההיסטוריה העברית, על המאורעות בארץ ישראל נקראו הרצאות מיוחדות ונתקבלו החלטות מחאה נגד מעשה הקרטריזם של ה"עוורה". בקרוב אמורות הקבוצות לסדר שורה של הרצאות גם בכתובת ארץ ישראל.

טשנסטוב.

נוסדה פה קבוצה של "צעירי ציון".

טומשוב.

הקבוצה השניה של "צעירי ציון", שנוסדה לפני שבועות אחדים, כבר הספיקה להסתדר ולהתחיל את עבודתה. הצעירים, שנכנסו אל הקבוצה הזאת, רובם היו בעלי-הכרה ציונית מכנה, אלא שעמדו מחוץ לעבודה הציונית. הקבוצה של "צעירי ציון", שהיתה

עוד כה מצומצמת בתוך עצמה, נחתמה עכשיו ע"י כניסת החברים, ויש בידיה לרחוב את עבודתה. בהתאם לתקנות ההסתדרות, נבחר ועד מאתם של שתי הקבוצות.

ביליסטוק.

לפי האינציואטיבה של אגודת "צעירי ציון" סידרה פה בדירתו של אחד האנצילגטים הציוניים אספה גדולה של המתלמדים והמתלמדות בתי הספר הבינונים, שבה נקראו שתי הרצאות ביהודית. האחת על ידי חבר מדרשה-ע"ה, והשנייה על ידי חבר מקומי של היהדות למן תקופת האמנספציה והשניה ע"י חבר מקומי-ע"ה, והשני העברי בארץ ישראל ושפת בתי הספר העבריים. באספה השתתפו צעירים, המתכוננים לצאת לארץ ישראל, בכדי להכנס אל המכניקים. אחרי שמיעת הרצאות נתקבלה החלטה לקרוא לאספה שניה, שתשמע אספה מכוונת ליסוד אגודה לאומית של המתלמדים.

ניו-יורק.

המש מוצר צימנוספציות עבריות, ששאפו פה בהג התנועה לאספה, החליטו להתאחד לאגודה אחת לשם למד השפה העברית. ההיסטוריה הישראלית ומגניעו-העם. האגודה תעמך תחת השגחת הועדה-האשכלה של הקהלה העברית. אחרי בחירת הועדה המנהל תגו הצעירות את חג התשטנאים מתוך התרגשות ועליה דתה ותשכנה הביתה לקול צליל "התקוה".

פומסק.

היוזמה-היהודית המתגברת בכל יום כסבירה נרמז לה, שבשעה הטכנית אין בפומסק כל מורה ללמודים עבריים. הרצאת הודת הישראלית בתי-הספר הבינוניים נספקה למורה. בבית הספר היהודי, שהיא יחיד בעיר, מורה את הלמודים העבריים איש שמשרה זו אינה הולמת. ההשתדלות אצל השלמונים, שירשו להמין מורים מחסיה, לא הביא שום פרי.

שונציני (פלך וילנה).

כא כה הועה של מפעל השכלה כתב ע"ה מצב הת"ת המקומית:

מספר התלמידים של התלמוד תורה נתרבה בשנה זו. בשעה הנוכחית לומדים שם: במחלקה הראשונה-26, בשניה-34, בשלישית-40, ברביעית-14, וחמשית-7 תלמידים. כך הכל 121 תלמיד. הקו היסודי של בית ספר זה הוא-עניו-הבית ועניות תלמידיו. ודבר זה מעכב את התפתחות בית-הספר. קשה להכריח את הילדים העניים, הלומדים-ספרותיים, שיבקרו את בית-הספר בדיוק בכל יום. ירחים עבריים, עה שדם ממצאים לעצמם את ספרי-הלמוד הנחוצים. יש אשה אין גם ביכולתם לקנות מחברת לכתיבה. ורצאות המורים ע"ה הנקיות נתקלות במפריעים שאינם נותנים להסתלק. אין, למשל, תיכולת לילדים לקנות להם מספחות-אף. התעורה של בית הספר לשמור על הנקיון והסדר קשה ביותר, מפני שהבית צר ואיש מתאים לצרכיו. משרי קופת המכס אכן קצבו אלף חבל להחברת הבית, אבל הועדה הבנאית על יד שר הפלך לא אשה את תכנית הבנין. מלבד מנהל התלמוד-תורה אין בעיר איש, אשר ידא לצרכי-הבית. רב התלמידים הגומרים את חק למדום בתלמוד תורה מדרגים לאמריקה, אבל את הקשר עם הבית אינם מספקים גם בשבתם בארץ רחוקה נוש בניהם כאלה, הקטנים למציא לו גם תמיכה חמרית.

וילנה.

החברה היהודית "עוזה על ידי עבודה" הגה זה לא ככה בצניעות את ויל-העשר שלה. בישיבה המאוחדת של ההגולה של הוועד המפקח וועד-המורים, ניתנה סקירה על העבודה המעילה והמנוגת של החברה.

יושב הראש בהנהלה מר. א. נישול, מסר את תולדות החברה ויבאר את כל המכשולים, אשר קמו בדרכה בראשית עבודתה. במשך שלש-ארבע השנים הראשונות היה לחברה איש של מוסר-צדקה משוט; אבל אחרי כן שנתה החברה את מהלכה באופן יסודי וחרכו את כל עבודתה ומרצה בהסתדרותה ובתרומתה של האומנות היהודית. למטרה זו נסדו כתי ספר למלאכה לעבודת-יום ועבודת-ערב, שנתפרסמו בין הקהל העברי בעיר-וילנה בין שדרותיו הרמקשויות. את בתי-המלאכה של החברה (בתי מלאכה לתפירה, לרצענות, למחרת ועוד) קקו במשך זמן קיום החברה 1897 איש. החברה יש לה בית גדול משלה, ושורה של בנינים סביבו, אשר גדלו ונתרחבו ביחד עם הרחבת פעולות החברה; ובכל זאת צר הבית ככה כיום מהפסק מקום ללמוד ולעבודה בשביל חניכיו והוא מעין שוב רחבת. כך התפתח המסד החשוב והנורם במדה מהינה להטראות המעמדות והעבודות של הדמין העברי.

— החברה היילנאית לתמיכת תורים עניים, המלמדים את בניהם אומנות פרסמה את הדין וחשבון שלה בשנת 1912 היו לחברה 887 חברים, הכנסה הכללית של החברה עלתה לסך 4630 ר. 77 קאפ. ועל חשבון החברה נחתכו אצל אימנים ובעלי מלאכה 68 ילדים.

— ביות יימאר מצא מקום הגשף הראשון בחסיה לסמטיסטיקה יהודית. את הגשף פתח ב. גולדברג כרצאה על "הסמטיסטיקה היהודית וערכה ההיסטורי". אחרי הרצה יעקב לשצינקקי על "הסמטיסטיקה של הצדקה בוילנה".

— הלשכה המרכזית של ההסתדרות העברית לשפה ולתרבות עבדה תכנית מפורטה ע"ה אתון קבוצות של צעירים להפצת הרעיון העברי, וע"ה יסדו קן קבועה לכלכלת גני-הילדים העבריים.

פטרבורג.

כרצוא "קדם" יצאו בקרוב ספרים חדשים מיקרשים לרעיון הציוני; השיבורת מיוחדת תהיה לספר, המכיל את רשימת הספרות בתולדות הציונות ועיקריה והקובע שמה להראות הציונות באגודות.

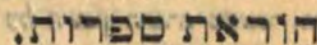
ברסלאו.

בתור מחאה חיה נגד הולדתם של באי כה העדות היהודיות בגרמניה לבלי פתח עוד כעתיה בתי-ספר עממיים חרשים בשביל ילדי ישראל, נאספו המורים העבריים בגרמניה לוועידה. על הפרק עומדת השאלה: "מצב הוראה של דת ישראל בתי-הספר ומצב המורה העברי". המרצה הראשון בלך מורה על המצב העלוב של הוראת הדת בבתי-הספר, שהוא חסרה הכרה מצד הממשלה. המרצה מנהל מורה על המצב הקשה, שבו נמצא המורה העברי, הועידה מבינה, כי בכדי לתקן את המצב צריך שהיהדות הפרוסית תסתדר באופן יותר מתאים, וסדר זה יכל לבא רק אם האדוקים הנאצרים ילכו ושלובי וזיע. ביתר חלקי גרמניה מצב הלמודים העבריים יותר טוב. במדינת הסן, ביייערן ווויטנברג למד הדת הישראלית הוא חוכה בשביל ילדי-ישראל. אחרי אשר נשמעו ההרצאות קבלה הועידה את ההחלטות האלו: בשם האינטרסים של הממשלה, של היהדות ושל המורים מחליטה התאחדות המורים העבריים בגרמניה: (א) לחדש את שווי הזכות של הלמודים העבריים

ק'ש'יגוב.

I הרבנים צריכים להשאיר על דתנו בתורים.

III להביל חוכה על המלמים להבחן כלומים העברים
לפני קוליון של מלמים או לפני הרב הקטן ולקבל תעודה
IV להשתדל שהנזק הרשור להורות בחדשים גם את
מדיים הכללים מפני שיה רוב הדורם אינם מספיקת להזמן
גם מוחרים למלמים הכללים בשביל ילדיהם

ספרות ציונית חדשה.

הוצאת קדם' ורשה-פטריבורג:

1. אונזערע קאָלאָניאַליזאַטן אַרבעט אין
פּאַלעסטינאַ. מן דאָ אַרבעט דאָסין. דער 10 קאָ-ט
פאַרמאָ 12 קאָ-ט
2. פּראָגראַם: דערען געזאַמטן און ווען דאָ
פּראָפּאָגאַנדאָ און אַרבעט, דאָ האָט מען, פּראָ-ה. ווייז-

1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324

[illegible]

ציוניסטישע קאפיטעל-ביבליאטעק—אדעס.

אלע פריהערדיגע 84 נומערן אין א נידער איינסאמע.
55. N א' איבערבליק איבערן עלפטן ציוניסטישן קאנגר.
דעם אין ווען פאר דער יוסף ספיר, פריי 2 קאפ.

ספרות חדשה בהיסטוריה עברית:

С. М. Дубновъ. Новѣйшая исторія еврейскаго народа (1789—1881). העברית: החדשה מן ההיסטוריה העברית ועד היום האחרון, הוא החלק החמישי של ההיסטוריה הכללית של עם ישראל, המסמרת על ידי דובנוב ספר זה מכיל לשש שבטל האנציות השלמה מער להרצאות בהיסטוריה החדשה, מחיר 8.50 ר.

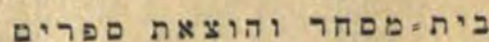
Парламентскія рѣши по еврейскому вопросу ч. I
переводъ подъ редакціей В. Цовнера, съ предисловіемъ
проф. М. М. Ковалевскаго. Издательство „Равуик“
Пetersburg. חלק הראשון של הספר מבאר את המאמצים
האמנסיפציות של היהודים שנקראו בכתי-המחקרים של אנגליה
ופרנציה והוא משמש חומר חשוב לבאר מחוקות של שאלת היהודים
בזמן החדש, מחיר הספר 1.25 ר.

Ю. Гессенъ, Исторія евреевъ въ Россіи. מספר
מכיל חמד היסטוריה חשובתיו ישראל ברוסיה, ביחוד הוא מבאר
את השתלשלותן והתפתחותן של הנזירות וההנהלות נגד עמנו.
תחילו שני רובלים.

М. А. Соловейчикъ. Основные проблемы биологической науки
הקדשה ויכול לשמש מבוא לאלה הנושאים למיד את השקפות
החכמי הקדמון על התפתחות הספרות והחיים בישראל בתקופת
החכמי הקדמון מחיר 80 ק"י

קנו בחברת "בצלאל"
 — ירשה, רחוב ב'ר' ב'ה. —

במוצאי שבתות המחסן פתית.

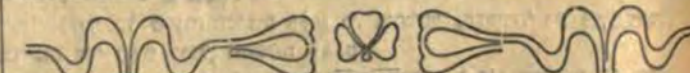
של א. גיטלין ורשה

מוריע את כל ידידיו, מרים, בתי-עקר ואנורות, שרק אצלנו
המכירה הראשית לכל ערי פולין מההוצאת הידועה
מוריה, כן גם המכירה הסיוטנית ולאחרים מהוצאת
ה'ושה', האור', אחיאסף, יהודה' וכדומה; גם
כל ספרי הוצאת ארץ ישראל ואמריקה. בית מסחרנו
מצוין במסחר הנדול והיפה ביצירות חשוק הספרים העברי והכללי.

קטלוגים עבריים ויהודים נשלחים חנם לכל דורש.

הזמנות למלאות בדיוק ובמהירות, בסמכות להעיר על כחבתנו:
ת סתת ספרים של א. גיטלין, סוכן, מוריח, ורשת, גלבקי, איזמאנו
באזר, נגד הון הקראשיני.

Книгозд. и книжн. магазинъ Э. ГИТЛИНА,
Варшава, Налевки, Иванов. базаръ.

פערלאג „קדם" ווארשא-פאסטערבורג.

עם זענען ארזים פון דרוק פאליגענדע ביכער:

1 א. אנומרק קאלאניאציאנס-ארביט אין פארקסטמיא ,
פון דיר א. רופין. פריז 10 ק' מיט פארטא 12 ק'
2 א. פראנצאס-ריקדן, נעהאלטן אין ווען דורך פראץ. א.
ווארבורג, דיר האנטקע, פראץ. ת ווייזמאן,
דיר נ קאזעניעלאן. פריז 15 ק' מיט פארטא 17 ק'.
מיט געטעלנאנען וועגן ויך צו הי'

Н. ГРИНБАУМУ, Сливкая 18 Варшава.
J. GRYNBAUM. Sliska 18 Warschau.

"דער מאמענט"

אבאָנאָמענטס-פּרײַז 6 רובל א יאהר.

די פרעמיעס פון „מאמענט" אויפ'ן יאָר 1914
וואָס בעשטעהן פון פֿאלגענדע צוויי סעריעס:
רשטע סעריע:

4 גרויסע בענדער
פאָלקסטימליכע
יודישע געשיכטע ¹⁶ גרעץ
צווייטע סעריע:

- (1) א פרעמד-ווערטערבוך, צוזאמענגעשטעלט פון ד"ר א. ב. ראזענשטיין.
- (2) דאָס ליעדער-בוך פֿון פסח קאפלאַן.
- (3) דער דעקלאַמאַטאָר פֿון אברהם ריזניץ.
- (4) פאַלקס-ליעדער געזאַמעלט פֿון נח פרידלעך.
- (5) שריפטען פֿון דעם לערשטאַרבנקעס טעלאַנטפֿילץן זומאַרסט ג. טשאַרני.

46- 3 ביכער ערצעהלונגען פון אברהם רייזען.
אזא טעגן נישט איין אין יונג קאמפלעטן שטימען פון קעמפאר.
47- אין באנד באוועלט פון י. מ. וואסעלעב ערנ.
48- דאוועט ביי דעם סעריעס, וואס ענטהאלטן אוממען
אניערך פון 3000 עמודים, גיבען מיר אונזערע דעזער

פאר א אינגעוועהנליך פיליגען פרייז:
די יעהרליכע אבאָנענטן - פֿאַר 2,50, האַלב-יעהרליכע - פֿאַר 3,00, פֿיערעטעל-יעהרליכע פֿאַר 3.50.
אבאָנאַטענטס-פֿאַר אַזוי'ן מאַמענט:

אבאנאטעקענס-פארן אויפ'ן, טאטעקענס:
און רוסלאנד:

אידיש-76-73 1/2-150 ר. - אחרש 50 ק.
 „ДЕРЪ МОМЕНТЪ“, Варшава, Налевки 38.
 און אויסל:ד

„DER MOMENT“, Warszawa, Nalewki 38.

עס ווערט אנגענומען דאס אפמאכענע אויף דאס יאָהר 1914
אויף דער טעגליכער צייטונג

ז. "דאס לעבען" ז.

מיט די גרויסע פרעמיעס, מענדערלי און, אברהם רמזון
א באגאסטענטס פריי:

אין רויסלאנד: א יאָהר-7; א האַלב יאָר 3.50,
פּערטעל יאָהר 1.75 ר' א חודש-60 ק,
אין אויסלאנד: א יאָהר-12 ר' א האַלב יאָהר-6 ר',
א פּערטעל יאָהר-3 ר' א חודש-1 רובל,
דער פּרייז פון די פּרעמיעס:

ספר מאגנתות מן	1 יאר	6 חרשים	3 חרשים
1 בענדע, מענערעל	2.25 ר	2.50 ר	2.75 ר
1 א. רמון	1.75	2.00	2.25
2 בירק צוואנען	4 —	4.25	4.50
— פארטא פער פאסט צו 50 P מן קאפיעט.			

Варшава, Электоральная 41. || Warszawa, Elektoralna 41.

מתכבלת החתימה לשנת תרע"ד

על השבועון **האחדות** חמישית שנה

עתון לעניני הפועלים והמוני העם בארץ-ישראל.

פרס לחותמים: חותמי האחדות שהתמו על העתון לשנה יקבלו חנם מאסך ספרותי, שבו יבואו כל מוני הספורים, השירים ומאמרי בקרת שיופסו במשך השנה באחדות.

תנאי החתימה: בא"י ובתורכיה—8 פרנק לשנה, בחו"ל—10 פרנק. ולפי הערך לחצי שנה לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת. את רמי החתימה צריך לשלח למפרע, הכתבה: Administration „Haachodout“, Jérusalem.

הסוכנים לקבל חותמים על האחדות:

בארץ-ישראל: ביפו—שלמה סגור, בחיפה—מ. חיים, בבירות—יוסף גליונסקי, במשכנות הגליל—יוסף נחמני, יבנאל, באוסטריה: בוינה—י. וואכסמן פרובלנצאט, 58 בקרק"י—ג. סיפילוב, בלמברג—ת. אצקוביץ, ואלקיווסקא 45, בלודז'—י. שורצברג, פודרוע'נא 6, באמריקה: בניו-יורק—הצ. ק. של פועלי-ציון, 165 א. בראדוועי, ברוסיה: בפולסבה—ג. רוגאצ'קובסקי, בקרימינצ'ג—מ. וואלואקובסקי, בפאריז: רעקס, לאקוד 10.

„הצפירה" לשנת 1914.

תעודתה של „הצפירה" היא: להיות כלי מבטא לרעיון התחייה העברית בכל מלאואה וחיקפה, בכל מקצעות החיים הלאומיים וקנייניו הרוחניים והחשידיים.

מראשית שנת 1914 נותנת „הצפירה" הוספה מיוחדת חרשית בשם:

„הצפירה לילדים"

שתחי מקדשת כלה לעניניהם, להנכונם ולהתפתחותם של הילדים העברים. ההוספה הזאת תצא מדי חודש בחדשו וכך חותמי „הצפירה" יקבלוה חנם. על ההוספה לבד אין החתימה מתקבלת וגם לא תמצא למכירה בלי „הצפירה".

הביבליותיקה השנתית של „הצפירה":

ספריה.

בשנה זו אנו נותנים לחותמינו

פרס גדול:

אוצר שלם של ספרים יקרי-ערך במקצעות שונים של הספרות והמדע במחיר מצער עד סגור, ספרים חשובים, המכילים קדוב לשתי סאות גליונות של דפוס (3200 עמודים), בדפוס נאה ומשובח, יכולים חותמי „הצפירה" לקבל רק במחיר 3.50 רובל, בכריכות עד 2 רובל, מלבד העצאות המשלוח 65 ק"פ.

מן הביבליותיקה „תבונה":

אוצר חכמת ישראל המקורית, מוציאה „הצפירה" בשנה זו שנים עשר ספרים, ספר ספר לחודש, שיעלו יחד לששה כרכים גדולים, בזה יחיו: הספר החשוב של שיר, ערך מלים.

והספר רב הערך „דרכי המשנה" של ר' זכריה פראנקל, וכל ייב הספרים האלה יעלו רק לשני רובל לשנה, דמי המשלוח 96 ק"פ. חותמי „הצפירה" הרוצים לזכות בספרי „תבונה" של השנה שעברה, שנת 1913, יכולים לקבלם במחיר 3 רובל עם המשלוח, ובכריכות יפות (בשלשה כרכים)—עד 90 קופ. ויקבלו את כל הספרים.

חותמי „הצפירה" מראשית יאנואר יכולים לזכות, מלבד בספרים הנזכרים, גם בהנחה המיוחדת שתקנו להחמישינו בשנת 1913, הם יוכלו לקבל במחיר מצער את הביבליותיקה החשובה:

(א) **האוצר** אוצר לשון המקרא והמשנה, מאת ר' שמואל יוסף פ"י ז"ל, כל הספר הזה (מן אות א עד אות ת) החשוב באיכותו והרב בכמותו מחזיק לערך 4820 עמודים גדולים פורמט דקסיקוני וניתן לחותמי „הצפירה" במחיר זול שלא נשמע כמות בשום ספרות למלון לקסיקוני כזה—ארבעה רובל, ובכריכות עד 1.40 רובל, המשלוח 65 קופ'.

(ב) **המאספים** הספרותיים של חברת „אחיאסף" עד שנת תרס"ה אשר כבר אספי מן השוק, אוצר הספרות הזה מכיל 265 גליונות של דפוס או 4200 עמודים, את כל אלו י"ב המאספים הגדולים אנו נותנים במהדרוא חרשה לחותמינו במחיר מצער עד מאד לפי ערך הספרים בכמות ובאיכות.

(ג) **רק בעד 4 רובל:** המשלוח 64 קאפ', ובכריכות עד 8 רובל.

(ד) **כל כתבי יהודה שמיניבערנ.** לגדולים ולנערים, בשמונת כרכים, עם תמונת המחבר ומאמר על תולדותיו ושירי הספרות, מאת י. פיצמן.

מחיר כל שמונת הכרכים 8.55 ר"ל, ולחותמי „הצפירה" רק 4.25 רובל, בכריכות עד 2.40 רובל, המשלוח 45 ק"פ.

(ה) **פרס נוסף:** (קבוצה של שבעה ספרים) 3 ר"ל; המשלוח 45 קאפ' ובכריכות עד 2.10 רובל.

(ו) **תולדות השלמת האדם** 3 רובל, המשלוח 45 קאפ' ובכריכות עד 1.20 רובל.

(ז) **כתבים נבחרים** מאת ג. סוקולוב במחיר 75 קאפ' ובכריכות עד 30 קאפ', המשלוח 25 קאפ'.

(ח) **ספר היוכל"ה** 25 קאפ' עם המשלוח.

מחיר המשלוח של הפרטים בחי"י:

לאוספיה מכל פרס 80 קאפ', לנרמניה—90 קאפ', למולנרית, לצרפת ולפולטניה—1 רובל, לאנגליה, אמריקה, אפריקה, קנדה, ארגנטינה ואוסטרליה—1.40 רובל, המשלוח של ה„כתבים נבחרים" בכל מקום בחי"י—40 קאפ'.

מחירה של „הצפירה": לשנה 8 רובל, לחצי שנה 4 רובל, לרבע שנה 2 רובל.

בחור"ל: עם המשלוח בכל יום 13 רובל לשנה, ג' פעמים בשבוע 10 רובל לשנה, ובעד זה לחצי ולרבע שנה.

העדרים:

Redakcja „HACEFIRA“, Warszawa, Pańska 40.

הַזְמָן

עתון יומי

מחירו עם ספרות:

במדינת רוסיה:

לשנה 8 רובל.

חצי שנה 4 רובל.

לרבע שנה 2 רובל.

בחול"ל (ביום בשבוע):

לשנה 10 רובל.

חצי שנה 5 רובל.

לרבע שנה 2.50 רובל.

בחול"ל (בשבתות וימים):

לשנה 13 רובל.

חצי שנה 6.50 רובל.

לרבע שנה 3.25 רובל.

בכל בתי-הדואר המקבלת

החתימה על "הזמן" על

ה"ערוך השלם"

ועל "מאור היהדות"

למחירי הירחאות:

האדרס:

Сазанов—Вильна.

Hasman—Wilna.

פרסי "הזמן" לשנת 1914.

הקונקורדאנציה העברית והארמית הגדולה (16. 1532 עמודים).

ה"יכל הקדש"

מאת הר"ר שלמה מאנדלקין.

מחירה כבשעת יציאת לאור—בן עכשיו

150 מארק.

ולחזומי. הזמן—לשנה שלמה (המשלוח)

מתקבלים גם לשיירות) רק 12 רובל.

מלבד הוצאות החבישה והפוסטה האחריות

(בכר 16 לירות) מוילנת כפי הארץ.

ראבאס מחבאות החבישה והפוסטה לא ינתן.

הקונקורדאנציה העברית והארמית

הקצרה (16 + 1011 עמודים).

ת-בנית היכל

מאת הר"ר שלמה מאנדלקין.

מחירה כבשעת יציאת לאור—בן עכשיו

24 מארק.

ולחזומי. הזמן—רק 3 רובל עם פוסטה

סופרי ישראל ועסקיו

(המשלוחים)

בעריכת ש. ל. גיטלין.

מחירו עם פוסטה 3.25 רובל.

ולחזומי. הזמן—רק 1.25 רובל.

המפה העברית החדשה והגדולה

(43 על 30 אינצ'ות)

של "ארץ ישראל"

מחירה על בן עשרה ללחיות על המפה וכן

לחיות על השילוח פוסטה מקובלת כחש.

בערכה נספחה ע"א. ספר קטן קטן ויציאה

למחיר ע"א העד הפועל הציוני. מפת

ארץ ישראל. מ. בראשית היא לשם נוי

בטיקלין כל בית בישראל, וכיוצא הוא צורך

הכרחי בהדפוס. בבתי-ספר ובשיבות

מחירה 18 מארק בלי פוסטה ולחזומי

הזמן—רק 5.60 רובל עם פוסטה.

ראבאס לסנינים לא ינתן.

הקובץ הגדול לספרות התורה שבעל-פה

עם באורים קצרים ומבואים

"מאור היהדות"

מחירה כבשעת יציאת לאור—בן עכשיו

2.50 רובל בחול"ל: 2.80 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

לחזומי. הזמן—

במחירה: 1 רובל בחול"ל: 1.30 רובל.

מתקבלת החתימה על "שחרית" עתון מוקדש להכשרה לישנה השניה על "שחרית" לאומית של הדור הצעיר.

העתון יצא בראשית שנת זו בורשה בתור יומון וחי נאמן לחזומי אשר קבע לו:

לשמש כות ועד לצעירי-ישראל הנפרדים והבודדים, בית הנוף ושכלול לבנות הוציה

החדשים החופשים והמחזיקים בתוך חזון הצעיר, במה לבדור העדות, המושגים והחופים

בתוך היתדות הסוגיות ולפניות ישרה וכלות של החיים והמפלות.

ללוח את האמללוציה העסקית הצעירה בדרך-כף אל העם ובתוך העם ולתת

על דפי העתון את הבטוי לכל נשיות חיות הנפשים, לכל יסורי מקורות, קטנויות,

סלחנות ועליהם היותנות.

לשם בתשובה לב מיוחדת כתי עקרי ישראל המתלמדים בבתי-הספר התיכונים

והנכונים, בשיטות ובאמצעים-מאות בכל הפועות הנולד ולשמש דהם סודת דרך

בתפירתם לאומית.

לחנך ולהכשיר את צעירי-ישראל לזירה ולכבוש תרבותו בארץ ישראל ולהעמידם

סקצר הסוד עם ארץ ישראל הצעירה.

ה"שחרית" תופיע בהנלות שבועות ושביל בקרבה: א) סקירות על חיי חום והנפעות

השעה, ב) בייחוד השפיות לשאלות החיים, החנך, השדע והאמנות, ג) בית

סדר-שנ, ד) בית הכשר למדע כלכלי ולמדע העברי בחדש, ה) ספרות וזה, ו) שירה,

ז) בקורות ספרותיות ואמנותיות, ח) בעיתונות ובספרות, ט) מבטים מחיי-הצעירים, התנועה

והחנך, י) בארץ ישראל ובארצות הקדם, יא) המכללות.

ב"שחרית" השתתפו והבטיחו להשתתף: ד"ר ש. איזנשטדט, ה. ג. ביאליק, אשן

בריש, י. ה. ברנר, ה. ד. ברקוביץ, מ. בן יוסף, ג. בורדסקי, חלל בבלי, ד"ר מ. גלוקסון,

יועק גרינבוים, ה. גרינברג, י. גוטמן, שמשון גיטלין, פסח גיטלין, מן גרינבלט,

אליהו נאן, ש. ווינגרוב, צ. ז. ווינגרוב, מ. ז. וולפובסקי, אברהם זורטנוב, מ. ז. א.

וולברגר, ג. וולפובסקי, מ. ז. זאק, שמואל זלניקוב, ע. מ. זונב, מ. זשקין,

ש. זשקוביץ, יוחנן בן חיים, יצחק כהן, אפרים ליפשיץ, מ. לחוד, יעקב לרנר,

י. ליכטנבוים, אליהו מיוסון, ד"ר ש. מילר, ג. מילר, יצחק מרגולין,

ש. נחמני, נודד, מן, יצחק סביב, א. פטרסיליה, יעקב פייבן, ראול פוי, בן ציון

פרדקין, אברהם פרוק, דוד פרישמן, חלל ציטליק, משה קלמן, יהודה קרני, יוחנן

קופלן, ברוך קרנצקי, י. ה. רבנוביץ, י. רבנוביץ, ש. רמן, מנחם רובנוב, ג. רובנוב,

ה. ד. רמן, ראובן רושטיק, שלום שברן, אליעזר שטיינמן, ב. שפי, יוסף שפירנסקי,

ה. שמואל ועד.

ה"שחרית" קימת בתור חברה של מיות בנות עשרה רובל כל אחת, השתלמות

בשך עשרה רבשי שנה, רובל לרבע, ע"פ החזיקון המהירים לק.

החזיקים של השנה העברית יקבלו את העתון לפי השבון המהירים.

מחיר החזיקים: לשנה—4 רובל, לחצי שנה—2 רובל, לרבע—1 רובל.

מחיר החזיקים בחול"ל: לשנה—6 רובל, לחצי שנה—2.50 רובל, לרבע—1.25 רובל.

החזיקים חופשים לכל עניי העתון והוצאת הספרים "שחרית".

Д-ръ С. І. Айзенштатъ, Варшава, Болярская 8.

Dr. S. Eisenstadt, Warschau, Wolska 8.

Д-ръ С. І. Айзенштатъ, Варшава, Болярская 8.

ШАХРИТЪ. Сборникъ Изд. Д-ръ С. І. Айзенштатъ.

Тит. „Универсалъ“, Варшава, Тешно 31.

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר

תוכן:

- א) על הפרק: 1) לנצחונה של השפה העברית.
- 2) פרפורי-התבוללות.
- 3) לתב יובל של דוד פרישמן.
- ב) התורה היהודית לארצות הכרית—ב. ליפשיץ.
- ג) הספרות הצעירי-הנולד (ג) ד"ר ש. איזנשטדט.
- ד) תכניות להכשר עצמית—ש. זאנזי.
- ה) בימה עברית צעירה במערב—ש. זאנזי.
- ו) עלבון (שיר)—סיבל רודמן.
- ז) לבד (שיר)—א. ז. גרינברג.
- ח) * * * (שיר)—א. זאנזי.
- ט) שלמה פרלמן—אברהם פטרסיליה.
- י) האורות—א. ז. שילמן.
- יא) במסעות ובקטנות.
- יב) מנסקט של קורא עברי.
- יג) רשימות ספרותיות.
- יד) בדרבי—שמואל.
- טו) בשיבות ובאונטוריסטאות.
- טז) בארץ ישראל.
- יז) מחי הצעירים, התנועה והחנך.
- יח) התעמלות וספורט.
- יט) הוצאת ספרות.
- כ) ספרים שנחשבו במערב.
- כא) פילטון: הובנוים—מנחם רובנוב.
- כב) חזקת.

הערך

שחרית.

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר.

פליטות שולפת לטון לפס ישראל

באין ישראל מקום כמות מפי חכמי נלוי.

(פרוגרמט בול).

על הפרק.

מעליהם את עול התרבות הנכרית ולשוב תשובה שלמה אל עמם, אל סביבת ארצו ושפתו.

ואותו נצחון כלפי פנים הוא החשוב ביותר, כי הוא שקרב את האנטלינגציה הציונית אל ארץ ישראל, אל שפת ישראל, אל היהדות כולה, אל מסורת המונידיהעם. לקול צלילי העז של העברית הנלחמת שם על הפינים הגדול ולרגלי הכרמל, הדרו אל תוך לבותיהם של אחינו במערב גענועים לשפת-הפלאים של עמם, גענועים שאין להם מעצור ושהם קוראים בלי הרף ללמוד השפה, להשראתה בדבור ולהתאחוות בארץ-שלטונה.

נצחון לנו היום, נצחון לשפתנו, אבל צריך שנצחון זה יעשה לנצחון-עממי, שתנע בשורת-השמחה בלבות כל העם שבגולה ושבטותיה האיתן ויעזעזע ללכות קפואים, וטה עינים סמויות כלפי המזרח המאיר ויסמן את הדרך קדימה להמוני-המחגרים. צריך שבעקבות הנצחון תלך התעמולה הציונית ותורע על הלכות את זרע התחיה, צריך שעבודת-הישוב תלך על אקדה ועל מחרשתה אחרי צילי התרבות העברית החוגגת את נצחונה ותרכוש את הקרקע הארץ ישראלית, ותרחיב את גבולי-השלטון של השפה העברית המנצחת. מתוך הלולא ושמחה התאושו ונתאושו למלחמה חדשה ולעבודה חדשה!

ב.

פרפורייהתבוללות.

ארץ ישראל העברית עם הבטוי העז והחפשי שלה, המהרסת את האפוסרופסות האירופיות וטאמינה בכה תרבותה המקורית ננעה בכל היהדות, וקולה, קול אומה משיחית, וועז את עמודי-התבוללות. שם, בארץ הגהיימריס, במקום שרגל היהדות ההמונית דורכת בה רק מתוך מעבר למדינת הים, הגיעה השמועה-היהודים הגדולים, בעלי-הקשרים בחצרות מלכים ובסרקליני-השרים, ראו את הלאומיות העברית

א.

לנצחונה של השפה העברית!

בהיסט הדעת התחילה מלחמת השפה בשביל מנהלי-תנועתנו שבגולה, אבל כיון שהתחילה וניסה את כל הכחות הספונים של התנועה, געשית לגורם חנוכי גדול בשביל מנהלינו עצמם, והביאה לידי שנוי ערכים בהשקפתם על הקשר הקים בין שפת-ישראל ובין ארץ ישראל; אלה שבאו עוד אתמול לנתר על העבודה התרבותית בא"י, אלה ששאלת שפת-ההוראה בבתי-ספר שבארץ היתה בשבילם שאלה לוקית לבד - חורו מדעתם ושנו את יחוסם אל הדבר.

דומה היה כל המאורע הגדול הזה, בצדו הפונה כלפי פנים, למאורע גדול אחר, שמצא מקום בחייתנועתנו לפני שנים אחדות בשעה שהיה עוד הרצל פועל חי בתוכנו. כמו שלא הכיר הוא את ערך ארץ ישראל בשביל תחית העם, לא הכירו עד עכשיו הרבה מחבירי המערביים, הכרה עמוקה את ערך השפה העברית בשביל תחיה זו. וכמו שבאו ומענו אז: ארץ ישראל אינה ראויה עוד לישוב גדול, נעמוק לפי שעה בישוב ארעי בארץ אחרת, כן באו ומענו גם עכשיו: השפה העברית אינה ראויה עוד לשמוש רחב בחיים, נלך ונאחו לפי שעה בשפה גרמנית, אבל כמו אז, כן גם עכשיו היתה אמתלא זו רק על-התאנים, בכדי לכסות בו על לקוי הנשמה, שאינה קשורה קשר חיוני אמיץ בארץ ובשפה. אז נצחו בעלי השלילה את בעלי הפשרה, נצחו מתוך ככיה, מתוך ככיה היסטורית...

היום נצחה ארץ ישראל מתוך שמחה, מתוך מלחמת-תרבות גאיונות ועזה, הראויה לתת כבוד לעם ישיש וצעיר המתעורר וקם בארצו, מתוך מלחמה הראויה לשמש המשך למלחמות החשמונאים.

אבל אין אנו צריכים לכתד! הנצחון הזה אינו רק נצחון כלפי ה"עורה" לבד, כי אם גם נצחון כלפי בעלי ה"עורה" שבתוכנו, כלפי אלה שהיו רואים בציונות הצלה לאחיהם הגדחים ולא לעצמם, ושלא היו יכולים ולא היו רוצים לפרוק

הנלויה, העוברת בסך ומטביעה את חותמה על כל החיים, — יצאו מטרקליניהם ומחו, מחאה שיש בה רמז של פחד ומנוסה של חרלון וכליון, כרמז כנפיה העטלף בשעת דמדומי שחר בוקע ועולה. המתבוללים המשוחררים והערב-משומדים אין להם כבר תקון בחייהם, חיי עבדות נרצעה לתרבות השלמה. שאון גליהתחיה העולה ובאה היא שירת המות והכליון בשבילים, והם מתניסים כעננים שחורים בסוף חורף, כגופיה של עבדים, הקשורים בכבליהם — ולמלחמה הם קוראים עם האור של הנאולה הלאומית הבוקעת. שעת מלחמה היא עכשיו לתנועה הציונית במערב עם שריהתחוללות, אבל מלחמה זו אינה כבר מלחמת-מגן לבד, המאורעות האזרחיים בארץ ישראל וההזדווגות של היהדות הלאומית העולמית להטיבה אחת הם שנתנו את הכת והעו לציוניזם-גרמניה לעבור ממלחמת-מגן למלחמת תנופה נגד בירת ההתבוללות המתמוטטת.

מלחמה היא על כל האנפים: בארץ ישראל ובגרמניה. מלחמה נגד התבוללות גלויה ונסתרת, נגד כל קבוצה וכל יחיד, הבאים למעט את דמותה הדיסטורית של היהדות, מלחמה על ידי בני-גרמניה שם וגויס-עם פה.

עדת-ישראל המסתדר לתחיה אחת היא בכל רחבי הגולה וכל המגרה למלחמה את הפלוגה האחת מקבל עליו את מלחמתו של כל המחנה — מלחמה היא לנו בהתבוללות עד רדתה!

ג.

לחנ יובל של פרישמן.

יובל צנוע של שלשים שנות-יצירה לאחד מן היוצרים האסתטיים של דורנו, שהכניס אל ספרותנו את היופי מן המערב וישיבתו באהלה הדל של הספרות העברית, שנתן בסוף חי מלח העברית, שהיתה מעורבת במליצה מתה, יובל צנוע

ספר הנוכחים.

(רשימת בקורת).

קהל-הקוראים העברי מחכה ומצפה להתנלות רומאן העברי, וכל רומאן חדש — הופעה חשובה ובלתי רגילה היא בספרותנו. אשתקד, דניאל שטרנבו — השתא, סבין הערפל. שנה שנה והרומאן שלה, ויש כי תהיה גם הפסקה של שנה או יותר בין הופעת האחד לחברו. כך הוא מהלך ספרותנו. בלי פסקים כל שהוא אפשר לקרוא לה: הספרות משוללת הרומאנים. אנחנו מסתפקים בציונים קצרים ותמציתיים, ציונים קצרים כי עד שתצא משה הנפש למלה רחבה ומתונה, למלה משוחחת ונוחה. ומתוך צמצום והתכווצות מרובה שכחו סופרינו כמעט לשאר המה מצויים, מצויים כצבעים/ חריפים וכוללים: וכך הולך ונברא יציר חדש בספרותנו. סבון אני אל דרשימה, השופטאנית שלנו, דומני, שמעשים כמותו בספרות הכללית לצמצום ולהתכווצות. מעשים הם כמותו בין סופרי לנוע, שידעו לרדות בסלה ולהשתמש בה במקום המאמר. שופטאן המציא לנו כי כח הרבה מושגים דקים וניבילישון מפורים, אשר בעמקם הגדול מפרשים הכלילישון וחבלי-יצירה עמוקים, ובסבב כזה בסבב של נטיס נסתחות להתפקע? אי-אפשר לכתוב רומאנים. הרי לכם חיוון סוור כזה בספרותנו. אפשר, כמובן, לראות בזה יותר משהו מרניקה מאשר יצירה חשית, שתפקד. אין האמן העברי פנוי לתענוגות העולם הזה, אין דעתו וחוחה עליו לצייר לנו גבורים גבורות על בר רחב. חלש הוא יותר מדי לגבי החיים הכלליים,

לספרותנו, — ואנו באים ומצטרפים למחנה הקמן של החוננים. כי יקר לנו פרישמן, שידע לחנך אותנו ליופי צנוע, ליופי שביצירה ושבעצור יצירה. נצב פרישמן בצדירות הרבים ובתנועה הלאומית שלנו לא השתתף בפועל, במערכה לא עמד, אבל הוא היה צופה ומביט וסוקר על דרכה, ויצר לנו את צערו של הדור, את לבבו הנתון בין שני עולמות והמתלבט בין החיים והמות. וכששפך פרישמן לעתים רעל של ספק אל נפשותינו הצעירות, וכשכאב מהול בצחוק מר היה מתפרץ מלבו המתפקע מיסורים עמוקים, — ברוכה תהיה אותה התמרמרות קדושה, שהיא לוטשת לבבות רכים של חולמים ובוראה את הרצון להעפיל על הסלעים במקום שאין דרך, — כי צריך להצוב בסלע את דרך העם אם איננו מסומן מדורות.

וכשבא פרישמן אל הפיהמולדת לטקח את נפשו החרות המבצבצת מן הקרקע ההיסטורית, החליטה את לבו המפקק ומתכוון שפתי-העם תהיה, הגאון הנוצץ בעיני-הדור הצעיר, והשרירים המתוחים של העובר.

אבל הוא הוציא את מבחר כתו בהרס, בהרס הקפאון שבספרותנו, בהרס הקפאון שבתוך עצמו, בתוך לבו של האנטיגננטון הגלותי — ומקומו בין החורסים של הגלות. והוא שב אל הגלות עם היופי שבצער בתוך לבו, בכדי להיות שוב מה שהוא: מסתכל וצופה העומד בצדי רשות הרבים, מסתכל וצופה, שדרך לבו ומכחלו עוברים חיי-הדור עם צבא חליפותיהם וגלגוליהם, עם הקרע העמוק שבתוך נפשם.

אל יובלו הצנוע אנו מצטרפים, אנו הצעירים העובדים בתוך העם; אנו מכירים בערכה של הירושה הרוחנית שנתן לנו פרישמן, את היופי שבצער, שהוא הולך ומכשיר את נפשותינו לגאולה אישית שהיא בסיס לגאולת-העם.

ואי-עבריים שכנדרו, בכדי שינצחם וישוב לתארם מתוך מנוחה נפשית. מה מפרפר היוצר בחבלי-היצירה ובחבלי-הלשון שלו, שתעסק למצא בסווי לפרסור-ינשמתו — וכאן החיים האכזריים רודפים אחריו, אותו וכמה הוא אובד את ישותו ונבלע בתוך הורס. משום זה עצמו יש אצלנו מופרים נעלים, בעלי כשרונות עצמיים ומקוריים, המוציאים סתחת ידם ציור אחד ביובל. ותו, ושנם כאלה שעזבו לנסר את סכחול האמן שלהם ושנו לחי-ישעה — לעבודה עתונאית. רק ספרותנו העברית יכולה היתה לגדל אישיות כזו של אורי ניסן גנסין דל. אדם זה עמל כל ימיו למצא בסווי לנשמתו הספרותית, בקש את המלה החרושה, המתאימה לנפשו — עד שיצאה נשמתו. בטרם...

כשאני לעצמי, רואה אני דוקא סימן טוב והבטחה לעתיד בזה. ובטוח אני, כי יקומו לנו סופרים עוד יותר, קשיים, ערפליים מנסין דל. אבל הם הם יהיו מבשרי התחיה האסנתות השלמה העתידה לבוא בספרותנו. אלה הם הכלילישון וחבלי-הנשמה העברית, העתידים להוליד את העברי החדש בעל הנשמה העברית החשית... וכשעה כזאת, בשעה שטובי סופרינו מתלבטים בעקולידריותם ומחפשים בסווי לנשמתם — באותה שעה עצמה יופיעו אצלנו רומאנים עבי-הכרס ונפוחי-הפלוס כס, בין הערפלי של יחיאל יוסף ליובנסין*.

ראשית כל, הרשוני לקרוא. לשאר זה לא רומאן אלא ספר הנוכחים או בקצור יותר נפרץ (נחמן).

(* סבין הערפל. רומאן מאת משה יחיאל יוסף ליובנסין. חוצות, מרסני רדסה תרס"ד.

ב. ליפסקי.

ההגרה היהודית לארצות הברית

(השוואה להגרת הפולנים והליטאים).

אין אומה בעולם, אשר שאלת ההגרה תהיה אצלח תרופה וקשה כ"כ כמו אצלנו.

ומשום כך חובה על כל אדם מישראל ללמוד אותה על בוריה, להסתכל במהלכה וללמד את נטותיה.

עד כמה גדול ההבדל שיש בין הגרת עם תלוש ומחוסר מולדת כעמנו ובין הגרת העמים התרבותיים האחרים, נוכל להכיר ביתור, אם נשווה את ההגרה היהודית להגרת העמים, שכקרבם אנו יושבים באירופה המזרחית: הפולנים והליטאים. הצד השווה, שיש בשלשת העמים האלה הוא זה: שאינם עומדים ברשות עצמם בחייהם המדיניים וכי הורם של נודדיהם פונה מערבה אל חופי ארצות הברית של אמריקה.

עד השנה 1899 לא נרשמו היהודים היוצאים מרוסיה בתור בני אומה מיוחדת ברשימות הסטטיסטיות ומשום כך יש להתחיל בחקירה מדויקת רק משנה זו ואילך. והנה אנו רואים מתוך הרשימות הסטטיסטיות, כי מן השנה 1899 עד השנה 1911 (עד ועד בכלל) באו לארצות הברית:

1,074,442 יהודים

949,064 פולנים

175,255 ליטאים.

סכום הנודדים של שני העמים האחרונים עולה באופן זה בערך למספר הנודדים היהודים.

אכן ההגרה האיטלקית לארצות הברית עוד יותר גדולה במספרה מן היהודית. היא נתנה במשך אותן שנים עשרה השנים 23.9% אחוזים של מספר המהגרים הכללי, בה בשעה ההגרה העברית נתנה 11.2%, הפולנית 9.9% והליטאית — 1.6% של אותו מספר. אבל צריך להביא גם בחשבון, כי

מן המהגרים האיטלקים שבים 55 אחוזים בחזרה למולדתם, בה בשעה שמן המהגרים הפולנים שבים 11% ומן הליטאים והיהודים — לא יותר משמונה עד ארבעה עשר אחוזים. ולכן גם השוואתם של אותם שלשת זרמי ההגרה אל הורם האיטלקי אינה מפחיתה את מרתם הגדולה והאיומה.

בפולין, ששם מתאוננים האנטישמים עכשיו על, שלטון צבאורי של ישראל, היה עולה מספר היהודים במשך כל מאות השנים לשבתם בארץ רק למיליון וחצי נפש, בה בשעה שלארצות הברית נדרו במשך השנים האלה יותר ממיליון יהודים ומצאו להם מקלט ועבודה בארץ הדיא. גם מספר הפולנים, שהתישבו במשך השנים האלה באמריקה גדול כפלים ממספרם הנוכחי בהמטרופולין של פולין.

אבל אם יש צד שוה בכל אלה הורמים של ההגרה — והוא גדלם הענקי, — הרי יש ביניהם גם קווי-הפרש. מספר המהגרים היהודים גדול הוא, כמו שראינו, בכמותו הרבה יותר ממספרם של המהגרים הפולנים והליטאים, בה בשעה שהמספר הכללי של בני עם היהודים אינו עולה למספרם הכללי של הפולנים. לפי הספירות האחרונות עולה מספר היהודים בכל ארצות התבל בערך לשנים עשר מיליונים, בה בשעה שמספר הפולנים מגיע לפי דעת לאון וסיליבסקי¹⁾ 22,5 מיליונים ולפי דעת צינסקי²⁾ 20,45 מיליונים. וההגרה הליטאית, הן לפי כמותה היחסית והן לפי כמותה המוחלטת, אינה מגיעה לא רק לנובה ההגרה היהודית, אלא אפילו לזה של ההגרה הפולנית.

וגם אופיה וטיבה הפנימי של הגרת עמים אלה, היושבים זה בצד זה, שונה היא שנוי יסודי.

בה בשעה שהגרת היהודים, נתיני רוסיה, גדולה יותר מהגרת אחרים נתיני אוסטרליה, רואים אנו את הפוכו של

¹⁾ Słowiańszczyzna współczesna.

²⁾ Zarys etnograficzno-statystyczny liczebności i roz-siedlenia narodu polskiego.

בחשאי — ויבדו החיים בו. וכשאנחנו מלוים את בירשטיין, הנכור הראשי והנעלה של הרוסאן בכל דרכו הערפולית אין אנו רואים לפנינו איש חי ופועל, בעל שאיפות חזקות ועצמות, כי אם צל, צל קלוש של אותו הנכור-הסל, שרצה מר ליובנסין לתת לנו, ויותר הנכורים? — ויותר הנכורים? — לא! ויותר הסתובבים? — עודם נרועים מהרומא בירשטיין.

ברם, לכשתרצו הרי לפניכם עצם הרוסאן, תמציתו: רומא צעיר אחד, כשם בירשטיין, שעבד שנים אחדות באונטיוטש של פאסטור בסרי וידוע למסחה גדול בהכבסת הבאקטיריאולוגיה, דורש דרשה נפרדת באוניברסיטא הבירונית לפני קהל פורים ותלמידים כאותו מקצוע שהוא מוסחה לו — והאולם מוחא לו כף. אח"כ רוצה בירשטיין זה להתקבל בתור דוצנט באוניברסיטה — אבל רצונו זה אינו מתקיים: יהודי הגוה. הוא מחליט לשוב פריזא, בכדי להשתלם במקצוע, אבל טרם יעזוב את רוסיה הוא טסע לקובנה לראות את פני זקנתו האהובה. ובמקרה נולד בסווי הרעיון ע"ד עם ישראל. וגם בשבתו, במסרכת הססע (לקובנה) לא עזבוהו הרעיונות ע"ד העובדה הנפלאה, בעיניו של קיום עם ישראל. נצרך לחקור את הענין החשוב הזה-אמר, ללבו- אבל איך ואיך? לקרא בספרים? לא... אם אני משיג לבי, לאיזה דבר-שבע הנפטר מעיניו — הלא לוקח אני את עצם הדבר, חוקרתו ומחפש תעלומותיו, דורש אני את הסתות — ורק אז אני מוצא, את מבוקשתי, רק אז אפשר להביתו, לדעתו על בוריו... ואם יפליאני העם הזה, הלא צריך ללמדו, לחקרו, להבין את צפונות

רצה מר ליובנסין לתת לנו רוסאן מיטות המפחכה ברוסיה ולציין את השפעתה על צעירי עמנו. הוא רצה להראות לנו, עד כמה אין אנו יכולים להיות בטוחים ביושר האירופי, וכו'. התרופה החזקה המיוחדת לסבתנו — היא שיבתנו לארץ ישראל. הרי זה תוכן עמוק ועשיר בשביל רוסאן צעיר, וכמה מופרים עברים כבר נפו את כחם במקצוע זה — ולא עלה בידם, וברוסאן כזה הרי משתקף רוחם של צעירי עמנו, השאור התוסס בחייו, הסקרבים למלך. כמה פרץ וכח רענן סקרבים הם חללו על מובח-העולם, על מובח הצדק והמשפט, ורק משפט אחד נעלם מאתם והוא — משפט עמם בצר לו! וכשהרעה פגיעה למרום קצה, כששראות העמים באה עד לירי טרוף הדעת וסער איום מתחולל על ראשו, וכשהחשך מתעבה ומתעבה, מתחילה פתגלה לפנינו במרחקים פנתי-שקט אחת, מאירה ומנחמת, והיא: ארצנו הקדושה.

כמה נהדר תוכן זה בשביל רומאניסטין בעל כשרון, וכמה קלוש יצא מתוך עטו של מר ליובנסין!

קורא אני לשאר זה וכוותן — ואלינא תתמחו!

טעה מר ליובנסין וחשב, כי רק כוכבים המרובים שהתנעצו בימים הרם נתגלה כל כחה של התנועה הכבוהה והסוערה. אחרי שאתה נוסר את ספרו של מר לי — הנך עומד ופשתא: וכי אפשר לו לאדם בעל נפש להוציא מתוך כל התנועה הזאת רק וכוותן, וכוותן שכלותים ומשפטים? — אכן כנר מר ליובנסין בחיים המציאותיים ולא תראה לנו את כל המתרקם בתוכם, בין המאורעות והמעשים הנסים —

דבר בהגרה הפולנית. דבר זה נכר מתוך מבלא סטטיסטיקה קמנה ו'.

מספר המהגרים על כל עשרת אלפים איש:
בשנות 1901-1910.

ברוסיה:

אצל היהודים 135 איש
אצל הפולנים 55

באוסטריה:

אצל היהודים 74
אצל הפולנים 110

כנראה, גדול מספר המהגרים הפולנים באוסטריה, מפני ששם לא נתפתחה התעשייה במדה כזו שבפולין הרוסית ואין מקום בענפי העבודה האינדוסטריאליים לכל אותו ההמון החקלאי החולק ונתלש מקרקעו.

אבל מדוע רבה ההגרה היהודית מפלכי פולין הרוסית, למרות אשר פה מפותחה התעשייה ביותר?

ההגרה היהודית מפולין הרוסית אכן היתה מגיעה לפני התחלת החיים רק 26 אחוזים של ההגרה היהודית מרוסיה בכלל ורוב המהגרים יצאו מן הפלכים שאין להם תעשייה מפותחת, אבל גם פה השפיעו ההגבלות האורחיות והשנאה הלאומית לרחוק את היהודים מתוך התעשייה המתפתחת.

עוד תכונה אופיינית יש להגרה היהודית: מספר הנשים היוצאות בורס הגדולה למדינותיהם גדול הרבה יותר מאשר ליתר העמים המסועפים. מספרן של אלו הגיע אצל היהודים במשך שנות 1899-1910 לנובה של 43%, בה בשעה שאצל הפולנים הגיע רק ל-31% ואצל הליטאים ל-29%. זה משמש סימן, כי אצל בני ישראל הולכות המשפחות ונעתיקות לעבר

(1) מבלא זו ועוד שורה של הראות סטטיסטיות מענינות לקחנו מן הספר החשוב
Dr. Hersch le Juif errant d'aujourd'hui.

נפשו, את תכונותיו השונות ואת ערכו... אם כן טוב להשאר בקבוצה לזמנים רבים... בעיר הגדולה הזאת יושבים יהודים רבים בכל שדרות העם... שם יש לי גם קרובי-אבי... בודאי יעלה בידי לבא שם עד תכונות העם... אם ראוי הוא לכבדתי ולהשאר בן נאמן לי, ואולי רק מקסימום, רק חזון. רוח מוליכני שולל להאמין, כי יש בחות נפתרים ונעלמים בו, אוצרות יקרים בעסקי הסוג...

כמה חושב בירשטין ועי' מחשבה זו הוא בא לידי ההחלטה: להיות או לחדול. בכונה צעקתי ברחבה מקום זה, משום שהוא אופי מאד בשביל מר ליבונטין. העיקר אצלו-הם הדברים. אדם פלוסד בירשטין נעשה לאומי. איזו דרך? לא, לליבונטין איזו ידוע סוד-נפש בזה, משום שנבחרו הסטיוסיוולוגיה הם, אין להם עצמיות ותכונה נפשית. והחלטה-הסבה הזאת שנעשתה בנפשו של בירשטין מתבטאת אצל ליבונטין רק בשקול-דעת שטחי וקריר ובדברים ספורים וקלושים: אם ראוי הוא (העם העברי) לכבדתי ולהשאר בן נאמן לי, או אולי רק מקסימום, רק חזון, רוח מוליך שולל וכו' וכו'...

בדבר לקבוצה מושג בירשטין ברעו גרונן הרופא הנסע לעיר הביחה. גרונן- הוא רעילדותו וחברו לאינזכרטיה. עד עתה היה גרונן שטח בכהונת-רופא בעירה נדחת אושה, ועכשיו הוא נסע לעיר הביחה להשתקע שם. ובאותו בית נתיבות ששני הרעים נפשו, אירעו שני מקרים חשובים: האחד: לגרונן, נדע רק עכשיו כי ב, רע- ילדותו, הנני והורי (2) והשני: באותו מעמד החליט ב, להשת את סקוטו של גרונן שנתפנה באושה. - והחלטה למע פריה? ונענוע-

אוקיגוס ונשתלות בארץ מושבם החדשה בכמות יותר גדול מאשר אצל יתר העמים. ועוד סימן מובהק לזה, כי בני ישראל נודדים למשפחותיהם, הוא זה: האחוז של הילדים המהגרים קטן הוא אצל הפולנים (9%) ואצל הליטאים (8%), בה בשעה שאצל היהודים הוא מגיע ל-25% אחוזים. ע"פ המספרים האלה יש לבא לידי מסקנה, כי להגרה היהודית אין סגנון ציור אחרי זמן אל משפחתו, כי אם מביא את משפחתו אליו אל מדינת-הים, מה שאין כן בתגרה הפולנית. בה בשעה שבשלת השנים 1908-1910 חזרו מאמריקה 30% של המהגרים הפולנים, חזרו רק שמונה אחוזים של המהגרים העברים.

השיבות מרובה יש גם לשאלה: כמה מרובה הוא מספר היהודים קרא וכתוב בין הגוים. ע"פ המספר הזה לא רק שאפשר לקבוע את נכחו התרבותי של ההמון הגודד, כי אם גם לחזות מראש, באיזו מדה יכולה להיות להגרת-המגויג הצעת החוק, העומדת להתקבל עכשיו באמריקה והמבילה את הכניסה של אלה שאינם יודעים קרא וכתוב באחת השפות התרבותיות (גם השפה העברית והיהודית בכלל זה). שגורים אנו לחשוב, כי עמנו כמעט כולו יודע-ספר, ושכמעט אין בו איש שאינו יודע כתב ולשון. אבל מה שהיה קים בתור כלל נכון לפני חמישים שנה במל היום בעומים של העניות והלחץ הכלכלי, המגרשים את הילד בן-ההמון מתוך כותלי בית הספר.

במשך השנים 1898-1911 היה מספר המהגרים היהודים שאינם יודעים כל כתב ולשון מגיע ל-26%, בה בשעה שאצל העם הסקנדינבי, (שנתן את המגויגים של מהגרים, שאינם יודעים כתב ולשון) הגיע מספר אלה ל-0.4%, רצה לומר, 65 פעמים פחות מאשר אצלנו. החופש הצבורי, הבסוכ הכלכלי ובתי הספר המסודרים הם שהשפיעו להרים את מצב תרבותם של בני סקנדינביה.

אבל בכל זאת יש להודות, כי הנטייה ההיסטורית של

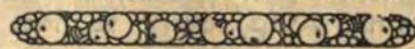
הגבר על הקבוצה סקובנה? - לא כלום! אין אלה ולא כלום מול אותה הפנה המאירה והמחירה, שנתגלתה רק עכשיו בירשטין-הלא היא העיירה הנדחת אושה! ואין בירשטין, הגבור הסעולה של ל, חושב חלילה שחשבת-בצע לסלא את כיסו כפף-הם מלהכזיר! הוא נוסע שמה על יסוד החלטה ת-קובנאית: הלא יש שם ישוב של יהודים ושם יוכל לחקור את תכונת-נפשו של העם העברי, וזוהי אם נראה בעיני העם העברי כולו טוב, סלא סדות טובות כרסן - מושב, ואם זוכה, חלילה, כי אין העם הזה אלא הוא מוליך שולל וכו' וכו' יעזבנו לגמרי... ועל יסוד זה מחליט העם פרופסור למע באותה שעה לאושה.

משל למה הדבר דומה? - לבאקטריאולוגיה. אדם חששים לבו לאוהד דבר-שבע הנסתר מעיניו - ידוע שלוקח, הוא את עצם הדבר, חוקריו וספחש תעלומותיו, דורש את מהותו - ורק אז הוא מוצא את סבוקשתיו...

והחשבון ברור: ובשעה שאדם רוצה להיות לאומי - מן ההבחה הוא שיעזוב בבוקר לא עבות אחר - ודוקא בדרך תאמי! - את כל החיים הקולטוריים ושתק דוקא בעירה נדחת - וסוף, הלאומיות! לבא: כמה הונה וחושב מר ליבונטין, לא אתוכח עמו (כו אין סתובחים בעניני ספרות, - בעניני טעם) אפשר שצדק מר ל, בחשבו, כי קן-הלאומיות היא העיירה, ובי מסנה תצא תורה לישראל שבמכרבים, ואפשר שלא צדק כלל. אבל אין זה מענינו. העיקר הוא: שאלה כך

העם העברי אל הספר, השפיעה ומשפיעה עוד גם עכשיו כדי להרבות את מספר היהודים כתב ולשון בתוכו. כי באותה שעה עצמה שההגרה היהודית נתנה 26% של מחסרי ידיעת השפה והלשון, הרי נתנה ההגרה הפולנית 85.4% וההגרה הליטאית 49%, למרות אשר ההגבלות של עמים אלה במקצוע התשכלה אינן מגיעות כלל למדרגת הגבלותינו אנו ומצבם הכלכלי טוב הרבה יותר משלנו.

(סוף יכוא)

ד"ר ש. איזנשטרם.

הסתדרות צעירי הגולה.

2.

(המשך מחוברת א')

ההכרה, כי תקון העבודה הציונית תבא מתוך התמכרותם של הצעירים העממיים לעבודה בין שדרות-ההמונים, ומתוך התעוררות רצון הקיום של הצבור העברי כגולה - היתה כבר מונחת ביסודה של הפרקציה הציונית הדמוקרטית, שנוסדה בכול בי"ח דצמבר 1901.

באותה מועצה סמונת הנה כנופיה קטנה של אנטיסלוצציה עממית על הדרכים המוליכות להרחבת אופקי התנועה הציונית ולקביעות פרצופה בתור תנועת שחרור-עממי בכל מעשיה בארץ ישראל ובגולה.

באותו מעמד נאמרו בהתרגשות צעירה הרבה דברים נכונים, שקצתם נתקמו במשך השנים הבאות ורובם עוד נשארו הלבנה לדורות וזהו החיות על דגלי הדמוקרטיה הציונית החדשה, ואותם הדברים צריכים להיות נחורים ונשנים היום הזה. אחת המטרות היסודיות שלנו - אמר באותו מעמד חיים

טבים אל היהדות כמו ששכ בירשטין, ובנוגע ל-עיתותי של ליבונטין - איני יודע איך נתחבבה כי על אנטיסלוצציה עברי זה ואיך הלאומיה אותו. כפי שיעירה זו סצירות ב-סבין הערשלי - היא אחת מאותן העיירות הנדחות והמרגלולות, שאין בהן אף ניצוץ של חיים ושובים של תנועה, ושיתוכן לאומי, אסתי ובריא חסר לגמרי לצבור הקטן. ולכך זה: חסר הוא ס-בין הערשלי את הבסיס הספרי בכלל. חסרים בו, כמו שאמרתי לעיל, היסודות הפסיכולוגיים והנפשיים שבכל יצירה. הנבזרים אינם נבזרים כלל, אלא צללי-אנשים: יותר נכון: קריקטורות. דומה כאלו אנו עומדים לפני פחות קינסטורשי אלא, שאין בו נבזרים אלא צללי-אנשים. רשם לנו מר ל, על הבד שמות של אנשים מתוכחים: הרי כאן בירשטין וחרי שם דבורה, פנה צפונה ושוב פנה לדרום: הרי לפניך הרב ר' שמואל והרי דוד מוחלסקי, והאנשים האלה מתוכחים...

... בירשטין עשה מה שהחליט: הוא בא לאושה והתחיל ספקר את החולים. היה בבית אורג אחר שילדו נוטה למות. ראה שם עלמה יפה (הלא היא דבורה הנבזרה) ומתחיל סתובח עמה. ועל מה יתובח? - מן הדין הוא שיגוע בנושא חיות מענין, בשאלה הבערת ככל אותם הדברים הידועים שאב יש לו לרופא שלנו ידיעה קלושה טחם. את טרם ואנלם לא ידע, רק לשעטים קרא על אדותם. הוא חש לה, - מוסף המחבר בערסה - באסתי של דבר קרא על אדותם לא פעם... הרי לנו הנבזר ת-נפלא! של ליבונטין! ובנוגע לחיות פרשנים, העצמיים - הם מלהכזיר! וכלום נוצר איש מצוין שכתה

ויצמן - היא לעשות חשבון לחיל אשר רכשנו לנו בתקופה האחרונה של העבודה הציונית. חשוב לרעת לידי איזו מדה מגיעה התמכרות של צעירי-ישראל לעבודה הציונית. אכן מעטים איתנו, אבל לא כמות האנשים, שיכנסו אל הסתדרותנו העתידה חשובה בשבילנו, כי אם איכותם.

בשורה הראשונה עומדת העבודה הכלכלית, חשוב לברר לעצמנו, איזו צדדים של עבודה זו יכולה לקחת על עצמה הסתדרות לאומית? אחריה באות: (2) עבודה לאומית תרבותית, שהיא כוללת הפצה ודיועות בכלל וידיעת היהדות בפרט. (3) ארץ ישראל, זו היא השאלה היותר בערת של העבודה הציונית. הציונים צריכים לא רק לדבר ע"ד ארץ ישראל, כי אם גם ללמוד ולחקור אותה, (4) תעמולה ושאלת העתונות. עד עכשיו לא התגלה התעמולה הציונית באופן מסודר, התוכחו רק בשאלות בודדות, אבל איתנו צריכים להפיק את הציונות ברבים בתור תורה, בתור השקפת עולם מבוססת באופן מרעי, נחוצה לנו עתונות חפשיה, אשר תתן מקום לכל הדעות הציוניות המוצאות להן במי ושתבסס באופן מרעי את השאלות, המתהוות בחיים הציוניים...!

והר"ר כתב-ברנשטין, שדוה או גם כן בתבורה צעירה זו אמר: גם איתנו לא נכסה על המצב הנרוע של המפלגה הציונית. איזה קנה-מדה יש לנו למד? בו את מספר הציונים בעלי-ההכרה? שקלים ומניות נקנים לפעמים על ידי אנשים, שאין להם שום שיבות אל הציונות. אצלנו ברוסיה יש עשרות אלפים ציונים מאורגנים, אבל אין זה מחנה עובדים, אין זאת אומרת, כי אין לנו בכלל אנשים; הכחות פזורים, כל אחד עובד על אחריות עצמו אותם אנשים צריכים להתאחד...

אין אנו מתברלים מתוך ההסתדרות הכללית כי אם מתכנסים כתובה, ובהיותנו משתתפים באגודות הכלליות, נכנסים אל קרבן את השקפותינו, משום שאין הפרוגרמה שלנו צריכה להסוח את דעתה מן הפרוגרמה הבולאית. הפרוגרמה הבולאית רחבה

3) Съездъ сионистской молодежи въ Базелѣ отъездъ И. Ш.-на, Изданіе Шермана, Одесса 1902, 3-4.

בכדי לחיות חיים פרטיים, היו אדם-באשר הוא אדם? הרי לכך וי עלמה - ורק אחת! - הרי לכך יש בתורים ו'וכוחים, בירשטין מתודע אל אברך אחד דוד מוחלסקי - ציוני נלהב ומתחילים הוכוחים עי' תחית עם ישראל, הכרת הלאומית, שיבתו לארץ ישראל וכו'... אחר כך בערב שבת אחד מופיע ב, בבית שלמה האורג, אבי דבורה, וסועד אתם את הסעודה הראשונה של שבת. נרות-השבת דולקים, רוח שירה מסוך מסביב - והרופא מתוכח. עם מ' ע' ששני שלמה, אלה האורגים, היהודים התסימים היראים יראת-מסני רופא, מסתכניב אתו בוכוחים איומים. הרופא - איש טוב הנהו, לבו מוצר לראות את היהודים האומללים בענים, ורוצה הוא להושיע להם: ליסד, כנגד לעניים ועוד ועוד - אבל רצון זה תועה בערפל כסוחו. מכאן אני עוברים אל הדרו של הרופא - ובו צעירים וצעירה (הלא היא דבורה) ויהודים וקנים - ומתוכחים: ספקשים עצה בפה להשיב ליהודים העניים, וכשבא הדוקטור לבקר את הרב דמא ר' שמואל - הוא נכנס איתו בוכוחים ארוכים ע"ד רוח ישראל סבא, זה העם הנפלא ותורתו הקדושה, והרופא שלנו עושה את אותו כאסרכפת לשמוע דברי הרב... ושוב נשכחים וכווחים, ושוב וכווחים... קשה, קשה מאד לספור את תוכן הרסוףן הזה, החסר מעשים לשמר וישיש בה הרבה דברים מ'... אב אורחא אנלח לבס, כי בירשטין התאבב בדבורה, ובדוויק, שריה וכווחים נדף היטני, הוא סערה את כל לבו לחיך המוציא-ליטמה היתדות שבעיירה, ותוכף לוח ארע אסון, דבורה עזבה בבית ארנסה קנטרס אחד ס-האסורים ובאותה לילה באה בולשת למענו של ב,

היא במדה כזו, שהוא מקיפה את כל הפרטים, אשר אני רוצה לחדש בה.

אבל ביחד עם הכנסן אל ההסתדרות הכללית מצטרפות אנדותינו ועסקינו הבורים להסתדרות מקבילה, המבוססת על ההכנעה הנמורה להקדקס המעובר של התחיבות ודרישות. על חברי ההסתדרות הציונית הכללית ממילום רק מינימום של חובות, אבל על הסתדרותנו העזירה של הכחות הצעירים והיה מוטל המקסימום של קרבות בכספים, בעבודתם ובכל נשואם. משום כך צריכה להיות שולטת אצלנו משמעת תקיפה, הכנעה מוחלטת לקדקס של ההתחיבות.

אני צריכים לתזוזה את האנדות ולהרוס את אלו שהן שאין להן שום שיבות אל הציונות ושהן רק מפחיתות את ערכה של תנועתנו?

יצירתנו הלאומית כמעט שלא נתקדמה. נחוצה לנו תרבות כללית בלוש לאומי, נחוצה לנו חנוך העם והכשרתו בשביל ארץ ישראל.

אני רוצים באחד העם — ממשיך הדרך כהן-ברנשטיין — ומשום כך אי אפשר שהיה מקום בעבודתנו הכלכלית למלחמת המעמדות, אבל אני יכולים וצריכים לארגן את העם לעזרה כלכלית ופוליטית עצמית ע"י יסוד קבוצות (артели), קופות-חסכון, וכו'.

אחריו בא מוצקין, בכדי להוסיף גם מצדו שרטונים אחרים לקביעות פרצופה של ההסתדרות צעירים ציונית, שתוכל להזין את הנפש העזרנית ולמלא את הריקנות שבחיי הציונים; הוא הוסיף בין חבריו שקדמותו, הבא לתת ברבריו במיו לתכונה העממית של ההסתדרות הצריכה להוסיף, אין הקרן וההתמכרות של הצעירים משמשים בשבילו יסוד מספיק, שעל גבו תכנה בירה איתנה של ההסתדרות חדשה, הוא אינו מתחם באותה שליטה אל הסוציאל-דמוקרטיה כמו חברו ד"ר כהן-ברנשטיין; הוא מרגיש ברבריו את

(2) אותו קונגרס דף 5—7.

אסרתו ואחר כמה זמן שלח לארץ גורה לשלש שנים, ושם בארץ נזרתו מאנה אלהיהוכוחים לידו שני בחורים מתוכחים — וברשטיין סתוב כ שוב אתם. בין כה וכה נעשה ב. לאוסי (כפי שהתנה מראש הרומאן) וספרק מיד סתחילים מכתביו סארק וישראל, שנשע לשם מיד לאחר ההסתדרות. ע"ד נסיעתו של ב. לארץ, זה הצעד הבכיר שבחיי הלאומיים של הנבור, אין המחבר מספר לנו כלום, אלא עסר וספר את קולסומו לנבור עצמו, שיואל בטובו לספר לנו מהנעשה והנשע"ש שם בארץ הקדושה. ששה פרקים, שהם מכתבים, מספרים לנו ע"ד ארץ ישראל וע"ד וכו' והוא שהיו לכותב עם הפועלים שם, והדברים מספרים באופן היותר פשוט ובטון היותר משפחתי, שאינם נותנים לנו סחוי ארץ ישראל ומחיי הנבור כלום.

והסל? — לא. ליבונטין לא השקיע את ב. בארץ ישראל. הוא נתן לו לבוא שוב לרוסיה סכרי שחזור לא"י ביחד עם דבורה, שנשא לאישה; הוא שב לאושה, ובעת הזאת פורצות שם פרעות, וברשטיין נוטל חלל בידו הפורעים, ובין יתר הפצצות, תסצא עתה בבית הקברות הישן אשר באושה מצבה גדולה אחת על קברות שלשת הקדושים, אשר נהרגו על קדוש השם: הרב הגאון רבנו שמואל בהגאון רבי נחום שניפצר, הרופא והעסקן זאביזלרסטר כן, וספ בירשטיין והפועל הבחור ברוך בן חיים קלאטץ... ובכל שנה ישנה ינהיג הנה יושבי העיר, הנשים והאנשים, הרצוצים והמעונים, ויפשתחים ספה על קברות אבותיהם ומתנים את עניותם ואת לחצם...

יכו" (878)

פרצופה העממי של ההסתדרות וקובע חכנית קונקרטית של עבודה עממית בכל מקצועותיה של הציונות:

החכנית של הפרקציה, שאני מציע, אומר הוא — היא: (1) הדמוקרטיזציה של הציונות העיונית — הרחבה והפצה של ההשקפות על הציונות כעל תנועת שחרור עממי... (2) העבודה המעשית בציונות — בתור שאיפה לבנין-מדינה. אני חייבים להלחם נגד הקולט של האישיות, המקובל בציונות. בשעה שתולים את התנועה באישיות, הרי ירידתה של האחרונה נוטלת חלק מחייה של הראשונה. בתור פרקציה אני קובעים את הדרישה של שווי זכויות לפני הקונגרס ובשעת הקונגרס. למרות שהנחה זו נראית לרבים מוכנת מעצמה, יש שבאים לעבור על מצוה זו.

הפרקציה שלנו צריכה גם לדאוג לזה, שהקונגרסים שלנו לא יהיו קונגרסים של אוב-ציות. יש להבדיל את האוב-ציה מן הדמונסטראציה. צריך לשחרר מהן את הקונגרס, מפני שהן משפילות אותו.

אני באים כדרישות דמוקרטיות בכל הענינים, ביחוד בגדון הבנק; צריך לדאוג מתחלה, כי לא ישאו המוסדות אופי כזה, שנצטרך אחרי כן להלחם נגדם.

ביסרנו בארץ ישראל מושבות את צריכים להשתדל, כי המושבות האלו תוסרנה על יסודי הצדק, ויסודות כאלה הם הפרינציפלים הקואופרטיביים, עד כמה שאפשר צריך היסוד הקואופרטיבי להיות מונח ביסוד הישוב.

זו היא תמצית הרעיונות, שהעסיקו כבר את סהות טובי צעירינו לפני ששים עשרה שנה; אלו הן השאלות, שבהן נתלבטה כבר אז המחשבה של העברי הצעיר, שלא היתה מוצאה קורת רוח באותה אילוויה של תנועה המונית, שהיתה לציונות במורה אירופה.

אבל בכדי לברוא תנועה עממית בציונות צריך היה ללכת

(1) אותו קונגרס דף 7—10.

מקום זה הגוה בסעט היותר יפה ברומאן. אחרי שאבר לנו בירשטיין — נושמות שורות מעטות אלה קרה איומה הסתדרות את הנפש עד היסוד. בכלל צריך להגיד בשבחו של מר ליבונטין, כי בסהות-הפרעות שברומאן יש סקסמות נמרצות ואיומים באמת. יש בהם, בסקסמות מעטים אלה, משהו מן אותו הרעש הנורא והפראי שבשרעות האיומות... וספר-ההסתדרות הנורא... אבל סקסמות כאלה, יתוסיס"ם הם ברומאן גדול זה, והסוף, דבורה האלמנה ועוד יהודים אחרים עוזבים את אושה וגוספס לא"י — ושרם תנש האניה אל חוף יפו פורץ סוחולסקי, הנוסע ב"ב לא"י בקריאה נלהבה: ארצנו הקדושה! הגה לפנינו ארצנו הקדושה!... והוא משביע את יתר חבריו הנוסעים אתו יחד והעומדים להכנס לארץ, כי יעברו שכם אחד לטובת הרעיון הנשגב, רעיון תחית ישראל על ארסתו הפוריה.

— נשבענו, נשבענו — קראו כלם.

— ארצנו הקדושה, ארצנו הקדושה, ארצנו הקדושה!!! והרומאן נגמר.

וסר ליבונטין השיג את אשר בקש: הוא זכה לשמוע ספי נכוריו, יציריותו, את המלה המכושפת: ארצנו הקדושה!!!

— והסל. אין זה כי אם בשביל מלה אחת קולנית, מלה מנטיסטלית זו, אבר מר ל. את סנות-הדבור שלו ולא הלך בדרך המלך של הרומאנטסמן; ואת שבילי הרומאן גם אותם שבה מופרנו, אותם השבילים המגלים לנו את קפולי הנפש האנושית. הוא שכן, כי ההתלהבות היתה מביאה ליד מצב מנוח ביותר, וכי צריך

אל העם ולזרוע בקרב המוני את הרצון הלאומי ואת חפץ השחרור — והפרקציה הדמוקרטית היתה לפי טיבה כנופיה אקדמית של חלוצי-הציונות העממית, שלכם היה במורה בין המוני אחיהם, אבל הם עצמם — במערב, באוניברסיטאות של גרמניה ופצציה.

והרעיון שהם הרו והגו צריך היה לפלס לו משום כך נתיב אל ההמונים במורה באופן אמצעי, להצטרף ולקבוע לו שטה מתוך שורה של חבטי-נסיונות וגלגולי-רעיון.

כבר בשנת 1898 בערך, התחילה בגליציה תנועת הפועלים הציונות ובסתיו שנה זו, אחרי הקונגרס השני בכול, נתעוררו יחידים מן האנטליגנציה העממית ברוסיה ויתחילו ביסוד הקבוצות הראשונות בארץ זו, אבל התנועה הזאת לא היתה מראשית כעלה-צבע מיוחד והאנדות לא נברלו מיתר האנדות הציוניות, ורק בינתיים כשנכנסה לפני ולפנים של חי-ההמון העובד וצרכיו וכשנתקלה בורמים אחרים ובמפלגות אחרות שדחקו את רגליה, התחילה עומדת על אופיה ומקבלת צורה ברורה.

תקופה זו של קבוצות צורה חלה בערך בשנות 1902—1903. באותן השנים הולכות ומתוסדות בכל הערים היותר גדולות שבליטה ובדרום קבוצות של מתלמידים בעלות אופי ציוני דמוקרטי בהיר, המושכות בחבלי-הקסם של אמונם את טובי העסקנים הציונים אל תוך מחנם. בערך כוונן זה מתוסדת בקיבו קבוצה של אנטליגנציה עממית בשם "ישראל הצעיר", הקובעת לעצמה תכנית רחבה של עבודת-עם, וכל אותן הקבוצות שותפות הן שתוף-רוח לעולם הרגשים וההשקפות של הפרקציה הדמוקרטית.

קבוצות עממיות אלו אינן מצטמצמות בתוך עצמן; בתקופה הראשונה של קיומן חלק הגון של חבריהן מתפורר בערי-השרה ובעיריות ובא במגע ישר עם המוני-העם ושוקר על מלאכתו; כי תכנית עבודתן של קבוצות אלו כפולה היא: מצד אחד — הכשרה עצמית, ומן הצד השני — עבודה בתוך המוני-העובדים, בכדי להקנות לאלה הכרה לאומית ומעמדית ולפתח בקרבם את הרגש הצבורי והאנושי, שהיה קפוא ולקי במחנה העלובים והמדוכאים האלה.

הסופר היראליסטון ללכת עקב בצד אגודל אחרי החיים האמתיים, ועוד צריך היה מר ל. לדעת, כי העיקר הם לא הובחוס והנבחרים טפלים להם, אלא להיפך. ותו: אף לא הנבחרים כשהם לעצמם הם העיקר ברומאן, כי אם אותם נדנודי-החיים, פרבוסיהם וזעזועיהם, המשתקפים בפרצופי הנבחרים! אבל הוא לא כן חשב, עסר והבר הרבה וכו' וכו', וכוחים, כע"ד וכו' וכו', וכוחים מיטין וכו' וכו' משמאל, והמציא להם נבחרים. שם האחד בירשטיין ושם השני — סוחולסקי וכו' וכו' ומשום זה עצמו לא נותר המהבר בנבחריו ביותר: הלא סוף סוף לא סוחולסקי העיקר, אף לא בירשטיין — אלא הוכוחים הנשואים בפיחם. וכל המרבה — הרי זה משובח. וכשאדם מתלהב — הוא שוכח עולם ומלואו, אינו סתחשב עם האפשרויות ועם ההגיון הישר, וכך הוא טבעם של נבחריה-הרומאן הזה להיות אוברים ונבלעים בתוך וכו' וכו'. נבחרים איימתוכחים, נבחרים שותקים, נבחרים המשינים את הדממה והשתקה, אין ברומאנו של מר ל. יותר מדי עמדתו אולי על הלקוי הזה, הלקוי ה"הוכחי", אם אפשר לומר כך תפשתיו אולי יותר מדי — ודבר זה עצמו מופרני מלסנות את כל יתר לקיוויו של הספר, שהמצוינים שבהם הם: התמימות והמנוסות-מלילות.

כרם, אפשר היה להצדיק עליו, על מר ל. את הדין, לולא באנו עליו בתביעות פסדותיות כמו שאנו רשאים לעשות ביחס לכל רומאן, כי אם בתביעות מובליצטיות! אם אפשר לומר כך. בתור רומאן מובליצטטי אולי אינו נרוע ביותר. אין זה אלא צורה נאה למאמריסטקה, לפלפולוסיקה מודרנית ולבוחים בין איש לחברו.

הלמוד והמעשה באו לו לאנטליגנצמן העברי כרוכים בתקופה זו. הוא מרס היה מוכשר לתעודה ההיסטורית, שנפלה בגורלו; הוא בקש בעצמו דרכים למחשבתו הצעירה והערה וצריך היה באותה שעה עצמה לשמש מורה דרך-החיים להמוני עמו.

שניות פנימית זו היתה אצל מרביתם של האנטליגנצמים העממיים בתקופה הזאת והיא הניחה את חותמה על החיים האישיים של אלה, רבים מהם שהיו מהורג-לב ורגשנים ביותר לא עמדו בנסיון ולא מצאו להם גאולה מן השניות הזאת ומצב הנפש המסוכן אלא בחיק המות.

אותה שניות נתחדדה ביותר אחרי שהתחזקה עונת הפרעות. קשה היה לבעלי-האמון הגדול, שהיו רואים בחזון את אחות-העמים ואת שלום-האדם, הצועדת וכאה אל הארץ, להתפשר עם המציאות הגונה והמחפירה; היאוש והאמון נתאבקו בהם בלי הרף, הנענעים לטוב והשנאה לרע שמשו אצלם כערכוביה, ורבים מהם אברו דרך בתוך הרמדומים והרוסמורים האלה...

ובינתיים נתפתחו המאורעות במהירות מפתיעה. קם הנחשול הגדול של התנועה ההמונית והאנטליגנצמן העברי, שבגורתו הפוליטית היתה לקיפה כמו זו של העובר, נמשך בורם החושים ונשתעבר כולו לחיי-השעה ולצרכי-המקום ולא יכול היה להשקיף על כל סכך-הענינים מתוך אפקלריה יהודית עולמית ונצחית. רכזי ההמונים הקנאים, שנעשו בן-רגע לנשואי ההגמוניה, שטפו את עמדתו הבלתי-איתנה של האנטליגנצמן העממי, וחזרישו את הקולות הבוררים, שהיו קוראים למתינות ולחשבון; ואחרי הסער באה דממת-הישימון.

המשבר הצבורי שבא כחף, המית את התקוות הפורחות, רדל את כחותיה של האנטליגנציה, ויפורנה לכל ארבע רוחות השמים.

ביום ההוא כאילו נקרע הפתול הנארג בקשי-לב במשך הרבה שנים בין האנטליגנצמן ובין ההמון, כאילו נפלה לתוהם האבדון מחרוזת מרגליות מוקטות בעמל מרובה. כל הדרכים המובילות אל העם ההרוס והשדוד כאילו נסתמו לגמרי.

אבל התבוסה לא היתה שלמה. בימים ההם הוצלו ויקים

ואין זה תרד, אף לא פדרוב: עם שהשקיע את כחו במשך מאות שנים בפלפולי התלמוד לא יוכל שוב בן-רגע לחיים הפשוטים לגמרי ולספרות משוחררת מכל אותן הדרכים המעוקלות של המחשבה החולנית. עוד הדרך רב עוד רבה המלחמה.

וכמה מן הטרנקה העברית יש בזה!

הרי כמה ספרים נרועים, בלתי-ספרותיים" מופיעים בספרויות הלועזיות וע"פ הרוב הם נרועים ואייספרותיים משום זה שהיסוד הארזתי שבהם אינו מוסרי. פרוץ הוא יותר מדי, תאית-המין פתחה את שררן-הנפוסיות — ומושלת ברוח האדם החפשי, והרגש הישר, האנושי מטמא ונעשי בהמי ביותר. ספרים כאלה — הם תוצאת שפעת הכחות החוססים בעם, ואצלו?

תא חזי כמה שונים ומשונים אנו מיתר העמים הטבעיים! הסופרים הנרועים המופיעים אצלנו אינם נרועים מתוך שפעת כחות החיים, אלא מתוך מעטם; אופי-החיים הבריאים והסר-העצמיים מולידים וכו' וכו' ארוכים מחסרי-כחיו רגלי ע"ד תחית העברית...

וכוחים ע"ד התחיה. וכו' וכו'.

לא. הרומאן העברי החדש, שלו אנו מחכים טרם נכתב, ועדיין אנו עומדים ומחכים...

מנחם ריבולוב.

נודדים מתוך חולקה. כת קטנה של צעירים עמדה אז על גבי החרבות, כת קטנה ששאר רוח היה לה ושהכירה ראשונה, כי לא כל עוד כל הקצין וכי זמן של עבודה קשה ואחרית באה רק עכשיו. והלכה כת זו, ונתבללה לקרן זוית ונתחלקה לשני ראשים: הראש האחד פנה כלפי ארץ ישראל והשני נשאר תועה על חרבות הגולה. אלה הלכו לבנות את הישוב החדש בארץ, שהלך אז לשמון, — בני בל"ז החדשים, ואלה הלכו לפלס להם דרך בין החרבות, לקום הריסות העם והתנועה הציונית — צעירי-ציון. ובשעה שהרעיון העממי כנולה עודנו מתחבט בשאלות קשות ומסובכות ואינו מוצא לו בסיס בחיים התלושים והאדרישים, מתחרי צרכים צבוריים ערים. הנה באה הדמוקרטיה בארץ ישראל והכירה את עצמה לא מתוך וכוחים, כי אם מתוך עבודה, עבודת כבוש הקרקע של המולדת. כשנגעו ידי האנטליגנציה העברית התלוש ברגבי-אדמת מולדתו וכשהשקפה טפוח ועתו, הכיר את כח הקרקע וכח העבודה. הוא מצא את התנאים, אשר בהם משמשים חיי-השעה באמת בסיס לחי-העולם, התנאים שבהם מצטרפות החרות והעבודה זו לזו ושהעובד נוטל את עצמו ואת עמו נאולה אישית ולאומית ע"י עבודתו הקשה והמבולגת.

ושם על בסיסה של המולדת הולכת ונקבעת סיסמה של עבודה דמוקרטית עברית, עבודה הנושאת בקרבה בנין עם ונאולה-עם ומכאן יוצאה תורה להדמוקרטיה הציונית כגולה, המתעוררת לאם לאם ומוציאה את דרכה אל העם לאור המציאות הארץ-ישראלית.

(סוף יבוא).

ש. תרתי.

תכניות להכשרה עצמית.

מבוא.

(המשך מחוברת א').

למדנו את המצב שבו נמצאת הכשרתם הלאומית של הצעירים המתלמדים; אלה הצעירים שקנו להם השכלה כללית ושהוכשרו ע"י בית הספר הכללי לעבודה עצמית מסודרת. ראוי, כי בחוגים אלה מתעורר מתוך למוד כללי גם הרצון ללמוד היהדות, כי רצון זה מניע לפעמים קרובות לידי מדרגת אינטימיטיבה וכי די רק שיתגבר על המכשולים הראשונים בכדי שיגורר אחריו עבודה רצינית ופורה.

יותר מזה קשה עבודת ההכשרה הלאומית בחוגי-הפועלים ובני-החמנים; פה אנו נתקלים במניעות יסודיות, המונעות כמיב תנאי התנוון והסביבה של החוגים האלה. הצעיר בן החמון שפת הרבור והמחשבה שלו מלודותו היא השפה היהודית הדלה בערכיה התרבותיים. השכלה מסודרת בבית ספר לא קנה לא בשפה זו ואף לא בשום שפה אחרת, מפני שאין לנו עוד בתי-ספר עממיים מסודרים. החדר או התלמוד תורה הם המוסדות אשר בהם למד בראשית ימי ילדותו, אבל בין ילדותו זו ובין הלך מחשבותיו והשקפותיו בשנים הבאות מונחת תהום רבה. החדר לא הכשיר אותו לחיים; חיי-החרות שלו והמציאות הצבורית, הסובבת אותו, אינם המישך התנוון של החדר. והלמוד והמעשה אינם קשורים זה בזה. רק מתוך התנכרות על רפיון הרוח הנמוע על ידי החדר המתדלדל ולפעמים גם מתוך שנאה לכל הצער והסגוף שבלמוד

שדרותיו יצאו מנהלי הקהלות, הפרנסים, גבאי-הצדקה, הדרשנים והסופרים, או כמו שקראו להם אז — המחברים. השני בא בתקופת ההשכלה, ויצא מתוך החוגים של הראשון מתוך בית המדרש, ויש שהוא מעורבב בראשון ויונק ממנו.

שני המפוסים של האנטליגנציה, שהם עדיין משמשים בימינו זה בצד זה, יש בהם מן החיוב והשלילה גם יחד. הראשון יודע את המסורת, הוא בעצמו גוש של מסורת ויש בו קשר חי עם העבר ועם הערכים ההיסטוריים, אבל אין לו עפ"י הרוב אחיזה ראלית והשקפה ראלית על חוויות החיים, אין לו יחס אקטיבי וער אל היות העולם אשר סביבו, והו החיוב והשלילה שבו.

וכמו כן בצד שכנגד: מתוך התקרבות תרבותית אל הסביבה הורה, סביבת עמים קבועים על אדמתם, למד לשעום את מעם החיים, נעשה ער לשאלות-הצבור והתרבות, ויבוא למוד באותו קנה מדה כריא וטבעי גם את עמו וצרכיו; אבל ביהר עם קנה המדה הטבעי שהביא מן החוץ, הביא גם את השעבוד הנפשי לצרכי-חוץ, להשקפות-חוץ ולתרבות-חוץ, ויעשה נתון בין שני עולמות.

הצד השני, שבאותם שני המפוסים האנטליגנטיים שבישראל הוא זה שאין להם שלמות נפשית ולאומית, שאין חבור בין היסוד היהודי והאנושי שבהם.

שניהם רגילים בכל עיר מושב אחינו. מתוך השרדות ההמוניות הם יוצאים במדה מרובה, דרכם של אלה מוליכה מן החדר אל הישיבה ואל בית המדרש, ודרכם של אלה — אל בית הספר הכללי והאוניברסיטה. לרובם יש געגועים לסביבה שיצאו ממנה, קשר פנימי עם המוני-עמם, צערם, גורלם ההיסטורי וצרכיהם ההיסטוריים, — אלא שהראשונים אינם ערים לגמרי לצרכי-הצבור של עמם והאחרונים ערים לצרכי-צבור של אחרים.

בכדי לרכוש את אלה ואת אלה לעבודת-העם, צריך שתתפתח בכל מקום תעמולה לאומית רחבה, צריך שתושג עין בכל האנטליגנציה החי בתוכנו, וכל אחד מהם ימשך אל העבודה החשובה של תנוון הצעירים החמניים. הסדור והגיוס של האנטליגנציה משני האגפים האלה היא הסיסמה העומדת על סדר היום בחיינו.

(המשך יבוא).

ש. א.

בימה עברית צעירה במערב.

החבר.

ירחון ספרותי-אקדמי יוצא לאור על ידי הסתדרות הסטודנטים הציוניים "החבר" חוברת א. ברלין.

לא חדשה היא תנועת התחיה בתוך מחנה הסטודנטים העברים במערב. בחוגיהם נתחבכו וחיו פרץ סמולנסקין ותאודור הרצל ובתוך קהלם נולד הרעיון הבריאי של הציונות העממית. אבל יחידים, בודדים ולפעמים גם מודרמים ונרדפים היו הסטודנטים הציוניים במערב ובמלים ברוב גדול של מתבוללים גלויים ושל אדישים לכל חיי-העם. האנויות הציוניות היו קטנות, מצומצמות בתוך עצמן ומשמשות מחבוא לקניי-דעת

ולמעמיק-סוד. הציונות היתה פה יותר אישית מאשר צבורית; תנועה בעלת בטוי חברתי והשפעה כלפי חוץ מרם היתה והמועט של עסקנים ערים, שהיה בין הסטודנטים הציוניים, עוב את האוניברסיטה. בכדי למצא ספק לעצמו בעבודה ציונית רחבה ומקפת במקום אחר. הסטודנטיות העברית, הנודדת מרוסיה ופולין לכאן, היתה יוצרת לה כעין גיתו משלה, קולוניה, — והאגודה היתה גיתו בתוך גיתו.

אך במשך השנים האחרונות נשתנה המצב באופן יסודי: במקום היחידים, שהיו נודדים אל המערב ללמוד מתוך שאיפה — ברובה אינדיבידואלית — להשכלה מערבית, — במקום הגולים הפוליטיים, היוצאים הנה בכדי להנצל מעושה של מלכות והמשלימים פה את האידאל שלהם ע"ד נאולת העולם וטמיעת היהדות, התחיל נחשול של הגרה יהודית הולך ואינו פוסק בעושים של הריפות הלאומיות שנתרבו ברוסיה. והנודדים החדשים האלה אינם עוברים יותר את גבולי הארץ, שבה נולדו וחיו, מתוך צמאון בהשכלה מערבית או מתוך רצון להפטר משיבת בית אסורים וגלות לסיביריה, אלא, קודם כל, מתוך רצון לאומי לעמוד על יהדותם הנדרפה ולהציל את הדור ההולך ובא מתוך שקיעה בתוך תהום הבערות, שכרו בשבילו הגלות-ההשכלה ברוסיה. מתחנכים בסביבה עברית, על ברכי אבות ציוניים ולאומיים, בפלוגות לאומיות של מתלמדים, קשורים אל העם על ידי הכרה לאומית ושלשלת יסורין, באו הנה רבים מהם ללמוד להתחנך לטטרות לאומיות ולהכנים תוכן לאומי משלהם גם אל חיי-הארץ, שהם חיים במערב. קם גל לאומי בתוך הדור הצעיר ויגע בלבב האנטליגנציה הנצחית הצעירה וישיב את נפשה, שהיתה מכורה לאידאליזם נכרים, והלך הגל הלאומי הזה ושטף בכת את מכצר ההתבוללות הרוסית שבקולוניות ויגלה את קלונה ברכים, — ועל הריסותיה התחילה האנטליגנציה החדשה הוות לבנות עולם חדש של תקוות ומשאת-נפש לאומיות ולחיות חיים צבוריים משל עצמה, ואותם חיים אינם יותר מצומצמים ונדלים כמו שהיו. מרחב מצאו להם ואפקים וזורים נתגלו לפניהם. בכה השפעתה של התנועה הלאומית נתרופפו הכתלים המפרידים בין היהדות של ארץ אלה ובין זו של ארץ אחרת. הציונות אחרת את יהודי-העולם ותקבע תעודה לאומית אחת לעברי הצעיר מרוסיה ומגרמניה, מאיטליה ומאנגליה. מרכז חדש של השפעה ושל חנוך לאומי-מדיני עלה ונקבע בחיינו, שהיו מעורבבים, — ארץ ישראל היוצרת והגלחמת, — שהיא משמשת אבן השואבת לכל הצעירים שבגולה.

ובתור כלי מבטא לאותה תנועה אנטליגנצית של בני המורח שבמערב, נוצרה בימה צעירה בשפה העברית.

החבר — חברנו.

התחלה קשה, אבל נכונה וראויה לעושה, התחלה, שחותם בהיר של דור הגאולה טבוע עליה.

ולבנו פועם ושפתו רוחשות תפלה וכה: יהי רצון שתתקים בימה צעירה זו...

כום היגונים הרפי מעט...

נשמח הפעם לאותו גם התרבות העברית שהורם ככה במקום שהיו לנו לא כבר רק משואות וקברני-נשמות, במקום שנשאו קנה על שפה ועם שמתו...

התנועה הציונית הולכת ומקימה לו דור, דור חדש, ששפתו כפיו, שמשחבתו מטהרת מסגי התעורבות, — ושמשבו פונה מורחה; אם יפול יקום, — התחלה נכונה אחת תרכו את כת הדור להתאמצות עוד יותר גדולה ומקיפה, — כי מרובים ומתמידים ונפתלים הם הרכי-התחיה הלאומית...

אברהם פארסיליה.

שלמה פרילמן.

(סקיצה)

בקר. שלמה פרילמן מונח עדיין אפרקדן במטתו כשהוא מפתק מתוך הדוקנפיש ומשפשף את עיניו, שזה עתה נפקחו לרונה, ומבטו מבט עכור וזעום, האומר: כבר פקעה סבלנותי מהאי עלמא! פונה לתקרה. קל מבטו, בחיסה הרעת, על הנו העיון בתקרה והתחיל מהרהר: וזו זה, פה מלמעלה—מה יהא עליו? ... אלא שלאחר כך חסיה את העיון מלבו. ולא עברו רגעים מועטים, ורעיונו זה, רעיון אפודרעמולדעת, על ידי תליה, צף ועלה לו על לבו שוב פעם, וביתר תוקף ועזו מבתחילה: הא, מה יהא עליו? ... ובין כך הוא נזכר במקרה אחד שקרה לפני ארבעה חמש שנים בחיותו, להגלי קונדיציה, באחת מערי המערב, וכשהיה חפץ לשום או קץ לחייו התפלים והריקים—הלך ופתח את צנור ה"ג", הניח את עצמו אפרקדן על מטתו, ושאף אל תוכו את הנו, שיצא מתוך הצנור כומוס, כומוס מיחם זה שנחליו חזעמו, והרהר מתוך עצימת-עינים ומתוך כונה מרובה, כי גם זולא, אטיל זולא, מת מיתה כעין זו ...

ובחדר השני, במטבח, עסוקה עכשיו האם בהכנת ארוחת-הבקר, וכשהיא מנישה ביקצתו של בנה זה—הרי היא מורות את עצמה ומנישה לו כוס תה, כשהיא מטפלת בו טפול מרובה, האומר: שתה בני, שתה—וירוח לך ... שלמה נועץ בה את שתי עיניו, עינים מלאות כעס והמלה כאחת, לוקח את הכוס מידה במהירות גרויה, נוסע מתוכה נמיעות חמופות ונושם תוך-כדי נמיעה נשימה כבדה ומרוסקת, המסימת בשריקה צרודה ועצומה, כשריקת מכונת-ברזל זו שהעלתה חלודה מרוב ימים ... מתחילה האם מתחלחלת; יודעת היא פירושה של נשימה זו ...

— רצונך בעוד כוס תה? קוראת לו אמו בקול-אם חרדה מבין התנור והבירים.
— תה זה, — מ'שופכין הוא! עונה הוא לה תוך-כדי ריהוט דבורה.

מתחילה האם מצטדקת ונשבעת, אנב נקטת סיגורה המוהם, שזה עתה קנתה חבילת-תה חדשה—תה ויסוצקי ... — תה-סרבי! — יורד הוא לתוך דבורה—ושמא חלב ... ושמא חלב אני שואל! תרופא צוה עלי לשנות חלב! חולה אני ... להתפסם אני צריך ... להתית-פ'ס'סם!

— אבל מה אעשה, אם כלתה פרוטה? — עונה היא רכות—תפת רוחן של הני חנונים, רבוגר-של-עולם! הלוואי ... שאראה ... אב'חנון ... בצרתם ...

— הכבר אול הכספ? — מתרים הוא, כשהוא כולו רותח, רתיחה שיש בה גם מעין סליחה—אימתי מסרתי לך שמונה רובליס? — ביום ה', כמדומה, של השבוע העבר ... שמונה רובליס תמימים מסרתי לך חלב דמי ונפשי ... תקף מהיר כזה על הכסף, מה הנסבה? א'הא! מבין אני, מבין ... מנבעת חדשה היתה צריכה נבלה זו לקנות לה. מנבעת חדשה! — ודוקא על פי המורה האחרונה, האחרונה שבאחרונות!!

לקול צעקותיו מתנערת משנתה הנבלה, זו הנקראת ליובה בפי האם, וליובובשקה בפי זה שמתור אחריה וימם וליילה ... אותו בחור נועץ, בעל התנועות הגרויות עם הלחיים הצמוקות המלאות אבעבועות ... מתחלה אינה יודעת, נבלה! זו טיבו של ריב זה מה

הוא, אלא כשהוא מוסיפה להאזין לאותו ריב—מתחור לה בשלמה כל השאון הזה ...

— הלוואי שתמקנה עיניך, תכשים נכבד!

— דומי, נבלה!

— ואם לאו?

— ואם לא-איו? ...?

— כן, ואם לאו, למשל? ...

— ארדו? —

— או מה?

— אתלוש את שערך ראשך!

— ועוד מה?

— ארציץ את נגלתך ...

— ומה עוד? ...

— לבי לעזאזל, נבלה פרוחה!

— ואם לאו?

— אז יוליכו אותך ...

מכאן—מתערבת ביניהם השכנה, זו המתגוררת אתם במתיצה אחת זה יותר מחצי יובל שנים, אשה צנומה, ועומת-הפנים וקטנת-הקומה שדרכה לזכר כנגון ה"צאינה וראינה".
— בשלמה כל הריב הזה? ...

— וגם אני מפצירה בהם—טמלאה גם האם אחריה, שעמדה כל אותה העת מרחוק בלי אומר ודברים כל שהיא, כשפניה מועדים קצת לעבר בתה—גם אני מפצירה בהם כן! ... יודעת אנכי כבר את סופן של קטמות אלו—סופן הוא העשול! את בריאותו הוא מחבל בזה ... חיי, רבוגר-של-עולם!!

הנבלה, זו, הנקראת ליובה-ליובובשקה, שהיתה כל אותה העת מקופלה, כתרם בפני הצנה, יפהיפה לתוך שמיכתה, שמיכה עבה ומווהמה ביותר, מרכינה את ראשה וחצי זרועה הימנית כלפי הצד, מקום שם עופדות שתי הנשים, והיא מתריסה בקול צרוד כלפי האויר:

— ברמנן חי זה—מה הוא חפץ ממני? מה הוא חפץ ממני—אנכי שואלת!!

— שתלכי לעזאזל ... עונה הוא לה ברכוך-קול ...
— אתה תלך בראשונה ... אתה ככיר ממני לימים ...

אתה חולה ...

— בלמי פ'ך, ארורה! — אינה יכולת האם להתאפק ... את המלים האחרונות אינה שומעת כבר הנבלה, היא התקפלה, כקפוד זה, כהורה לתוך שמיכתה עד למעלה מהאונים, וגם פרילמן אינו שם לבו, כנראה, למה שמתרחש סביבו ולפספוסן של שתי הנשים—שאלה חשובה ביותר קוסקת עכשיו את לבו: מה יהיה אם אמות? ... מה הוא הדבר שאינו נותן לי ולדכתי למות? — ואיזהו הדבר הממתיק לנו את החיים? ... ובא מתוך עיון לידי החלטה כי, אין רצון לחיות, אבל כה למות—גם כן אין; נתלה אתה, כאבשלוס זה, בין השמים והארץ, מבלי עלה מעלה ומבלי רדת מטה ... ובכל זאת ... ובכל זאת צריכים לעשות קץ—והכלו! ...

מתוך הרהור זה הוא קם, לובש את בגדיו, שנתמקעו ושצבעם האמתי נמשמש זה כמה, ברשלנות יתירה. שתי הנשים, שנפרשו לפני זמן מה להמטבה בשתיקה גמורה, התחילו לשוח בענין אחד מנותק ומפל, שהוא אינו שם אלו לב כלל. בפסיקות קטנות, מדודות, הוא פוסע עד לצנור-המים שבמטבח, כשאלונגטית נתונה לו על כתפו. פותח את הצנור, לוקח לו חתיכת בורית בצקה וריחנית, מרטיבה במים קרים ומתחיל מעבירה על ידיו השערות החשופות למחצה ובתוך

כך הוא מהרהר: רתיצה זו—רשות היא או חובה? ... ובינתיים מנישה לו האם ארוחת-הבקר ומוחירתו על צננה, והוא חוטף ואוכלה, חוטף ובלועה במהירות-קדחתנית והאכילה נתקעת לו בגרונו, ובין כך הוא מהרהר: הלא היה אפשר גם בלי אכילה נסה ותפלה זו! ... ובכל זאת הוא אוכלה עד גמירא. ועם גמירת ארוחתו, מתחיל שוב אותו רעיון לקוסם ולקוסם: מה יהיה אם אמות? ... כן, בודאי אמות—כך הוא מהרהר—חיים תפלים אלו—הבזו להם! ובתוך-כך הוא נזכר בציוורו, ציור אחד שצריך הוא לנמרו, שצריך הוא לנמרו עד היום הרביעי, בכדי שיהא נדפס בהעתון המקומי ביום הששי—לכסף הוא צריך! ... לכסף אינו צריך כלל וכלל! ... ובכל זאת—מטפל הוא בציוורו זה; משכללו ומנקחו גם משניאות דקדוקיות וכא—בין כך—לידי החלטה כי הכנוי "ציוור" אינו הולמו כלל—רשימה, "רשימות" זה הוא ביתר דיוק, ובדיקנות קיצונית, קפדנית—אפשר היה, לקרוא את הילד בשמו האמתי: "קטעים", "קטעי-קטעים" ...—ובכל זאת אינו מעביר קו על המלה "ציוור"; "יהא זה כך—מהרהר הוא—מאי איפכת לי אם זה נקרא ציוור? ...". הקורא—אותו קורא נכבד—יעכלו גם כך! ... ועל צד היותר רע: "יטירה נא האדון העורך בעצמו, אם רצונו כזה ...", ובינתיים הוא נזכר בהעורך, שפגשוהו לפני שלשה שבועות, לערך, באספה צבורית-עברית אחת, שנשפלה לשם, כדרכו, בלי כונה תחילה, והלו התאונן לפניו על זה שכתבי-ידו הנם ממושששים מאד בעת האחרונה, עד שאי אפשר, פשוט, לקרואם ... ותקע לו בתוך כך, לשם-נמוס גרידה, כמוכן, קוטפלימנט, בהעירו לו, כי מאמרו השנון, מה הוא הדבר שאינו נותן לנו, הצעירים הלאומיים, דהאידינא, מנוחה? — מצא מאד חן בעיניו ...

אריא —

וכשיצא משם על מנת לחזור הביתה, ואז—השעה הראשונה בלילה, פנש, דרך אנב, באיזה מבר, שהתורע אלו לפני שנתים ב,בית-ההולים לתרומת-הצבא, ששלחוהו או לשם בכדי לבדוק את ראינו, ראית קצרידאי, שאינה מוויפה, והלה הולכי, שלא מרצונו, לאיזה בית, קפה-שנמן, שבקצה רחוב מ, וכשאך הציג את כף רגלו על הסף—נתבלבל; קצת מעשן הציגרימות שהיה ממקור ועולה עד לתקרה וחנק לו בגרונו עד כדי שעול, וקצת מריח המשקאות החריפים שטפה לו על אפו עד כדי הקאה ממש. וכשפנה אליו הלו בפנים, שסימן-שאלה גדול ביהר עם בטול שנון היו נחרתים בהם, —הצטדק הוא לפניו מתוך העניית-פרצוף משונה ובאלו המלים:

— זו אצלי הפעם הראשונה ...

והלה נהם לו נדימת-בטול מתחת לחטמו:

— הפעם הראשונה? ... נרינ'נגנוו! ... ניכר ... ניכר ... שכבודו ... ניכר ... כן ... נו נלך! ...

וכשהו הולכים לאורך האולם בכדי לבקש להם, "שלתן" ריק—נגרר הוא אחריו בפיך-ברכים, כילד-מתחמא הנגרר אחרי סיגר של אמא ... כה הלכו עד שבאו לקרן-זווית אחת חבויה שבאולם—וישבו. הדבר הראשון שקלט או חיתה המוסיקה; נגנו או נגנו שהיה כרור וידוע לו בל-כך ובכל זאת לא היה יכול לזכור, באותו מעמד, את מוצאו. אלא כעבור ימים אחדים אחרי כך, כשהוא היה ב"השמשות אחד יחיד בביתו, אחרי עזוב האם והבת, זו אחותו הנבלה, את הבית, והרהר באותו מאורע, —נזכר, כי זה הוא שיר שבימי ילדותו קלטו אותו אוניו ב,קלויז', בה בשעה שה"עולם" היה, בגלופין אחרי שתית, "לחיים" ואחרי הקרקת כוסות אחדות בוו אחר זו: רבי דודל, רבי דודיל פון וואסילקאוון און הינש איז ער און טאלנץ,

אין טאלנץ, וכו', שהיה הולך ונשנה אצלם כמה וכמה פעמים אותן המלות בעצמם: רבי דודיל רבי דודיל פון וואסילקאוון ...

תירתי —

וכשהתחיל השחר להחזיר בחלון—יצאו משם ... רוח קלילה בצרוף שריקת-נחיתה מיבבת מפחה לחם בפניהם, ובחילה-עצמית מצצה את הלב, מצצה, מצצה ... מכרו היה אז, מבוסס כהלכה עד שהיה הולך ברחוב הלוך והתנועע לצדידיו כשכור רגיל ממש, והוא למרות היין הרב שבא אל תוכו ופעל בו פעולתו—היתה אצלו ההכרה העצמית חזקה בכל זאת: הוא עשן או ציגרה אחר ציגרה, ועם עגולי התכלת שהיה פוקה או מפיו בוו אחר זו, שהיו מצטרפים אחרי התמומן באויר לתמרות-עשן עבה, נגון לתוס-הנעורים הזכים שתמו ונגונו, שתמו ונגונו בבת אחת לבלי שוב עוד—

פוקה, פיתרה ...

הבל אפס, אפס ...

וכשהוא ממשיך בכל זאת באיזו עקשנות-קיצונית מיוחדת

את שכלול, "ציוור"—לא חדל בכל זאת מלהשוב: למה באמת כל זאת? ועוד: הלא קודם כל צריכים לדעת בראשונה את החיים, את עורקם המפכה! והוא?—והוא מה יודע מהם? "מאומה"—עונה לו קול מעמקי עמקות של לבו—ושמא! ... ושמא אין בכלל מה לדעת—מהרהר הוא—ריקים הם החיים כשאונם והמונם ... ריקים כקופה זו שרק מבעות בודדות, ועומות בה—והיא מצלצלת, מצלצלת בקול צלצול נבוב ורפה-רפה, כדופק זה של הזקן הנוסס, המונח על מטתו רפה-אונים ומיחל ליציאת נשמתו! ... ושמא תפס אצלי היושם מקום הנון באישי?—עולה רעיון על לבו—ולפיכך ... ולפיכך מסתכל אני גם בחיים מנקודת-השקפה זו? ... מהרהרי לבי אני רואה! ... וכמה פעמים שהיה חפץ להסתכל בחיים בעין-החיצויה, כמו שקוראים לזה הפילוסופים; בהסתכלות בחירה, אויביקסיוות, מבלי צרף לזה אף מה-שהוא מה, "אני" הסוביקטיוו שלו—לא עלה לו הדבר בכל זאת!—הוא בא לידי אותה המסקנה בעצמה, כי, אותו שאון החיים—שאון מדומה הוא, ואותה תנועת-החיים החומיה והשוקקה, כביכול, —אינה תנועה כלל וכלל! דומה: האנשים, רכי-הלבב, קדום מלבם, בדו אותם בכדי למלט את נפשם מן הקרע העולמי; מן אלו הספקות והשאלות העולמיות, שאין תשובתם בצד! ...—וכשבא, מתוך עיון והתבוננות מרובה, לידי אותן המסקנות כמה וכמה פעמים בוו אחר זו—פרש לקרן-זווית, פרש לשם בשתיקה גמורה, מוחלטת, ופג לו שם עונה, עונתו, והתחיל מסתכל משם בחיים, בצללי-החיים, לאחר שהיה עושה ליקביד-ציה לה, איריאליס' הקודמים שלו, שקננו עת רבה בלב, אחת אחת, ובשפתים מהודקות מצער ומכאב עצור וביד רועדת ופיוזה, התחיל מצייר את החיים, את הריקניות שבהן, בכל מערוימהו—ומצאה לה נשמתו, נשמה תועה-תוהה ומבקשת, בזה את בטויה ...

כל ימי חיי בכלל ועבודתי הספרותית בפרט—רגיל הוא להרהר—הנם מנל-פנעים גדולה שאין לה סוף! ... וכשהרהר זה עולה על לבו גם עתה—גורר הוא אחריו, בתולדה מוכרחת, עוד אחד בדומה לו: "היצירה, זו שאני רגיל אצלה—מאיזה מקור שופעת היא, נובעת היא ובאה, המהרהר-בת-הנפש או מצרת-הנפש? ... ובכלל: תעודת האמנות מה היא—לשפר את החיים, אומרים—לשפר?—לשפר—ותו לא מיד?—ושמא בכדי לקרוע את צעיף-החיים, אותו צעיף המחליק על

כל הר וגבע והמטיל פוך לתוך העינים, הוא באה, הא? ושמה בכדי לבור את הפרט הצנוע מתוך הכלל ההומה ולהעמידו בדבר בפני עצמו, היא באה? ... ונדמה לו, משום-מה, באותה רגע, כי את עצמו הוא מצויר, רק עצמו! אף-על-פי שזה חסרון, חסרון גדול לגבי ציור, ציור, ציור—ודום! הורה לנו נקח—ובכל זאת... בכל זאת... הלא רמקנך, גם ציור נפלא זה, קבע את תמונתו, תמונת עצמו, בכמה וכמה אופנים בין יתר ציוריו!... יתר על כן—

ובין כך—ושכלול ציורו בא לידי גמר. בתנועה אחת מהירה הוא קם מעל כסאו, שואף רוח במלוא חוזהו, ומתוך פהוק ארוך וממושך, הבא אחרי עיון רב בדבר אחד, הוא נגש אל החלון, מעביר ידו על השמשה המלאה מחב, וזורק מבט כלפי חוץ כשאחיו נגון מנומני, מן-רמק, המוכרת את ימי ילדותו הרחוקה, בוקע לו ועולה מבין שפתיו. נגשת אליו האם כפופה, רצוצה ומלאה יאוש קודר, עומדת על ידו, עומדת ומסתכלת בו בהכנעה נמורה, האומרת:

— איזה דבר חדש, בני? ...

וכשהוא מביט בה באיזו הכמה אלמת, שאינה אומרת כלום—מתחלחלת היא, נמוגה ופוסעת צעדים אחרים לאחור ומשגגת בכל זאת:

— איזה דבר חדש, בני? ...

וכשהוא עונה לה באותה הכמה עצמה גם בפעם השניה—פורשת היא להמטבח בבטול-עצמי ובאנחה כבושה שבלב ומתחילה, שפי, לשוח עם בתה העסוקה, באותה עונה, בתסרוקת כלפי הראי. הוא עוזב את החלון, מטיל לו סחור-סחור סביב לשלחן, מטיל ומתהדר... הגה עמד לרגע, עמד ונתבונן אל הציור, לקחו בידו שוב, ישב, עלעל בו, ומצא פה ושם איזה מנערה; מלה שאינה עומדת במקומה, רעיון שלא התבטא קליל. מחק, תקן, וגזר לו דרך אנב, אותו מאורע המצויר בו: מעשה... מעשה בשלמה פרילמן—ש...

שש... כן, כן!—יפה העיר נימשה, פרידריך נימשה:

„Die Dichter sind gegen ihre

Erlebnisse schamlos: sie beuten sie aus,

כן, כן! הפיטנים!... אומה מגונה זו...

פי! — — — — —

באותו ערב ישב לפני העורך, ישב והקריא לפניו את ציורו בהעמטה מרובה וכשנמר את קריאתו ושאל לחות-דעתו ובכוננו להדפסה—לא ענהו הלו תכף, אלא כעבור שעה קלה, פלט:

— אפשר להדפיס, אבל בתנאי, כמובן, שאמחק ממנו הרבה שורות המעונות מחיקה... בכלל, אין זה ציור רע. הוא נקרא בעונג...

ושפת לו על כתפו בחבה. וכשנמר את דלת העורך אחריו וירד מעל המעלות—כאב לו עד לרמעות: מדוע זה עלה בגורלו שימחקו חלק הגון, חלק חשוב מחייו!...

מדוע?!

בחנין ירד שלב פושר שהיה תולך וגם עוד קודם שהגיע לארץ. הוא חלק בצעדים מודרים וכשהגיע לרחוב ק, נזכר שמכרתו, חנה גולדברג, מתגוררת באותה שכונה—נתישב ונכנס אליה. חדרה היה צר וארוך ונמשך בששך נרוד. הרבה תמונות קשמו את החדר הקטן. מיטין עמדה ממת-ברול מוצעה, ומשמאל, מגד, סמוך לחלון, עמד שלחן קטן נקח, על השלחן עמדה מגורית-נפס קטנה ומפוחמה שהפיעה אור קלוש,

חנך ורועד, ונסכה איזה יגון קודר על החדר כולו. על כסא, שעמד סמוך לשלחן, ישבה היא, מכרתו, ותעין בספר שלפניה. מכון שנכנס—עמדה, זקפה קומתה והשימה לו את ידה בחדרה גלויה:

— הא, מה שלומי?!

— תודה, ושלומה מה?

— אל נא ישאל, אל נא ישאל! בעת האחרונה סובלת אנכי הרבה משעמום... טוב, שמי בא...

היא ישבה על מטתה ורמזה לו, באצבעה, על הכסא. ישב גם הוא. התחילו לשוח בכמה ענינים ולבסוף נתלגלה השיחה על הספרות.

— הניחתי מספרות, תתתן הוא לפניה.

— מדוע זה?

— כך...

— אנשים משונים הם אתם, אתם הסופרים! לנלגה בסובלב. עמדה, מונה שתי כוסות תה, הגישה לו האחת ואת השניה לקחה לה לעצמה.

— כן? קרא הוא אחרי עכור רגעים אחדים בגגון. שאלה ממושך כאילו עמד זה עכשיו על כונת הדברים.

— כן! אין אתם נהנים מהחיים בדרך ישרה? מבין תוא? לנלגה היא שוב ועמדה בשלה...

כאבו לו משום מה דבריה, כאבו לו מאד! הוא קם, פשם לה את ידו לשלום.

— מדוע ממחר כבודו ככה? קראה היא אחריו כמתחמאת.

— נחנין לי להכנס אל איזה מקום, שקר הוא, ויצא. תכף ליציאתו—התחרט: למה היה לי למחר ככה?—

ושוב אליה באמתלא—אין זה מן הנמסר... הוא הלך מרחוב לרחוב בלי שום כונה, כשאני תופס שום מחשבה ורעיון, וכשמצא, כעבור שעה-קלה, את עצמו עומד ברחוב נ. גובר שהביבולותיקה הכללית נמצאת שם—

ונכנס אליה. מצא שם קוראים מעטים, כחמט-עשרה לערך, שקצתם מנמנים וקצתם צרים ומעיינים בספר, פסע לו במנוחה עד להמפקח, וכשהלה הרים אליו את עיניו מן הספר שהיה מעלעל בו ושאלו:

— איזה ספר נחנין לו לכבודו?—נתכלכל ולא ידע, כהרף-עין, מה לענותו. אלא כעבור רגע התאמץ, התאמץ וקרא בבטחה:

— החיים בתור פרוכליתיהו!... ספר זה נחנין לי וכשלא הבינו חלו—הוסיף:

— זה הוא חברך השביעי של כתבי שלמה פרילמן... מהדורה שניה... הוצאת...

— ספר כזה אינו נמצא תחת ידי, משך בכתפיו המפקח — — — — —

וכשעמד על המעלות הרחבות של הביבולותיקה—נתחורה לו מעותו: עדיין לא זכיתי אפילו למהדורה ראשונה של כתבי—תהרה באירוניה—וזה בא ומבקש לו מהדורה שניה!... והספר... שם הספר... שם יפה כזה: החיים בתור פרוכליתיהו! תו!... זה הוא ענין יפה! חייח!... ובענין יפה כזה... אני אומר... שבדאי היה למפל בו... כדאי וכדאי!...

פסול-מכת, עיד, ורשה.

א. ב. שמילמן.

הארכת.

באור ליום השני שלפני ראש השנה לאורחים קפצה ליום טמשכבה, כשהיא מרכסת את שמלת הפוקר שלה ונלחמת בקורי השנה המעיקים עוד על לב. היא הציצה בחלון מתוך פהוק ממושך ונהנתה הנאה מרובה למראה מוג האויר המעורר. פוקר זה תופיע בעולמה אורחת רצויה וחשובה, והאורחת תביא אתה שמחת-חג ואש-נעורים. מבין מפלשי העבים המאפילים על העבר הרחוק יבקע אליה ברק זכרונות נשכחים ונעלמים. נינא, קורסיסטה נוצרית, שהיתה חברתה לאסכולה בג, ושיחד עמה היתה מוכרתת לעזוב בשעת חירום את הקורסים ולפנות אל המורות, תבוא היום לעיר ו, כדי לבלות את החגים במסכת קרובה. ראשית מעשיה תהיה, כמובן, לבקר את ליוא.

נינא הפנתה אליה את תשומת לבה של ליוא ברוח החן האצילי שהיה מתוך עליה ובענותנותה המלבבת; מיד כשנזרמו טחיתן לאותו כרך והתחיל ביניהן מנע ומשא לרגל עבודתן המשותפת, באו גורמים חשובים אחרים ועזרו בכחם המאחד לקשר את שתי הנפשות האלה ולהבשיל את שתילי האהבה שהיו נטועים בלבותיהן למפרע. ליוא היתה מאללה ומעריצה את חברתה, מפני שמצאה בה, עולם סמיר ורחב, התנלמות נשמה רוסית במלוא יפיה ורחבותה. היא, נינא, היתה אם כן, האורים ותמים, אושיות נאורה ועסקנית בלתי נלאה. ליוא היתה, ילד טפוחים, ילד-נאון, שמעשיו מקריבים אותו, בעל עצבים נרגשים ונפש לאה ומדוכאת, המצפה תמיד לזרועות פתוחות, לאהבה חמה ומלטפת, ונינא ידעה לקדם תדיר את מצב נפשה ולהחליפו במצב מאושש, עליו, היא היתה שומעת בהשתתפות חמה לכל הפיקות לבנה של ליוא ונסכה אל תוכן, הודות לערותה ודקות ההרגשה שלה, טפי מרץ ועומתה—

והנה בא הגורל וזיקיו וזועותיו עמו, באה שעתן להפדר... חבילה שלמה נתפרדה או. רבים היו ירדיה וירדותיה של ליוא, שעכור אתה יחד במציצה אחת ולא קלה היתה פרידתם עליה, אבל הנפש האחת, היחידה שנשארה קרובה וקדושה לה כל ימיה, היתה נינא ו, את צלמה היא נישאת בחובה תמיד, כסמל השלמות והמהרה, היום יהיה האות, את נינא תראה היום, כראות פני מלאך ומושיע, שכינים אור אל תוך אפוללי מצב נפשה המסוכך, השכימה ליוא היום לשם עשיית סדרים בחדר לכבוד האורחת, בכדי שלא יהא רגשה נפגם כבואה. נינא אהבת מאד את הנקיון ועצביה נוחים להתרגו, אם הבית איננו מכובד כראוי ואם על השלחן נמצא איזה דבר מיותר, בחפץ לב שוקרת ליוא על מלאכתה, אלא שהיא מתירה לעצמה לעמוד קצת ולהרהר מתוך רמט נענועים על הראיון הנרגש שיהיה בעוד שעות אחדות. לפניה יעבור היום פרק שלם במסכת העבר שלה, שוב ישמפנה אותו נחשוף החיים הסוערים ומרובי הצבעים שפסקו, שוב אותם ציטורות האור ואותם החלומות היפים... בתנללות לב תסיח היא לה, לנינא, עיד כל מה שבא להתרחש בעולמה במשך כל אותה ההפסקה. יותר מכל, מבלי השמים אף פרט אחד, תרבה לספר לה עיד המהפכה הרוחנית, שבאה בחייה ותשמע לדעת דעתה. תספר לה, כיצד זה קרה, ורוח לאומי עז ומעורר התחיל מפעם בקרבה והלך ועשה כבוש אחד כבוש עד שלבסוף באה לכאן אל בית הספר הצנוע והחדש הזה, בכדי לקנות לה את הידיעות הדרושות לנגנת עברית; כיצד סחף אחריו גל חדש זה המון ספקות, הרהורים וחבובים פנימיים, הנוקבים עד תהום הנפש, כיצד דכאו אותה הכריות והשממון שמצאה פה ברחוב היהודים; כיצד נעשו אופקיה צרים פתאם כשבילה וחרבך-עמה האפיל על נפשה כצבעי הנוגים... היא תספר לה הכל, וכחות

הרשים, פורים ורגענים תשאב בחיק נינא רעותה, שבה היא מוצאת התנלמות נשמה רוסית במלוא יפיה ורחבותה!... וחורה וניעורה ליוא. איננה רשאית היא עכשיו לצלול הרבה במחשבות, וגם ההרהורים המעטים האלה היו מעין נגבה קלה שנגבה ליוא משל עצמה. יותר אינה יכולה עוד לנטוש; צריך להפון אל הפנישה...

במהירות קדחתנית וכלומדת חובה על עצמה התחילה גורפת מעל סף החלון את מלמולי הפת וכל שאר הכלים שהיו מונחים שם זה ימים שלמים, את הרצפה נקתה, מרקה יפה-דיפה, כבדה את הכתלים המכוננים, קצבה מקום מיוחד כשביד הקלב והלתה עליו את הכנדים הפזורים פה ושם בחדר, ועמדה להסתכל במעשי ידיה. אטמוספירה חדשה ורוח חדש, הלב תוסס, מתרומם ורוחש החזה וכל גיד שופע גיל, כשר המקום לקבלת הפנים, ליוא שלחה מבט של שביעת-רצון אחרי דירתה שיצאה ללכת הננה. בת-זוגה היא זו, לומדת בקתתה. כבר הסכינה ליוא להביט עליה בעין יפה, אבל עתה אין השעה כשרה לכך. נפשה תסלד, אם אדם אחר וולתה, ולו גם קרוב לה במדה ידועה, יהיה עתה עד ראייה להשתפכות נפשה ולבטויה היותר אינטימיים. יצאה שכנתה זו, עוד טרם הספיקה לרדת מעל המדרגות והנה התפרצה נינא החדרה בבת-צחוק על פניה.

מתוך נקיפת לב התנפלה ליוא על אורחתה, כשהיא פולטת ומסתכלת בחדר, אם באמת מנוקה הוא יפה, והציפה עליה מבול של נשקות...

— הנה סוף סוף! — צהלה ליוא. קרטו פני שתיהן, ותלכנה כשהן מנופפות, לטוח מתוך ישיבה על הדרגש, כהליכתן נדהעה ליוא קצת, עמדה ועכבה את נינא. תחבה בה עינים מבריקות ושואלות, שפתיה אדומות, רועדות. מתנגדות ונעות, הרגלים כאילו נקעו בקרסוליהן. נינא היא זו העומדת לקראתה?!

ונינא יודעת את ערך הרגע ואת אשר היא לליוא. נפעמת גם היא, אפס היא מכליגה ועומדת. נקודות מזהירות משירי השלג, שלא הספיקו עדין להתמססם על כנרדה, להבות שהצית בלחיה לקד-החרף, מוסופים הוד חן לפניו השוופות; זריות, ישרה, מפיקה רך ואומץ. היא נתפכחה ראשונה וקראה:

— ליווצקה, אנכי, אנכי היא העומדת פה! נו, מה חייך? הבה, נשב, ספרי לי.

נתעוררה ליוא, שוב נשקות... ישבו.

— ליווצקה מוג האויר יפה ומכריא כ"כ. החיים מנסרים ברעש וחוסן, הכל מלא גאון ועומה. יוצאת את לטייל ואינך יודעת מה נאה יותר בעולם. רצונך, נצא לטייל, אולם חבי ואנוחה מעט. ליוא זורקת מבט אל החלון, מתלקחים בה שני יצרים, האחד מושכה אל הרחוב: שם תכריך לבן וצח שטוח, הכל שקוף ומנובש, מוצק ואיתן; שם כירוני אור, פארות כפור, פנים מפורכסים, טבע צוהל וחונג, השני — קופץ ומרתק אל הדרגש, לא הרי חלל העולם הרחב כהרי אלו ארבעת האמות. הפיוט והפנטסיה כפנה זו מקום ויצירתם, סודות הנפש — כאן מקום התרקמותם והשתפכותם לעת הצורך.

— לא — התגברה ליוא על יצירה — נשב כאן, ניווצקה יקרה, איני יכולה ללכת עכשיו, כאן נשב.

— תמיהה! את נמנעת מלטייל בשעה שישלם מוג כזה? והן אני יודעת אותך לשיכבה, ליווצקה.

— כן, תמיהה. עת לכל — צלצל קול ליוא.

— ליווצקה, היום שורה עליך יופי מיוחד, כנראה, את שמחה באמת לבואי.

— שטיא, כנראה! היא אומרת, כמה צפיתי לך: כמסורפת הייתי מן היום שקבלתי את הודיעה ע"ד החלטתך לבוא לכאן.

— כך ליוצקה, אני מבינה, הדחפה הראשונה לנסיעתי לכאן נתנה גם לי תשוקה לראות את פניך, מתאווה הייתי לדעת את מהלך החיים שלך לא מתוך מכתבים נירדא, אלא מתוך המציאות כשהיא לעצמה, עתה ספרי, ליוצקה, קודם כל עיר מצבך בהוה, אבל גם חוץ מן ההוה, בסכורה אני, יש לך הרבה לספר. הלא כך ליוצקה? הלא תהום של ימים מפריד מן העת שהיינו מוחזרות מן ועד עכשיו.

— שואלת את אם יש לי מה לספר? יש ויש! יש, ניוצקה, עכבה ליזא את תשובתה בנשיקות חמות — את סגור לבי אקדע לפניך ואת תקראי, תקראי בו כמו מתוך הספר, ויאני אמרצא בך סדור...

הסיום נאמר בעינים עצומות ובהפסקות.

— אני אשה פה ימים אחרים — הוסיפה נינא, ואת, ליוצקה, כמו שמצאת בחברתי נוחם ומרגוע עוד אז, בהיותנו בן, כן תנחני גם עכשיו. אני נכונה לשמוע, להקשיב ולהשקיע את סערות לבן... ליזא לא ענתה על זה דבר, תכפוף הרגשים, המבינה ראשה בחיק חברתה והשירה דמעה אחר דמעה.

נינא נתנה לזרם הרמעות המתניקות של חברתה שיעבור לו בשלום, כי יראה להכביר על רוחה הנכאה בשדולים שלא בומם, לאחר שגונה את הרגע והפצירה בליוזא לספר בנחת מכל המעיק לה, הרימה זו את ראשה, מרבה לענות על שאלותיה של נינא בעינים שאינם שיכים לכאן, "בהיות העולם", והתחילה מריקה כל מה שנצבר ונעקם על קרקע נשמתה. היא מספרת ומספרת ומהבל פיה בוקע ועולה ריח של נשמה חמה וכואבת.

— השנתי, שבא בעולמי — היא קובלת בתוך שאר פרקיה, עלה לי בדמים מרובים. עוד אשיב לספר לך, ניוצקה, עיר קורות השתלשלותי. לא על נקלה השלמתי עם הרעיון, שאני, אני הולכת לעובד לגמרי את עולם-עברי מכילי החל את החיים המחודשים מאותה הנקודה ששם פסקו מלפנות, סוף סוף קרב אותי הילד העברי אל העולם העברי. ניוצקה — קראה ליזא באמון — תקופה ממארת היתה לי כל אותה העת שהייתי שקועה בכבדת עייתר, קשים היו חיי בחצר. מות זה ואולם אין לך שעה בחיים שאינה באה ללמד איזה דבר, נחנך לי שם, כי השקפתי על אור היהודים שבה החוקתי בן, מומטה היתה בעיקרה, אמת היא מה שאמרים, כי המפלגות מקלקלת הרבה את השורה; דנתי מתוך הסתכלות ישרה בחיים וראיתי כי מי ששאר רוח לו, כל מי שחונן להיות יוצר במדה ידועה אין הוא רשאי לעובד את העם שממנו יצא, חובתו היא להיות חורש ומשכיב את קרקע ינקתו ואם לעם העברי נולד, עם נולה ונרדף זה, וראי שעון פלילי הוא לו לעובד את המחנה, כך, אני מסכימה, יש ביהדות מקום לזרמים שונים ואם נשללה האפשרות לעבוד באותה המצולה הרוחנית, וראי שצריך ואפשר למצוא פה כר לעבודה. אותי — ממשיכה ליזא — מענין ביחוד החנוך, אם אוכה באמת להביא את תרומתי לטובת בני העם, יהיה זה במקצוע החנוך. כל זה, ניוצקה, טוב ויפה. בדועבר אמנם ניחא לי ואיני תודה על מה שאירע, כך צריך היה להיות. כך הוראתי ההכרה ואחרי כל אלה... אחרי כל אלה... — הורה ליזא את דבריה...

בפניה נראו אותות עזו והקפזות בדעת, שפתיה רעדו ועיניה התרחבו, התחילו נעות במהירות בחוריהן — יש שאני רואה את עצמי לא במקומי, דחבני? לא במקומי. כמרומה לי שהושלכתי לחל קטן שמימי הולכים בשופי גדול, מגרים באמיתות המרושלה וגל לא יראה עליהם. שעת דמיונים היא ליהדות ועולמה בנם הוא עומד. אין הכרה ואין רצון, אין תסיסה ואין פעולה. מה שנכרא הוא רק במקרה, בהיסח הדעת, פעוט הוא וארעי. הכל הולך ונובל, הולך ונכמש, ניוצקה, עולם קרוש; והעיקר, מה שמנחה

יותר, היא השטחיות וצרות ההשקפה. אין מי שיהיה ער לפרכוס נשמה. אין הרגשה דקה ואין מעוף של מחשבה. הוי, בדידות מעיקה עלי... קרירות שולטת בי... אולם... כך הוא ובכל זאת לא כך... יש שאני מוצאת פסוק נפש... וגם מוצאה אני נחת בעולמי... יש... הוי, ליבורינגס מסוכך של רגשים ומחשבות, ואין מוצא... ליזא הורידה את ראשה על ברכיה של נינא, שהרגישה תיכף בחם הדמעות השותתות חכופות, — ופתאם התנערה וקראה:

— לא, לאחור כבר לא ארתע! בתוך חרבות היהדות אתע גם אני, בין אחי ואחיותי... הרבה מן הנמוסים והמנהגים שביהדות, נתחבכו כבר עלי; חבה יתרה מצאתי בהם, תוכן וענין; אפס רוצה אני לשמוע את משפטך על הצעד החדש שעשיתי: למצוא נקודת ספך לאותה התמורה שבאה בחיי. אל תחשבי, כי התרחקתי מן העולם הכללי — קראה ליזא — אני רק פורשתי לקרן זווית, כדי שעבודתי תהיה בלתי נפסקת ויותר מרוכזת ושלמה. חלוקת העבודה — הנה סוג, שהכר מורים בו ושהכל אוזנים בו משרצונם להוציא דבר מתוקן כזאת עשיתי גם אני...

היא דברה הרבה בהפסקות ורוחים, קפצה מענין לענין. הרגישה לא פעם אחת, כי מן הדרך אשר היא הולכת לא תסוג, אך ביחוד המעימה, כי הברידות והקריירות שולטות בנפשה שלמון בלי מצרים... ונינא העמידה פנים מסבירות, האוינה מבלי דבר דבר ורק התאמצה לתפוס את כל דברי ליזא הנאמרים זה אחר זה בשפע מתוך צער יוקר, ניכר היה שנינא מכוננת ישוב את הרגע כאומרת:

תשפך נא את לבה הכואב ונגלו האבנים מעליו ואו יהיו דברי נכנסים לחיכו בנקל, ולמה אפתיעה במקומעין ואשסע את דבריה?

— אלי — קראה ליזא לסוף — כמה הפסקתי כבר לנכב! תלי תלים! ואת מה סכורה ניוצקה? לא אתן לך להשתמט, נמרה ליזא בבת-צחוק, הבאה להמתיק את יסוריה...

— אין דעתי להשתמט כלל, חבי... אני... הרגע... אמר לך ליוצקה ואת עמדי על אמתתן של הדברים: עולם עולם וכשלונו, עולם עולם ובצורנו... ליזא העמידה פנים תמהות, מתומה היא לה הנחה זו ואינה יודעת פירושה מרו.

ונינא באה לעזרתה תיכף ומוסיפה: הברידות והשטחיות קוסמים גם את לבי. זה דרכו של השעמום להיות הולך ושוטט גם בעולמות הרחבים ולהתפרץ גם לתוך משכנות השבעים ושננים. הן פומון ישן הוא, שהרקבון מקנן דוקא בתוך תפוח עבה-הבשר, שאדמוניותו מבחיקה ומפליאה עין רואים... ליזא הניחה את ראשה על חזה של נינא והתהירה בדבריה. נוכרה בדבריה ליפמן מבינה המתאמים בעיקרם לדברי נינא והתהירה: התינה — ליפמן כך מרבר, בן-הגלות, הרואה את ספינת עמו שהיא נמרפת כים וזועה ואין מציל. מתוך גרונו מדבר היאוש, המבטל את הכל ורואה בעולם אך אפסות, הכל ורעות רוח. אבל נינא זו? לא פללה לשמוע דברים כאלה מפי נינא, היא, במבט הנשר שלה ובנשמתה הגדולה היא, הבת לעם ברוי וחי, ששרשיה כה מרובים וחזקים, תומכת בדעתו של צעיר עברי תלוש? גם היא סובלת מאימת הברידות והשטחיות? הן בכל מרחבי המדינה הגדולה נגללים ונמתחים לפניו כרים לעבודה!

— ו, האפשר כבר לפנות אליך בשאלה? — שאלה נינא במאור פנים, אחרי עמוד הגעים אחרים.

ליזא הכירה בבת-צחוקה של אורחתה וידעה בערך מה יהיה טיבה של שאלה זו: היא לא תגע באופן ישר בענין שלה, המעסיק אותה עכשיו כ"כ, כי אם לבדד את הדעת היא באה, להפריח במקצת את צללי הדגן.

— שאל, ניוצקה — התירה ליזא בבת-צחוק, אבל לא ברצון נמור — שאל:

— ו, חפצתי לנאלי, אם צעירים מחורים אחרים? — לא חכיתי, ניוצקה, לשאלה מעין זו — אמרה ליזא מתוך קפדנות, וכבשה את ראשה.

— תמימה שלי — שדלה אותה נינא — ראשית דבר, אין אדם צריך לבנות ולקבול תמיד; צריך ליטר גם דבר הלצה, לכל עת וגם להכלים ולשעשועים במשמע. שנית, חובה לו לאדם שלא יביט עולמית מתוך משקפים שחוזות, צריך הוא לשום עין גם על הטוב והמועיל שיש בודאי תמיד בעולם ולהכריז גם עליו. מי שראה את השמים בעיני שחורים, צריך לראותם גם בגוה תכלתם. כן? מסכימה את, ליוצקה?

— ושלישית?

— ושלישית? שלישית אספר לך עובדה אחת, שהלמדו ממנה הרבה וחביני גם למה מונתי בשאלתי. — אמרה נינא ועיניה הבריקו, ניכר היה שזכרון העובדה מרכא אותה מכבר ושהיא החליטה, כנראה, לספר אותה לליזא, בחשבה שעובדה זו תתן לה תמונה שלמה ומקיפה מברידותה ושעמומה של נינא, בת העם הבריא ומחיה העכורים — עובדה זו, ליוצקה, תופסת מקום חשוב בעולמי, הקשיבי נא היטב.

— הנה — המשיכה נינא — התחילו ימי חגנו והנה ראש השנה קרוב לבוא, אני מתגעגעה מאד לבית הורי ביחוד ולעירי ב. בכלל, כלתה נפשי לראות את אבי וקנתי, למשל, רוח רוסני אצילי חופף עליה. זוהי נפש נאורה וגדולה, ליוצקה, שאפשר להתגעגע עליה, נו, ואמא והאחיות ושאר בני המשפחה, אפשר לבלות בקרבם את ימי החג, לשכוח את כל העולם ולנוח קצת מרגוני. אך למרות חפצי העו אוני יכולה לנסוע הביתה, ומה

תשומתי אם תשמעי, כי האשם בדבר הוא אבי, מבינה את, ליוצקה? רוחות שונות מנשבות בעולם, הוי ימים שאו היה אבי לא כזה שהוא עבשיו. נשבה רוח פסקנית ומין קיצוניות משונה הקפה את אבי, בכל מכתב, שהוא כותב אלי הוא שואל אותי למשל, כדי להרעיני, מה שלום רעותי היהודיות והוא זורק עקיצות והדורים על השבונן, כשחפצתי לשוב אל הקורסים בתקף המניפסט, לא נח ולא שקט, עד שהורתי לי הכניסה בלתי אפשרית לגמרי. אך קשה לתת לך מושג נאמן, ליוצקה, מכל אותם הענווים ומצוקות הנפש, שהוא גורם לי כשאני באה הביתה, ממש הוא מקים עלי בולשת וזומר עלי, שלא אתן מהלכים בביתי לבחורים החשורים ב"קרימלה". קיסעא, קיסעא חרלתי מלכוא לב, אני כמחה ומתגעגעה, אך מה לעשות? כשהוכרר לי, כי אל הקורסים לא אתקבל יותר, התחלתי לעסוק בחוראה בן. נופא, אין ענין. החיים דלים ופעוטים, אותם החברים הישנים בן, נתברדו ואינם, ואלה שישנם מעוררים רק גועל נפש. אני באה בקהלם ואיני רוצה שיהיו יוצאים ונכנסים בביתי, נשאר רק מקצוע אחד: קריאה, אך לא תמיד אפשר לקרוא... וליזא מחרישה: הניע זמנה לשמוע הכל ולהתעמק, לשמוע, לבדוק, ולהרהר, בהרבה מדבריה של נינא שמעה שוב את דבריו של ליפמן, צעיר זה, שהיא, ליזא רגילה לראות בו את העורית שבצעירים הלאומיים, אבל היא חושרת גם בו, שהלאומיות מעבירה אותו על דעתו.

— ואחרי כל אלה ליוצקה — הוסיפה נינא מתוך בת-צחוק קלה — ברי לי, כי האדם אינו צריך לבנות ולקבול תמיד ורוצה אני לדעת, אם מחורים צעירים אחרים ואם כבר משך מי מהם את לבך...

ליזא ענתה רק בתנועת יד אחת, שהיתה כפופה כעין כנף, והוכירה תנועת כנף של צפור ינעה ומעונה מאד, פירושה היה:

סרוב, רוצה היא לפתור פתרון גמור את ענינה, נינא יראה פן תגריש את הסאה ותצער את חברתה וחורה אל הענין.

— אני מבינה אותך, ליוצקה, אני מבינה ומרגישה, אבל תמונה אני מאד לראות שנהפכת פתאם לבעלת-יאוש ושכונה נמית באמת מדרך הרגיל, הרי את היא, שהחזקת תמיד בסיסמא: "האמן בחיים ועבוד", לא, ליוצקה, לא סעד והסכמה את צריכה לבקש מאת רעך בלכתך לזרוע אור בין שדרות עמך הגדולה: שום אי-מבעות איני רואה בצעדך החדש. הן רבים הם הצעירים ששבו לעבוד בתוך עמם ואיש לא יאמר עליהם, כי עשו מעשה אשר לא יעשה. הדבר מוכן, — אמרה נינא ברגש — היהדות התקרמה הרבה. חיים חדשים התחילו מנסרים בעולמה. הרגישו הצעירים, כי כאותו הרחוב שהיה לפנים נאלץ ומשומם, נראו עתה פעמי התחיה והוא מספיק כבר עבודה לעובדים ופרובלימות רחבות למתחכמים בתן. בתוך היהדות שהיתה חנוטה נראו ועוועי-חיים והצעירים היהודים נזכרו בחובתם לעמם...

כן, ליוצקה, כך — המשיכה נינא, לפני שבוטות אחדים קראתי באיזה ושוניאל ציורים אחרים המתארים את התחיה העברית, והאמת נתנה להאמר, הרגשתי אז, כי זהו תפקידם הנכון של הצעירים היהודיים והכרתי להם תורה, המבינה את? הרי הם בוראים, הם יוצרים, הם מקימים להם עם לשם יצירה הרמונית, עולמית. ואם את ליוצקה, בחרת לך את החנוך למקצוע עבודתך הרי אני אומרת לך "ישר כחך" מאושרת בנבנות! לבי ועברי כלב שוקט ובטוח ואם, הכל הולך ונכמש, הכל פעוט הוא וארעי" — אז תרפינה ידיך. קול העולה מתוך המדבר השמם, מתוך נבכ הצער והיוגון עלול יותר לחולל מהפכות, מאשר עלול לעשות זאת הקול הצלול, הקורא מתוך שובע-הנאה, והעשוי כדי להרעיד את הללן של משכיות החסדה...

את הדברים האחרונים האלה שמעה ליזא כנקסמה. תועה היא עתה בעולם שכולו טוב, כאן מצאה לה נשמתה את תקונה. צלילי זמר מבולים ביגון-חשאיים מפעפעים ועולים באוניה מסביב, וכי יתמונו בדבריה של נינא והיו לשירה ערבה משכרת, ושותה היא את הדברים המשכרים... נינא מברכת וליזא שותה את דבריה. — ניוצקה — קראה אח"כ מתוך התעוררות — חבי, ברגע זה אל תרבי דברים — את השרית עלי את השכינה היהודית, וליזא הרגישה פתאם, כי גם נעשה לה. הצפיפות נעלמה ובמקומה — מרחב אין סוף. אופקיה נתרחבו והיו בהירים כהרים מאד, ואהבה גדולה לעמה פרצה מנכבי נפשה הסיערת...

במפרות ובעתונות.

די יודישע סמורענטשנאפט.

כך רשום על השער הראשון, מימין, וכשתתפכו את החוברת על צדה השני — תמצאו רשום על גבה, הסמורנטיות העברית, יוצא לאור פעמים בחודש בברלין.

העברית והיהודית — שתי אחיות תאומים. ואכן — פלא הוא! כאן, אצלנו ברוסיה, נלחמים העבריים והיודיים מלחמת מצוה; האחד מושך לכאן והשני — לכאן — ואצל בעלי "הסמורנטיות העברית", נפתרה שאלת הלשונות בחיוב לשתי השפות גם יחד! עברית ויהודית משמשות אצלם בערבוביה — ואין פוצה פה ומצפצף!

נחזין הוא ושוורל זה, ורציו הוא לקהל הסמורנטים. הוא בא כשעתו, בשעה שאנו נזקקים לה, בשעת חמדומים לחספני

ומעונן, מתוסר אופקים רחבים וגלויים של שאיפה לחרות עברית שלמה... אבל חוקה על סטודנטיות עברית, שבאה וקבלה את אחד העיקרים הקדושים בשביל האומה המשווערת: את שפת ישראל, שתקבל גם את העיקר השני: את ארץ ישראל. ותניע אל סופו של דרך-הגדולים.

מסקנות אנקטה סטודנטאית אחת.

בהנליון י"ב של הסטודנט העברי, היוצא לאור ע"י חברינו לרעה, הגנו מוצאים את המסקנות של האנקטה, שנערכה בין הסטודנטים הציוניים ויצאירוסיה במערב אירופה. אנקטה זו מורה, כמה צעירה היא עוד בכללה התנועה הציונית בין הסטודנטים העברים ויוצאי רוסיה שבמערב אירופה. רובם (75%) עומד בגיל של 28 שנה ובשעת המשבר הקשה בציונות (הקונגרס השביעי) עמד באופן זה בגיל של 15 שנה ולא יכול היה עוד לתפוס את כל עמקותן של השאלות, שהתחוללו בתוך תנועתנו.

המעוט (25%) עונה על השאלה: האם זה כבר אתה מכיר את עצמך לציוני? — מראשית הילדות, מלךה — ומבארים את הדבר כזה, שאבותיהם הגם ציונים והנכו אותם ברוח התנועה. 75% באו אל המהנה הציוני רק בשנים האחרונות, בתקופת הקונגרס בהג, בהמבורג והעשירי בכול. על השאלה ע"ד מקום מושבם הקבוע ענו: 5% — ארץ ישראל, אשר שמה עברו אבותיהם לשבת בה, 5% — מערב אירופה ואמריקה. יתרם את ארץ רוסיה: את עירייתחום — 54% ואת הערים אשר מתוך לתחום — 36%.

55% השתתפו באגודות ציוניות עוד לפני הכנסם אל האוניברסיטה, ויתר 45% נסתפחו אל התנועה רק בהיותם כבר במערב אירופה, אם כי גם לפני זה היו ביניהם כאלה שהודו בעיקרי הציונות. 80% של הסטודנטים הציוניים קוראים בסדר את העתונות הציונית הרשמית (העולם, ראסוועט, די וועלט). בקונגרסים (בעשירי ובאחד-עשר) השתתפו 15% של הסטודנטים.

את ארץ ישראל בקרו רק 7%. את השפה היהודית המדוברת יודעים היטב 70% — מבינים בקושי — 20%, אינם יודעים כלל — 10%. את השפה העברית יודעים היטב — 44%, יודעים מעט — 28%, ואינם יודעים כלל — 28%.

ובכן, בערך רובע מן המספר הכללי של הסטודנטים אינם יודעים את השפה היהודית ובערך תחצי מהם — את העברית. מסקנות אנקטה זו חשובות, בכדי לעמוד על פרצופה של האנטלינגציה, המחנכת את עצמה לעבודה ציונית והיא נותנת לנו חמר לפתרון השאלה הגדולה המנקרת בלי הרף במחנה: התתן לנו תנועה זו כת של אנטלינגציה עממית, שתלך אל העם לתנכו ולסדרו לגאולה.

דגמיות היהודית מרוסיה בחו"ל. הוא בא לאחד את האינטרסים של אגודות הסטודנטים היהודים במערב-אירופה, אותם הסמו-דגמים שנגזרה עליהם חובת, גלות למקום תורה וחכמה, ושכל השערים חולכים ונגעלים בפניהם. הצעיר העברי אינו מתגר על עצמותו ואינו יורד אל תהום הבערות, אשר נפתח בשבילו על ידי ההגבלות במורה אירופה ובמערבה, הוא נודר ממקום למקום עד אשר הוא מוצא לו מקום תורה.

הולך ונוצר אצלנו טפוס חדש של סטודנטים — אמיגרנטים, הנוסעים על-פי הוראת האגודה מארץ לארץ ומעיר לעיר, בכדי לדפוק שם על שערי התורה והחכמה ולבקש בניהם אל ההיכל פניהם... — נוצרה איזו

קטגוריה חדשה של אמיגרנטים, לא של סוחרים ובעלי מלאכות, שנוסעים לכל מקום שהוא, ובלבד בכדי להרויח למחית נפשם הרעבה; לא של בעלי-גלות אירואליים, המספחים חופש בעד נקודת-השקפתם בהמדינות הממליות של הדולרים; אלא של צעירים בעלי מעמד אנטלינגטי, שאם-ימלחם תהוהת שלחם ספניה מעבר לגבולין, להפש אחרי אור ומדע, ולצאת אחר כך מדופלמים בתואר דוקטור.

יושב אני יום אחד בביתו אוניברסיטאית, שנתגללה, ספאת הגזרות הרבות על הסטודנטים בחו"ל, למין כיריה-גלויסטיות של חרבת יפ"א, שדרכה לשלוח את אמיגרנטיה למרחקים... הדלת חסוכה על צירה; היא אינה נסגרת אף לרגע... נכנסים ויוצאים אסיגרגטים של הרוח, מהם מלוכשים באוניברסיטאות רוסיות ומהם — בלי אוניברסיטאות, כשפניהם מלאים דאגה ויאוש-קודר ושענותיהם בפייהם... הם מסיחים דברים כלפי בעלי-העצות המבוכות של הביורה, תרצים לשלחם דוקא למרחקים: לאיטליה, אנגליה וגם לגורביה על-מנת שילמדו שם תורה! (איינדיקט פון דער סטודנטישער עמיגרנציע).

ובמצב יותר רע היא הקורסיסטה העברית בחו"ל: השורה הארוכה של התפאים שמונים, לנו הסטודנטים היהודים, באשכנז — עזרה מעטיגת בקיצוניתה בנוגע להקורסיסטה היהודית. פניה היהודיים מביאה אותם לירי כעס!

היא לא באה בכלל על-מנת להתלמד בכאן — והאד ראיה: תורת הספטים לגשים למה? האם אין זה תרתי דסתרי? היא, הקורסיסטה היהודית, אינה הולכת בדרך ישרה, בדרך הנאה לאשה, להשקפה זו על הקורסיסטה העברית, שהכירו עליה ביולוב בשעתו, בהריכסג בשנת 1902, הסכים הצבור האשכנזי בשלמות והוא מוציא לעו הפוגע בכבוד הקורסיסטה היהודית; הוא ספיה עליה כל מה שלבו הפץ, ומציג אותה בתור אלימנט מוק... לעיני הקהל האשכנזי... (די יורישע סטודענטעס).

עד כמה נורא הוא מצבם של צעירינו וצעירותינו המתלמדים עכשיו בחו"ל — אפשר לראות מן העובדות, כי משורה של ערים, כמו לייפציג, ברלין, מיטוידה, גרץ, כותבים כמעט בנוסח אחד ובכסגנון-איכה אחד: קשה הוא המצב, והמוצא ממנו איהו?

ואכן זוהי הנקודה הרעועה של בעלי הסטודנטיות היהודית. רואים הם את ספינת עמם כשהיא מטורפת בים — ונעשו אחים לצרה. אבל לא כולם רואים עוד את הדרך המוליכה אל החרות העברית, אל בנין מדינה עברית עצמית ובתי ספר עברים בינונים וגבוהים על בסיסה של המולדת. לרדיקליזמוס כזה לא כולם עוד הגיעו, — וכשם שהחמון נודר לבקש אחרי הלחם בן הם נודדים אחרי התורה, ובכל מקום אשר הם מוצאים אותה — בשפת ורה ובארץ ורה — הם קובעים את דירת הארעי שלהם וחיים את חייהם, יום קצר

א. פ.

מפנקסו של קורא עברי.

א.

על-גבי ארונה של, סטנטי' אחת.

באה לעולמנו, סטנטי' זו לפני שלש שנים, לערך. באה דרך מיסה או באופן אחר, ופנתה, לא לאלו שתלמי לבבם צחיחים ולא יצמחו כי אם אווב יבש, וגם לא לאלה, שפרחה נשמתם והם משוטטים כצללי-שחת מכלי מטרה ומשאת-נפש — כי אם לצעירים היתה, מלתה מקונת, והכרויה, הכרויה בקול גדול ובמעט הרחבה הבאה, מתוך בטחון-עצמי: צעירים רתעוררו! צעירים התבוננו בכל אשר סביבכם! והסבירה להם — כי עליהם, לדעת ולחודע השכם ודבר, כי חיים הם כימי תקופת-מעבר וברים עתידה: יבכן — צעירי גליציה, בעלי שפה עברית — התקיששו!... אותה, סטנטי' נתקפה, בדוחק, שתי שנים שלמות כעולמו של הקדוש-ברוך-הוא — עד שפרחה נשמתה. פרחת — ושבה חיים לכל חי — והשאירה את הצעירים לאנחות, בותמותם... האמת נתנה להאמר: אנחנו לא האמינו ולא פללנו אפילו שתאריך ימים ותוכה לשכה כגון זו... סטנטי' זו — תבינו מעצמכם — מלבוב הגליציאית היתה ונתגלחה אלינו, ברמות, ירחון לעניני-החיים, לספרות ולמדע, יוצא לאור על ידי צעירי-ציון.

גליציה! — אינה מונה בשושנים גם דרכנו אנו, פה ברוסיה. אבל שם, בגליציה — ישמרת האל! כמה מרובה בה העוונה! ארץ-בטלנית זו, ארץ-השטריילים — כמה פגרה היא בהתפתחות! משרכת היא את דרכה בעצלים וברשלנות יתירה — ואינה יכולה, בשום-אופן, לעצור ממנה את אבק הבטלנות שכבר עבר זמנה ובטלה מן העולם — והיא עומדת עדיין במדרה, בבטלנותה...

כונתם של בעלי ה,סטנטי', כמו חבריהם שקדמום תחילה מתוך נסיונות רבים, היתה — לשפר מעט, עד כמה שאפשר, את המעט המשתה של צעירי גליציה, ולוקק קמע-דקמה את פורד המחשבה שלהם; הפצה היתה, סטנטי' זו לטוס תחת שמייה ולבשר את בוא האביב — ולא השגיחה כלל כי אין האויר, אוירה של גליציה המבורכת, מוכשר יותר מדי לזה — וגפלה מתוך פרפור-הלך וקשקש-כנפים של יאוש, כשהיא מנוצחת מאוירה הקשה של ארץ זו... ולא הועילה אפילו עריכתו של נ, שופמן לזה: איני יודע בברור, משום איזו סבה פסקה, סטנטי' זו לצאת, אם משום חסרת בסים קפיטלי או? או שמה מהערד חומר ספרותי הנון? — ואפשר של שניהם גם יחד...? ואין זאת הפעם הראשונה שחפצו לבנות בגליציה בימה חפשיה צעירה בשביל ספרים מתחילים צעירים, בכדי לגלות בהם את הניצוצות של כשרון... ובכל פעם שאני רואה כרוז על איזה קובץ ספרותי הבא אלינו משם — לכי נוקפי: אפשר — מהרהר דגני — יתגלה איזה אופק חדש בחייהם של צעירי גליציה? כך אני מהרהר עד שמגיע אותו קובץ לידי, וכשאני מספיק אפילו לעלעל בו כראוי — מיד הריני מניח על השלחן במפתח-דפשו...

ירחון זה שלפנינו היה יותר הגון ויותר משובלל מאלה שקדמוהו תחילה, וחבל — הרי בחבורות האחרונות של השנה השניה ידעו אות לטובה, הן בספרות-יפה והן בפוליטיקסטיקה — ותתחללו לקוות להתפתחותו. וחבל על תקוה זו שנכזבה!

ב. ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות.

— — — ובכן יש לנו, תודה לאל, בימה עברית באמריקה. סוף סוף קם והיה הדבר הגדול, ושני המיליונים שלנו כאן, החלק הששי של כל הגולה, כבר יש להם ירחון עברי בן 48 עמודים שכבר הוא מתקיים — פלאי פלאים! — מחצית שנה שלמה, לישועה כזאת ודאי שלא פללו אף האופטימיסטים היותר גלחכים שבנו... ומי יודע — מעשי נסים כאלה מצינו בהיסטוריה — אפשר ש,התורן" יעבור בשלום גם את מחצית השנה השניה וגם — אפילו דמסתפינא שבה יחשבונו לבעל-דמיון נפרו ביותר — יסיף להתקיים אף להבא. הרי באמריקה עסקין, ב,ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות"... דברים אלה נאמרו, לכבוד החוברת הששית של,התורן" ונרפסו באותה חוברת נופה, שעמה נגמר הכרך הראשון של,התורן".

וביחד עם בעל הפליטון הנזכר באמריקה — שמחנו גם אנחנו, פה ברוסיה, על הילד הרך שלנו, על התורן שבא לכרר את חיטו ולהאיר אותם מעט ויותר לנו לעצמנו ולאחינו אשר בכל תפוצות הגולה, וביחד עמו קראנו: פלאי פלאים! ו,מעשי נסים"...

מעשי נסים הוא זה באמת — כשורחון עברי וזכה לשיבה טובה כעין זו... וכפרט בארץ קולומבוס המבורכה; באמריקה... — הרי שורה ארוכה של עתונים וירחונים שנקטפו, קורם ומנם ובעודם באבם.

אך מה לא אפשרי ב,ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות"... ובתור ראיה לסתור לפקפקותי — הגיעה כאלה חומים לידינו החוברת השביעית, שבה מתחילה, מחצית השנה הששית — ונכואה זו, שנורקה מפי בעל הפליטון מהחוברת הששית — נתקמה!

כי מה לא אפשרי בארץ קולומבוס זו, ב,ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות"...

רשימות ספרותיות.

השלח' כרך ל' חוברת א'.

מתחילה היא החוברת הזאת במסגרת-ראשי של הדיר שמואל משה טלמר.

בא דיר טלמר במסגרו זה וישאל, מה נאולתני? והוא מכבד לנו: אם רוצים אני להגאל, חיובם אנו לדעת מיאש מה היא הגלות: הרבה עמים ירדו מעל בסת ההיסטוריה רק מפני שלא ידעו להשיב על שאלה זו. ולהיפך, עמים רבים נאלו משעבודם מפני שהקרו ודרשו עד שמצאו תשובה בחורה לשאלה זו, והוא מכבד את דבריו באריות יתירה, עד שהוא בא לידי החלטה, כי, היוצא מכל אלה: ששהותה של הגלות אינו רק חבל הדת או הגע שביטוי ובין העמים או מוורנו לבין האומות, אלא העדר של מדינה ומדיניות יהודית. וההושעות האחרות של הגלות הן רק מסוככים ולא סבות — ושחיבים אני להבדיל חבל נסור בין הגלות החיצונית ובין הגלות הפנימית, והוא בא להורות אותנו ולהשיא לנו עצה טובה: אם באמת ובלב תמים רוצים אני להשתחרר מן הגלות ולעסוק בעבודתך

הנאולה, אין אנו רשאים לבזבז את כחותינו על המשך הרוחניות ולפי דעתו - מפל הוא המרכז הרוחני אלא, מרכז סדני הוא העיקר. המעשה הוא האמצעי והפוליטיקה - המטרה, או כמו שהוא כותב לבסוף, בטון של חדוש: "הגלות באה עלינו הספר והנאולה תבוא עלינו המעשה". ובכן - הלאה הספר!

ושמא תאמר: "אחוז ירך בזה, וגם סוה אל פניה ירך"; ושמא יש מקום להשווא לשואל: מרכז סדני כיצד יתקם בלי מרכז רוחני, העוזר לו בסרה מרובה? ושמא - תשאל - גרסה באמת הרוחניות לחוק הסדניות?

והמאורע האחרון, בארץ ישראל - יוכיח!
ובקרניות (11), מתאונן הר"ר יוסף קלוזנר על הספורים העברים והאיראנים, היו ימים - אומר הוא - שמשורריו היו כנור הדוד; על צרת-האומה היתה נפשם משתפכת ולתקוות-האומה היו נושאים את נפשם - "אבל בלום אפשר לכתוב שירים על פי הזמנה? - שואל הוא ומשיב תוך-כדי שאלה: - "חלילה לי מלחשוב כך. אבל הרי זוהי שאלתנו: מפנימה אין הלב ישל המשורר העברי מתעורר סא ליד לקראת צערי-האומה ושחוקותיה?"

ושמא באה הפואטיקה, "שלוטית" של אליהו מיטום, שנרשמה באותה חוכמת נופה, בכדי לפים קצת את הכותב הזה?
אינה עושה רושם ביותר מחצית הפואטיקה הראשונה ואינה טשוכללה, לפי דעתי, - אלא יפה היא בסופה:

נחש נפתח ספין חבין-דשאים -
שלוטית בנענעיה.

2-סב-קרב קפא קעניקה;
פרטי-פרג לאור-סתר -
שפתותיה.

ומארימות הן בנענעיה;
ונפתחות בנענעיה-צער;
הנה, יורקן! וכו' וכו'.

ענינה היא חוכמת זו, כמו שאר החוכמות הקודמות, בבליטות-השירה. ספורו של א. קלוש המתחיל - "עלבון" - אינו עושה שום רושם ולבו נוקפי אם אמצאנו בהמשכים הבאים...
באו עוד בחוכמת זו, בני ערב - מהמרת השניה לספורי חזוניה מוסה, ננני! שיר סאת המשורר הצעיר מלבוב, א. צ. גרינברג. סבוא לחקר תורה" סאת חיים אריה חזן. "רב האי נאון" סאת ישראל אפרת. "שתי אסתות" בקורת על הדרמה האחרונה של ארטור שניצלר, סאת ס. ג. סירקין. "כתפוצות ישראל" סאת יהודי פשוט. סן החיים וסן הספרות" סאת בן-אדם.

אברם.

הליקסיקון של הספרות היהודית.

מונה לפני הספר העב והיפה הזה, שהמו"לים לא חסו על הוצאות מרובות בכדי ליפות את מראהו החיצוני, והנני מעלעל בו דף אחר דף - ולתמוהני אין קץ.

הליקסיקון של הספרות והעתונות היהודית! - הרי ספר בשם יפה ומצלצל כזה צריך לעשות מהפכה גמורה בספרותנו היהודית הרלה והקפואה; צריך היה בשעת תרום כזה לספרותנו, שרוב יצירותיהם של סופרנו מובלעות ובמלות בתוך חדרות-היום והסנסציות של העתונים היומיים, להקים, לכל הפחות, מצבת-חיים לפעולתם. ליקסיקון כזה, הנקרא בשם מצלצל יפה

(*) לעקסיקאן פון דער יודישער ליטעראטור און פרעסע פון ולסן ריווען, רעדאגירט פון ש. ניגער, פערלאג, "צענטראל" ווארשא, תרע"ד.

כזה - צריך היה לקבץ את כל הסופרים הנדחים והפזורים פה ושם ולהציגם לפני הקורא.

כי הרי זהו סוף-סוף רכושנו הדל והיחיד, שנשאר לנו לפליטה בתור עם התרבות ומחונן בכשרונות. ולמה זה נגרע מהלקנו?

ומה אנחנו מוצאים בליקסיקון זה? - מלבד נסיונות אחדים, פחות או יותר מוצלחים; אין שום זכר לכל התקוות שתלינו בו, מיום שהתחלנו פונשים בעתונים (כשתי שנים שלמות), את הריקלמה הצעקנית, כי "בקרב יופיע ליקסיקון של הספרות והעתונות היהודית, המכיל ומכיל וכו'..."

ואשם בזה הנהו לא רק המסדר, מר ז. ריווען, שהפצו היה הפעם יותר גדול מכלתו, אלא גם המו"לים, שמסרו דבר גדול ורבי-האחריות כזה לידי סופר אחד ולא לידי קולגיום שלם של סופרים, שיעבדו ויסדרו היטב - כל אחד במקצוע שלו - את כל החמר העשיר.

כל הליקסיקון, עם התחו ובהו שבו, מופרך הוא מעיקרו ואין אנו יודעים כלל בשביל מה ולשם מי הוא נוצר.

ממה-הנפשך, אם כונתו להיות ספר שמושי בעד הקוראים בתור אנציקלופדיה המכילה בקרבה, לפי סדר האלפא-ביתא את שמות כל הסופרים, המשוררים והעתונאים, הכותבים יהודית, העובדים מקדמת-דנא ועובדים גם עכשיו במקצוע הספרות והלשון היהודית - הרי צריך היה המחבר לאסוף את כולם, בלי יוצאים מן הכלל, ואם להיפך, רק בתור סיורפריוה ניריודא בעד הסופרים בעצמם הוא בא - מה לנו לכל אותם, המגדנות והממעמים, המביאים ממש לידי גועל נפש, שמר ריווען הוסיף משלו ביתם אל סופרים אחדים...

ולכן אין פלא, אם הספר הזה המסר מעם וסדר, עורר התמרמרות בין חוגי סופרים ידועים.

מתרעמים ביהוד על ריווען אלה הסופרים והעתונאים, המשתתפים בעתונות היהודית של ורשה ולודו והעובדים את עבודתם בהתמדה ובכשרון.

העלובים! הם אינם יודעים כלל את כל הסודות ורזי-דרזין שמלפנים מן הקלעים, כי עלידי השתדלות - ואולי עוד יותר מזה - נכנסו לתוך הליקסיקון לבלחים והגריהעט סתם, הנפלים מהם פי עשר בערכם הספרותי.

בין אלה שלא הכניס אותם המחבר אל "היכל הנצחיות", נמצאים העתונאים היהודיים כגון: יוסף לשיצניסקי, האחים גרויסמן, ל. כהן, י. ריוופדר, ה. שפס, צבי כהן, א. גוזה, א. איינהורן ועוד ועוד.

ועוד יותר גדול מנשוא הוא עונו של המסדר, על אשר עבר כשתיקה גמורה על הסופרים בעלי-הכשרון, כגון: א. שמינמן, יוסף הפטמן, י. רברבי, דבורה ברוך, אשר ביילין, מ. מ. הורוויץ, יקיר, ורשובסקי, שכולם כותבים גם יהודית, ובאופן לא גרוע מכמה סופרים אחרים, החביבים כל-כך על מר ריווען, ובמה, איפוא, חטאו לפניו הגשמות המהורות הללו?...

לעומת זאת הראה מר ריווען חבה יתרה ביחסו למקורביו ומיודעיו. הנה, למשל, תופסת מקום גדול וחשוב בספרו שלשלת היוחסין של "הרונאסמיה ריווען": בראשונה הוא חולק ומבאר את גדל-ערכו של כתר המשפחה: אחיו אברהם, ואחר כך של אביו קלמן ואחותו שרה. ל"שלשלת" הזאת מצורפות כמובן גם תמונות, ורק המסדר בעצמו לא נצרף אליהם מתוך עניוה... גם את סופרי ה"מומנט" במקצוע ההומוריסטיקה האדוניים: יוסף מונקל וב. יאשוואחן, שהמסדר עומד עמם בקשרי ידידות, לא חס לקשט בתמונות ולשיר להם שיר תהלה ושבה,

ואין צורך להגיד, כי עשה כזאת להגדולים שבאותו עתון, שבתור האריות שבחבורה הם מפוארים בתמונותיהם, תולדותיהם והערות-יצירותיהם.

ומשום מעם זה עצמו הקציע בעד עורכיו וסופריו של ה"הינט", בעד אותו העתון, שעל כל אופן אין למעט את ערכו בעתונות, שהביא את העתונות היהודית ברוסיה ופולין לידי הגובה הנוכחי, - בהליקסיקון שלו מקום קטן וצר. אפשר להראות עוד על כמה וכמה חסרונות גדולים שבספר זה, אבל מפני חוסר המקום אני מניח את זאת למבקרים אחרים.

יש רק להתפלא על המבקר ש. ניגר, שהוא עורכו של הליקסיקון הנוכחי, שנכשל אותה פעם והוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ומשובלל כלל וכלל.
ככה "עושים" אצלנו ליקסיקונים...

ועל כנון דא - יש להצטער!

ורשה.

ב. קרמר.

דער עלפטער ציוניסמישער קאנגרעס פון ד"ר ש. מילנער, ווארשא, תרע"ד.

בטון רוסאנטי ובכינוי במקצת נכתבה חוכמת זו. אין בה הארת העבודה הציונית, המתרכזת בקונגרס, מתוך השקפה קבועה ומסוימה; אבל יש בה נסיון יפה לתת לעם בשפה קלה דין וחשבון על כל הנעשה בימי הקונגרס הציוני האחרון, באותם יומי דפגרא, כשהעבודה הנעשית במשך השנים הקשות חרש ולאט סופיעה בתור סך הכל ובתור דמונסטראציה לאומית גדולה. ביחד עם דלדולה של הספרות הציונית בשפה היהודית חדלו גם לכתוב את דין וחשבון הקונגרסים בשפה זו והקהל הקורא יהודית לא היה מוצא לו בשנים האחרונות כל הספר נכון ומדויק על הליכות הקונגרס והיה סתפק בהסנסציות ובהערות, מחוסרות הפרוינציפין של העתונות היומית שלנו.
מתוך כך ראוייה חוכמת זו של הר"ר מילנער לתשומת-לב לסרות לקוייה. יש בה מעין נסיון של אנטיגנאטון עברי לתת לעם מקורה על כל השאלות, שעמדו על סדר היום של הקונגרס, המסדר העליון של העם המסתדר לנאולה.

ש. א.

ב ד ר כ י.

(רשימות).

ויטבסק. המצב הוא כמו ברוב ערי ליטא. כת יאה של צעירים וצעירות יש כאן. חמשים או ששים איש. כמעט כל העבודה הלאומית מרוכזת בידם, ולמרות זאת אין הם מרגישים עוד את כוחם, אין עוד במוי לרצונם הלאומי, אין עוד צהלת-חיים בתוך עבודתם. רגילים הם עוד יותר מדי לראות את עצמם כלי יוצר בידי אחרים, בקממות הצרות אשר בעבריה-העיר, בבתים הקטנים של הורים חנונים ובעלי מלאכה נתחנכו רובם; בני העם הם, מן העם יצאו ובשביל העם רצו לעבוד ויגששו את הדרך לעבודה זו; איש לא הכשיר אותם, איש לא זרע על לבם הצעיר את זרע התחיה. פנעי הזמן רק הם הטילו וזרעונים ורק בלבנות היותר רגשניים עלו אלה וצצו, ורק מעטים מצאו את נאולתם בתנועת התחיה. מתחלה עסקו באהבה בעבודה הטכנית, בסדור נשפים, במכירת שקלים,

בהפצת ספרות, אך עבודה זו נצטמצמה בחוג קטן ובהמוגיר-העם לא ננעה. אבל היום כבר פסקה עבודה זו לבד לתת ספוק לנפשם; היום כבר התחילו מכירים, כי אין דרך לעבודת-עם, אם אין דרך אל העם; התחילו מכירים, כי צריך לפרוץ דרך זו, צריך להתגבר על הקפאון והמרה שחורה, השוררים במבואות הקטנים, להוציא את דגל התחיה המקופל, להשכינו ברחוב היהודים ולקרא לעם לא בתור אפטרופסים לנאולה ומשגיחים על קיום הדור, כי אם בתור חלוצים צנועים, המוללים דרך לנאולה, תהלוכת יהודים יוצאי-הגלות, המתחילים מעצמם והמשמשים דוגמה ליה לאחרים. אבל עוד תמימים הם וצעירים יותר מדי, חסרים אישים עממיים, אשר ילכו לפניהם, לסמן את הדרך. רק סחור סחור ובעקיפין הם נדחקים על די ההכרה ההיסטורית לאותו דרך, וההכרה ההיסטורית מחנך אט אט ומכשיר אנשים. במרכז העבודה חולך אט אט ונקבע הלסוד, וההתעמקות, וההכשרה העצמית לעבודה, כי אנשים אינם בשביל העבודה בעם, וצריך כל אחד לחנך את עצמו מתחילה לכך. קשה צמצום זה ורק מעטים יעמדו בו, אבל אותם מעטים יהיו אחרי כן לבח רוחני, כי ביחד עם ההכשרה תתבסס גם ההכרה הציונית והיא שתתן את כוונתהו למעשים.

שמואל.

בישיבות ובאינברסיטאות.

ברלין. קודם הסימסטר האחרון נשתנו חיי הסטודנטים במרה מרובה. במקום אגודה אחת, אגודת הסטודנטים העברים מרוסיה, המתקיימת זה שלש שנים, נתוספה לנו אגודה שניה, אגודת הסטודנטים מרוסיה (פיראנאיו-פעראיון). שלש שנים שלמות היתה יכולה האגודה הראשונה לאחר חלק חשוב והנני של הסטודנטים מרוסיה - ורק כשהגיעה הבחירה בין "קרלסרוה" ו"ציוריך" - התעוררו אלו שהיו מחשים כל אותה העת. להתאחד עם אגודה הנקראת, אגודה יהודית - עוד היו יכולים להסכים, אבל להסכים שאותה האגודה בעצמה תהא גם אגודה יהודית כללית - לא יכלו בשום אופן - הלכו ובנו בימה לעצמם והשם "הסטודנטים היהודים" אינו נזכר כבר אצלם, אף על פי שכל החברים עכרים הם...

לו התהווה הפירוד באמת מפני מעשים פרינציפאליים - היתה צריכה העבודה של הועד החדש להיות אחרת מזו של הראשונה והיתה צריכה לשרת למעשים פרינציפיים אחרים - אבל לא כן היתה! בכל ימי קיומה של האגודה החדשה, עבודה כבר לסימסטר שלם - לא עסקה האגודה החדשה, בשום עבודה אחרת מזו הראשונה; לא עשה הועד החדש של האגודה החדשה, שיצא מגדר האגודה הישנה, שום עבודה שתשא עליה חותם של "פרינציפיים חדשים" של "אידאיות חדשות"; התאגדו ועשו לשבה אינפורמציות ולשבה מיוחרת בשביל להמציא עבודה להסטודנטים הנצרכים ופתחו גם אולם-קריאה. במלה אחת: הכל כמו אצל ה"יודעלעך" כמו שאחרים מה"רוסקים" אוהבים להתברת לפעמים. - והתחילה קונקורנציה עצומה, ביחוד בעניני-מסחר, והגיעה קונקורנציה זו עד לידי כך - עד שאי אפשר היה לסדר בהסימסטר נשף-סטודנטי-כללי, שהכנסותיו הוקדשו תמיד בעד הסטודנטים הנצרכים - ושתי האגודות, כשהן לעצמן, היו מוכרחות לסדר נשפים מיוחדים, שבשביל זאת היתה התחכמותה של האגודה הרוסית-יהודית, שהייתה

לא מוכה ביותר גם בלאו הכי, עזרה נרועה מכתחלה לשתי האגודות גם יחד.

הנשף שערכה אגודת הסטודנטים העברים מרוסיה, שהל כיום השמיני לזכרם, עלה יפה מאד, השתתפותו של הבינו מר שלום-עליכם ושל משרד-הקונצרטים, חביב הקהל, מר גלין משר קהל רב אל הנשף, נעים היה לראות בסביבה הסטודנטית את האנשים הידועים, כמו: שלום אש, ד"ר נתן בירנבוים, ה' טייטל, מרת קמינסקה, שניאור ועוד. לא שכחו באותו מעמד גם כבילים ושלחו, כשם של קבוצת-סופרים יהודים, מלגומה של ברכה לפרקליטים שלו.

בסימסטר זה מחסור באנשים חדשים. כבר אין, ששם נהר מדי שנה בשנה המונים המונים של צעירים יהודים רוסים — השתא, לא בא אפילו "יוק" אחד. התפזרו כלם להמקומות שהאזיר עוד לא הורעל מהמחלה הכללית. והשאר, הוקנים — טחכים להנבלות חדשות; מצב-הנפש הוא בלתי סקנר; דומה שכלם השלימו עם גורלם...

ספרים בורג. הגזרות שנגזרו בכאן על הסטודנטים היהודים מרוסיה אינם כלל ישיגות, למשל, רק לפני שתי שנים הונהגה הנבלה החדשה: להסטודנטים היהודים מרוסיה, אין הרשות לכבוש, בהקליניקה האודיטורית, את שלשת הספסלים הראשונים. אהרי הנבלה זו באו עוד הנבלות גדולות וקטנות אחרות, שמצאו את במוין האחרון גם בספרסבורג בהמספר 140 — numerus clausus.

טעות היא אם חושבים, כי הנבלה זו שהעמידה אותנו בשורה השניה, ושלקחה מאתנו את היכולת לעמוד בשורה הראשונה — הביאה לנו יסורים מוסריים כבירים, שהיתה צריכה, לפחות, להשפיע עלינו עד שלא נדוה וכלים להשלים אתם תכף, ולהתרגל אל הגלות החדשה שנבראה בשבילנו.

אמת, שחכף לאחר "גזרת-התחום" פרצה פה שביבת כללית לשלשה ימים שלמים. הסטודנטים היהודים מרוסיה הכריזו שביבת לשלשה ימים רצופים, ולא הלכו אל העבודה. הם הרגישו בעמקי נשמתם עלבון מחפיר ומכאבי כאחר, ולא היתה ביכולתם לנשוא באדישות את העלבון הזה.

זה היה, בלי ספק, הצעד הכי יפה בהקולוניה רכאן. אבל לצערינו ככה חקף אחר כך הויק האחרון שבלב והועם הניצוץ האחרון שהיה לוחש עוד בתחילה. מורגשת עכשיו כהליכתם של הסטודנטים אדישות גמורה בנוגע אל מצבם. במנוחה שלמה מקבלים הם עליהם את עולם הקשה — ואין פוצה פה ומצפצף. קשה לצייר ברמון, כי אלו הם אותם האנשים, שפרצו בראשונה במחאה עזה נגד ההנבלה...

בתחוף וחרף-עין בא השני. בסומנט אחד נגזרה הגזרה, שהייתי קרא אותה בשם קחרות לעבדות. אותו הסומנט היה בשעה שהידיעו לנו, כי שלשת הספסלים הראשונים אינם בשבילנו...

עד, גזרת-התחום" האחרונה הרגשנו את עצמנו כמוב; הרגשנו את עצמנו כמוב תושבים אקדמיים חפשים, רק אחר כך אפשר לצייר את פריצת השביתה.

אחרי "גזרת-התחום" זו כפפנו את ראשו כפני הנחשול החדש, שעמד עלינו להמכיענו; כבת-אחת הרגשנו את ה"גלות" המרה — והשלמנו עם גורלנו...

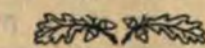
ליפסיה.

הסימסטר החדש של חורף לא היה מורגש כלל. חסר בכאן ה"אלמנט החדש", שהיה ממלא תמיד את הקולוניה שלנו. פנים חדשות הגם בבגד-יראה ובלוי-מצא, בכל מקום פוגשים רק בספרים הישנים, נדמה כי הסימסטר הקודם עם כל הסכסוכים, עוד לא נגמרו. אותו סימסטר חדש שהיה מכניס תמיד עורק של חיים אצלנו — אינו מורגש השתא כלל וכלל. מקורם, כשהיו באים בין-הזמנים בחזרה אל האכסניה שלהם, לליפסיה — עוד היו מציירים בצבעים מזהירים את בוא החברים החדשים שיביאו אתם נחשול חדש של חיים לכאן. השתא אין האלימנט הזה כנמצא. ההנבלות שהנהיגו בקיץ העבר, שבאו אלינו בלי ידיעה מראש, הרעישו את הקולוניה כולה — והתחילו השתדלויות שונות, שלא הביאו, כמובן, שום פעולה. מוכרחים היינו להתאושש שהעבודה וההשתדלויות תביא לידי פעולה כל שהיא ושיעלה בידנו להביא לכאן את ה"חדשים". שעמם מבחיל שורר בהקולוניה, תורים לבוא יום מחר.

מטוירד (פסק). מהמספר הכולל של הסטודנטים בהקולוניה שלנו, המגיע עד לידי 1500 נפש, נמצאים, לערך, 200 יהודים. רובם ככולם מרוסיה או מפולין הגם. פחותים במספר הם מאוסטריה. אונגריה או מרוסיה וכמעט לא כולם מאשכנז גופה. אבל מוכרחים אנו, לדאבוננו, לצייר את העבודה המעציבה כי 60—50 אחוזים של יהודים מסתירים את מוצאם העברי, למרות אשר תחומם" מכריז על מוצאם... אצל הרוב בא זה מבלי ידיעה ועם-האמצאות גמורה, אבל ישנם ביניהם הרבה שהם בעלי-הברה וקוסמופוליטים, כביכול, ניהו ואסימילטורים!

האגודה של הטכניקים היהודים, המתקיימת זה אחר-עשרה שנה, התפתחה בעונת הסימסטר האחרון, במדה מרובה. האגודה הזאת עורכת מדי פעם בפעם נשפים ומוקרים שמה רפרטים על תמונת יהודיות-מדיניות. הגדונו גם קורם עברי בשביל החברים וגם בשביל אורחים, אבל קורם זה נתבטל, לדאבוננו, משום מעוט מבקרים. ישנה לאגודה זו ביבולותיקה ואולם-קריאה, נמצאים שמה עתונים יומיים וזשורנלים בשפות דהודית, הרוסית והאשכנזית. הודות להרצאותה של האגודה, נתוספו לה חברים חדשים ובוה נתבצר, כמובן, גם המצב האיקונומי של האגודה. אבל לדאבוננו חסר עדיין להאגודה בסיס חמרי הגון, שתהא יכולה להגשים בפועל את כל מה שמוטל עליה, ולהגיע עד לידי אותה המדרגה שהיא צריכה לעמוד.

מכל האגודות השונות, סימסרם של הסטודנטים, אפשר להזכיר את האגודה המ"שכובית" הכוללת, כנחוג, רק יהודים... ישנן פה גם אגודות רוסיות-אשכנזיות וגם אגודות פולניות, שגם בהן נמצאים יהודים במספר מסוים. בשנה העברה קרה פה מקרה של המרת הדת. יהודי אחד השתמר בכרי להכנס אל אגודה אשכנזית מהורה!

בארץ ישראל.

בזמן האחרון נוסדה ביפו אגודה בשם "אגודת קרקע", שמטרתה היא: לתת ליושבי הערים את היכולת לקחת חלק בנאולת הארץ ע"י רכישת אחוזת קרקע מחוץ לעיר; כל חבר מחויב להכניס אל קופת האגודה 20 פראנק דמי נתינה וכל חבר נרשם בשעת כניסתו לא פחות מאשר על חלקה אחת, אבל יש לו הרשות להרשם גם על יתר החלקות בלי הנבלה. חבר האגודה טכנים

תכף בהכנסו חמשים פראנק ואח"כ בכל חודש 20 פ"ר על חשבון כל חלקה שנרשם עליה. בשעת קנית הקרקע מחויב כל חבר לסלק עד חצי מחיר חלקתו, וזאת המותר לא יאחר משנה, מיום הקניה, בתשלומים חדשים.

— ברחובות היתה אספה סוערת בבית-העם. ועד המושבה קרא דין וחשבון מעבודתו, יצאו בבקורת חריפה נלוסקין וסמילנסקי. מתנחלת מלחמת בחירות בין הוקנים והצעירים. תוצאותיה בלתי ידועות עדיין.

— כנס ציונה שקמו הרוחות אחריו ועזרת הפועלים. התחילה עבודה כלכלית ותרבותית פנימית. מסתדרת קופת החולים והרצאות תדירות. מצב העבודה העברית, שהוטב מתחלה, שוב נשתנה לרעה, כעשרה פועלים מחסרים עבודה.

— בקלנדיה נסתדרה ע"י מרכז פועלי-יהודה קבוצה בת שנים עשר איש, שתעבוד בקלנדיה ובכיר-נפלה. המקום הזה, הנמצא כשתי שעות מירושלים בדרך העולה שכמה, נקנה על ידי המשרד הארץ ישראלי 400 דונמים נטיעים ויתם, תאנים וגפנים ערבים הנותנים פרי.

— לכאר יעקב באו פועלים עברים מרוחמה לעבוד. מספר הפועלים העברים העובדים עכשיו כמושבה מגיע לעשרים וחמשה. מהם 6 תימנים ושלושה שומרים. האספה הכללית בחרה בוועד פועלים ותמסור לו את יסוד המטבח לפועלים וקופת חולים.

יפו. יום חמישה עשר בשבט היה יום שמחה בלתי מצויה. חג אביב לילדי ארץ ישראל, שזכו לבתי-ספר עברים חדשים.

במקום נסיעת עצים עסקו בחנוכת בית הספר החדש לבנים, שעבר לדירה חדשה בתל-אביב. על הככר לפני בית הספר נאספו תלמידי כל בתי הספר העברים שביפו, בית הספר החקלאי כפתח תקוה למחלקות אחרות של ביה"ס בראשון לציון, — אפ"י ילדים מכל הגילים ביחד עם מוריהם וקהל גדול של בני העיר. הספר והמחנך הישיש א. ז. רבינוביץ פתח את החגיגה בנאום נרגש, שבו באר את נצחון השפה העברית. נאמו עוד שורה של נאמים, אבל המסר המוחף הפריע בער נמר החגיגה.

למחרת היה יום צח וזמלא שמש, בו פגשו בני יפו את ביליס אחיהם הסובל, שבא לשבת בקרב עמו בארץ ישראל.

אבל גדולה על הכל היתה הפגישה הנחרדה וכבוד המלכים אשר חלקה ארץ ישראל להבחין בנימין רוטשילד מפריז, אשר בכספו הרב, שהשקיע ביישוב העברי, הניח את הבסיס להתפתחות הפוריה. בערייהודה והגליל ובמושבותיהם נפגש על ידי העם בתרועת שמחה והשומרים העברים לזו אותו מווינים בדרכו על פני הארץ.

האגרונום הידוע ה. עמינגר, שלכש משרה אצל חק"א כמושבתייה שבכסרביה, נתמנה לאגרונום ראשי של המשרד הארץ ישראלי.

מחיי הצעירים, התנועה והחונך.

שדה-צב (פלך קיוב).

עירנו היתה עוד לפני שלש-ארבע שנים מרכז קטן, שאלו נהרו הצעירים מכל ערי-הסביבה לשם למוד. שדה-צב היתה מפורסמת כחור עיר של אפסטריים וצעירים-מתלמדים מכל המינים, מכל קצו חבל הדרומי-מערבי נהרו אליה המונים על מנת ללמוד וללמד פה. גם יש שמקוב עצמה באו אפסטריים להתבחן על-יד הגימנסיה המקומית, וגם מפולין היו באים, לפעמים, צעירים על-

מנת לעמוד למבחן בעירנו, ואין צורך לומר, כי הצעירים של שדה-צב עצמם היו אפסטריים רובם ככולם... לא היה בית בשדה-צב, שאין בו אפסטרי; בולמוס האפסטרינות אחו את כולם, למן הקטן שבקטנים ועד הגדול שבגדולים. היו הרבה שרק באפסטרינות היתה אחיותם בחיים, ורק על האפסטרינות תקוהם ואפילו את עתידם בנו עליה...

כך היה הדבר נהוג עד שבא, פתאם, השר הממונה על ה"מלמדות", שרדכו, כידוע, לדאוג דאגה-יתירה לחונך בכלל ולחונך ואמנוני בני-ישראל בפרט — והפריע את ההרמוניה...

ונפקו עיניהם של המתלמדים כבת אחת... משנקבעה הנבלה פרוצנטית גם בשביל אפסטריים — ראו ונכחו הללו: לפתע-פתאם, כי גם קודם לכן היו כל יגיעם ועמלם רק עבודה סיופית; יען וביען כי תעודת-בגרות זכו לקבל רק שנים שלשה מאושרים והשאר יצאו במפח-נפש. והשתא — אף אחד לא זכה לכך, הואיל ואפסטריים נוצרים אינם בשדה-צב כנמצא כלל וכלל...

האפסטרינות פסקה לנסריו בשדה-צב. יחד עם זה התחילה הגדה — וכמעט כל הצעירים יצאו את העיר; רבים מהם נדדו לאמריקה — על-מנת לחיות לאפסטריים גם שם, או בכדי "לעשות חיים" כהם, ויש כאלה שהתפזרו בערים הגדולות שברוסיה בכדי לבקש מולם בחיים. היו גם כאלה שנסעו אל העיירות הקטנות ויהיו שם למורים, או קבלו משרות במחסנים שונים — ועירנו נתרוקנה מצעירותה. נשארו בעיר רק הנחשלים ונצרפו אליהם עיר אלה ששבו, אחרי זמן-מה, מן הערים הגדולות קצוצי-כנפים ורצוצי-נפש. המסכנים הללו מתהלכים גם כעת ללא מטרה כל-שהיא בחיים; מכלל "אפסטריים" יצאו ולכלל, אנשים מן הישוב לא באו. הם הולכים בטלים כל היום וחולמים על ארץ-ישראל. מרובים הם הצעירים החושבים על ארץ-ישראל, אבל יחידים, רק יחידים מנולה עולים לארצנו והשאר רק חולמים לעלות...

אינטליגנציה, קולטורית" אסתית אינה בעירנו; אין צעירים שיתמכרו אל איזה איריאל שבחיים, אין כל, ולפיכך — כשנשגו לכתוב מכתב מחיי הצעירים שבעירי — פקפקתי ולא ידעתי את נפש... אחרי שחיים מתחיים ותוססים כמעט שאין פה, אחרי ש"צעירים" אינם פה, צעירים במלוא מוכנה של מלה זו, גם אלה מהצעירים שנתנו אתנו — אינם ראוים לשם זה...

בכלל, נמוך הוא מצב הקולטורי של עירנו מאד. שדה-צב ביחד עם ארבעת פקדניה מונה את מספר יושביה, לפי הספירה, האחרונה, שנתפרסמה בשנה העברה ב"קוב. מיסל" ע"ה אף איש לערך. רוב התושבים — ישראל נינו, ובכל זאת — מצב-התרבות שבעירנו הוא כשל עיריה פרובינציאלית קטנה. שלשה קינטמטוגרפים נמצאים בעיר ובהם מוצאים הצעירים את כל ספוקם הרוחני, והצעירים מאנ"ש יוצאים בהם גם ירי חובתם הלאומית בזה, שמבקרים אותם כשעה שמציגים, חיוניות מחיי היהודים, דהיינו: שילוק מקרקו", שהוצג על הבד בליות הגנון של כל נדרי... תיאטרון קבוע אין בעירנו ורק לעתים רחוקות באות להקות של משחקים שאינם מצליחים ביותר, יען כי ה"קינטמטוגרף" נכנה מחורבנו של התיאטרון ש"נתיש" כבר בעולמנו... לפני שבועות אחרים באה להקת-משחקים אל העיר ואחרי שהציגו פעם אחת את המחזה "הנודד-הנצחי" לאיסוף דמיון — מדרו לעזוב את העיר...

המצב הלאומי-העברי רע הוא ביותר בעירנו. מתקיימות אצלנו ח"ש ביבולותיקות רשמיות רוסיות וארבע פרטיות ואחת "עירונית", מלבד הביבולותיקה הגדולה והעשירה השייכת להכלוב של הסוחרים; ובית-עקר עברי-כללי אין אפילו אחד. בכלל יודעי עברית מספרים מעט הם אצלנו, ואין בה כמעט קוראים עברים כלל,

איש. במרכז השאלות עומדת עכשיו שאלת הסדר הפנימי של העבודה.

בפרובינציה הורשאית נקרת תסיסה לאומית כבירה בתוך הצעירים. מבלי כל השפעה ישירה הולך הרעיון הלאומי וכובש לבבות. בשורה של עיירות סמוכות לורשה יצאו הצעירים, הלומדים בבית המדרש, ונצטרפו לאגודות ציוניות. החברים מתעניינים בשאלות היהדות ובספרות הציונית ולאט לאט הם מקבלים על עצמם גם את העבודה המעשית.

בערים גדולות אחדות בפלך ורשה נקרת בין הצעירים הציוניים נטיה חזקה לקבוע את העבודה על יסודות עממיים. נטיה זו באה ביחוד, הודות להשפעתה של ההתעוררות, הנקרת בזמן האחרון בין הצעירים ההמוניים בכלל והודות לרשמים העזים של המאורעות האחרונים בארץ ישראל. הרבה צעירים, שלא מצאו להם ספוק בעבודה הציונית, שהיתה מצטמצמת בקבוצין כסף, שבים עכשיו אל המתנה ודורשים הרחבת נבוליה העבודה והתקרבות אל ההמונים וצרכיהם.

הורדנה. האגודה המקומית הקימה רק שנה אחת הספיקה כבר להרחיב את עבודתה. יותר מארבעים חברים עוסקים בלמוד הציונות, ההיסטוריה והספרות העברית. הם נחלקים לקבוצות. באחת הקבוצות שפת ההרצאות—עברית. ע"י האגודה מתקיימת ביבולותקה קטנה לצרכיה.

דוינסק. האגודה עוסקת ביחוד בעבודה תרבותית ומעשית. הקבוצות עוסקות בחקירת התאוריה הציונית. מרבים לעבוד לשכת הקין הלאומית. קימת ביבולותקה. מורגש חסרון גדול בספרות יהודית. בזמן האחרון התחילה האגודה להרחיב את עבודתה בעיירות הסמוכות.

ביליסטוק. ארבעת הקבוצות הקימות כאן עובדות בהסכם עם הוועד העירוני. אחדות מהן מרכוזות את עבודתן בשאלות עיוניות ובהכשרה עצמית, ואחרות—בעבודה מעשית. עכשיו מתיסדות גם קבוצות של הצעירים המתלמדים ומתחילה עבודה בעיירות הסמוכות.

הומל. בחנוכה חגגה האגודה את יובל חמשת השנים לקיומה. במשך זמן זה עשתה האגודה הרבה להלאמת הצעירים ולבסוס המפעלים הספרותיים והפנינציים של הציונות. מתקיימים על ידה שעוריערב לעברית ושעורים ללמוד הציונות. החברים לוקחים חלק בעבודת המוסדות הלאומיים והתרבותיים.

וילנא. קימות כאן שלש עשרה אגודות: חלק מהן בעלות צבע, צעירי-ציוני" בולט. יתרן עומדות תחת השפעת צעירי-ציוני". כולן מאוחדות על ידי הוועד המאוחד, המנהל ביחוד את העבודה התרבותית של כולן בעיר ובסביבה. כל אגודה מסדרת הרצאות תדירות לחבריה ועוסקת בתעמולה ציונית בהונים רחבים, ביחוד בין הצעירים המתלמדים. נוסדה ועדה ארץ ישראלית.

ורונו. פה מתוקף לתחום נקבעה אגודה קטנה של צעירים, המוצאה בעבודה הציונית נוחם ברדיפות התכופות. היא עוסקת ביחוד בהפצת התענוגות והספרות הציונית וננשת לסדר את עבודת האגודות, הפוזרות על פני רוסיה המרכזית.

יקטרינוסלב. החברים מנהלים עבודה תרבותית רחבה. שמונת הקבוצות חנוסדות מכילות 150 חברים. בכלל קבוצות אלו—שלש קבוצות של נשים. מטרתן—למוד היהדות ותייחעם. בעבודה ציונית מעשית אינן עוסקות לפי שעה. החברים לוקחים חלק בועד העירוני ובאגודות העבריות והתרבותיות שבעיר. יסדו שעוריערב לגדולים. עובדים הרבה לשכת הקין הלאומית. במשך חצי השנה האחרונה נאספו אלף רובלים.

בישיבתו האחרונה החליט הוועד הפועל הציוני הגדול לנשת אל עבודת-ההכנה בדבר יסוד אקדמיה מדעית-מחקרית בירושלים, שתשמש כעין פרודור לאוניברסיטה, ולהתחיל מיד בסדור ביבולותקה אקדמית ובהכשרת פרופסורים. לפי החשבון תמשך עבודת-ההכנה לא פחות מחמש שנים.

פטרבורג. נוסדה פה בזמן האחרון חברה בשם צפון לשם רכישת קרקעות וסדור נשיות בארץ ישראל. היא נוסדה בתור חברה של חמשים מנוות, כל מניה 6000 רובלים. — ב"נ פברואר קרא באספת, החברה למוסיקה יהודית עממית בפטרבורג מ. מ. ריבסמן הרצאה מענינת: אברהם גולדפדן, יוצר האופרטה היהודית בלוית אילוסטרציה מוסיקלית מציירות גולדפדן מצה אחיו ועוורו של האמן המנוח ש. גולדפדן, אשר מסר לריבסמן גם פרטים מעניינים מחייו ואיו יוצירתו.

ככדי להפיץ בין ההמון העברי ידיעות ע"ד ההזינונה ושמילת הבריאות החליט ועד, החברה לשמירת הבריאות של המוני ישראל להוציא לאור ביהודית חוברות מדיציניות פפולריות ולסדר במדה האפשרית בכל המקומות הרצאות פפולריות בשאלות אלו, למטרה זו פנה הוועד אל הרופאים בערייהשדה, שיקבלו על עצמם סדור הרצאות כאלו.

משפחת המנוח ש. קופלמן, — הגדבן הידוע וחבר הוועד של, החברה למוסיקה יהודית עממית בפטרבורג — נדבה לחברה זו סכום מסוים לשם הוצאת המהדורה השניה של, מאסף שירי-ישראל בשביל המשפחה ובית הספר, הנושא את שמו של המנרב.

ב"ב ינואר סדרה, החברה לשמירת הבריאות של המוני ישראל את הרצאתו של האנטרפולוג היהודי הידוע ד"ר ש. ניסנברג על הנושא: היהודים בתור גזע.

מינסק. בועדה השלישית של רופא-הפלך קרא הד"ר שקסמן הרצאה על תורת-ההתנחלות (Населенность) מתוך השקפת המדע החדש ודעות המובעות בענין זה ע"י התורה והתלמוד.

מוסקבה. הקומפוזיטור המוסקבאי הנודע אלכסנדר קרין גמר את הפאומה הסימפונית שלו בשביל מקהלה: שלומית, הפאומה של התאווה, אשר תתקבל להעונה.

התאטרות הבאה לניגיה בהקונצרט של קוסביצקי במוסקבה ובפטרבורג.

— בכ"ה מרט ימצא מקום הקונצרט הגדול הראשון של סניף, החברה למוסיקה יהודית עממית במוסקבה, אשר כבר הספיק לסדר אספות מענינות אחדות, מוקדשות למוסיקה עממית.

הגרת ההמונים.

ק"וב. בסניף החברה המקומית לסדור התגרה היהודית קרא מר י. ביליק הרצאה ע"ד הצעת-החוק החדשה ע"ד התגרה מרוסיה, הבאה לפני הרומה, המרצה בא לידי המסקנה, כי אכן החוק החדש מקיל במקצת את אופן קבלת התעודות הפלכיות, אבל מן הצד השני הוא עושה לבדלי אפשרות את יציאתם של היהודים, שקדם ג' מאות רובלים מוטל עליהם, לחוץ לארץ, והוא מניח באופן זה מכשולים חדשים על דרך ההגרה העברית. הסניף החליט להפנות את תשומת לב מרכז החברה בפטרבורג לאותה הצעת-החוק ולפנות בנלי דעת בנידון זה אל הקהל הרוסי ואל הפרקציות של הרומה.

— החברה העברית להגרה, שהיתה מצמצמת עד עכשיו את פעולתה בסדור ההגרה לג'נסמן, החליטה להרחיב את חוג מעשיה, ופקדה על סניפיה ועל באי-כחה בכל מקום להמציא להבא לכל איש הפונה אליהם ידיעות והוראות גם בשאלות ההגרה לארצות אחרות.

התעמלות וספורט.

תנועת-ההתעמלות בין צעירי ישראל בפולין.

"Mens sana in corpore sano"
(זנא רופא)

מלת, התעמלות חדשה היא בספרותנו כמו שהמקצוע, שאותו היא מסמנת חדש הוא בחיי עמנו בכלל ובארץ רוסיה ופולין בפרט. בקשר עם תנועת התחיה, ההולכת וכובשת לה מקום בחיינו, התחיל גם רעיון ההתעמלות להתפשט בין צעירי ארצנו הלאומיים והתעוררה שאיפה עצומה ותסיסה כבירה לחמיות את החסן הגופני של צעירי ישראל, לפתח את השרירים, לאמץ את הגו ולזקוף את הגב הגלותי השחוח. מתגברת ומתחזקת התנועה להקים דור עברי בריא בנופו, ברוחו ונפשו, כת של, סוקולניקים עבריים מלאים קרין ואקץ חיים ותנועה, צעירים נבורים שבעורקיהם ונידדם שוטף ונוול דם החשמנאים אבותיהם. והאידאה המוחשית הזאת מתגלמת לשמחתנו הרבה, במפעלים ובמעשים ממשיים והמחשבה הרמה מתגשמת בחיינו הצבירים.

תנועת הצעירים המתרקמת לפנינו מקיפה לפי שעה רק חבל אחד, את פולין; ועל אגודותיה העבריות להתעמלות ולספורט, רצוני להתעכב הפעם.

(*) פותחים אנו מחלקה זו בתור מחלקה קבועה כעתוננו. בה יבואו מאמרים ע"ד ערכה של ההתעמלות וע"ד שפותיה וגם ידיעות מחיי אגודות ההתעמלות העבריים, האגודות והיחידים המתעניינים במקצוע זה מתבקשים להשתתף במחלקה זו. המערכת.

מספרם של החותמים על עתונים עבריים מעטים הם מאד. גם החנוך העברי לקוי הוא ביותר. הרבה היה יכול לעשות ולפעול במקצוע הנ"ל איש בעל-מרץ רב ובעל תנועה כבירה, המוויין במדע עברי-כללי, שיהא מרים את החנוך העברי משפל מדרגתו, ואמנם איש כזה נודמן לנו כרמות הסופר והפרנוג. מר י. י. גלס, המעמיד את הקנדימורה שלו למשרת רב-העדה בעירנו.

עבודה עברית וציונית אינה מורגשת בעיר, הרבה יש להכיר תורה להעסקן הציוני והצביוני הצעיר מר יונה גרינפלד, שהקדיש את כחותיו ואת עתו לעבודה הלאומית, והצליח בה מעט. ביחוד ראוי להרים על ג' את בית-הספר הלאומי לעירות, שנוסד על יד לפני שבע שנים, שבו לומדות כעת מאות אחדות של תלמידות מבנות דלת-העם וגם מבנות האמידים לומדות בו. בבית ספר זה לומדים ומקריאים את שעוריהם המורים והמורות הכי טובים שבכאן. הנערות מתחנכות בבית זה כרוח הלאומי ויוצאות ממנו מווינות בהכנת היהדות, בידיעה עמוקה ויסודית של שפתנו העברית וברוח אהבה לכל קרשי עמנו, גם הלאומים הכלליים עומדים בו על הגונבה הדרוש. על-יד בית הספר נפתח אשתקד בית-עקד עברי גדול בשביל התלמידות והמורות, והוא הולך ומתפתח במדה נאותה. נמצאים כבר בבית-עקד זה הרבה ספרים עבריים לקטנים וגם לגדולים. מתקבלים לשם גם עתונים וזשורנלים עבריים, בית-הספר הזה הוא המבצר היחידי של הלאומיות בעירנו.

בעת האחרונה נקרת עיר את לטובה בעירנו. בקרב הנערים מבני י"ה-מ"ו התעוררה התענינות מרובה בשפה העברית. נוסדו גם שעוריערב וכשלישים צעירים משגנים עכשיו את משנתם העברית בהתמדה גדולה (בשלב כחול). קבוצה שניה חתמה על עתונים, וזשורנלים וספרים עבריים, והם מתאספים מדי שבת בשבתו לבית אחד וקוראים עברית ומדברים בה. נוסדה בזמן האחרון, גם חבורה של ציונים צעירים, אבל הקשות הפריעה בעד עבודתם; הם נתבעו לדין, משפטם עומד להתברר בבית-דין הגדול שבעירנו. על אדות פרטי המשפט — בפעם השניה.

צבי ברלס.

באגודות, צעירי ציון שכליטה נקראו במשך הירחים האחרונים ההרצאות:

הגלות וארץ ישראל בהשקפת-העולם הציונית.

הורמים בתוך הציונות.

ע"ד השאיפות של, צעירי-ציון.

ח. ג. ביאליק והשירה שלו.

מהות התנועה של, צעירי-ציון.

ורשה, באגודות, צעירי-ציון, ו"רדנה" נקראת שורה של הרצאות על שאלות הישוב והעבודה בארץ ישראל על ידי אחד חברי הוועד בארץ ישראלית, החברים מתעניינים הרבה בשאלות אלו.

— בקבוצות ה"שחר" נמשכים השעורים בהיסטוריה ובספרות עברית. החברים מבקרים את השעורים בדיק, בשבועות האחרונים נקראה הרצאה, ע"ד פרצופה ההיסטורית של האשה העברית, וההרצאה הראשונה של כתיבת ארץ ישראל.

משגם טוב ב. התנועה הצעירי-ציונית הולכת ומתרחבת בין צעירי ישראל בעיר, מספר חברי-האגודה מגיע כבר לששים.

בהתלהבות עצומה ובמסירות גדולה התמכרו אחינו הצעירים הלאומיים בפולין לרעיון ההתעמלות. בערים שונות, ביחוד בפלך פטרקוב נוסדות אגודות למטרה זו, המתפשטות ומתפתחות במהירות גדולה ומפליאה, עד שכדאי לעמוד על טיבה של הופעה צבורית זו. ובאמת הופעה זו, היא תולדה פסיכולוגית נאמנה ותוצאה נורמלית וטבעית מתכונת היהודים הפולנים, שבטבעם המה יותר רעניים, התלהבותיים ונשמיים מן הליטאים והמוסטים הקלנכוליים, הרחוקים והרציניים.

השקפה זו נוגעת רק לעצם סבת התפשטות רעיון ההתעמלות אצל היהודים הפולנים, אבל הסבה הבלתי-אמצעית ליסוד אגודות עבריות היתה התנועה האנטישמית שתקפה את פולין, ומאליו מובן שה"פטריוטים" הפולנים חדלו לספק לאגודותיהם יהודים ושאלו היהודים הנמצאים בפנים מרגישים את כל "הנעימות" שש בחברה זו ומקדימים להתפטר. ומען יצא מתוק: הודות לתנועה שובניסטית זו יש לנו היום כעשר אגודות עצמיות המנהילות כבוד לעמנו ועצמה לצעירינו. אבל יש בהופעה זו השפעה אירופה המערבית על אחינו הצעירים הפולנים וביחוד נכרת וגדולה השפעת אחינו האשכנזים והמסדרותם הגדולה "Judische Turnerschaft". אורגניזציה זו מאחדת כמעט את כל האגודות הלאומיות, כמתכונתה, שבאמצעות הגולה ומציאה את הירחון "Turnen u. Sport", שהנהו האורגן של תנועת הצעירים העברית-לאומית.

אחד הגורמים היסודיים המפריע בעד התפשטות אגודות המתעמלים הוא העדר מורים עבריים, לודו, היא היחידה בין כל האגודות העבריות אשר בפולין, שוכתה במורה עברי. ורבים מחברי אגודה זו רוצים שתהיה האגודה כולה עברית מן המסד עד המפתח, עברית ברוחה, בסביבתה ובשונה, ומשום כך צדקו כשדרשו את מינויו של מורה עברי, יען כי המורה הנהו הרוח החיה באגודה, ובין המעצורים והמכשולים הרבים המפריעים בעד ההתפתחות הנורמלית של האגודות נחשבת ערכובית הלשונות השלטת בהן והפוגמת את אופין הלאומי הטהור והנצל.

ועד כמה מן הנחון והצער כאחד יש, למשל, בהתיחסות האגודה הלודואית לשאלה זו. השפה הרשמית שלה—רוסית, שפת הוראת ההתעמלות—אשכנזית, "הלאומית" עברית, ואנכ' הוסיפו—יהודית ופולנית. ככל ממש! וערכובית מרגניקומית כזו שוררת בכל האגודות אשר בפולין רק בשני סדר מעט, ועד כמה תניעה, למשל, התרפה ופחיתת הכבוד הלאומי בהופעה הפומבית התיאטרלית הראשונה של האגודות להתעמלות שהיתה זה לא כבר, ה' שבט, בלודו בהשתתפות כל האגודות העבריות בפולין.

נשף. התעמלות זה שחיה לחג עברי-לאומי, חג של תקופת התחדה, אשר ועז את כל נימי הלבב ואת כל רנשר הנפש הכמוסים בחופיע לפני מאות הנאמפים צעירים עברים בעלי כחות גופניים מפותחים ושרירים חזקים ואמיצים, דור חדש בריא חזק ותקיף דור הנא בלאומיותו המבלטת בכל יפיה והדרה בתלכשתם הלאומית כחולה-לבנה, מניני-דור" על חויהם ובתהלכותם התנונית תחת צלילי, התקוה... והנה נשמעה שפת ה"פקוד", סליחת שפות ה"פקוד", בכל הלשונות שבעולם חוץ מן הלאומית וגם המדוברת... דיסהרמוניה... והתיחסות הפכפכנית ומחפירה כזו בנוגע אל שפתנו הלאומית מכאיבה ומעוררת ספק בהכרה העצמית, הלאומית של המתעמלים...

לאשרנו כבר עמדו על תקלה זו ומשתדלים להשליט את שפתנו העברית הלאומית ובהאגודות ולצאת ע"י זה פעם מן המצר הבלתי נעים, והאגודה הלבובית, "הדרור" עוסקת זה כמה

ביצירת טרמינולוגיה עברית בעד התעמלות ופרי עבודתה הדפוסה במחברת אחת, שהיא הראשונה לקבוצה שלמה העתירה לצאת: גם ועד הלשון העברית בירושלים פרסם ב"זכרונות" שלו, חוברת ב' את מונחי התעמלות בכמות מרובה, ואם יש בראשית בכורי, "הדרור" שיטה מסוימה וגם סיסטמיות הנונה, אעפ"כ אין לה אותו יפוי הכח הבלשני הפילולוגי כמו לזו של ועד הלשון. הצד השונה שבחם, שביצירת שניהם מבצבצת המלאכותיות היתירה וההרגום הופרו והם נבדלים רק בזה שהראשונה תרגמה מפולנית והשני—מאשכנזית. על בלשנינו מוטלת חובה מוסרית לעבוד שכם אחד ובחשכמה מחולטה, כי רק בעבודה הדדית ומשותפת אפשרית יצירת טרמינולוגיה שלמה ומדויקת. ועל ידי זה נתנת האפשרות להשליט את השפה העברית בהאגודות להתעמלות, וממילא גם להלאמתן הנמורה, ולהתאזרותן וההתאזרות של כל הכחות הצעירים הרעניים ולהתלכדותן אח"כ להסתדרות אחת כללית שתתן כבוד לעמנו.

ועיקר העיקרים וזו הפצת רעיון ההתעמלות בעמנו. וחובה לאומית זו מוטלת על התכרים-לדעה, הם צריכים לנהל תעמולה מתמידה בלתי פוסקת בעד התפשטות רעיון ההתעמלות בין שדרות עמנו הרחבות, להפיץ חוברות-התעמלות פופולריות וזולות המכילות בקרבן את תעודת ההתעמלות, ערכה, מהותה והכרחיותה. כי לדאבוננו לא רבים המה היהודים כהיום הזה בארצנו, המכנים את גדל ערכה של ההתעמלות, של חלוץ עצמות, מה רבה חברכה ומה מרובה התנובה הטמונה בתלקה, ומה גדול תפקידה בהתפתחות והתהוותות הגו והנשמה גם יחד, וצריכה תסיסה משמחת זו, התודרת ומשתרשת בחיננו הגלותיים לתפוס עמדה חשובה בספרותנו ובחברתנו מכפי שהיא תופסת בהוה, כי הלא בתורת שמירת הבריאות העממית וההתפתחות הגופנית כרוכה פרובלימה לאומית חנוכית-פרגנונית המחייבת אותנו להאירה ולהרחיבה לשם אינטרס חיינו וקיומנו, בקצרה: תורה היא וללמוד אנו צריכים. ובשעה שכל העמים האירופיים יצרו למטרה זו ספרות שלמה ורחבה ועשירה, ספרות עיונית ומעשית ועתונים ספיציאליים המוקדשים למקצוע זה ולשאלה זו, עוזב מקצוע זה למטרי בהעתונות שלנו ובכללה גם בספרותנו. אין אותו הסיוע הרוחני והמוסרי הראוי והמקנה, ואין אותו המסעד החברתי והלאומי, ההכרחי והנחוץ, חובה צבורית לאומית ומוסרית מוטלת על העתונות לבוא לעזרת העובדים על שדמת ההתפתחות הגופנית בישראל ועזרה זו היא בעיקרה, כמובן, ספרותית לאמר: לנהל תעמולה חזקה בעד התפשטות רעיון ההתעמלות; לפרסם ולהאיר ע"י מאמרים שונים את טיבה ואפיה, את ערכה בתור חנוך גופני ובתור חזק רוחני לפני הקהל וההמון העברי הרחב. ומי יתן שתרגנה ותפרצנה האגודות להתעמלות ותועלנה להשרת ההכרה-העצמית הלאומית ולהקמת דור חדש עברי-לאומי אמיץ וגא, איתן ורענן.

יצחק ריבקינד.

הוראת ספרות.

ספרות שמושית.

מציעים אנו לחברינו להשחמש בהוצאה החשובה של חברת מפיצי השכלה:

1) קאטאלוגען פאר פאלקס-און קינדער-ביבליאטעקען פון יידישע און העברעאישע ביכער, אויסגע-ארבעט פון דער ביבליאטעק-קאמיסיע פון חברת מפיצי-השכלה אין פעטערבורג, פריז 20 קאָ.

2) Каталогъ для небольшихъ еврейскихъ библиотекъ на русскомъ языкѣ.

a) по отдѣлу „Judaica“ — — — 10 к.

b) по отдѣлу дѣтскихъ и научно-популярныхъ книгъ — — — 15 к.

מעירים אנו את תשומת לב קוראיו על המאמרים: י. רובין, היצירה של ילדי ישראל והשירה העממית; י. קנטור, תפקיד המורה העממי בכית הספר ובחיים. שניהם בחוברת יאנואר של הירחון הרוסי. מבשר ההשכלה העברית; יהושע ברוי — ערך העברית בארץ ישראל הצפירה גליון מ"ה שנה זו.

ספרות ציונית.

יצאה לאור, בהוצאת ד"ר ציוניסטישע קאפיקע-ביבליאטעק: דער שקל, זיין געשיכטע און בערייטונג, פון ד"ר ש. איזענשטאדט פריז 2 קאָ.

יצאה לאור בהוצאת פאלק און לאנד:

ד"ר ש. מילנער, דער עלפטער ציוניסטישע-קאנגרעס אין וויען, וארשא, תרע"ד, פריז 25 קאָ.

יצאה לאור בהוצאת "קדם" פטרבורג:

Хайфскій техникумъ (Школьное дѣло въ Палестинѣ) цѣна 5 к. Изд. „Востокъ“ С.-ПБ. Торговая 11.

Im Kampfe um die hebraische Sprache. Herausgegeben vom Zionistischen Aktions-Comite.

חוברת זו, המקיפה 96 עמודים, כוללת בקרבה סקירה מפורטת על כל מלחמת-השפה בארץ ישראל ועל דרכי בארצות הגולה; היא מגלה בכל רוחב את הפרשה ההיסטורית הגדולה הזאת בתולדות היהדות ונותנת הסבר נכון לכל השאלות שנתעוררו בקשר עם המאורעות האלה.

מתכונת לדפוס חוברת שלישית של הוצאת "קדם" ורשה-פטרבורג, הכוללת את המאמרים החשובים ע"ד הישוב העברי בארץ ישראל מאת ד"ר יוסף לוריא (י. ל.), שנתפרסמו בזמנם ב"העולם".

הספרים שנתקבלו במערכת:

חבר — ירחון ספרותי-אקדמי, יוצא לאור ע"י הסתדרות הסטודנטים הציונים. החבר" חוברת א ברלין, פברואר 1914. נפתלי הערץ באיאסקי — חבר מלים, חוברת שניה, תוכנה: חקירות בשפת עבר, ביאליסטאק תרע"ד.

ד"ר ש. מילנער — דער עלפטער ציוניסטישע-קאנגרעס, לובלין, תרע"ד.
ד"ר ש. איזענשטאדט — דער שקל, זיין געשיכטע און זיין בערייטונג, ציוניסטישע קאפיקע-ביבליאטעק, אדעס, תרע"ד.

מאת סופרנו הקבוע ר' יוסף קבלנו מכתב, שהננו נותנים אותו בזה — בכתבו וכלשונו:

לחבראי הצעירה של ה"שחרית" שליט"א,

גליון זה, השני לשנת השניה של "שחרית", (ח' יאריך יסיה) לא הספיק בודי לערוך לכם "פת-שחרית" שלי, ואני — איך, כמה יגיעות ינעתי! לשתי, אפילו, בשלתי, מלתי, שלפתי, — הכל התקנתי לסעודה, — וצעירי-חביבי לא טעמו ספתי וזמלתי!

נפדד מקומי האי זמנא, והמדור התחתון רק, אין בו — דברים בטלים, בקרנותיו החזק מסתמא איוה אלו ספרותי, ואתם, "העלובים", מוכרחים תהיו להסתפק הפעם בדברי תורה לחוד...

צר לי מאד, אבל כל יפול לבכם: קבלו, עלובים עכשיו את הדיון, — רק עכשיו, בבאים שוב נראה ונשוחח, התקינו את עצמכם לכל מיני שיחות... חכו לי שאבוא, — וכבואי, אז ידענו כל עצי יער, ואתם, חביבי, תקבלו רוב טובה עד שיבילו שפתותיכם מליפוד דיו...

ר' יוסף

הערך והמיל ד"ר שמואל איזענשטאדט.

הוראות המערכת:

- 1) קוראיו מתבקשים להודיע לעתים קרובות לנו מתי-הצעירים במקומם ומפעולתם הלאומית.
- 2) כל הרעיונות ושאלות חיים הלאומיים והאנושיים, המעסיקים את מוחם, יכולים וצריכים למצא במיו בעתון בצורת שיחות חברים.
- 3) תלמידי הישיבות בכל מקום מתבקשים לקבוע אתנו קשר מתמיד.

הוראות ההנהגה:

- 1) סוכני ה"שחרית" מתקופת אודיסה, מתבקשים לסדר אתנו את חשבונותיהם ולחדש את קשריהם אתנו להבא.
- 2) חותמינו מתקופת אודסה מתבקשים לחדש את תמימתם.
- 3) אלה מהם שלא קבלו את הקובץ, פקעים! יקבלוהו אחרי הפסת.
- 4) כל הסוכנים שלנו והצעירים וחובבי השפה בכל מקום מתבקשים לעזור לנו במכירת מניות-העתון, שהן האמצעי היחידי לבסוס העתון, ולרכוש לנו חותמים כל אחד לפי יכולתו.

ומתנות לפסה

— וְרִשָּׁה, רְחוּב וְרוֹכָנָה —
בְּמוֹצָאי שְׁבִתוֹת הַמַּחֲסֵן פְּתוּחַ.

של א. גיטלין ורשה

המיטונית ולאחרים מהוצאת "תושיה", "האור",
אחיאסף, "יהודיה" ובורטה; גם כל ספרו

הספרים העבריים והכללי, 1914, חלק א, עמוד 101.

הזמנות נמלאות בדיוק ובמהירות,
במסותא להעיר על כתבתנו:

Книгоизд. и книжн. магазинъ
Э. ГИТЛИНА

ל תרע"ד על

[illegible]

יותר מ-300 דפים פורמט גדול.
 (כל כרך):

נת.

דאס יוד־ישע פארק"

פוליצוטיושע און חסענשאפטליכע ארטוקלען וועט, דאס יודישע פאלק
בעהאנדלען די פראבלעמען פון דעם יודישען לעבען אין גלות און פון דער
ידישער אויפלעבונג אין ארץ-ישראל.

שע פאלקס' בעזונערס אברודען וויר אויף די קאנאט'ישע און פאליטישע
פראגען פארט יודישען לעבן און פוילען.
וועט זעהן צו בערליבען די וואכענטע קרענונגען און ארבעטשטעלען לעבן

דאס יודישע פאלסט

אני'ם וזורגאל וועלען געהמען אנמייל
אין דער פובליציסט'יש-חיסעניש-אפטיילונג!

אָרײַן, ד"ר א. יעקבאָוואַך, ד"ר י. לוריא, יעקב רעזניצקא, ד. מאַנצקא, ד"ר מ. נאָרדוי, מ. מאַלאַווניקא, ד"ר י. סאָפיר, נ. סוקולוב, מ. נ. סירקאן, ח. פּיאַטקאָו, נ. פּריליצקא, א. קאַרעניקא, מ. קליינמאן, י. ח. רבנצקא, ש. ראָזענפֿעלד, ד"ר א. ראָפּין, מ. שאַלס, אַדאָלף שטאַנד און נאָך אַנד.

ל. פרץ, ד. פרישמן, י. י. פראפוס, י. קרני, י. ראזענפעלד, מ. רוזענשטאן, שלום עדיבס, ב. שאפיר, אליעזר שטיינמאן און נאך פיערע אנדערע.

Банкирская Контора Ер. Бахрахъ, Вар-: **אדערס דעם באַנקעס פאַר אַלע אַרבעטן** און דער פאַסט-אבשטיונג פֿון ווער שטאַט, און דאָס

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

הפועל הצעיר" — ש

כֵּן אֱלֹהִים יִחְתָּמוּ מַעֲבָשָׁיו לְחֻצֵי הַשָּׁמַיִם

י' א' ו' כ' כ"ד הופיעו חותמינו יקבלו את המפרים תבא אחרי קבלת תמורתם

הכנת: "Hapoel Hzoir" Jaffa Palestine

שחרית.

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר.

היוזמה נאמרה לטוב למען ישראל
בא"ת ישראל מוקדש כמות מס' מספיק נגדי.
(פרוגרמה בולג.)

על הפרק.

(א) כנולות נאלם קול האמת מארץ ישראל ואם דעת-הקהל העברי והציוני נתעוררה זה לא כבר לכליון, שמכניסה ה"עזרה" לתוך הישוב, לא היה עוד עד היום כח תוקם בהסתדרות הציונית שבגולה שיתיר ויעורר את העם על הכליון היותר גורא שזורים בעלי ה"עזרה" שבתוכנו, המוסרים ליד נכרים את זו העבודה, שהיא הכונה ארצות ומשחרת עמים.

(ב) כנולות פרס נבנה מרכז-הכשרה בשביל הצעירים המתכווננים לעליה; העבודה הארץ-ישראלית מובלעת עוד בתוך העבודה הציונית המעשית ובתוך עבודת ההוה; ואם זו האחרונה מסתה למרי את דעת רבים מארץ ישראל, הרי הראשונה מנכרת את כחות המוסדות והעסקנים בארץ ישראל, שהם באים לפעמים להרע לארץ במקום להיטיב, כי נותנים אנו כסף לצרכים ציוניים בשמחה ובהתמכרות, אבל איננו מטעמים בשעת נתינה את דרישותינו, שאנו דורשים מן ההסתדרות.

עכשיו כבר הגיעה השעה לנו, הצעירים שבגולה לעשות סוף למצב כזה. הסתדרויות הפועלים בארץ ישראל, שטובי חברינו נלחמו ונלחמים בשדרותיהן בעד העיקר של עבודה עברית, ספרות הפועלים, הארץ-ישראלית, הנפוצה על ידינו בתוך הצעירים שבגולה, הם שמשו לנו מכבר מורה דרך ובית-חנך לעבודה ארץ-ישראלית בגולה. אבל שלא בטכונן היתה לארץ ישראל הצעירה, המאורגנת והיודעת את דרכה הגמוניה על הצעירים הפזורים והבודדים שבגולה, על אלה המבקשים דרך אכולי-גענועים וספקות; ובטבעה של כל הגמוניה — להחליש את הרצון העצמי ואת האחריות העצמית, ולשעבד את הרוחות, שעבוד מתוך אהבה, לנושא הגמוניה; הצעירים, אובדי-הדרך שבגולה, היו כרוכים אחרי כוללי-הדרכים החדשות בארץ ישראל, ואלה האחרונים היו שקועים — ומוכרחים הם להיות שקועים — בעבודתם בתוך הארץ, ולצון אפקי עבודה גם בשביל הגולה לא יכולו. רק אחרי אשר נתאחדו הכחות הצעירים בגולה עצמה וצינו להם את דרכם בתוך העם, אחרי אשר עברה חצי שנה של סדור-כחות פנימי, של התגברות על המפריעים

שאלת העבודה העברית בא"י וצעירי-הגולה.

ההתנגדות לפועל העברי בארץ ישראל, שהורו רבים מעסקני הישוב בזמן האחרון, והפוזות, רפיון הרוח וחוסר ההכשרה של הצעירים, הבאים מן הגלות, — שני אלה מסמנים בבחינות יתרה את העבודה הגדולה המוטלת עכשיו על צעירי ישראל שבגולה ואת הדרישות שיש להם לדרוש מן ההסתדרות הציונית.

הנגודים בתוך הישוב החדש עצמו לא הגיעו עוד מעולם ליד מדרגה כזו; הפועל העמל בועת אפן על שרמות המולדת לא היה עוד נדרף מצד עסקני הישוב, כמו שהוא נדרף עכשיו. התאבון לעבודה זרה הולך ומתגבר; והעיקר, כי הדבר נעשה לשמה, להשקפה קבועה, ליסוד ישובי. הישוב הולך ומתרחב ואתו הולך וגדול זרם הפועלים הזרים הנכנסים אל מושבות ישראל ומצב הפועל העברי הלוחם על קיומו בארץ כלפי פנים וכלפי חוץ כאחד, כלפי האדם והטבע, נשאר רעוע כמו שהיה. ואלה הצעירים העולים מן הגולה, רובם אינם מוכשרים לעמוד בשורות חבריהם ולהמשיך אתם יחד בעקשנות קדושה את המלחמה בעד העיקר של כבוש קרקע המולדת על ידי העבודה העברית. חותם הבנעה ופשרנות גלותית, והו אות קין שהצער בן-הגולה נושא עוד על מצחו בעלותו לארץ; המהפכה הפנימית בחייו ובהשקפותיו מתחילה ומתהווה בקרב אף פה, והוא מתחבט עוד בין העבדות ובין החירות. את הארץ איננו יודע, הדרך אשר עברו בה בני-הישוב במלחמתם ועבודתם נסתרה ממנו והדרך, אשר הוא עצמו צריך ללכת בה מן היום הראשון והלאה, מכוסה עוד לפניו בערפל. הרגלי גלות רודפים אחריו כצל ולא ירפו ממנו, היחס הרומנטי שלו אל ארץ ישראל והאמון התמים בכונתם הטובה של עסקני הישוב השונים, מעוררים את עיניו מראות את כל הכעור שבישוב ואת זרע-הכליון שידים עסקניות זורעות מתוך הבת-הארץ, כביכול. המצב הנוכחי מביא אותנו לירי שתי מסקנות ברורות ומוחלטות.

אל חברינו וידידנו!

בחדשי נתרם במשך השנים כמחנה הצעירים הרצון לבנות בימה ספרותית, שתספד בכנסו הניצוצות הפזורים של הדור הצעיר והכשרתם לעבודה לאומית. במשך שתי עשרות השנים, אשר עברו, למיום שהתחילה תנועת התחייה בישראל, קם דור חדש, אשר דאג בעינו את הגאולה הלאומית המתקדמת ביד אבותיו ואחיו, והכחות המעולים והערים שבו התחילו מרגישים ומכירים מיד את תעוררתם ההיסטורית: לסלא את לקוי הנזכר הנדלתי המעורבב, לשחרר את עצמם מן השעבוד של דורות, להכשיר את עצמם לעבודה בנין בארץ ישראל ולשאת את הרעיון הלאומי אל תוך העם. בכדי להכיר על העודה זו ולהנך בשבילה את עצמנו ואת חברינו אין לנו אמצעי אחר יותר מולשר מיצירת עתון עברי, צעיר וער, המטמט מקלט ומרכז למחשבה הלאומית ולעבודה הלאומית של צעירינו; עתון, שיכנס סביבו את המחנות הקטנים הפזורים בכל מקום שבגולה ויקבע קשר חי ומתמיד ביניהם ובין ארץ ישראל הצעירה, למטרה זו נוסדה ה"שחרית" על ידי חבורה קטנה של צעירים בעלי-רוח, אשר הרגישו את הצורך ההכרחי בכימה זו. צנעה היתה ההתחלה, בפרומותיהם התחילו הצעירים המעטים את הוצאתה, את כחם וזמנם השקיעו בה בכדי לבסס ולכלכלה ולתת בטוי בהיר לתעודתה, מתוך הכרת חשיבותה של התחלה זו בשעת יאוש ופירוד, שאנו חיים בה, נלחמו את מלחמת קיומו של העתון בכל מאמצי כחם ועורם עומדים בקשרי המלחמה.

במשך הזמן המיעט של קיומו רכו עתוננו סביבו מחנה של צעירים מסורים לערכי העבר ולעבודת העתיד, קרב אחים רחוקים ובודדים לפעולה לאומית משותפת ויעשה פסיקה אחת קרימה לקראת תעוררת אשר קבע לו. הוא התחיל מסמן שמה לעבודת-העם ונצא נמצא בדרך ההתפתחות הטבעית. את דרכה זו הקשה תוכל ה"שחרית" להמשיך רק, אם צעירי-ישראל, ההונים על דגלי התחיה, יראו לעשות כל אחר דבר בעד העתון, אם חברינו הסובבים יסלאו להכא במרץ מכופל את חובתם אשר לקחו על עצמם ואם לא יפקד מקומו של חותם אחד מחותמינו הראשונים.

עומדים אנו בסוף הרובע וזמן ההתייחסה של רבים מחברינו נגמר עם חובתנו זו: רוצים אנו לקות, כי כולם כאיש אחד יבואו לחדש את תחייתם ולהמשיך את הקשר הקיים בינם ובינינו, וכי יראו להפיץ את ה"שחרית" בין מנייהם ובני עירם. ממשיכים אנו גם את עבודתנו להמצאת הון יסודי בשביל מפעלנו — וגם לזה נחוצה לנו עוד עזרתכם הנמרצת.

בכדי להמציא לנו הון יסודי זה הוציאה הוצאת ספרים, "שחרית" המסמאות מניית בנות עשרה רובל כל אחת והמניית הולכות ונמכרות בין חברינו ובין הקהל העברי המכיר את ערך החנוך העצמי של הצעירים, שתכנסו סביבות דגלי תחיית העם, הארץ והשפה.

מניית "שחרית" אינן נדבבה, כי אם קרן הוורח, הלאה, הנפרעת במשך שנתים וחצי: כל מניה של "שחרית" יש לה עשרה תלושים, בני רובל כל אחד ופרעונו של כל תלוש בא בתחלת כל רובע שנת ההתייחסה. בעל המניה שולה לאותו מועד את תלושי אל המערכת ומקבל תמורתו את העתון לרובע שנה או רובל במזומן.

באיפן כזה יוחזר הכסף לבעליו ול"שחרית" הנחן ביניהם היכולת להשתמש בכסף זה לצרכיה, להמשיך את הופעתה בלי עומב ולהתפתח באופן טבעי.

צנוע הוא הקציבה של ה"שחרית" באלף ומאתים חותמים היא יכולה כבר להתקיים בלי גרעון וצריך לדא שיתיה לה מספר מועט של חותמים זה וינתן לה הכח להתפתח ולהתרחב.

מחיר ההתייחסה על ה"שחרית":
ברוסיה ופולין: 4 רובל לשנה — 2 ר' לחצי שנה; 1 ר' לרובע.
בארץ: 5, 2,50, 1,25

מחיר חתומה כזה אכן גבוה ביותר בעד ירחון, אבל מקיים אנו, כי בקרוב היתה לנו היכולת להוציא את עתוננו זה בכל שבועים או גם בכל שבוע, כיאות לעתון פובליציסטי, ער לכל שאלות החיים.

ובכן, אחים וחברים, הפיצו את מניית ה"שחרית" חדשו את התימוכנים ורכשו חותמים חדשים לעתון, בכדי שחוכל להתבסס בימה עברית צעירה זו ולשמש כלי מחזק ברכה לתחית העם.

הבתחת לכל עניני העתון:
Pedagogia „Waxpity“, Bapwaba. — Redaction „Schachrith“. Warschau.

רשימת הסובבים של "שחרית": (מן א' עד י')

אודיסה: ביס'ס, פדגוג, רחוב ארנוטית הגדולה 45.	רושה, איזנבטי, רחוב דייקא 17.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
8. פלרמן, רחוב אולנה 8 סען 2.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
אורחוב, (ס. פטרקוב) י. פנים.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
אוסטרובסקה (ס. לופט) יהודה פיליאר.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
אוסרוב (ס. וול) ז. הרשפלד, בקופת החשבון.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
אולבסק (ס. וול) יצחק שניגס.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בונסול (ס. וול) חנה זק.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
ברלין ביס'ס, קרימה ס. א. נוצר.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
רחוב ארנוטית 26.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בברוקס (ס. מינסק) ליסא לונגמן.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בילנסק, אליהו מונציק, רחוב המוסטה.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
ברוקסדליש, יצחק רבינוביץ רחוב חביש.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
ברניבויש (ס. מינסק) ראובן אברהמובסקי.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בלמה (ס. וול) ד"ר יוסף עשיגה.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בניין (ס. פטרקוב) אברהם ק. ליבר.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בריסל (בלגיה) משה חסין, רחוב הרודנש 25.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
ברדישטוב, א. אלק, ווידודקה הקטנה 5.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
בלסק (ס. וורדנה) יוסף וקסמן.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.
נריצב (ס. וולין) שלום הרץ.	זינווהודקה (ס. קוב) המורה יצחק ניינברג.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.	דומברובה-טור (ס. פטרקוב) ב. יובסקי.

מבחוץ ומבפנים, הנה באה שעת הכושר לסדר בכחות עצמיים, בהתאם למצב כגלות ובשתוף עם הסתדרויות הצעירים בא"י את העבודה הארץ-ישראלית של הגולה, עבודה בשביל הארץ, אשר מחר מתרחים ישוב כל אחד מאתנו לחיות בתוכה ולכוננה. עבודה זו כבר התחילה ואם ראשיתה מצער, הרי אנו בטוחים בכחה החיוני ובזאתפתחותה העתידה.

הועדות הארץ ישראליות, הנוסדות עכשיו הן התחיות החיות של ארץ ישראל שאנו קובעים כגולה, לשם הכשרה של היוצאים ולשם למוד מרכיב של הארץ וישובה. זו היא התחיותנו כלפי עצמנו, התחיותנו כלפי הפועל העברי בא"י, שאל אוכלוסיו הולכים ומסתפחים חברינו מן הגולה, היא הבסוס והתמיכה של הנוסדות לפועלים הנוסדים בא"י, אוכלוסיהם והשפעתם של הצעירים שבגולה מתרחבים ובעתיד הקרוב כבר יהיה בכחם להחיות את העתונות הצעירה בא"י ולקום את מוסדות העזרה הכלכלית והצבורית העצמית הנחוצים לקהל העמלים על הקרקע. ועוד מרובה מזה היא התחיותנו להשפיע על הנוסדות של תחיה ועל ההסתדרות של תחיה, שיכירו את דרכי-הישוב, המוליכות באמת לשחרור העם העברי בארצו.

צריך לקרוע את האפור מעל עיני אלה שהם רואים רק את המעולה שבארץ ישראל ואינם רואים את הכעור שבה, צריך לעורר אצל הקהל בון והתמרמרות נגד הכעור הזה, ולהשפיע על נבחריו העם כי ידחו מעמדתם בתנועה את אלה שאינם מודים בעיקר העבודה העברית; השאלה הזאת נעשית עכשיו לשאלה לאומית כללית, ואין לשלוח אל הקונגרס ציר שלא יודע בעיקר לאומי זה. על ידי התעמולה בין השוקלים נבא ליד השפעה על הנבחרים. ועם קופתנו הלאומית, שצעירינו מכניסים לה פרושות פרושות המצטרפות לחשבון גדול אנו באים ומתנים, כי כסף זה הנאסף על ידי הצעיר העברי, יצא כולו ליסוד חוות פועלים, שהן עכשיו המקלט החיוני לפועל העברי בארצנו, והערכובת היחידה שלא ידחה מנחלת עמו, השקויה דמו וזעתו.

יוסף צבי מילר.

לשאלת האוניברסיטה.

I.

אין זה רק מקרה בלבד, כי חסידי האוניברסיטה העברית בירושלים, הרואים בחזונום גם את היכולת הריאלית להנשמת הסכון הגדול הזה על קרקע המולדת העתיקה, קראו לו: "ב.ה.ה". הלא היו לנו בדרך הארובה של גלותנו הרבה, הרבה אקדמיות, מקומות של תורה שרואה העם העברי מצא לו בהם גן ואפשרות מוחשית להתפתח. קלושה היא ברוחנו תורת של הישיבות הגדולות בסורא בפוספדיא, שפורים לנו קורות בתי התורה של ימי הנשיאים והנאונים, בשעה שכל העם ראה בראשי-הישיבה את האב הרוחני של כל היהודים הפזורים.

ובתקופת שקיעתם, בשעה שהחלו כבר לרדת, נפל אותו המאורע, שהן אגותי מסך עליו: ספינה קטנה נטרפה בים וגילו מחבוא עד חופי ספרד, והחכמים שנמצאו בספינה זו התישבו בארץ והניחו את אבן-הפנה לישיבות הגדולות של ספרד, שבה עברה עליו

ב. לויבולו של המורה.

טבעם של חלוצי-הרעיון האמתיים, של אלה המסתכלים בחיים מתוך נקודת הנצחיות, שאינם מוצאים נחת-דורו ברברי קלוס ושבה ובפומני הללויה של בני דורם, ואם יש שכר לפעולתם הרי זו היא רק ההכרה, שרעיונם מפלס לו דרך ללבבות העם ושתורתם הולכת ומתקבלת.

ואם ראו אצלנו לכלי סוד מן המטבע הקבוע ולחג את חג יובלו של אחר-העם, המורה לתחית הלב ולשחרור האישיות שביחודי, הרי נעשה חג יובל זה מעצמו יום להערכה היסטורית של עבודת-הרוח שלו, לחזרת תורתו לפני הדור ולזקוקה מאבק הזמן שדבק בה בינתיים.

הערכה היסטורית זו היא מעין בקורת למחשבות ולמעשים בשביל כל אלה מאתנו העומדים בתוך הארג; כי אלו שאלות החיים, אשר כל אחד מאתנו מתחבט בהן, הגה בהן לפני עשרים שנה אחר-העם, העומד, על פרשת הדרכים.

למיום שהופיע אחר-העם בחיינו, ללמד את משכילי-העם ולחנך את הצעירים ברוח מחשבתו הזכה והצלולה, קם דור חדש מחונן על רעיון התחיה ועל ברכי העבודה של גאולה. אנחנו הגנו הדור וכל אחד מאתנו הוא במדה ידועה תלמידו של אחד העם. על ספריו נתחנכנו, ובעמדתו כמחנך, על פרשת דרכים ובבקשנו בעקבותיו את הדרך לתחיה, מצאנוה בתוך עצמנו, בתוך תקון עצמנו, בתוך היהירות המוחשית התחיה בנו ובאותו דרך המעטים המוליך לארץ ישראל לעבודה ולבנין. אחד העם נתן לנו את הדחיפה לתחיה של הלב, להתנערות הרגשים והכח, לקשר העבר עם העתיד ולגלוי האמת מארץ ישראל; ואנו הבאנו באהבה רבה קרבות בשביל אמת זו וקשרנו מלחמה לשמה בארץ ישראל ובגולה. בשמתי הרוחנית מצאנו את נקודות האחיזה לשחרור הרוח, שחרור לאומי ומסרי כאחד. אחד העם עשה אותנו בני עליה, הוא נתן לנו את העוז להסיח את דעתנו מעבודת יום יום פעומה הנותנת לעמנו הגדכה מזור לרגע ולהתמכר בכל היותנו לדרכים הריוקליות המוליכות למרחב חי עולם ולשפעת יצירה. ובשעה שקהל המשכילים, בני דורו של אחד העם

תקופה כ"ב עשירה ופזורה, תור הזהב בחייו-הרוח שני עסקו.

גם בצפונה של ארץ צרפת היו בתי מדרש לתורה ולחכמה עוז בימיו של רש"י, וביחוד בימות נבדיו רבי יעקב תם והרש"ם עליו האקדמיות הצפוניות האלו עד לידו הנקודה היותר עליונה של פריחה וישנון. בימים ההם היו הישיבות האלו המרכז החיוני, שאליו פנו עיני העם בכל תפוצותיו. יהודים מקובי, למשל, היו באים אז לצפון-צרפת לשאוב מסעונו התורה, באותם הימים של נזרות ורדיפות, בשעה שיהודי העובר מסימטה אחת לשניה היה נמצא בחוקת סכנה. וגם הישיבות הדרומיות שבצרפת—מוניטין יצאו לתן. שם ראינו מתלכדות נשמותיהם של הספרדים, בעלי הרוח הפילוסופי-לירי, יחד את נשמתם של האשכנזים שכניהם, בעלי הפילוסופיה והעיון. אל הישיבה הנארכוגית, שבה לסד ר' נתן בעל "הערך", היו נהגים יהודים סאטליה, מאפריקה ומארצות אחרות.

אבל האם תמצאו עכשיו אף זכר ושריד לכל אותם הבתים שבהם היתה היה נשמת-האומה? בטח פעמים צריך הקר היותר, העבר דרך כל אותן הארצות שנתרוקנו מישוב עברי, לכבוש את פניו בקרקע סרוב כאב וסרוב

בן-אפרים.

מבקורת למעשים.

זה כעשר שנים עברו לזמן היום שהתחילו להתרכז בארץ ישראל אלה היסודות הצעירים, שחלק מהם הרים אחרי כן את דגל "הפועל הצעיר", כלפי פנים רק תעורה אחת היתה לפנינו, ובקול רם הודיעו לכל העולם הציוני, כי: "תנאי הכרחי להתגשמות הציונות—כבוש כל מקצועות העבודה שבארץ ע"י היהודים". אבל יחד עם זה הרגישו גם את הצד השלילי שבעבודתם, והחזירו הראשון שלהם אומר מפורש: "אולם, הפועל הצעיר אינו שוכח את התכלית מפני האמצעי ולפיכך הוא שואף לחיות במה הפשט בשביל כל עניני הציונות הנעשים בא"י, הפח"צ אינו חושש לגעת בכל צדדי החיים שבכאן ואינו חת מלכך באופן חריף אפילו את הדברים החביבים עליו ביותר".

כמדומני, שכדאי הדבר עכשיו, אחרי עשר שנים של עבודה, לעבור בסקירה קצרה על הענינים, המבוקרים, למען אשר נכלל לשפוט, עד כמה היו נכונים דברי המבוקרים, ואם נוצרה על ידם במשך הזמן שטה חיובית ודרך מוליכה מבקורת למעשים.

המוסד הראשון שזכה לבקורת חריפה היה המוסד "בצלאל". זה היה בימי הנעורים של המוסד הזה, בעת שכל העתונות הציונית שרה כל מיני שירי-תהלה למוסד ולמסדרו וב"בצלאל" נפא שרו המורים והתלמידים: "בצלאל, תקות עמנו וארצנו". במשך חצי שנה נדפסו מאמרי-הבקורת וזו היא התמצית של דבריו מר ז"ס אז:

"הציונים לא מצאו לנכון להתעמק בדבר ולהקדיש ולדריש אם מוסד זה הוא במקומו ובזמנו, אם באמת יוכל להביא אותה התועלת שמבטיח הפר' ש"ן, ואם אפשרים תנאי קיומו כמו שמשער בעל ההצעה וכו'".

"איננו באים הפעם להאשים את הפרופ' ש"ן, על כי האוטופיה שלו לא נתקיימה במלואה ואין ברצונו לדנו לךף חובה על כ

(* השנוי בלחוננו שבא אחרי ימי הקונגרס-הציוני היה רק שנוי בנוסח ולא בתוכן.)

אלא העיקרים הגדולים הקבועים מדורות נחוצים ונשנים בחלל עולמנו המצומצם בד' אמותיו... כי הטרנדית הלאומית-תרבותית של חיי הגלות נראתה בבתי הספריות שבגולה בכל עומקה: אומה הנרדפת על צוירה ואינה יודעת מה ילד לה וים המחרת, אומה שאבדה את הבסיס מתחת לרגליה—איך יכלה אומה כזו ללכוד את מחשבותיה, לברוא ערכים חדשים, ליצור מושגים שלא ידעו עדיין? בימי שבתה בארצה, נתנה לעולם קלו את האמונה באל אחד, את הרעיון המשיחי הנאצל, רעיון תקון כל העולם, בסלכות הצדק, רעיון השלום הנצחי תמונת נער קטן נוהג בחיות טורפות, תמונת כבש רפה נר עם זאבים ואז הות הורה קולם של הנביאים אל תוך דמדומי העולם האילולי והיה בוקע את הלככות...

וגאח"כ? בגלות מחויב היה העם להוציא את כל כחותיו על בנין הנחום, על הקמת סוג על גבי סוג, כדי שיושבת אבותיו לא תלך למיטין—וכפה אמותיו וכפה בסיסם היו דבריו של ז"ן וק רוקח, שהזכיר אותם הד"ר קלוזנר מעל במת הקונגרס האחר-עשר בשעת הנוכחים ע"ד האוניברסיטה: לפי דעתו של הפילוסוף תעצבי אין-איש-ודע כעת את המחשבה העברית-הטהורה-המקורית, ועוד יותר: היתירות

הזננים בפומבי את חג יובלו, אנו מסתלקים לפנה בודדת, פותחים לפנינו את ספריו של אחד העם, בכדי לברר לעצמנו בשעה זו, עד כמה נקלט מתורתו בתורת הלב של כל אחד מאתנו ועד כמה יש ללמוד ממנו להבא.

רוחנית ומפשטת יותר מדי היתה תורתו של אחד העם בשביל הדור הראשון של תחיה. מן הקפאון שהיה שורר בנינו, מן המפול הטדרי בחיי-השעה הפעושים, גדול היה הדרך אל התחיה של הלב, אל התעלות הרוח לחיי-הנצח של האומה. הוא הלך לפני הדור, אבל העם לא הבין אותו ותלמידיו המעטים, שנתכנסו סביבו, לא יכלו להפיץ את תורתו ברבים. הם בעצמם באו עד נקודה מתה וממנה והלאה נסתלקה השפעתו של המורה על חיייהם ומעשייהם.

וכך גם צריך היה להיות באמת: בכל תנועה לאומית של עמים משועבדים מופיע תמיד החוזה הקורא לתחית הלב. לנעורו מהרגלי השעבוד, והעם אוננו אמונות משמוע את צילי-הרעיון החדש, ועיניו סמויות מראות את אפקי-העתיד. צריך שיבא יום של יאוש בחיי-השעה, יום מנוסה ומכוכה ותלול-קדש-הדורות ועויבת המחנה, עדי שישמע קול החושב ויחדור ללבבות צעירים, שטרם נתקשרו בגלות ובהרגליו.

לא רבים הם התלמידים האמתיים של אחד העם, אבל הם השאור שבעיסת-הגאולה. הם המתחילים את הגאולה מעצמם ומביתם, והמחוללים את המהפכה בועיר אנפין בתוך נפשם, בתוך עולמם היהודי הקטן. מתוך כך הם נושאים אריה כל ימם לבנין-העם, שאינו רוצה בפשרות ושאינו נוטה מדרכו ההיסטורית למרות כל מתנות המדבר וחזון נביאי-השוא, המדחים את העם ומפורים את כחו לנכרים ואת שאריות בכל כנפות העולם.

ואם יש מלים בפי דור להביע את חברתו בפני מורהו, הרי הם המלים: דע, המורה, כי את התורה שלמדנו מפך עשינוה קבע ושבעבודתנו על הרבות הארץ וחברות העם אנו נושאים למרות כל המכשולים והמטרות ברמה את דגל האמת ותחית הלב.

צער... אומה המשאירה בכל מקום ומקום רק מצבות גדולות וזפות! רק חורבות וקברים! דיו היה צו קטן, פתשן של כתב, או ש"קום מלך חדש" (כמו פילוס היפה בצרפת) בכדי שיהרסו כל ה"אקדמיות" שלנו, ויחרבו כמעט עד היסוד: והיהודים לקחו את מקלם בידם, שמו את ספריהם במלתחתם, את אותם הספרים שעוד יכלו להצילם מן הדלקה והכליון והלכו לנדרה הלאה-הלאה... ובנקום ובהרפאם קצת מן הסכות אשר הובו, וכשעברה עליהם הסערה, מעט קט ופסתחו את ספריהם— ועוד הפעם החלו ללמוד, ועוד הפעם הניעו לאוננו קולותיהם של המתמודים! וזמן ולילה היו הונים בתורה זו, כאילו פחד אינסטינקטיבי היה אווזו גם ולוחש באזניהם: כל זמן שהמנוחה בקרבך... מחר, מחרתים אפשר שישרשו את הספרים, אפשר שתגורש מן הארץ... לעתידתה פחד, למוד!...

והאקדמיות העבריות נחרבו שוב: בסאלונקי, באלכס, בגרמניה, באמשטרדם, בפולין ובלואה. בכל אתר ואתר, שכם היו הנזלים עוברים בדרכם ומוצאים להם טנוחה, פחות או יותר, תקעו יתר לאהלי-התורה. אבל— מה רב היה המרחק בין "אקדמיות" האלו ובין "נקנה", זו הראשונה שקדמה לכולן! לא אוזו אידאות חדשה נכראה שם, ביישיבות גלותנו, רק היון הישן נשתמר בהן; לא ערכין חדשים נוצרו,

נכשל פעמים אחדות, מחוסר תמיכה במדה הראויה, ככה אין ברעתנו להתעכב הפעם על זה כ במסד ניכר חוסר כשרון של אדמיניסטרטור ואורגניזטור טוב, וכו'.

אם אפשר לסלוח להפרופ. שן על כי נאחז בחבלי דמיון יפה, לא נוכל לסלוח להתרשלות עסקנינו הצעירים שלא הטריחו את עצמם קודם כל לחקור ולהדגיש את כל פרטי הענין, כי כל צעד בלתי נכון מצדם גורם שלא רק הם בעצמם נכשלים, אלא שגם מבטלים את הרבים ויהיו לתועים ומתעים.

עלינו למשוך את ירינו מתעשיית בתיית הסמצואה סחורות של פוקסום שיסודן היא בקדושת הארץ וביחוד עלינו להמנע מאותה התעשייה הפלאכותית, שלרגלי הסר בסוס מסחר עליה היה לבצוע סכומים גדולים ועוד תצטרך ככל פעם לעזרת הקופסות לצדקה שבכל תפוצות ישראל, ואם אנו רוצים לעשות במהוקנים שבאומות העולם ולהשתמש בנסיון, נפנה לאלה מקצועות התעשייה שהדרישה הפנימית גדולה אחריהם ומביאים פרי ברכה לעוסקים בהם.*

והנה עכשיו המצב כבר ברור, את מוסד "בצלאל" משתדלים כבר להציל, הברילו את בית-הספר מבית-החרושה, אדמיניסטרטור חדש נשלח ויחשבה, שומעים עכשיו במנוחה גם לדברי בקורת, ואפילו האורגן הרומי שלטו הרפים לפני איזו שבועות בקורת על "בצלאל" בקורספונדציה סא"י, ובזמנים ההם איש לא חפץ לשים לב להרברים שנרפסו בהפח"צ (כח' שבט שנת תרס"ח) כזה הלשון: "... ואם יתקפץ יצחק לשאול: באופן מה כל העבודה הזאת לנו? לאן היא מובילה אותנו? אם זה בית ספר דרו אין וי פברוקה, ואם זו פברוקה הלא היא צריכה להתקיים על חשבונה ולא לאסוף כסף מן החוץ? ... יסתמו את פיה בטענה: הלא זה מוסדנו היחיד החי והמתפתח כראוי ובקמיות" ... הוי, ההתפתחות ...

בשנאה גלויה קבלו אז את דברי הבקורת הנ"ל, לעוברי ישראל חשבו את פותבניהם, הפרופ. שן חרק-שן, חרף, נרף, ולחברי הפח"צ לא ניתנה זמן רב דריסת הרגל באדמיניסטרציה של

(*) הפח"צ חשון-אייר תרס"ח, ה"אדמוניסטרציה הביתית" ו"ס.

המוסד הזה: אפילו מר משה סמילנסקי, שהיה עוד קרוב לפועלים וגם מחסוריו של הפח"צ, כעם על הבקורת הזאת; והנה עכשיו אין איש שיפקפק יותר באמתיות של הרברים האלה, וחבל מאד שלא שמו לב לדברים האלה בזמנם ושלא חפצו להבין אז, כי מסוכנים הם להמוסד הרך לא דברי הבקורת אלא דוקא השירים והתשבחות מכל צד ועבר והצערות: הורדו! אנו הולכים ומנצחים!

ושוב מעשה ביסוד החוה, כנרת".
ההסתדרות הציונית נגשה לעבודה מעשית בא"י והתחילה ביסוד החוה, כנרת". האינצטורים פרסמו הכנית שלמה ירדני לחשוב מראש, כי עוד בשנה הראשונה תכנים חוה זו רוח נקי 13000 פרנק.

גם מצבו של המוסד הזה כבר ברור למדי... ע"ד החוה בכנרת חדלו כבר גם לדבר, אבל בימים ההם לא חפצו אף המעשים שלנו לשים לב לדברי הבקורת שנרפסה בהפח"צ, ואדר תרס"ח) ובלי תשובה השאירו את השאלה החמורה הזאת: ושואל אני את מנהליו, מדוע אינכם חפצים ללמוד מהנסיון של החוה סנדרה? מדוע דושכים אתם, כי יעלה בידכם לעשות בפרוטות מה שלא עלה ליכ"א לעשות במיליונים שלה, בה בעת שאתם הולכים כעת ממש בדרכיה הקודמים?

ההבדל בין התכנית של בעלי ההצעה ובין דברי המבקר היה גדול מאד, על יסוד מספרים ברורים בא לשך הכל כזה: "... כפי שיש לראות מהשבון זה*) פלוגתא קמנה בינוני, ע"ד החשבון של בעלי הפוינקט יהיה רוח נקי 11% סך 13200 פרנק וע"פ חשבוני יהיה הפסד 13% סך 15880 פר' בכל שנה חוץ מהוצאות שונות שאי אפשר לשער מראש".

ולא רק לבקר ירדני אז, אלא גם להציע הצעות קונקרטיות, שסוף סוף היו מוכרחים לשים להן לב, אחרי נסיונות שונים והפסד רוחני וחמרי גדול כמשך כמה שנים, ואילו הם דברי הכותב:

"אולי תעשו דבר יותר פשוט ויותר בטוח: להושיב על האדמה 20 אנשים ואיזה מוסד או חברה ילזה להם סך 120 אלף פרנק והם יסלקו את החוב ע"פ התנאים שאריסי יכ"א חפצים, לשלם את חובם 10% מהכנסת הגורן ועוד 3 פר' מכל הקטר

(*) עיין בשאלות של פועל שנתאמר, הפח"צ אדר שני תרס"ח.

היהודים לחדור אל כל החובות ששם התנוססו לפני המלים: "אסור ליהודים להכנס" ... ובאותן הארצות שעוד נשארו מוקפיגדרים הם משטיעים את קולם בנלווי, כי רוצים הם לצאת מן הניט ולחדור אל העולם הגדול, ובנהוג שבעולם כשהגך נכנס לבית חבך, כל מה שאומר לך בעל הבית עשה: כי זוהי האמניסטרציה העברית... בתור פוליטיקה היא עומדת על הפרינציפיון של "תן לי - ואתן לך", בתתה את הרבוב היא מבקשת אחרי הנפש, הלא נפוליאון הראשון הגיד עוד לצורים היהודים שהתוצבו לפניו: "את שווי וכיוותכם תקבלו בשעה שפארזו תירש אצלכם את סקוטא של ירושלים".

ומבינים אנו ומרגישים בשרשי הויתנו - מדוע ארץ-ישראל היא המקום, שבו אנו למקום האוניברסיטה העברית, ולא רק בחוגים הציוניים הרשמיים, באותם החוגים שלנו, המקשרים את כל תחנותיו בחלק זה של כדור הארץ היה החברה ע"ד איי בתור מרכז הרוח, אלא גם בין חרבה מן הסתגנים לשאיפתנו אם רק התנגדותם אינה אלא להכביעם. בשעה שהרברים הגיעו ליצירה סמיתית של מכו עברי גדול, לאומי, איראשר היה להתעכב על התחנה של ירושלים הליטא או אפילו של זו שבאמריקה-הצפונית, שזרם האמינירציה שלנו כ"כ שוטף לשם, אלא דוקא בירושלים הישנה, החרבה והשטמה...

לשנה שבר החכירה כעבור האדמה, אך אם הדבר הזה בלתי אפשרי הוא וגזרה היא מן השמים לעשות חוה בא"י, אולי תעשו בלי אדמיניסטרציה, שעולה לרמים מרובים ומרפה את ידי הפועלים וגורמת התרשלות בעבודה, אינטיגריות, חנופה ועוד, אולי תיסדו מושבה קואופרטיבית ע"פ התכנית הזאת? והלאה מסמן הנוהב את התכנית שהולכת ומתגשמת עכשיו בשם "קבוצת-פועלים".

עוד אז, לפני שמונה שנים, כוסן שבקופת הקרן-הקיימת נמצאו איזו מאות-אלפים פרנקים, חפצו המעשים שלנו למלאות בפרוטות האלו את כל צרכי הישוב; המבקרים התנגדו לזה ועצה פשוטה יעצו אז:

"... נחוצה לנו חברה להכשרת-הישוב, כזה כולה עלמאל לא פלגי, נחוצה לנו גם חברה "לבנות בתים" בערי א"י, נחץ-אולי גם המוסד, "בצלאל", אחרי שיעשו בו את כל התקונים הנחוצים ולא יהיה תלוי כולו באיש אחד, נחוצים לנו עוד הכרים רבים בא"י, אך, אל געיל פילא בקופא דמחטא, לא בהפרוטות של הקרן הקיימת נוציא את כל זה לפועל".

"אם באמת הנכם בעד "עבודה-מעשית", הראו נא את מעשיכם! בראו את החברות הנחוצות והעמידון על בסיס מסחרי, אל תסתפקו בנדבות של פרוטות, השקיעו את הקפיטלים הגדולים שלכם בהן, ואז יאמין בככם הקהל ויתן גם הוא את כספו, ואז יהיו מעשיכם רציניים ולפי שעה אל תסיפו לבבוב את האוצר הלאומי למוכת יחידים ולדברים של מה בכך, וכבר כי מטרתו הוא: "נאולת הארץ"!

חבל מאד, שעד היום עוד לא שמו לב כראוי לדברים האחרונים. אמנם כנגד "לבנרת" היה הגרעין גדול יותר מדי, למען שאפשר יהיה להמשיך את השנואה הזאת זמן רב, ויותר מדי בולט היה הגנור בין "דנניה" - המקום שהתבצרו בו, "בעלי-השלילה" - ובין "כנרת" שנכנתה ע"פ הצעת "בעלי החוב", אם יש מקום להצטעה, או לא כל כך על השנואות שנעשו ולא על הקרבנות האישיים, הרותמים והכספיים שהוציאו לריק בכנרת, אלא על זה שאין אנו לומדים מן הנסיון וממשיכים את השנואות במקומות אחרים ובמהירות חדשות.

הקרן הקיימת מוכזבת עוד את כספה בלי שום שטח, את מטרתה העיקרית, נאולת הארץ! (כלומר את השרות ביהודה וגליל) כאילו שכחה ונהפכה לחברה הכמציאה מנרשי בגין למסודים שונים,

אפילו מתנגדינו היותר גדולים, האוהבים כ"כ לבקר אחריו כל שצל של עבודתנו והבאים סכל "פארטיקאט" משועם עד לירי התפעלות, אלא את הקונגרסים שלנו הם מוצאים לסוגנוניים ותר מדאי, גם הם צריכים היו להודות כי באותו הערב שהועמדה על הפרק שאלת האוניברסיטה התרומם הקונגרס שלנו עד גובה של אספה לאומית אסותית. כל המקוננים המושבעים שלנו הרואים רק הקום שבעינו נוכחו, כי גם לנו ישנם השאחובים, הפולנטרופים התרבותיים, יש שמלנונים: ה"מאות" הם שגרמו להתלהבות... ובלי טשים נוכרים אנו, כי כשביע ימים אחרי הקונגרס שלנו נפתח בברוקלין, מרת בלגיה, "בית עמ" לפועלים שנוסד בכספו של הפבריקאי הידוע פולקין, אל הפתיחה בא ראש חבורה האינטר-לאווי ונכרך לך זה נאוסו הארץ היה שירת-הלה לסילונר הגדול ההוא, שנמצא באותו מעמד, בעד טוב לבו ונדבנותו, עד שבאמת יש להתגיש בו אוסישקין, הבורגני היה קסצן כ"כ בנוגע לכבודם של המגדבים שלנו... ואנטול פראנס, שדבר אחרי וגדולתה עוד, המשיך את תהלותיו של חברו זה, כן, לווישקר הכל מותר... והי כך, כי חבקה הוא שעורר את הלבבות, אבל הרי זהו שתבאה לנו כי יש כבר חכמים הנגרך בעד המגדבים והבגין והשאר יבוא, כי מוכרח הוא

חברה המלווה כסף לבגין בתים בערים וקצת גם במושבות וכו', עורנו לסדור צעצועי-יפה כמו "תל-אביב" הנבנה על החול בלי שום יסוד-אקונומי, ומשתמשים אנו בו וחושבים את המעשה הרב הזה למלה האחרונה של הציונות המעשית ואת הבגן שלנו "אנלא-פלשתינה-קומפניה" - לעמוד האש של עבודתנו הפיננסית בארץ, ומי שמעיו חלילה לבקר את המוסד הזה, בנפש האומה, חו"ח, הוא פוגע. יודעים אנו למנות ולספור את הארבעים - חמישים קופות-מלווה הנמצאות בא"י, ואת הגדולות שעושים על ידן לישוב העברי בארץ אבות. יודעים אנו, כי אין מי שינאל אותן מעבודות לחרות ויצייל אותן מידי-ידיון מר לבגין המחניק אותן עד יציאת נשמה, וכן הדבר בנידון "אגודת-נטעים". היא לשטתה הולכת ולא תשפיל, חו"ח, את כבודה לשמוע מה מפי "הנערים-היחפים" שברחו-ספני אימת הדין בארצות-מולדתם, בנוגע למסודים הפיננסים האלה עוד לא זכו סופרי-הפח"צ שיתחשבו עם דבריהם ואת-מאמרי הבקורת שנרפסו במשך השנים האחרונות. אפשר היה עכשיו שוב לחזור ולהרפים בלי כל שנוי.

לאשרנו נמצאים עור-המוסדים הללו במצב יותר טוב מ"בצלאל", וכנרת", ולפוכך יעבור עוד הרבה זמן עד אשר ישימו המעשים שלנו לב לדברי המבקרים, ונשאר לנו למצא נחת רוח כזה לשכל הפחות הביאו דברי הבקורת לירי כך שההנהגה הציונית מצאה לנחץ לשלוח לא"י קומיסייה-לבקורת, שתראה אם המעשים הנעשים בא"י מתאימים למטרתנו העיקרית. הבה נקוט שהסנימורים שלנו, ישאבו את ידיעותיהם לא רק על יד השלחן-החוק של אפ"ק או מוסד אחר, אלא גם יפנו את תשומת לבם לפנות הנדרות של המורה, המופר, הפועל והשומר העברי, ואז ידעו מה לענות לחור-מלכותו העם העברי ולהראות לו כאיזה דברים ירכוש לו את ארצו.

שבע השנים של בקורת עשו את שלחם והקול של העובד העברי הגיע גם אל הקונגרס ע"י באי כח של המשרד הפלשתינאי מר ד"ר רופין, לחלכה כולם כבר מודים בצדקתה של השקפת "הפועל הצעיר" בנוגע לעבודה עברית בארץ, מולם חוץ מועדי המושבות ביהודה, אצלם, כנראה, השאלה אינה ברורה עוד. אמנם לא פעם כבר רנו ע"ד השאלה הארוכה הזאת, אך מדי פעם עוברים לסדר היום עד אשר יבא ענין חדש והשאלה מתעוררת שוב בעצם תקפה.

"הפועל הצעיר" תרשה לעצמו למתוח בקורת על אי-אלו

לבוא, ואז התרוממה הנפש, מפני שנוכחנו כי הונחה בפועל אבן-הפנה למסד הגדול שיש בו כ"כ חרבה יופי וכ"כ חרבה מברק העתיד - מפני שיש בו סדנות דיוקנה של הציונות בכלל, כל אלה הבאים ומשייכים את העבודה הציונית רבת הגונים ועשורת הענפים לאיזה נעד מצומצם של התישבות, מראים הם עד כמה מוגבל הוא מעוף עינם, כי הם רואים רק את אשר לפניהם בלי הבן את התכלית, הם ססתכלים רק באופני ההתפתחות בלי ראות את הסוף-דבר, את אותו הרעיון הגדול של שחרור החבוי בתוך תוכנה של הציונות.

האוניברסיטה העברית בירושלים, בשעה שמיטיים עליה, בערב הוסדה, מופעה להרבה מן המתיאשים בקרבנו בצורת בית-מדרש עליון בעד הצעירים המתחנכים בנימוניה בנפו ותו לא. אלא בעדנו יש בהוסדה, התשובה היותר ראציונלית לשאלה הרוחנית של עמנו, המוצא היותר ראדוקלי לשאלה האקדמית שלנו בגיליה, גם האוניברסיטאות של כל העמים לא נבראו ביום אחד כמו שלא נוצרו במעוף-עין כל הכריזם העליונים: רק לאט-לאט... לא בשנה אחת ואפילו לא בחמש שנים נמצא את הפתרון הנכון לשאלה האקדמית שלנו בגיליה: אבל אחת ברור היא לנו, כי בגולה תשאר השאלה הזאת בתור בביה לדורות ורק באוניברסיטה העברית

בעצמם אינם יודעים אותה. כי הלא ה"מוח" העברי גם הוא שרוי בגלות: היהודי מספד תמיד מפני כל רוח נושבת וחוא צריך להבליג על חרבה דברים ולכסות חרבה מסחשבותיו, כן, וזה! קינתו הישנה: השכינה שרויה בגלות!

II.

יקנה!... האקדמיות העבריות הישנות נחרבו: אדמתן היתה זרה ואמן מתן בסקופות זרים הונחה. אבל השפעתה של הישיבה הקטנה הנבנאית לא רק שלא פסקה, אלא נעשית מיום ליום יותר כבירה, מפני שקרקעה ואוירה היו אלה של א"י, אע"פ שבסובן הסולויוו כבר נמצאה תחת עול נכרים, ובשנשים אנו היום לבנות את היכל-המדע על הריציון שחרב, מוכן הוא הדבר כי רק מן התורבות האלה יצא קול תורתנו -

מדוע?

את התורבות הישנות של נארבונה, וורסס, שפיער, פאלונקי או אפילו וולוז'ין אי-אפשר יותר לחזור ולהקיסן. חומות הניטו נפלו - והתוצאות הלא כ"כ ידועות הן, מימות המהפכה הצרפתית החלו

אספות של עסקני הישוב שלנו בא"י, והנה קוראים אנו בהצפירה נליון פ"ד גלוי-דעת בשם "למען האמת" מוועד הפועל של התאחדות המושבות ביהודה" שבו הוא מודיע לכל העולם העברי ע"ד החלטתו הנאונית: "לא להכנס בפולמוס ובכוחים עם הפועל הצעיר", ולהודיע: שהמונה שהוא מיחס במאמריו האחרונים ליישוב ראשי-המוסדות, עסקני הישוב וועד הפועל בשקר יסודה, ובדויה היא בעיקרה.

תמימים חושבים הם שהקהל שלנו ישום לב לדברים כאלה; עוד לא שכחו כי ממש במזן כזה כתבו לפני שנים אחדות י"ו מורים של בתי-ספר, עזרה בירושלם עם מר דוד ילין בראשם, במחאה חפצו או להשתק את הבקורת של הפה"צ, והנה זכינו כבר שאותו מר דוד ילין עמד בעצמו בראש המורים ובקש סליחה מתלמידיו על החטא שחטא נגדם.

מי לא חרף וגדף את הפה"צ, אפילו עסקנים נכבדים כמו אליעזר בן יהודה ויהיא אל מייכס פונס ז"ל לא עמדו בנסיון, ובולוולים ומחאות באו לענות על דברי מעם, וסוף דבר? כבודו של הפה"צ במקומו מונה, אבל הדברים שנאמרו אז ע"ד "בית-נאמן" בירושלם הם נכונים גם היום, וזו ה"ה"ע הפועל של התאחדות המושבות ביהודה" — איש אינו יודע. מעבודתם הצבורית עדיין לא שמענו, יודעים אנו רק זה: כי כמה פעמים נסו לאחר את המושבות והרבר לא הצליח בדם, ועד כזה, שהוא עוד בעצמו ספק חי ספק מת, יש לו העזו לכא ולהגיד ברבים על הפועל הצעיר שהוא "מירס דברים בדרך-לב והחל כפירוש וברמז להפריד במקום לאחד, לחדר את היחס עוד יותר ולהאפיל על האמת" אוי, האמת העלובה, — כולם באים לדבר בשמה.

מגמתו של הפועל הצעיר ופרצופו הרוחני כבר ברורים למדי, והקהל העברי נוכח כבר לא פעם, כי הפה"צ עומד על משמרתו באמונה, וכמו לפני שבע שנים, כאשר הרים את דגלו, כן גם היום. אינו חושש לנעת בכל צדדי החיים שבכאן ואינו חת מלבקר באופן חריף אפילו את הדברים החביבים עליו ביותר. אם ישנם עוד כאלה המפקקים בתועלת שמכיאה הבקורת ליישוב בא"י תבא נא מלחמת השפות, ותעיד יותר ממאה עדים עם מי הצדק, אם אלה הצועקים שלום ואין שלום או עם אלה שבאו להפריד במקום לאחד, למבקרים או למעשיים?

מלחמה לנו עכשיו עם חברת "עזרה" ועם בתי ספריה בארץ

ישראל, מי לא יודע עכשיו למנות ולספור את המגרעות והחסרונות שבשטת תהנוך של החברה הנ"ל. "הנה גם מורי בית הספר קמל והסימנר עומדים במלחמה ובראשם מר דוד ילין שוכה להתפרסם בכל תפוצות ישראל, ושהכתירו אותו כתואר "רבי", ושירי נצחון שרים לכבוד המנצחים הנכונים, החשמונאים החדשים, שהצילו את כבוד עמם, שפתחו וכו'. את המון במלחמה הזאת נתן מרכז-המורים. אותו המרכז, שבעצמו רקד זה לא כבר על פי חלילו של אפרים כהן, ושעור לפני 4-5 שנים, — בזמן שעבר כבר מירושלם ליפו ונמצא תחת הנהלתו של מר אורקובסקי-הציע לפני הוועד האודיסאי, כי ישלול את תמיכתו מן הארגון. הפועל הצעיר מפני שיצא מד' האמות שלו, עניני עבודה, ושהוא מבקר באופן חריף את עניני התנוך ושאר עניני הצבור שאין לו שום ידיעה בהם, ומשום כך הוא מכאי רק נוק ליישוב.

פאול נתן יצא להגן על "עזרה" ושמה והביא ראיה מספרו של ד"ר צלניק, שכתב רק לפני שנה וחצי, והלל את מעשי "עזרה" בא"י ועבודתה למופת תחת השפה, ללוחמים החדשים שלנו בלתי נעימה היתה ההוכחה הזאת וכלל לא חפצו להודות שהר"ר צלניק לא במקרה כתב מה שכתב ולא יחיד היה במשפטו, אלא ככה האמין או כל המחנה הציוני, וכל העתונות המפלגתית שלנו שררה שירי תהלה ל"עזרה", ולו היה בקי מר נתן בספרות ועתונות שלנו, כי אז היה יכול להביא ספר שלם של ציטטות וזיה מוצא גם את מכתבו הידוע של מר דוד ילין ובחתימת כל מורי ה"עזרה", שבו הם מוחים נגד דברי הבקורת של הפה"צ ומודיעים שהם חושבים לעצמם לפחיתת הכבוד לענות על הבקורת הזאת.

עכשיו בימי הנצחון כראי הדבר לרפרף קצת את הגליונות הישנים של הפה"צ, והנה לפנינו קטעים מזה שנכתב בשנת תרס"ח (*).

השתוף עם החברה "עזרה" אינו משמח אותנו כלל וכלל. החברה הזאת נלקחה בפטריזמוס גרמני יותר מדי, ואף כי בזמן האחרון מרבים לתקוע ולהריע בכל העתונות על הנטייה העצומה מצד "עזרה" לתרבותנו הצאומית וביחוד לשפה העברית, אך אנחנו בני א"י יודעים כבר, עד כמה מן הגזמא וגם לא מעט דיפלומטיה ואחיות עיניים יש בשמועות

(* תמוז תרס"ח, ע"ד הפולטיבנקום בארצנו מאת זמסי.

היה להם לבנות שתי אוניברסיטאות כ"כ גדולות במקומות כ"כ קרובים? את התשובה תמצאו בהיסטוריה שעברה: גרמניה לא היתה עיר מאוחדה ביום, וליפצני נמצאה בסכסוכיה והאלה השוכנות על גבולה היתה במשלתו של מלך פרוסיה, והעם הפרוסי רצה להוציא מנהרה של סכסוכיה את המרגלות התרבותית שלה ואז את כל כחותיה, כדי שתהיה גם בהאלה אוניברסיטה שלמה וגדולה, כי לא רק בחילום ובכח הנשק רצו לבלוע חיים זה את זה, כי אם גם ברוח. ואם צרפת, למשל, היתה במאות XVIII ו-XIX הארץ הראשונה שבעולם הנאור — מקומה זה רכשה לה רק מפני שה"מורכבה" שלה היתה בימים ההם לתל של הפיות היו פונים אליה, ה"מסודרת" וה"פרופסור" היו אז באירופה לאנשים עליונים, שכל העולם היה נוהג בהם כבוד, כיאות לתלמידיהם. וההשכלה התפתחה אז בצעדי און ולא נשארה עומדת בקפואה על מקומה הודות לכל המהפכות ולכל התקנות שנתנו ונכנסו בחיים האירופיים במאה האחרונה. אירופה הסתלמרה לחלה באוניברסיטה וממנה יצא אור המדע, התפתחות האידאולוגיה, הפריחה של כל החיים המדעיים, אלא שלאוניברסיטאות שכלל הארצות היה עוד גם תפקיד אחר לגמרי בסובין הלאומי-חנוכי. בשעה שליוכנין היה עוד חושם, כי אי-אפשר לכתוב ספרים מדעיים

האלה. הנה אע"פ שהר"ר נתן מרבה כל כך בזמן האחרון לדרוש בשבח השפה העברית ולהוכיח, עד כמה דרוש להקציע לה מקום חשוב בבתי הספר שבא"י, ככל זאת מיום צאתו מארצנו באו בכתיו הספר של החברה "עזרה" שניים לרעה ביחס לשפה העברית, בסמנריום שבירושלים הפחיתו כעת את שעות הלמודים העבריים ויגדילו את שעות הלמודים הגרמניים; בכתיו ספרה, שיסדה ביפו לפני שנים, למדו במחלקות הנמוכות רק עברית, — כעת דורש פקיד החברה להתחיל בלמוד השפה הגרמנית עוד בשנה הראשונה לכניסת התלמידים, למרות שרוב ההורים מתנגדים לשני זה, וקרוב מאד שהחברה "עזרה" מוצאה כעת לנכון להאיר פנים להלאומיים שבנו למען משכס אחרונה, ואח"כ כשתפרוש את מצודתה על ביה"ס למבניקה, תעשה כן כאדם העושה בתוך שלו בלי פחד שמא ירגיזוהו הלאומיים.

והקורספונדנט מירושלים מר אורח כותב בנליון מכת תרס"ח בין יתר הדברים:

"ימי נתן" היו שלשה שבועות האחרונים, כי שלשה שבועות רצופים שהה פה אחר מגדולי ישראל, ד"ר פאול נתן; עוד כחדש ימים לפני כואו כבר התחילו להתכונן לקדם את פניו: כל המוסדות השונים, הקימים והעומדים להבא, כולם חבו לו בכליון עינים: כולם היו נמונים לקבל נתינה פחות או יותר הגונה...

ורק דבר אחד יצא מכל השאון הזה, והוא: חזוק הגרמניות!"

"אמנם, כבואו הודיע לכולם, כי הוא כעד השפה העברית, שרק היא צריכה להיות העיקרית, ואת הגרמנית צריך ללמוד רק בתור שפה אירופית, אבל קשה לשער מה גרם, שבסוף בהפרדו מהמורים, הוהיר אותם וחזר והוהיר שלא יהיו ח"ו שוביניסטים לשפה העברית... ויש אומרים שמופ מראה על תחלתו, שמתחלה לא בא אלא לשם חזוק הגרמניות נגד הצרפתיות, והעברית רק מסוה היא..."

ואם למר אורח לא ברור לגמרי פרצופו הרוחני של פאול נתן בא באותו הליון ר' בנימן בשרטוטיס שלו, כאלו, להשלים את תמונתו של גבור היום:

"והר"ר נתן — הוא אינו אלא יהודי ליברלי. ליברליות לא קירא ולא חמיסא, זו שפרדה לה נשמתה הלוחמת משנת 48

בשפה האשכנזית וכי לזה סמולות רק השפות הלאטיות והצרפתית וכשעה שבא פרופסור איטלקי ובטל לגמרי את שפת-ארצו בתור שפת-הלמוד בבית החדש העליון — באו האוניברסיטאות בעצמן וטפחו בפניהן ויצרו את הקולטורות הגדולות של כל העמים ועם ועם ושפתו. ובאופן כזה נטבעה חתימה ארצית ולאומית מיוחדת גם על המדע אע"פ שעולמי הוא, לכאורה, ואוניברסלאטי. בעד אירופה היתה האוניברסיטה לתמצית כל חיה וכל מקור שנשונה עד שהנועה כבר עד תקופה שכנו שה"מסודרת" ורד מקדושתו ונעשה ל"בשריזם" פשוט, מפני שהשכלה נעשתה בל לית ולא נתינה בטופולין ליהודי-גולה; וה"פרופסור" פסק מדיות ל"מלבי"ו אלא החל להתמוך בתהום של מוסדותיו. האוניברסיטה שלאה את תפקידה המיוחד לה.

בחיוו של "עפיהספר" הנני רואים את החיפך לגמרי. אנחנו פורנו את כחותינו לכל ארבע רוחות העולם, אבל לנו כה הצמצום, ויצירתנו נצטתה. ספרנו נרד מנכחה, וצריכים אנו כיום להרפוי. האוניברסיטה צריכה להתחיל כעת לסלואת את אותו התפקיד שטלאה בחיו העמים שבאירופה לפני מאה שנים. מרגישים אנו את הצורך הזה בחיוו וכח טויה-האנטלוגיציט הלאומית מתחיל להתרכז ביצירה ענקית זו... ואין לנו כליתותה ושאיפות כבוש, אלא שרוצים אנו לעורר

ונשארה כמות-ענינים של השקפת עולם, אברכי משו" לבני ארץ-י ועתירי-נכסין — ליטעי פון בילדונג אונד בעזיטק, בל"עו".

"מובן שעל "מכל הירושלם" אין להתפלא אם הוא הוכן עדיין עליו, אין אדם משנה לא את תכנו ולא את קליפתו כרגע ואי אפשר לו לבן-המערב, שכל ימיו היה רחוק מהיהודים ויהדות שיחדור בפעם אחת לנשמת נשמתו שישנו את כל הקדוש, את כל המופלא שבחשי לבנו. ולפיכך, כנראה, גם היום אין הר"ר נתן מודה אלא ב"שתוף הדתי" בלבד וכו'".

"... עדיין אפשר למחול על ה"רעליגיע" ולעשות נחת. רוח ל"ירא ה" וחושבי שמו האדונים ה"חרדים" שבווד ה"עזרה", אבל אי אפשר למחול על ה"לאומיות" שב"עזרה" — לאומיות של דו פרציפון. "אנו, יהודים פשוטים, והורגלנו לחשוב שניקר העיקרים הוא האופי..."

"דע את עצמך! היה מה שהגך, בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד! היה אחר כהאלך ובצאתך!"

"והנה באים ומכניסים אלינו אכן ואכן, אופה ואופה, יהדות של ירמולק ויהדות כלי ירמולק... הכל לפי הדרושה... והרי כאן לפניך צביעות בתוך צביעות."

"לכאורה, כבשה תמה היא "עזרה" ואינה באה לכפות עלינו איזו תורה כניגית ואין היא אומרת לעשות נפשות לצד זה או לצד שכנגדו, שכן היא מתחשבת אך ורק עם הסביבה, עם רצון האבות וכו' וכו'".

"ותוך כדי דבור מוכן, שהשפה האירופאית צריכה להיות דוקא הגרמנית... רוצים אתם או לא — אחת היא: תחרי הגרמנית בא"י, ותפרץ בקרם כלו!"

"דייטשענלאנד איבעראל!"

ואחרי חצי שנה כותב העורך של הפה"צ את הדברים האלו: "כן, יתריעו להם המנהיגים שלנו כשופרם הגדול ע"ד ציונותה של "עזרה" וע"ד עבריותה, — יפרסמו את שמה בכל העולם, ויחאו לה כף ויביעו לה את אהדתם באספותיהם, יעשו להם מה שלבם חפץ! הם צריכים לעשות ככה, הם מוכרחים לכסוח באוזן דבר על אדישותם ואי-התענינותם בתנוך הארצי-ישראלי, אבל אותנו בני א"י לא ירמו! קרובים אנחנו יותר מדי למעשים ולא ניתן להוליק את עצמנו שולל, ואם מאמין אתה שיבוא יום והציוניזם שלנו ישובו מדרכם זו ויתחילו יותר להתענין בתנוך הארצי-ישראלי

בחות חדשים בקרב עמנו, חילמים אנו ליפר אוניברסיטה עברית בדעתנו כי אוניברסיטה זו תהפך למרכז-השטני שסטנו יצאו לוונגים לאומיים חדשים בעד כל צעוריהגולה, ואפשר שיתפורו מעט העננים הכבדים המכסים את שטינו היום...

לפי שמסרו העתונים בקר נשיא צרפת, פואנקרה, לפני זמן מה את העיר הדרומית מולוזה ובנאום מצוין שנשא שם אמר: "האוניברסיטה היא המבצר שבה מנינים על ירושת העבר ומבינים את הכחות הנצורים בעד הקיום לעתיד לבוא. ואת שני הדברים האלה, את העבר ואת העתיד, מתחילים להבין רק מתחת השמים הדרומיים, השמים הדיפים הפרושים כסדונים מעל לראשנו".

מתחת השמים הדרומיים — ומתחת השמים הדיפים, הכחולים, השקטים של א"י? אותם השמים השקטים שעליהם הניד ארנסט רינג, כי רק מתחתם אפשר היה לתל לבני-אדם את האמונות הגדולות? ומתחת השמים האלה ומבין כחלי האוניברסיטה העברית נגן על העבר שלנו בתקוה לעתיד מזהיר...

החפשיית שם ורק שם תבוא נאולתה השלמה. ההתחלה נעשתה והמשך יבוא. מפני זה מבינים אנו את אותה שביעת הרצון שעברה במעט לשמחה נליוה ושהורגשה במחנה הסטודנטים, כשקבלה ההסתדרות הציונית את ההחלטה בדבר יצירת האוניברסיטה העברית: מי כמוהם מרגיש את כל קושי המצב ומי כמוהם רואה שכשרו את יומורי הרוח של האומה. חלון קטן נפתח לפנינו: צעירים הם עדיין ובטוחים הם, כי בעיניהם יחזו את המפעל הכביר הזה בהתנשמותו ואת הסטודנט העברי-החפשי, שיישב באוניברסיטה שלו וישמע את השעורים בשפתו הלאומית הוא, ושיתאחד עם חבריו תחת כפת השמים הכחולים, שמי ארצו; והכן יבין את נפש הגר ויקרב את חבריו הערביים ובני עמיהגבר שיבואו להסתתף אל בית מדרשו הלאומי ולא יברא בערם את המעופים הידועים של הושר האירופי...

III.

יש בגרמניה שתי ערים, כמעט תאומים: ליפציג והאלה, הקרובות אחת לשניה מהלך של שעות אחדות ובשתיהן נמצאות אוניברסיטאות מפורסמות. הרבה, כחות הוצאו כדי לפתח את שתי האוניברסיטאות האלו ולא פעם יש שיסואלים: בשביל מה? למה

אשריך! אבל אם הנך מאמין שאנחנו נבנה ע"י "עזרה" או תקותך חקת שוא הנה!"

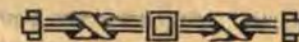
דברים פשוטים ונכונים כמו אלו; מי אינו מודה עכשיו בזה, אבל כמה בעם וצער השכיעונו כוונתם למבקרים הנ"ל; לעזכרו ישראל חשבו אותם, מפני שהעיון לצאת נגד זה שהוא מקובל לקדוש במחנה.

שבע שנים עברו, והנה כאשר אנו עוברים שוב על המאמרים האלה יש שנדמה לנו, כי רק אתמול נאמרו הדברים. במשך הזמן הזה עמד הפה"צ על משמרתו באמונה, בקר ובקר בלי הרף, נגד הורם הלך ולחם במקובל במחנה הציוני, הרבה אויבים רכש לו עד אשר באו העובדות האחרונות של "עזרה" והגדירו את הסאה. "פתאום" נוכחו כולם, כי סכנה מונחת לשוב בשמחת החנוך של "עזרה", ואפילו העסקנים המושבעים שלנו, אלה שהנינו קודם על "עזרה" ונלחמו בהפח"צ ושגם עכשיו התרכזו סביב, הועד הפועל של התאחדות המושבות ביהודה, היו מוכרחים גם הם להתאחד למלחמת מצוה עם "עזרה", למען שיוכלו להבטח נגד את ראשם בור-הנצחון.

והנה שוב רעש במחנה. גם משה סמילנסקי בין הכועסים! לא נא התיאוריה של העבודה העברית היא לוחם הלילה, אלא רק נגד נושא הרעיון, ולא נגד הפועל העברי כשהוא לעצמו הוא שולח את הצינור, אלא על הצעקות הקולניות של הכתבים השונים, על ראשי המדברים בקהל הפועלים; הם הם מהרסי הישוב; ובאמת, לולא הם, לולא המבקרים המושבעים האלה, שלום ושלום היה שורר תמיד במחנה, הפרופסור שן היה עוד גם היום מושל כמלך בכפה ב"כצ"ל", ומר ברסן היה ממשיך עוד את הנסינות שלו ב"כנרת", כמו שמר ליבונטין ממשיך עוד למשול באנגלא פלשתינה בנג' שלו; ה"בית-נאמן" היה נחשב גם היום להמוסד הכי קדוש שלנו, והמושבות פתח-הקנה וראשון-לציון — לסמל הנצחון שלנו על שדה הקולוניזציה שלנו בארץ אבות. ה"כננים" וה"כועסים" שלנו היו נחשבים לקדושים ונבוכי-האומה והיינו מוסיפים עוד לשיר שירים ותשבחות ל"עזרה" ובתי-ספריה בארץ ישראל וכל הרף היו צועקים במחנה: "על-הר-שקפה הכל בשלום!" היו המבקרים האדורים, מנוחה אינם נותנים לבעלי-המעשה, הם הם מחבלי-הישוב, אל מחוץ למחנה צריך להוציאם — ואסור לקהל הציוני לשים לב לדבריהם, לעזאזל הבקורת!

אבל, כמו להכעיס, קול הבקורת הגיע סוף כל סוף גם לאוני המנהיגים שלנו בחו"ל וההסתדרות-הציונית החליטה לשלוח ועדת בקורת לארץ, וכל הינשופים למיניהם התאחדו עכשיו סביב "אגודת נמעים", למען השתמש בענן של סגירה ולמען השחיר את הפועל העברי ומנהליו; כולם הרימו קול צעקה: "הישוב בסכנה!"

אך הבה נקח שיעור בירי חברי-הועדה להבדיל בין אויב לאויב, בין מהרס לבונה, בקורת תהיה! (סוף יבוא).

ד"ר ש. ברנשטין.

התנועה הלאומית בין

הצעירים במזרח אירופה.**

השנים 1905—1906 היו שנות משבר קשה בשביל התפתחותה של המחשבה העברית הלאומית ברוסיה. אלה הן

(*) מאמרו ב"העלם" גיליון י"ד תרע"ד, לשאלת הפועלים.

(**) Die Welt № 16, 1914.

האידאלים האנושיים הם שהביאו את הצעירים אל הציונות. אלה הבאים היו כרוכים צעירים מתוכים מכבר ברוח הציוני, אשר מצאו דוקא באותה שעה של ירידת דרוחות את השעה הרצויה להקל את עקת-האמסספרה בעולם המחשבה העברית על ידי קול קריאה חדש ואדיר: ציונות של מעשים.

כך הופיעה כת הצעירים, מחוסרת המנהיגים, על פני יורת החיים הצבוריים. חרש ובלי שאון היא עברה למעשים. עיקר חדש אחד קשר את הצעירים במזרח אירופה, הם הכירו מראשית הופעתם, כי הציונות צריכה להיות לא רק להשקפת-העולם של היהודי, אלא היא צריכה להתקשר עם החיים הפרטיים של האינדיבידואל הציוני ולהכניס אל תוכם הרמוניה שלמה. הרעיון הציוני צריך לחדור אל חיו יום של כל המודים בו ולהשפיע מרחו על כל ערכיהם הפרטיים, אם רק הגיע היהודי הציוני לידי אותה ההכרה, כי רק על ידי התחיה בארץ האבות נעשית לאפשרות ההשלמה האישית והלאומית, צריך רעיון זה גם להתגשם בחייו הוא בעקבות נמרצה. ברם, לא כל העם בכללו, אשר עניינו קשורים ואחוים בתנאי החיים הגלויים, מוכשר ללכת בדרך העקבית המדויקת הזאת; זוהי דרך בשביל הצעירים; והפרוגרמה שבעל פה שלהם דרשה משום כך: הציונות צריכה להעשות מציאות יהודית. ובאמת נמצאו בכל פנות הארץ צעירים יהודים, אשר בקשו להגשים את רעיון העתיד של הציונות בחייהם האישיים הם. משרדות הפועלים והבורגנים הקטנים יצאו רובם, הם עזבו את מקום מולדתם ואת הארץ אשר בה חיו, וכך הופיעו ביום בהיר אחד אותם הפועלים ושכרי היום האידאליים העובדים על שדמות יהודה וגליל, ויניחו את היסוד לאותה כת-הפועלים האמיצים "הפועל הצעיר", אשר זכרה יכתב בתוך אחד הדפים המזהירים בקורות הישוב החדש בארצנו. נוסדה בארץ ישראל ההסתדרות התרועה והעשייה כמעשה שחרתה על דגלה את סמל הבהירות בתור מחאה היה נגד הדכדוך הלאומי והאדישות המהרסת שבארץ העבדות.

בכדי לסלק את הדעה המוטעת צריך להטעים, כי התנועה של "צעירי ציון" המתפשטת במזרח אירופה במשך השנים האחרונות, אינה נכללת כולה בתוך תנועת "הפועל-הצעיר" בארץ ישראל. בה בשעה שהיהודים הצעירים, שהטיפו לציונות של מעשים ושהגשמה בחייהם, היו קבוצה נבחרת של בודדים ונבוכי-רוח, שהניחו, מתוך יחס השלילה שלהם אל הגלות, את מרכז הכובד של חייהם הלאומיים בהרי ציון ויצמצמו באופן זה את חוג רעיונותיהם בתחומי ארץ ישראל, הרי אחר היה מהלך רוחם של חבריהם הצעירים שבגולה. גם "צעירי ציון" עומדים כולם על כסם ההשקפות של חבריהם בארץ ישראל, גם הם מכירים, כי להיות ציוני, זאת אומרת: להיות חרוץ ואקטיבי. גם הם קובלים ומותחים נגד הקפאון והאדישות, הניכרים לפעמים בחוגים הציוניים. אבל "צעירי ציון" שמים את לבם לחיים בגלות. הם נלחמים בחיי הגלות, אבל הם אינם שוללים אותם, וכאן הוא קו-ההפרש ביניהם ובין חבריהם שבארץ ישראל.

מכבר עמדו "צעירי ציון" בקשר אמיץ עם "הפועל הצעיר". אבל אם מתחלה ראו בחבריהם שבארץ ישראל את מנהיגיהם, ומוריהם והיו מקבלים לעצמם את החלטותיהם והזראותיהם של אלה בתור פרוגרמה, הרי נשתנו היחסים ההדדיים של שני הזרמים במשך השנים האחרונות. לא שנתהו סתירות ונגודים פנימיים בין שניהם, אלא מפני שתנועת הצעירים בגולה נתעשרה במשך הזמן בכמות ובאיכות. מיום ליום גדל בתונו העובדים שלהם הצורך בבסוס פרוגרמטי של פעולתם ובהרחבת

השקפת-העולם שלהם. מובן מאליו, כי כל זה צריך היה להוציא את עבודתם מחוץ לגדר אותה הפרוגרמה של חבריהם בארץ ישראל, המצטמצמת כולה בגבולי-הארץ.

ההשפעה המרובה, שהיתה במשך השנים הראשונות להלוצים הארץ-ישראלים על התפתחות "צעירי-ציון", הביאה ברכה רבה לתנועה זו. כיון שבאו הצעירים בגולה לידי ההכרה, כי רק העבודה המעשית בא"י היא הראויה להתמכרות הצעירים, הרי יצא מזה בתור מסקנה הכרחית, כי תחומי עבודת ההזה היו צריכים צמצום מרובה. בחוגים הלאומיים אפשר היה לשמוע מכבר את התלונה, כי בהיות הכחות האנושיים והאמצעים הממריים שברשות תנועת התחיה מוגבלים, אנו אנוסים לותר על העבודה הציונית הבלתי-אמצעית, בשעה שאנו מקדישים את עצמנו לעבודת-החיה. את ההשקפה הזו קבלו על עצמם גם "צעירי-ציון", והשאלה הוואת משמשת עוד היום ענין לסתירות חריפות ולחכוכים רציניים בין הזקנים ובין הצעירים, אכן אין להכחיש, כי מתוך יושר לבם וחפצם הטוב מפרוים הצעירים לפעמים על דרישותיהם וכי על ידי הסתכלות מיושבת ומעשית בגוף הענינים, אפילו מתוך השקפת הצעירים, אפשר היה להפטר מכמה חכוכים, המביאים לידי מכשולים קשים בדרך התפתחותם הטבעית של החיים ההסתדרותיים.

כל זמן שלא מצאו להם עוד "צעירי-ציון" את הבסיס הנכון לקביעות שמה שלמה של עבודה שמו את כל מעינם ב"הפועל הצעיר". הם ניסו את כל כוחותיהם בכדי לעזור לבנינה של ההסתדרות ארץ ישראלית זו, ואין בזה משום הפרזה, אם נאמר, כי ההתפתחות והשלכלול של "הפועל הצעיר", של ההסתדרות, עתונותו, והשקפת-עולמו, באו לו מכח הפעולה המשותפת, התרועה והבלתי-פוסקת של צעירי-הגולה.

אבל מן הקונגרס העשירי ואילך באה מהפכה בקרב עולם המחשבה של הצעירים האלה. התנועה הצעירה התחילה תופסת לה מקום בקרב השדרות השונות של הקהל. גתרבה הצורך בהרחבת הפרוגרמה, בהרחבת הקרקע לעבודה לאומית בשביל הדור הצעיר. נתחדר, כי הפרוצס של הלאמה צריך להקפד לא רק את ארץ ישראל, כי אם גם את עם ישראל באשר הוא שם, ובכדי להגיע למטרה זו, אי אפשר לרכז עוד את כל הכח-הלאומי ואת כל המרץ בארץ ישראל לבד ולהתחייס באדישות לכל היהדות שבגולה.

נצחה ההכרה, כי צריך לפנות תשומת לב מיוחדת לקראת הגולה, בכדי לתת יסוד איתן לעבודת-העתיד; ומתוך כך באה נטיה חזקה לבקורת של היחס השלילי לכל עבודת-ההזה, שהיה קים מתחלתו ובשביל החוגים הרחבים של "צעירי-ציון" נעשית השאלה הזאת לאחת השאלות החשובות העומדות על הפרק.

בשעה שבשביל "הזקנים" היתה עבודת ההזה בעיקרה דרישה הבאה מן החוץ, בשעה ששאפו אלה תמיד להטיב על ידה את המצב הצבורי והמשפטי של המוני עם ישראל בגולה, הנה ראו "צעירי-ציון" את עבודת-ההזה בתור צורך הכרחי הבא מבפנים, בתור אמצעי חנוכי בשביל העתיד. התעוררה של עבודת-ההזה היא לגבם המלחמה נגד הכללון שבחיי-הגלות; כי הכללון שבגלות מטיל בסכנה גם את קיום הציונות עצמה. בחוגים רחבים של הצעירים נשמעה מכבר התלונה המרה על אשר אבדה לציונות אותה התכונה של תנועה עממית, שהכריז עליה הרצל בשעתו. ושהיא הולכת ונעשית למפלגה בתוך העם העברי, להפריע בעד פרוצס של התנוונות זה, להכניס כח נעורים אל תוך הציונות, לחזק את תכונתה העממית, להביא אותה אל תוך בית-הקהל, אל בית הספר ואל תוך המשפחה

העברית בכל מקום — זאת צריכה להיות תעודתה של עבודת ההוה.

אותו יחס של "צעירי ציון" מצטין ביחוד ע"י מומנט חשוב אחד וזהו האידאל של העבודה. ביחד עם החפוש אחרי תאוריות מבססות את השקפותיהם, הם שואפים לקבוע את ההכרה ההסתדרותית בתור חובה מוסרית ולרומם בעיני חבריהם את ערך העבודה. שלטת בחוגיהם אידאליזציה אמיתית של הפעולות הציוניות הפעוטות. ולו היו תנאי העבודה גורמליים היה ערך אלמנטים כאלה יכול להיות גדול מאד בעד התפתחותו של הגוף ההסתדרותי.

אבל המומנט היותר חשוב ואולי גם היותר מבעי באותה תנועה לאומית של הצעירים הוא זה, שאין היא מתכונת דוקא ליצירת ערכים, חדשים ומושגים, אנושיים כלליים, שיש בהם מבח המהפכה. היא רוצה רק לעורר את הרצון לפעולה לאומית; ודי עשיר ונרחב הוא בשביל פעולה לאומית זו הקרקע של היהדות ההיסטורית. גדולי-הבחורים של המחשבה הלאומית יכולים לשנשג ולהביא פרי ברכה רק בשעה שהם יונקים ממקור ישראל סבא, ורק בעמוד הרעיון העברי הצעיר על בסיס זה יש להוות לו עתיד גדול. רק על יסודי עולם-הרעיונות הפוזיטיבי של היהדות יש לחזק את הכרת השתוף-ההיסטורי ואת חוש הגאון הלאומי בלב ההמון והאנטלנגציה, ולהכניס אל שדרות העם הרחבות, אל רבבות אלפי ישראל, את המושג של עם וארץ, את המושג, אשר, שרשיו מונחים עמוק בתוך הגענועים הנצחיים של הנשמה העממית מצד אחד, ובתוך השינוי, היסודי של המצב הרוחני והכלכלי של עמנו מצד שני — זו היא העבודה היותר עדינה של הצעירים. הנשמת הרצון הזה מחיבת את ההכרה, כי הקשר הרוחני עם ההשקפות המסורתיות של היהדות הוא תנאי הכרחי להמשך התהליך וההיסטוריה של העבודה העממית. השקפה זו של "צעירי ציון" היא המביאה לידי יחס סימפטי אליהם וקבלת פנים ידידותית מצד המוני-העם. וכך היה ומתקמת הכנה הדרית מוחשית בין הצעירים ובין ההמון.

משום כך מסוכנה היא בעד הרעיון היסודי של תנועה חשובה זו ובעד התפתחותה העתידה אותה הנטיה להתבדלות ולהפרד פדרטיבי, שאלימנטים בלתי קבועים מכריזים על צרכה, שאיפה זו יכולה להביא לידי פרישותו והתכוצותו של עם ציוני זה, שהוא דמוקרטי לפי טבעו, בה בשעה שיעובו הצעירים את הקרקע הכללית של התנועה הציונית. שאיפה זו יסודה בחוסר הבנה על אופיו הנכון של הרעיון הציוני הצעיר; ומשמחת היא העובדה, כי הועידה של "צעירי ציון", שמצאה מקום בשעת הקונגרס הציוני הראשון בוינה, הביעה גלוי את דעתה נגד כל התבדלות פדרטיבית, ותכריז, כי רוצה היא לפתח את רעיונותיה על קרקעו של הרעיון הציוני הכללי ובתוך חיים ההסתדרותיים.

אופיית היא לגבי התכונה העממית של תנועה זו העובדה, שהיא מובלת עד היום מחוסר מנהלים. אחד המפריעים היותר גדולים בעד התפתחותה ושכלולה הפנימי של תנועה לאומית צעירה זו הוא זה, שהיא מתפתחת עד היום מעצמה כמעט בלי כל תכנית ותנהגות. חוסר פרוגרמה מעובדת ומשוכללת הפריע במרה מרובה בעד כל העבודה של הצעירים והרחיק מהם הרבה ממעוללי חבריהם שלא מצאו לפנייהם בסיס גורמלי לעבודה. אבל אופי הוא לגבי תנועה זו, שהיא לא באה כלל בפרוגרמה מוכנה וקבועה למפרע וכי זו הלכה ונקבעה לאט לאט מתוך העבודה עצמה, מתוך היחסים הראליים אל שאלות-החיים והתנועה ומתוך ההתקרבות אל המוני העם. אבל גם עכשיו חוסר

כחות אנטלנגטיים היא אחת השאלות החריפות בחוגי "צעירי ציון". אלפי צעירים הולכים ונספחים אל דגלי-התנועה אחרי קבלם רק מושג שמתי על עיקרי הציונות, ואין כחות רוחניים לפרנס את כל החיל הזה, להעמיק את השקפותיהם ולהנך אותם לחיים לאומיים, לעבודה ולשמע. והרבה גרמה לעניות הכחות הזו ההשקפה המוטעת, שהיתה מקובלת אצל "צעירי ציון" מראשית הופעתם, כי לשם התקרבותם הורויה אל ההמון הם צריכים למעט בקבלת אלמנטים אקדמיים אל תוך שדרותיהם. לדעתם היה דבר זה צריך לשמש אמצעי-הנגה על הפרצוף העממי של התנועה. אבל כל מי שהכיר את הערך היסודי, שהיה לצעירים האקדמיים בשביל התנועה הלאומית במזרח אירופה לכל הפחות כשני עשרות השנים האחרונות ויבין, עד כמה נטיה כזו יכולה להפריע בעד התפתחותה המבעית של תנועת הצעירים. על פניות זו עמדו כבר עכשיו ונעשו צעדים לתקונה.

אבל איך שיהיה, אין כל ספק, כי עומדים אנו פה לפני תנועה-עם טבעית וברירה, שהיא ראויה ליחס רציני ואשר נשקפים לה עוד עתידות בחיי-ההסתדרותנו.

ב. ליפסקי.

ההגרה היהודית לארצות הברית.

(חשואה להגרת הפולנים והליטאים).

(סוף)

העובדה, כי מספר הוועים כתב ולשון הוא יותר מרובה בין המהגרים היהודים מאשר אצל הפולנים והליטאים, מחיבת את המסקנה, כי גם מספר הפועלים מלווה-עבודה הוא יותר מרובה אצל היהודים. ובאמת אנו רואים, כי במשך השנים 1899—1911 היו פועלים כאלה 67% של המהגרים היהודים, בשעה שאצל הפולנים הגיע מספרם אך ורק לששה אחוזים ואצל הליטאים לשבעה. במלים אחרות אפשר להגיד: בשעה שהריכוז המכריע של היהודים הפולנים (93,8%) והליטאים (92,9%), עוסקים בארץ הכניסה בעבודת יד פשוטה, הגה הרוב הגדול של היהודים עוסק בעבודות מפותחות ומשוכללות.

כמוכן, היינו מועים מעות נמורה לו היינו באים להוציא מכל אלה את המסקנה, כי מספר הפועלים מלווה-עבודה בכלל גדול ביותר אצל ישראל. שונים הם המרכיבים החרבותיים, שמהם הולכים שני ורמי הגרה אלה. ההגרה העברית היא ברובה הגרה עירונית, בה בשעה שההגרה הפולנית והליטאית היא ברובה הגרה כפרית; האחר הפולני, שרקקעו מועט וגרוע, ושארן לו די השכלה ודי תמיכה מצד הממשלה והצבור בכדי שיוכל להתבסס על קרקעו, עוזב את שדהו ומבקש לו בארץ רחוקה עבודה נופית איוו שהיא שבה יוכל להתפרנס. מה שאין כן האומן העברי מן העיר; אל הקרקע לא היה קשור מעולם וכלי מלאכתו ניתנים להטלת אתו יחד אל מעבר לים. ואם גם אין מלאכתו מתאימה לצרכי הארץ החדשה, מוכשר הוא יותר ללמוד לו מלאכה אחרת, מאשר להטיל על עצמו עבודה נופית כעבודת הבנאות, הסבלות, וסכרה-הפחמים, שלא תרגיל בהן בחייו העירוניים.

על 40% לגבי פלכי-התחום, למרות שהתעשייה שם יותר מפותחת. ואין שם מקום לאותה ההתחרות הקרתנית השוררת במסחר הקטן. נבזה הוא ביותר גם מספר האומנים ובעלי-המלאכה היהודים לגבי כחו הרכושי של העם אשר בקרבו הם יושבים, אם נקח בתור משל את האומנות, היותר נפוצה אצל היהודים, את החיטות, או יצא לנו, לפי ערותו של מר ברוצקוס*, כי מספר החיטים בתחום המושב גדול פי 2½ כלפי מספרם מחוץ לתחום. רבוי-המספר של האומנים גורם למעוט העבודה של כל אחד מהם עד כדי שאינם יכולים לפרנס את עצמם ואת ביתם ומוכרחים לנדוד למרחקים. אבל מדוע זרם ההגרה נמשך לחופי ארצות הברית ולא לארץ אחרת?

ליתר המקומות של רוסיה אין הוא יכול לנסות ברובו מפני הנבלת הזכויות. אכן לאומנים יש זכויות-ישיבה מחוץ לתחום, אבל בכדי להשתמש בזכותם זו הם צריכים לקבל את התעודות הפורמליות, הניתנות בקושי גדול.

ובכן נשארה בשביל היהודים רק דרך הגרה-חוץ; ובין הארצות המסבילות את זרם ההגרה ומציעות עבודה לאלפי ידים עובדות, תופסת הרפובליקה של ארצות הברית באמריקה את המקום הראשון. מוכן, שלכאן היה צריך לנסות ברובו הזרם של ההגרה היהודית וכיון שהתחיל צריך היה להתגבר בכך קשרי-המשפחה והאינציה.

בשנות 1899—1911 היו היהודים המהגרים לאמריקה ברובם המכריע (99%)—אומנים וחנונים. ביחוד מרובה מאד בין האומנים מספר החיטים; בשנת 1897 היה מספר החיטים העברים 46% מן המספר הכללי של האומנים העברים, זה גרם, כמוכן, לידי-עליית-הגירה של בעלי אומנות זו; ובאמת אנו רואים, כי בשנים 1899—1910 באו לארצות הברית 218 אלף חיטים יהודים, במלים אחרות: על כל 100 אומנים יהודים שנכנסו לארץ בשנים האלו היו 56 חיטים. עד כמה השפיעה הגרה המונית כזו על מעוט מעמד החיטים היהודים ברוסיה מוכן מאליו: בשנת 1897 היה מספרם בכל תחום המושב 236 אלף איש, ומהם לקחה אמריקה במשך השנים האלה קרוב לאלף איש (ככלל המספר 218 אלף של החיטים היהודים שנכנסו לארץ נחשבים גם אלה שבאו מארצות אחרות).

בשעה שאנו משיים את הגרת האומנים היהודים להגרת החנונים, אנו מגלים, לכאורה, סתירה פנימית בדבר, מספר החנונים היהודים ברוסיה, כפי שראינו למעלה, הוא יותר גדול ממספר האומנים (39%, 35%) ומשום כך היה צריך גם מספר החנונים היהודים להיות גדול ביותר; אבל באמת ראינו, שמספר האומנים היהודים עולה עליהם. אבל סתירה זו מתישבת, אם נעמוד על טיבם של המספר והאומנות: הסוחר צריך בהכרח לבוא במשא ומתן בעל פה עם המוני-קניי, ואי אפשר לו לנודד לארץ אחרת מבלי אשר ידע את הישפה השלטת בה. מה שאין כן האומן, כחו — במלאכת יד ואינו זקוק כל כך ליריעת השפה*.

מכל האמור יוצא כתור מסקנה ברורה, כי הסבה המביאה את היהודים להגרה המונית מונחת ביסוד בנין-המעמדות המשווה של העם היהודי. וראי שלו היה ליהודים מעמד הקלאי ותעשייה לאומית, המתפתחת על פי חוקיה הפנימיים העצמיים, היתה ההגרה מועטת מאד.

אבל אי אפשר גם לכלי הביא בחשבון את המצב הפוליטי בארץ היציאה, הגורם למעוט ההגרה הפנימית ולרבו

כמעט כל ההבדל היסודי בין ההגרה היהודית מצד אחד והפולנית והליטאית מצד שני, אשר למדנו אותו לדעת, מתבאר לנו ע"י עיון זה בטבע מרכזי היציאה השונים שלה: האברים, — ביחוד ברוסיה ופולין — לוקחים להם נשים בגיל צעיר מאד, — ומשום כך מועט בין מהגריהם ביותר מספר הנשים, בה בשעה שהפועל או האומן העירוני, שצרכיו הכלכליים יותר מרובים, אינו יכול לבנות לו בית עד אם יבצר את מצבו ע"י עבודה במשך השנים.

רוב האברים הפולנים והליטאים, היוצאים למדינות-הים, יש להם בכפר. מולדתם כבדת. קרקע והם עובדים שם את נשותיהם וילדיהם כשהם יושבים על קרקעם, ומשום כך ראינו, שמספר הנשים והילדים הנודדים מועט אצלם יותר מאשר אצלנו.

כשהאבר הנמצא במדינת הים שולח כסף לביתו, או לא כל הכסף משתקע כהוצאות הבית המועטות, אלא הוא משפיע גם לתקון המשק; ותקון זה נותן לסוף את היכולת לבעלי הנווד לחזור אל קרקעו, מה שאין כן אצל האומן והחנוני היהודי, שלא השאיר אחריו כל נכסים בארץ אשר יצא ממנה ושהוא יותר נוטה להביא את ביתו אליו מאשר לחזור בעצמו אליהם ולחיות מחדש בתנאים הקשים, שחי בהם קודם. משום כך מספר השבים אצל הפולנים והליטאים גדול ביותר מאשר אצלנו.

מתוך עיון בורמי-הגרה אלה אנו מכירים גם, עד כמה רחוקה היא מן האמת האשמה, שמטפלים עלינו, כי אנו דוחקים את רגלי האומנים והבורגנים הקטנים של עם פולין ומכריחים אותם לנודד לארצות-רחוקות, העובדות מראות את ההפך. ההגרה הפולנית הולכת מן הכפר, שאין לנו בו דריסת רגל ואולי גם מפני שאין לנו בו דריסת הרגל, בה בשעה שזו שלגו הולכת מן העיר.

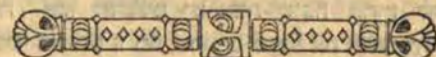
אחרי אשר למדנו בקיום יסודיים את טבעם ואפיים של ורמי ההגרה האלה, מצאנו גם את הדרך לבאור הסבות, המכריחות לנדידה את היהודי ואת בני יתר האומות המשוועות. הספירה הרוסית הכללית של שנת 1897 מעירה, כי 89 אחוזים מן היהודים הרוסים בתחום המושב עוסקים במסחר, 35 אחוזים בתעשייה ובאומנות; בשפת המספרים יש לציין את היחס הזה כך: על כל חנוני יהודי נמצאים 1¼ קונים ועל כל אומן — שני מומיני-עבודה. מוכן, כי על ידי אופן זה של ההתפרנסות זה מזה אין החנוני והאומן יכולים למצא את לחמם ולחם ביתם, והם באים עד לידי דלדול כלכלי נמור. אכן הם מוצאים להם במקצת את פרנסתם גם ע"י קנין והומנת עבודה מצד שכניהם הנוצרים, אבל אלה — רובם אכרים ופועלים — ממעטים בקנין ובהומנת-עבודה, קצתם מפני לחצם הכלכלי, הם, קצתם — מפני "זאת לחם שדרותיהם הם אוכלים ולצרכיהם המעטים בחייהם האי-תרבותיים הם מוצאים ספוק ע"י עבודת-עצמם.

מספר הסוחרים בתחום המושב, — אם נביא בחשבון את המספר הכללי של החושבים — אינו גדול בערך: הוא מגיע רק 1,46% מה בשעה שבארץ מפותחת כגרמניה הוא מגיע ל-3,8%. אבל גרמניה המפותחת יותר עשירה ברכושים ובה הקניה (Покупательная сила) של אורחיה הוא גדול ביותר, ומשום כך אחוז זה של סוחרים אינו גדול לנבא, מה שאין כן בפלכי-התחום, שישוכם עני ומדולדל ושעשיתם פרימיטיבית. גם המספר 1,46% גדול הוא לנבא ביותר; וזה גורם למצבו הרעוע של החנוני היהודי, לולא היה המצב הצבורי מכריח את היהודי להצטמצם במקצוע פרנסה זה היה ודאי בורח ממנו, — וסימן לדבר, כי מחוץ לתחום במקום שאין היהודים יושבים צפופים מספר הסוחרים נמוך

*) М. Бруцкисъ, Профессиональная статистика евр. населения Россіи.

(**) ראה Dr. Hersch-Le Julf errant d'aujourd'hui.

ההגרה לחוץ לארץ. התפתחות התעשייה הרוסית סובלת מחוסר מעמד מסחרי ברחבי הארץ, — ולו היה תחום המיושב כמל, אז היו היהודים יכולים לשמש מתווכים חרוצים בין הפרודצנטים והקנסטנטים ברוסיה המרכזית, בקוקו ובסיביריה, בכדי לראות בעליל את השפעת המצב הפוליטי על כמות ההגרה היהודית, כדאי רק להשוות את הגרת יהודי-רוסיה להגרת אחרים בני-גליציה, שבניגוד המעמדי כמעט שווה הוא, אלא שהנאי-היהודים הפוליטיים אחרים הם: הגרת-היהודים מרוסיה חזקה היא פי שנים מאשר מגליציה; וכל זה בשעה שהתפתחות התעשייה ברוסיה היא יותר מהירה מאשר בגליציה, והרי התפתחות התעשייה בארץ מעכבת תמיד את זרם ההגרה לחוץ לארץ.

ד"ר ש. איזנשטרט.

הסתדרות צעירי הגולה.

(סוף)

מהו העיקר שעמדה עליו תנועת-הצעירים אחרי שנות חבוייה ואיזהו המושג הכהיר, שנתגבש לה מתוך המין הפועל ומתוך פעולתה היומיומית?

תנועת הצעירים הביאה לידי העסקת הרעיון הציוני והרחבת הפעולה הציונית. אידאולוגיה וחלוש-הלב היתה הציונות בעיון לבני הדור הראשון של גולה, ובמעשה — מוסד צדקה כלל ישראלי ואפורופוסות של משכילים על המוני-העם החשובים.

לנבני הציונות היא בעיון קודם כל הערכה ובקורת ליחוסים ולמעשים מצד כל אדם בישראל, גבוש הכרתו וקביעות השקפת עולמו השלמה על העבר, ההווה והעתיד של עמו; היא פרוצס נפשי, שיש בו מן ההירוס והבנין כאחד; ובסופה בא המעשה בתור תולדה של שינוי הערכים, בתור תולדה של התמננות הנפשית עם היהדות ההיסטורית ועם המוני-העם — נושאה ושומרה.

הציונות במובנה השלם והמוקק היא לנבני עקירת התכונות וההרגלים הנלווים מן הלב, והשכנת תכונות וההרגלים של עם חפשי בעל תרבות עצמית עתיקה. הציונות היא קודם כל שחרור עצמי של האישיות המשווערת, שחרור מוסרי, פוליטי ולאומי כאחד. השחרור של היחיד במחשבה ובחברה, הוא הבסיס לשחרורו הלאומי והמדיני של העם בפועל. הציונות מקורה בעולם החושים והמחשבות של היחיד, דומה כל אחד מישראל לקבוש, שמצא לו דרך להתיר את עצמו מכית אסוריו, חרע הראשון הוא רגע ההתפעלות, ההתרגשות והחרדה, רגע של כמיה לחפש המתרחש, אבל אחריו באה שעה של התרת הרצונות בפועל, של תשובה אל החרות.

הדור הראשון של גולה, שראה את התחלתה, אמר שירה; אנו — דרך העבודה לפנינו. — עקירת-הגלות האמורה באה בכח החנוך לחיים עצמיים, אישיים, מקוריים, חיים של כבוד ושל יצירה; אצל כל עם ועם ממלא את התעודה הזאת בית הספר העממי. אצלנו — היה החרד הישן מהנגד לשמירת ערכים קדומים, והחרד החדש — חנוכו שמתי ואין בו עוד מהוד המסורת ומשלמות התרבות הלאומית. אנו עומדים עוד בין הישן והחדש, ולפיכך מועמים הם עוקרי-הגלות בשלמות, כי

מושך יותר גדול מן החרות הפנימית. דומה כל אדם מישראל בבחינה זו למלך המשיח הכפות לגלי כסא הכבוד. צריך המשיח לשבור מתחלה את נחושתו — עצמו, בכדי שיוכל לצאת ולגאל את העם; משום כך הרי הגאולה העצמית היא פסיעה לקראת הגאולה הלאומית.

ורק מכאן ואילך מתחיל הצד הצבורי של הציונות. ציונות זו מה היא? שאיפה של העם העברי לקנות לעצמו על ידי כח עצמו מרכז לעצמותו.

ציונות זו היא מלחמה בהגליית-הגלות של העם ע"י כח הרוח של נפשו המשוחררת, לא רק הטפת רעיון התחיה לעם בכל עת ובכל שעה, כי אם, קודם כל, דוגמה חיה ומופת חותך מצד עצמו. צריך העם לחוש, שהציונות שלנו עשתה אותנו באמת בני עליה וכי בתוך צילי-נפשו ניכרים עקבות המשיח. הרגשה זו תבוא לעם, בשעה שיהוש שהציונות קרבה אותנו אליו ואל צרכיו, בשעה שיראה בתוך הגות רוחנו קשורים ואחוזים את מסורת העבר עם תקוות העתיד.

צריכים אנו להוליד בלב העם את האמון בעתידו ואמון זה נקנה על ידי חנוך. צריך לקבוע רשת של גנ"לים ובתי ספר לעם לשירה, לאמנות ולהתעמלות. צריך ללמד את הפעוטות שידברו בשפת עםם בגאון ובשמחה. צריך שתתפרנס נפשו לא רק מייסורי-האכזות, כי אם גם מגאונם, מכבודם ומכבוד-רצונם. צריך לתנך את בני-העם הגולדים לא רק ברוח אהבה ליהדות, אלא גם לנמוע בלבם גענועים-לפעולה וצמאון לבנין וליצירה. המורה העברי, השקוע עכשיו במ"ט שערי בטלנות והויה, הרצון והמלא יאוש של שעת-עברות, עוד לא ירד לחיבור-היהדות וטרם נסתם בו הפרוצס של שחרור עצמי. אבל גדולה תעודת המורה בגלות בעתיד הקרוב, כמו שהיא גדולה כבר בהווה בארץ ישראל.

להיות מורים לילדי-העם — זוהי תעודת הצעירים. צריך לקנות נפשות, לנאול תינוקות השבויים בין האומות וכל המרבה לנאול נפשות מעמיד את גאולת עצמו. דומה הגלות בנידון זה למדבר, לצחי-סלע, שאנו מצילים ממנו מפה מפה של שדה-זרע. ע"י רכזו כחותינו במלחמה עם המבע, עם טבע הגלות, אנו נלחמים, ואת שארית ישראל אנו מצילים על ידי מלחמה זו.

אבל לא רק חנוך הקטנים היא מטרתה של העבודה הציונית בגולה, כי אם גם סדור לאומי ופוליטי של אוכלוס-הגולים. היהדות מתפוררת ומתנונת, מפני שפנ כחם של הערכים הדתיים בכדי לקיימה ומפני שנהרסה הסביבה הלאומית בצורתה העלווה שהיתה קיימת. בכדי לעקב את הפרוצס הזה של טמיון, אנו צריכים להכניס אל תוך העם את ערכי-הרוח ההיסטוריים שלו, שהספיקו לצאת בכח התחיה מן החוג המצומצם של הדת, ושבתכם לפרנס את כל הרוחות בישראל. תרבות לאומית, מדינית, מוסרית, משפטית ודתית היתה מונחת מקופלה בתוך ספרינו. אותה הוציאה התחיה בכדי להנשימה בחיים — ולא רק ביסוד המטרופולין של ישראל בארץ ישראל

בכח עצמם הם באים לעקור אותה מלבם, בהתגברם גם על הסביבה הזרה וגם על החנוך המקולקל. התגברות שלמה על הסביבה באה על ידי שינוי הסביבה ועל ידי השתתפות ביצירת סביבה לאומית מועתית על קרקע המולדת הלאומית. פועלת ההתגברות על הגלות בתוך הגלות אינה אפשרית בשלמות, היא רק פרוצס ממושך של התאבקות האישיות בסביבה, והתאבקות זו כשהיא לעצמה משמשת יותר אמצעי מאשר מטרה לעצמה: היא לומשת את המרץ, היא מכנסת את האוכלוסים, היא זוקפת את קומת היהודי הגלותי, — והיא משמשת תריס כלפי הפורענות.

מקור החרות הלאומית — בשרשי הנפש, בהכרה ובמחשבה, ובמואה — במעשי-המשוחרר, כל מי שביחד עם הכרתו הציונית העיונית לא בא גם לידי שינוי מעשים — אינו נגאל. שינוי המעשים מוצא לו את במואו, בשינוי יחוסיו של היחיד אל מסורת העבר, אל העצמות הלאומית הקיימת ואל פעולות העתיד.

אין גבולין של זמן בעצמות הלאומית, תקופות יובלים משמשים בה כשכבות-אורגניות, ואין האחת אלא המשך השניה. כל הכופר במסורת ומתיחס באדישות אל העבר, כל שאינו משתתף בהמשך הצורות של תרבות עברית עתיקה בגולה, לו גם תהינה צורות אלו עלובות ומאובנות, וכל מי שאין בו כח רוחני למסור את נפשו על קדוש-ערביו ההיסטוריים של העם, — אינו משמש תולדה בריאה בשביל התחיה; כי החדש צריך להתרקם מתוך הישן, על ברכי התרבות העתיקה צריכה להתגלם התרבות העברית החדשה. ושוב היחס אל העצמות הלאומית הקיימת: כל הגנור מן העם, כל המתבדל מהמוניו, כל המעמיד את עצמו בקרן זווית, מובלע בתוך עולם זר, ורואה את כלל ישראל בתור חטיבה עומדת מתוצה לו, — והוא מכין את מעשיו כלפי אותו הכלל שמהוצה לו, — אינו נגאל ואינו נואל, בן תעורבות הוא נשאר כל ימיו, אפורופוס לגאולת אחרים, — וחזקה על הגאולה האמתית שהיא באה מתוך תוכה של נשמת האומה, מתוך נשמות אלה המתמונים עם המוני-הסובלים והמיתלים והנושאים ביחד את העם את עול-השעבוד על שכם עצמם. תשובה אל העם — היא מסקנה חיה של ציונותנו. תשובה אל העם לא בתור פרוה, ולא בתור חובה רשמית, אלא תשובה שלמה: חזרה לשפת-העם ולעולם מחשבותיו וצרכיו, — תשובה לא לשם גאולת אחרים, כי אם קודם כל לשם גאולת עצמו. עני הוא העם, צרה סביבת חיו; תלישות, תורבן, קפאון ושנויות מסמנים את הכליון שבחיו; חרב ושומם הוא כשממות ארצו; אבל פה, בתוך קהילויש הכרת העצמות, שתוף צער ותקוה, התמונות עם חטיבה היסטורית שהיא נמשכת והולכת מדור דור, ושהיא מפרנסת את השאיפות המוחשיות והנצחיות לחרות.

והיחוס אל העתיד: צריך העבד המשוחרר להוליד בני חורין ולהקים דור מלומד חרות. צריכה החרות של הנפש להסמר לבנים בדרך החנוך. הבית העברי צריך להעשות מקדש לגאולה. מקלט לשארית ישראל. ערכי-התרבות העברית צריכים להנמוע בו על ידי אב משביל ואם אוהבת, וכל מי שאינו יכול להקים דור של יהודים חפשים, סימן ששרשיו יבשים ונפשו עודה נפש עבד, — כי לא נאל את עצמו.

ורק מי שעבר מדור של פעולה עצמית זו וזרק את נפשו מהולאת העבדות, — נכנס מן הפרוודור של גאולה עצמית אל המרקלין של גאולה עממית, הנגאל נעשה לגאול. נר הנשמה מתחיל לשקש נר לרבים; כי אין כח

צריכה להיות מונחת תרבות לאומית זו, אלא גם בהיקף הלאומי שיהיה ליהדות בכל העולם.

ובכן, חובתנו — ללמד את העם את תרבותו הלאומית. — וחובתנו השניה — ליצור מחדש סביבה לאומית בגולה, שתעבב את הכליון הלאומי ושתשמש בית הכשר לבני-העם ליצירה שלמה מן הגלות. סביבה לאומית זו — הצרכים התרבותיים והלאומיים משמשים כבר בסיס ליצירתה, אבל אין בסיס זה איתן דיו בתקופתנו אנו. הסדר הכלכלי של העולם נשתנה הרבה במשך ימי-המאה האחרונה ומלחמת-הקיום, שנשאה מקדם מסוה של קנאות דתית, מופיעה עכשיו גלוי בצורת התחרות כלכלית. המלחמה נגד היהדות היא עכשיו רובה מלחמה כלכלית, ומשום כך ההגנה הכלכלית היא עכשיו הבסיס לבצורה-העמדות. צריכים אנו לקרא את העם שיסדר בהסתדרויות כלכליות (קופות חסכון, חברות של אומנו, של סוחרים וכו'), בכדי לבסס על ידי עבודה משותפת ועזרה הדדית את עמדותיו. אותן החברות וההסתדרויות תקפנה במשך הזמן את כל הארצות, שהיהדות נרדפת בהן, ותגרומנה מעצמן לעליית-הרוח ושתוף הצרכים של העם. ההמונים יגיעו על ידן להערכת-כחה של האחדות-הלאומית, של המשמעת הפנימית ואלו הן היסודות להכרה האורחית והמדינית, שהם נחוצים לנו עכשיו. אל תוך מסגרת הסדרויות אלו, המקיפות את ההמונים הרחבים, נכניס את התרבות הלאומית ואת התקוות הלאומיות, בתור שכבה עליונה, בתור כתר, — ובאופן כזה תשמש ההסתדרות הכלכלית של ההמונים בסיס להסתדרות לאומית. אז תהפך הציונות באמת לתנועת-עם, מרכזה יהיה מונח במרכזים ההמוניים של היהדות ומהם תתפרנס ותושפע כל התנועה. במרכזים האלה יתקדם הכח המדיני של העם, מכאן יוסעו הכחות לבנין בארץ ישראל, ופה ותתחולל תקומה אמתית ובלתי אמצעית, כשתבוא יד מן החוץ לנגוע בקדשי-האומה.

סדור כלכלי וחנוך תרבותי של ההמונים על ידי הצעירים, המתמונים עמם עד כדי אחדות זוהי העבודה שלנו בגולה. אין היא תעודה לעצמה, כי אם יסוד ובסיס להתנשמות הציונות.

רק מי שמלא חלק מעבודה קשה זו של תחית הלב היהודי ובנין חרבות-העם, רק מי שנאל את עצמו ושורה של נפשות מישראל מן הכעור והחלואה של הגלות, רק מי שלטש את רצונו והתעמק ביהדותו מתוך עבודה ומחשבה, — הוא שיכול לצאת בלבב תמים אל מרכזי-החיים והיצירה אל ארץ ישראל ולהביא אתו אריה לבנין העתיד מתוך בטחון נמור, כי תעורבות-נכר והרגלי עבדות גבוה לא ידבקו בעבודתו וכי הביא אתו אל הארץ זיק מאותם החיים הלאומיים השלמים, שהיו משאת נפשו כל הימים.

מפני סבות מכניות נדחה המשך המאמר של ש. חרותי, תכניות להכשרה עצמית לתוברת ד'.

אפרים א. ליסצקי.

בלי-אל.

בשלי-שחקן, שלי-שחקן פרוע,
מציץ לו הלילה בחלונ
בחור-שניו - תהומות של מחשבים,
מחלבי אימים...
ואחוק-אברון, וולף רעל-פתנים,
אורב מתוך נעוריו הפעור
ונקרות שניו:
אין אלהים!...

ואלפי רוחות-שואל, אשמי-תפתה
פתחו חרצבותם ויתפרצו,
חרגו מתוך מכלאות-מסגרותיהם,
ושכרי דור יתהוללו, ישתוללו,
יכריזו כרכורי-פרא
ויעשו כחלי-בית במצחלות תרועתיהם:
אין אלהים!...

ורועה, ורועה שלחבת העששית,
מפרפרה פרפורי-נסיה,
וצללים - גדולים, קודרים, הם ידון מולי
עורפנים וקשרי-מצח,
ידון ויתקלסו בי, יאריכו את לשונם:
אין אלהים!...

וכדר, כל כך בדר אני!...

וגדולים, גדולים השמים, רחבים ועמוקים,
ורקים המה, ריקים...
וחגים המזרות, חגים, נעים כשבורים
מסתובבים בליריות-עם בתוך מעלי-מסלולם,
מסתובבים עד לשעמום...
ככלבים שנשמתו המרדפים קצות-ונביותם,

מרדפים - ולעולם לא ישוגו... -

וורחות וגרעות שמשות, וורחות וגרעות -
ואין אתה יודע למה ורחו ולמה דעכו?..
ומלבלבים וכומשים פרחים, צצים ונקמלים -
ומעם גם לציצם גם לבחותם אין, אין!..
ויום ויום נולדים בני-אדם ונאספים -
נולדים ללא-תכלית ונאספים ללא-מנוחה...
נולדים בני-אדם, רומשים, רוחשים בנמלים
נלחמים על מז נדר, על שרי כרעיו-ובבים,
נלחמים, נאבקים בשארית פחותיהם -
והכל גם נצחונם הוא, אף נפלים תפל, תפל!..
אפס! אפס! אפס! באשר תעיר את מבטך
ונתקל בברקעי - ען לענה, מרצהה,
קורצת בערמונית ובדון...
ואחוקו - אחוק תכלם, שחוק - לאידך האכזרי...

ודוקר, דוקר הוא הבאב, ודוקר-שפודיו,
נצלה אתה חי על אשו - אשת-רעלה,
אובל את לבכה על לשרו ועל דמו
אובל - ולא אבל...
ובשבעה דרכים תנוס מלפניו -
ואולת ירך למצוא לך מנוס...
ובחלי-חלי ספרים עגורו ועב-כרם
בעודך חי את עצמך תמגר
ותאמר להחניקו עם לבכה המכרסם -
ושוא! עוד שבעתים או תעמיקו!..
ויצא תצא במחולות-מחנים,
ורקדת עד כלות-אזנים,
ותנער, תסער, מחבד,
ותאמר להסיעו על שרשיו -
ושוא! עוד שבעתים או תועשו!..
וביס-דינור של יין למעמקו תצלל
ובורס-העגבים הרוחת,
ותאמר לאכלו בשכרון ונאפופים -

ושוא! עוד שבעתים או תלהמו!..
בכה פרפר תפרפר בחכליו ומצוקיו
בפרפר יונת-הם תוך עקצי פתן
בעוד מעלעה היא את דמה, רס-הנפש,
ונפשה עוד לא פרחה, עוד לא פרחה...
* * *

ויש שתקין נפשה להיות נסחר
בנשף משברי הזמן וקוצי דכיו,
נסחר של פרחה ומתנגה במחיר-שטפם
אל חדי סקצינגה ואל ווי צוקר-מכשול,
ותיאש את לבכה מן החיים ועלבונם,
מיסורי ההויה ומדינה -
יסורי-שוא ומדינה-ננס,
ומזג תמוג או בוס-מנות
ותבקש בשואל לך בית-מנוס,
ובעוד מרימה אתה אלי פיה,
וברק ששון ישע יצת תוך עיניך,
בבשני אסיר עת השכבה האחרונה במחתרתו
נענה לכשילו ובעוד רגע
ונאל מאפלת בור-אסוריו
ונחלץ מן המצר -
והעביר לפתע דבר-מה נעלם צמרמרת
תוך אלפי רחמי ירך ועורקיה,
ונפצה כוס-הנאכלה לנפצים,
ונשפכו לארץ מיה-ישועה
יחד עם מררתך -

... ואפריז-תפארה עת יפתח הערב על ראשה,
אפריון של תבלת, ארגמן ושני,
משבץ במשפצות וזהב וכתם
ומקלע במקלעות כחלים וורדים,

וירעיר עליה והרורי-צבעונים
בה רבים ונוגים... -

וצעיר-משי כחלחל כי יגול עליה הלילה
מןקר רבאות יהדומים ולשמים
וחרש ותנפנף, ישתרבב עליה
והרעיר ניצוצי-דמסים של זהר
בה שלו, בה עיוב... -

וזמיר כי יהגה נכאיר-געגעיו
מסתר בעכיר-חרשה הוזה וחולמה,
וישרה ערבה-עצבה, מתמוגה בנעימה רואבת,
תנשא עדיה של בנפי חפיר המרפרר
והר עם רחש אילנות ושקשוק יבלים ענימים -
ועיוב ההיכל כי ותיך עליה ים צלצל-פלאי,
צלילים של זמרה ענוה, מתרפקה, מתחמאה,
משתפכה בשלות-ענוה, ובדממת-כאב מתעטפת,
עורגת לרחבי-היה, לעולמות רחוקים, לספירות עליונות
וצללי ליל-שבת, כי ומשכו מפלשי-קסמיותם,
ומבער לחלונות בית-מדרש בחצי אפל שרו,
יבקע אליה בליל-קולות משתפכים בדאבה,
מסלסלים בגנון קורח, בעתרת רחומים נכמרים
ושפעת אהבה לוהטת - מזמורי התהלים החומים
ומרטמים בקולות געגעי לבבות צמאי-אלות
ודלף של דמעות-חשאים -

או יש אשר פתע תנער את כל אשר העיק עליה
את כל אשר דבא ותק רוחה,
ומעור-בדלח של קדושה ומהרה
יונק מנחמים ושימון-לבכה
ועבדך או עבדך ושמוך, הרם, ומרק
את כל אשר חחליא בכה ושקן נשמתך
בזעם, משמטה, ומרירות עכורים,
זכה ותמה כבעצם הלילה
נימים ענוגים של אהבה תתפש
ותארוג ברשתם כל חי, כד צומח ודומם...
ותפלת-שנאנים תתרחש בקול דממה דקה בתוכה
תכליע כד שער, כל הגה ומנוחש,
ולצאת תפרפר מסגור-שפתותיה

כיונה תרדה משכבה לחמית בתיוונה —

תפלתהודיה לאלהי...

ופתאם — ורעם של צחוק יהמקד או המם והדהם,

צחוק אלפי שמיים הגיעו ממארכימחבואם...

נקלם ובוש את פניו או תליט בכפד —

י. רברבי.

נְכַרְיָה.

לא פללתי, כי תאמיני

שמקדשי מורשטמוני

ועל הוכני כי תאמיני

צוחת שוקים, קול ההמוני...

כי עתירי — נהדרקב,

ככה בודד בין המללים;

ועברי, אשר עקב,

אך פרוצים מחוללים...

לא נכריה, על הוכני

שר החיים יפויש בפיו,

כרק צפון בעניני

אך עוד רעמו בוכש אפיו.

ועברי — נאות לביא

יצא למקדו על השממה...

ועתירי — רק שידגביא

תשיג רומי, תחודור שמה.

כלום תביני, בת נכריה,

את הגני, שפת יסורי?

אשר אמצה מל בצייה

ואורה חיים על פכורי...

ידי אשתו, שלבו יפהך עליו לטובה והוא יהיה לאיש ככל האנשים...
כן, אבל יותר מכל מוצאים להם חיים נחת רוח מנגני
שפשליבקה: עמוקים הם היום: חתונה היום בשפשליבקה —
אברהמ'קה, ודא-אריכתא נכנס לחופה!!!

בספרות ובעתונות.

בנלוין 14—15 של השבועון, "רוסוס" אנו קוראים מכתב
גלוי של מנהיגי המינסק והמיראליים הד"ר י. שטיין, לחבריו בדעה,
שיש בו מעין תרחישי-שובה על הקרקע שנעשה בזמנו בהסתדרות
הציונית וקריאה למבקשי-ארץ שישובו לארץ ישראל.

בקונגרס הציוני השביעי, שהיה בשנת 1905—בזמן הד"ר שטיין—
התחלנו להשתתף ברומה קשה מאד. ההצעה ההומאנית, שהציעה ממשלה
אנגליה לפני הקונגרס הציוני לקבל את אונגדה בתור מקום-קולוניאלי
ליהודים על יסודות של אוטונומיה רחבה — נדחתה מאת הקונגרס רק
מפני שאונגדה אינה ציון. ההצעה של אנגליה, שלא היתה דוגמה עד
כה בתולדות העם הגורד שלנו, הפתיעה אותנו וזאת בענינו כעין עונג
של הצלה מפני הימים הקשים שבאו על דוב גדול שבנו עמנו; אפשר
הדבר, כי אלו נתקבלה או ההצעה, היתה ממלכה תפקיד גדול מאד
בהיסטוריה שלנו. דחית אונגדה נחשבה לנו כמעשה פשע היסטורי גדול.
שעשינו לעצמנו המדוכא ביסורים, ומתוך כאב-לב ודמעות עינים, למרות
הבתנו המרובה למולדתנו ההיסטורית — לפלשתינה, יצאנו מאת ההסתדרות
הציונית וניסד הסתדרות חדשה, היא האורגניזציה המינסק-אליה י"א.
בשעה שיסדנו את י"א היתה בונתנו למינסק ידועה — לאונגדה,
אבל מהלך המאורע הוכיח לנו, כי לאחר שהסתלק הקונגרס מאת
אונגדה, אכזבה המינסקיות היתה לעצמו למינסק. אז הלכנו לבקש שירותיה
נאותה אחרת. בזה אחר זה עברנו על פני קורנייקה, אוסטריה,
סופופאמיה ובאחרונה — אנגליה. במשך העת, שתענו על פני כדור
הארץ (ואנחנו חולכים ותועים זה תשע שנים), אבדו לנו הרבה מהברינו.
מפני שחסרה לנו שירותיה קבועה, נמצאנו במצב של בעלי-דמיון
מחומרי-בסיס; באין לנו הסתדרות-עם ומסדות קבועים גרמנו כראש בלי
גוף. כל המינסקיות שסיירו אותן לא הציעו הממשלות לפנינו לתת
לנו בתור אורגניזציה, ואם הציעו שירותיה ליהודים בכלל, כמו אנגליה,
למשל, היתה זאת על פי תנאים הסתגלים ליסורי התקנות שלנו.

על-ידי הנסיון אשר רכשנו לנו ע"י חקירת השאלה בנוגע
לשירותיה, נוכחנו: (א) כי ע"ד קולוניאליזציה הסוגית על שירותיות
חדשות, שהלכנו על אדוניהן כל העת, אין להשוב כלל; (ב) כי שירותיות
ריקות למינסק, שתהינה מוכשרות לקולוניאליזציה של אנשים אירופיים, אין
במצאות כל עיקר; (ג) כי בלי עזרת ילידי-המקום אין בכחנו לישוב איוו
שירותיה חדשה שתהיה; (ד) כי לצורך קולוניאליזציה של שירותיה חדשה
נחוצים סכומי-כסף עצומים, העולים למאות מיליונים, שאינם בירינו לע"ע
ושאין שום תקווה כי יהיו בירינו באיוו זמן מן הזמנים; (ה) כי כל קולוניאליזציה
של שירותיה חדשה דורשת הרבה קרבות-אדם ומלחמה בילידי-המקום
ובשכניו, ולפיכך היא זקוקה לחלוצים נכונים להביא קרבות, ובאחרונה —
כי שום ממשלה לא תתן לנו משאש לקולוניאליזציה אכזבנית.

ובמרה שהכחנו את כל הדברים האלה, בזה המרה עצמה הפחתנו
יותר ויותר את דרישותינו וסלקנו את עצמנו מן המשאש וזמן האכזבניות.
הנה נתעוררה אצלי שאלה: מדוע אפוא לא תוכל פלשתינה להיות לנו,
המינסקיות, שירותיה רצויה כאנגליה ובקורנייקה? אני שבת
והעליתי על זכרוני את כל העצות, שמוענים נגד פלשתינה, וכדי

מאד: רק לשנה אחת, בסך הכל, נירון למאסר במשך כל עשר
שנות "עבודתנו".

אולם בעבור זה, את מי חושרת הפוליטיקה הראשונה בכל
דבר נגבה או העלמת חפץ, אשר יקרה בשפשליבקה ואחיותיה ואת
מי היא מזכה בבקירה הראשון? — את אברהמ'קה!

אבל, מפשים! ראשית יהיה בודאי אברהמ'קה שומה שבוה
וימתין עד שתבוא אליו הפוליטיקה לחפש! והשנית, אין ענינים ממין
זה נכנסים אל גדר מומחיותו כלל. אולם לומר, בכל זאת,
כי שם תמים זה איננו יודע, אפילו, מעשי ידיו של מי הם כל
אלה — גם זה אי אפשר.

והא ראייה: המעשה שדחה לפני שנתים באותו הגוני כפרי,
שבא העירה לקנות סחורה בעד מאת הרובלים האחרונים שהיו
לו ושכספו נגנב ממנו בלילה, כשסר ללון אל הפונדק השפשליבקאי.
הגוני זה, מכיון שראה שכלתה אליו הרעה, החל למרום שערות
ראשו ונתעלף שלש פעמים. מילתא וזמרתא היא — מאת הרובלים
האחרונים אצל יהודי עני ומטופל במשפחה!

וכשהגיעה או לאונגו של אברהמ'קה פרישת הגנבה הזאת התקצף
והתרגו עד מאד כששפתיו לוחשות מתוך חמה:

— רוצחים, חדלי-רחמנות!...

ומיד נכנס אל המלון, נגש אל החנוני, צוה עליו שינגע
בהבטיחו לו על הן-צדקו, כי בעוד שבוע ימים יוחזר לו כספו ע"י
הפוסטה בצירוף חמשה רובל דמי צעריו...

וכך היה!

— אמרו מה שתאמרו: לב יהודי לו לאברהמ'קה זה! —
אמרו עליו או יהודי שפשליבקה והיו מוצאים נחת-רוח בזה,
שאברהמ'קה שלהם, אעפ"י שנגב הנחו, בכל זאת חונן במרה טובה
י של רחמנות.

והנה לפני חצי שנה בערך נתן אברהמ'קה את עיניו בעלמה
שחרחרת, משרתת בבית יהודי שפשליבקאי, ותומה בלי אב ואם
כמוהו, וישבע בנפשו לאמר: סדרי מעשי-בראשית ישתנו, הקי
שמים וארץ יחלפו — והיא תהיה שלי!

וכיון שנשבע אברהמ'קה, יכולים אתם לסמוך עליו! והא
ראיה: הנה הוא עומד עכשו תחת החופה כשהוא לבוש בגדי
מלכות, נעלים כתומים ברנליו, עניבה לבנה חגיגית על צארונו
ומנבעת חדשה בראשו. המנגנים משתפכים באיוו ניגון עזוב, ובעל
דירתו של אברהמ'קה — סנדלר גוף ושחור, אשר גם אחריו מרגנים
בעירה, — הוא ואשתו חוזרים עם הכלה, זו המשרתת השחרחרת,
סביבו של אברהמ'קה...

ומן הצד עומדת כנופיה של בעלי-מלאכה שפשליבקאים ורנים
על ענין החתונה הזאת.

— רחמנות על בתי-ישראל — מתחיל האחד — שביריה עצמה
היא מעבירה את מולד...

— אָמ! — מפסיקה השני — השומעים אתם יהודים? תוכרו
את דברי, כי היא תעשה אותו לאיש! אין דבר, אשה כשהיא
חפצה, הרי היא יכולה, — מה, לא אמת? ככה הרי יש לו — תראו
אם לא יתחיל לעסוק במסחר ולחיות ככל האדם!

מסכים עמדו השלישי:

— וכי מה אתם סבורים? — אפשר ואפשר; בעל שכל הרי
הנהו, וקחורו אופל!...

ככה מתוכחים בהבנפוא. ויהודי שפשליבקה, כנראה, מוצאים
נחת-רוח רב בזה, שלאברהמ'קה "דא-אריכתא" תתגלגל זכות על

צבי זילבר.

חתונתו של אברהמ'קה.

(מוקדש לש. שגורוביץ).

מנגני שפשליבקה עמוקים היום: חתונה היום בשפשליבקה —
אברהמ'קה, ודא-אריכתא נכנס לחופה!

כשתצאו אל השוק השפשליבקאי ותראו, ילד"ר רם הקימה
ורחב הכתפים עם מנפים צדים ונעצים, לבוש תלבושת אפורה
ושרשרת זהב עבה על חויתו, עם שפם צהבהב עשוי למעלה —
אלא ויחלם — עם עיני תבלת מפיקות ערמה שאינן יודעות מנוחה,
וכובע כחול-כהה בעל מצחיה מבריקה על ראשו, — הווי יודעים
שזה הוא אברהמ'קה, ודא-אריכתא.

ודא-אריכתא — לא מפני שהיו לו ידיים ארוכות ממש, אלא
משום שדומה היה כאלו יש לו באמת, ידיים ארוכות... אין דבר, יהודי
שפשליבקה יודעים את אשר הם עושים ובשם בעלמא לא יכנו,
חם ושלו, שום אדם מישראל.

למקום מושבו של אותו אברהמ'קה, ודא-אריכתא, נחשבת
שפשליבקה, אעפ"י שרוב ימות השנה הוא מבלה מחוצה לה; כל
העת הזאת הוא נמצא על הירידים, שחבה יתרה נודעת להם ממנו.
ובכללות הירידים, כמשיך הוא את "עבודתו" במרכבות-המסע.

ב"עבודתו" זו הוא עוסק מיום שמתו עליו אביו ואמו, כלומר:
משנת השתים-עשרה לימי חייו, וכפי שמסורים, הוא עושה חיל ומצליח

להוכיח עד כמה יש בהן סן הנכון, נסעתי לקיור את מולדתנו התימאנית. ואני צריך להודות לשמחת לבבי, כי המצאות נגלתה לפני מוכה הרבה יותר מאשר חכתי, אני נוכחתי: (א) כי פלשתינה איננה ארץ שופטה, אלא ארץ פוריה ומבורכת, המחכה לעמל ירינו ולחקפאילים שלנו, כדי לשוב לתחיה ולהיות לשריטורה שלנו כמלפנים; (ב) כי במה שנוגע למנהגיה ולמקלם שלה, אין בפלשתינה שום ספרים ומכשול להקולנוציה שלנו; (ג) כי פלשתינה מועטת באוכלוסין ובתנאי קולנוציה עשויה ברעה וחבונה, היא יכולה לפרנס לא מליון אחד מאחינו; (ד) כי ילידי המקום עלולים בעת הראשונה להיות רק לתועלת להקולנוציה שלנו; (ה) כי כל המכשולים, שנמצאו עד כה על דרך הקולנוציה של פלשתינה — או שכבר הוסרו או שאפשר להסיר אותם בנקל; (ו) כי אם ישנם בפלשתינה שרידי קודש גם לעמים אחרים, אין הללו עלולים לשמש מכשול לקולנוציה שלנו בארץ הזאת; (ז) כי בפלשתינה הונח זרע בריא ביסוד הקולנוציה שלנו, והזרע הזה כבר מצטיה ועושה פרי; (ח) כי פלשתינה עתידה להיות למרכז הרוחני והקולטורי והיא כבר נעשתה מרכז לתחיה לשוננו ולאחרונה, והיא מאחדת ע"י הלשון את אחינו שדברו עד כה בלשונות שונות, ובאחרונה — (ט) אין מקום שורגיש בו היהודי את עצמו כ"כ חפשי ושתחיה לו בו אבטמויה רוחנית כל כך רחבה כפלשתינה. חברים וקרים! בשעה שהמנהיג שלנו, הרצל הנדול, קרא בקונגרס הששי שלנו: "נלכה למורח אפריקה!" הוריע אותנו קורס, כי תקוותיו לקבל משארת בפלשתינה נכזבו למרבה הכתחה ע"ד המשארת האונגרי כבר נמצאה אתה בצלחתו, בתנאים כאלה הלא מוכן הדבר, אם אנחנו, הציונים הפוליטיים, מצאנו בקריאתו זו של מנהיגנו המנוח ששה של מעשה, שאחזנו בה מאז ואילך, אבל עתה אין לנו משארת על שום שריטורה, וכמו שאפשר לראות מראש, לא יהיה משארת שכזה בירינו גם בעתיד הקרוב, ובלי משארת, אלא בשיטת הקולנוציה הקטנה, בוראי שיש לפלשתינה חיתרון על כל שריטורה אחרת, לפיכך אני מוצא עוז בנפשי להכריז: "הבה נלכה לפלשתינה!" מציע אני לפני חברי בהסתדרות השריטוראלית, לתעמיד לביור בסדר היום בקונגרס הקרובה להיות לא את תהצעה האנגלית, כי אם את תהצעה הפלשתינית, אני מציע, כי ישנו יבקרו את ההחלטות של י"א בנוגע לשאלה, עד כמה מוכשרת פלשתינה לשוב ליהודים על אותם היסודות שבאנגולה. אני מחזה את דעתי לספר בעד פלשתינה.

אחד ממסדריה וסוכרי הנחת השלפון של י"א ר"י. א. שמיין.

הנקודה המרכזית, המעניינת אותנו במכתב הנלוו הזה, היא הרגשת הברירות של השריטוראלית החזרה בתשובה. השריטוראליות, שבאה, לכאורה, לקרב את הקץ לצרת העם, לא נעשת לתנועה עם ומנהיגיה נשארו כולם בודדים; וכשהם יושבים בפנותיהם ומחפשים בכל כדור הארץ מקום מקלט לעמם הגדל, התחילו מכירים סוף סוף, כי הדרך אל עם ישראל היא המוליכה אל ארץ ישראל.

והשובה תהיה חזרת חברינו הגדלים האלה בשביל תנועתנו, כי יש ביניהם אישים עממיים שאין תחום ביניהם ובין צרכי האומה המתגלים בחיה היום יומיים ושהביאו ביום הדיספורי כבול, מתוך כביה לדורות, את אהבתם לא"י קרבן. בשעה שנדמה להם, כי אין דרך להשגת צרכי עם ישראל בארץ ישראל, ההיסטוריה חורתה להם, כי קציר-רוח היו; באו החלוצים החדשים וברם עקוריהם ממנו את דרך העם לארצו הדיספורית; רחוקה היא עוד גם עכשיו, אבל כל הדואה את ראשיתה המצער מרגיש שהיא עולה ומתרבת ושהיא היתורה המוליכה לחרות.

ואישים עממיים תרי נחוצים לנו עכשיו בעבודתנו הארץ ישראלית, כי מרובה הרקבון הצבורי בארץ ומעטים העובדים והלוחמים.

השביתה בסנ"ר, הנמשכת זה שבועות אחדים עוררה סוף סוף את דעת היותר מיושבים שבין עסקני הישוב החדש. העבודה העברית היתה סוף סוף לפרובלימה חשובה, הדורשת פתרון מוחלט מצד המתעניינים בשגשוגו והצלחתו של ישובנו. האינציאטיבה הפרטית, שאליה קיינו ונשאנו את נפשנו ושחשבנו, כי על ידה תלך גאולת הארץ ע"י קפיטל עברי שלובת זרוע עם גאולת העבודה ע"י ידים עבריות, פשטה את הרגל והולכת ומתנברת החברה בחזני העסקנים היותר מסורים לרעיון תחית הישוב, שבלי עבודה עברית כל מעשינו בא"י הם מאפע.

הסופר והעסקן החשוב מר א. ז. רבינוביץ כותב במאמרו: "תחיה וסחרנות" בהפועל הצעיר 25 בין יתר דבריו:

...כעלי הרכוש שעובדים פה בפועלים לא יהודים מכינים לעמם בא"י חורבות, שאסור להכנס לתוכן מפני המפלת.

"לכם ציונים, בעלי רכוש, אני אומר: בקשו את הפועל העברי, בקשוהו כמסמנים וכל זמן שאין פועל עברי אל תעשו פה כלום. לכו עם רכושכם לקנדה, להרי חשך, ואל תכבדו את העבודה לקמן היהודים, הרוצים באמת בתחית עמם, אל תחשבו לצאת ידי תובתכם ע"י זה שאתם מוסיפים, ברחמים" פועלים עברים אחרים, שהיו מעין "הבשר" לעבודהכם, הציונים, כביכול, עכשיו מחיר של הכשרים, כאלה אסימון ואי אפשר לרמות בהם את מי שהוא וגם את עצמכם, אל תרמו.

אנכי לא אבא להצדיק את הפועלים, להראות שעלילות שוא קוראים עליהם, זה אולי יעשו אחרים, הקרובים יותר ממני אל עניי הפועלים. אנכי רק אחת ידעתי, או שאת עבודתנו, עבודה התחיה, יעבדו פועלים עברים, או שאין תחיה כלל, ויש רק "סחרנות" בנוסחא "חדשה", שמוליכה את העם לאבדון.

"אנכי איני רוצה להשפיל את כבוד, אנשי המעשה, השוכים הם אנשי המעשה בזמן שהם מציאים לידי פעולה את האידאל הנדול של העם, אבל אם הם עושים טמטם ההפך ממה שצריך לעשות, אם הם הופרים לאידאל שלנו קבר, או אנחנו צריכים להגיד להם: אמנם אנשי מעשי אתם, אבל לא בשביל תחית עמכם.

אבל הימצאו דברים אלה היוצאים מלב כואב הד נכון בלבבות שהעלו קרה נורא, ושחללו מלחוש ולהרגיש האחריות בעד עתידו של עמנו בא"י?

בהחברת כ' של העתון "Neue Zeit", פרסם הסוציאליסטון זידוע עדוארד ברנשמן מאמר בשם, מלחמת בתי-הספר בארץ ישראל, אשר בו הוא מביע את שביעת רצונו במעשי ה"עורה" ומעמיד את עצמו על נקודת המבט שלה ביחוס אל שאלת השפה בבתי הספר בא"י.

לפי דעתו, כל השאלה אינה אלא שאלה פדגוגית. ה"עורה" מעריכה את המעשים הערכה תרבותית נכונה ומנינה על הצרכים הממשיים של החניכים העתידים של המכניקים: אבל הציונים, אותם הקנאים העקשים, הנמצאים תחת שלטון שחרון, המשפיע כעין מנפה, מביאים את התקדמותו האנושית של הדור הצעיר בארץ ישראל קרבן להשוכניות האומית.

כך מבינים עוד אפילו המוכים שבמנהלי התנועה הסוציאליסטית את פרובלמת השחרור הלאומי של ישראל, — הם שחרנילו לראות לפנייהם יהודים מתרפסים, מתבוללים בתוך מחנה, החברים ומסרסם את אישיותם הלאומית, אינם יכולים להתעלות לידי הכרת ערכה של תרבות עברית מקורית, גאווית, המגשרת מעצמה את זקי אירופה והמתקוממת בארצה לשם

יצירת ערכים לאומיים משל עצמה. הסוציאליזם באירופה עוד הרגילה לראות את היהודי בתור עבד נרצע לתרבויות אחרות, בתור חלק בלתי-אישי מובלע בכל המפלגות הארציות של העולם, בתור מתוך בעולם האידאות: ארץ ישראל הראתה להם את היהודי החפשי, הרוצה להיות חיים שלמים משל עצמו ולתקן את העולם מתוך תקון עצמו, — והם ממחרים להניח עליו את הגושפנקא של שובניות, קנאות ובורגניות. התמימים, בדבורים מפוצצים בעלמא הוצים להלחם בתנועת שחרורנו. לאט לאט, אדונים, כבר עברה השעה; ללמוד צריך קצת בבית מדרשה של תחית-ישראל, בכדי לבוא ללמד ולפסק הלכה ברבים.

בדרכי.

(רשימות).

איוו תסיסה חדשה יש להכיר בעיירות ליטא. תסיסה, ההולכת ומתנברת, תסיסה שאם לא היום או בודאי מחר, תתגלה בצורות ידועות.

אני מדבר על התסיסה בנוגע לא"י. ובתח האביב, — חג הפסח, הרבו לדבר באלו העיירות ע"ד א"י, ע"ד קניית אדמה, ע"ד אפשרויות שונות, לעשות שמה דיים.

ונדמה, כי בכא האביב הרך והעדין, האביב המביא בשורת החיים החדשים ותקוות יפות ונהדרות לארץ ולדורים עליה, מתרבים הנענועים העזים לארץ מולדת, לשמים קרובים ללב ולנשמה.

ובתוך גלי היאוש הנורא, בתוך תהרגשה שהקרקע נשטט יותר ויותר מתחת הרגלים, מתוך דאגה גדולה לעתידות הילדים, אלה הילדים המשחקים עתה בחוץ ושעזר ועלבון החיים עדיין לא נגעו ללבם ונפשם, יש לפגש נקודה מזהירה אחת: הרעיון הארצי-ישראלי הכה ומכה מיום ליום שרשים יותר עמוקים בלבבות מאות ואלפים אנשים.

אני אומר: הרעיון הארצי-ישראלי ולא הציוני. קשה לו ליהודי הפשוט לעמוד על אופיו של הרעיון הציוני, קשה לו, בשעה שחבר החיים האכזריים מונחת על צוארו, לצלול בים הנדול של התקוות הלאומיות ולדלות ממנו את פניני הפרספקטיבה של חיים לאומיים עצמיים בארץ האבות. אלא פשוט: נפשו עיפה, עיפה מרוב התלאות, מרוב השקוצים, שמשקצים בה את נפשו ערב, בוקר וצהרים.

חש ומרגיש הוא היהודי, כי בא עד הנקודה האחרונה, שממנה והלאה מתנשאים, ה"ריחשך".

ומתעורר יותר ויותר ביהודי האיש, המלא גאון עוז ועצמה וחפץ הוא לירוק בפני החיים האלה.

יהודי מתנשא עד לידי יריקה בפני החיים: מי שהתעמק קצת בעת האחרונה בנשמתו של היהודי בודאי עמד על החזיון המרהיב הזה.

והנענועים מביאים לידי מעשים, בהרבה עיירות הולכות ומתסדרות קבוצות של אנשים אמידים ובלתי אמידים במטרה לקנות אדמה בא"י.

אנשים, שמעולם לא עמדו ולא חפצו לעמוד במציאתם של הציונים, אנשים שבניהם ובנותיהם התחנכו ללא תורה

עברית וללא דעת עברית, אנשים, שתעודת הבגרות של בנם או בתם היתה האידאל היותר נהדר שלהם, שמלא את נפשם שמחה וחדוה אין קץ, אלה האנשים דנים בכובד ראש בשאלת היציאה לא"י.

כמובן, לא יציאת העם, לא יציאת המוני, אלא יציאתם הם עם אנשי ביתם, מעסיקה את מוחם.

מעולם לא היו לא"י וישובה מצדדים ריאליים, המוכנים להוציא את הפצע ורצונם מן הכת אל הפועל, כמו בעת הזאת. וארשה לי להחליט החלטה, שאינה מניחה אחריה כל ספקות, שלו היה עתה ביהדות הרוסית איזה כח אקטיבי, כח מארגן ומסדר, או היה כח זה יכול לרכז סביבו את האיגודים והרצון הפוטנציאליים של אלה האלפים ולתת דחיפה עצומה להתפתחות הישוב בא"י.

חבל, שבזמן כזה שהרעיון הארצי-ישראלי מפלס לו נתיב להרבה לבבות, חסר המוסד הנכון שיקח עליו את סדורן וארגון של הקבוצות האלו, שורה להן את הדרך ויקל עליהן את המורה הכרוך בשלילת אנשים מיהודים לתור אחרי חלקת אדמה בא"י.

עת לעשות עתה להסתדרות הציונית ולהועד האודיסאי, כר נרחב יש לפעולות קולנוציוניות גדולות.

אבל הידעו הם להשתמש כראוי במצב הרוח הנוח הזה?

והצעירים? מה עושים צעירינו? כמובן, על המובים שבהם, על הרציניים שבהם, מוסבים דברי.

ומי הם המובים שבהם, אם לא הציונים — הצעירים? צד חשוב ויפה כאחד יש לצעירים הללו, שדדוש לזקוף אותו על האקטיב שלהם.

ארץ ישראל נקבעה עתה בלבם לא בתור ארץ החלומות והנענועים שקשה להשיגה, אלא כדבר מוחשי שרק צריך להתכשר לקראתו.

היציאה של הצעיר לא"י מסתמנת לא כצעד ענקי, לא כדבר גדול המפנה עליו עיני כל, אלא כדבר שאיננו יוצא מנדר הרגיל.

אפשר להעיר בשמחה, שהפרצדורה של הבנקסים הולכת ומונה את ימיה האחרונים.

אין נשמעים כבר הנאומים המפוצצים על, מצילי העם על, גבורי הרוח, שמצאו און בנפשם לקיים את הציונות במעשה, אלא לוחצים פשוט את היר ואומרים, להתראות בנליל.

ודברים אלה נאמרים לא בלאחר יד, לא רק לצאת ידי החוב, אלא באמונה כבירה שבקוד חצי שנה, בעוד שנה, יתראו על שדמות המולדת, שנהיתה כל כך יקרה וכל כך קדושה להם ע"י השווינגרים, הניספוכים והברסקים.

אבל צד שני יש למטבע הזאת, צד, שכדאי להתעכב עליו לא ברשימה בת שורות אחדות, אלא במאמר רציני.

נוסעים, הגנירלים, נוסעים, המנהיגים ותונה הרישית שורה בשעת הפרידה:

מי יעבור? מי ימשיך את העבודה שהרבה כחות ומרץ ואמונה נשקעו בה?

נשאר הצאן בלי רועה... מי זה יעורר עתה לעבודה, מי זה יוכיר את החוב הקדוש של הרקת הקופסאות, מי זה יעורר ללכת, ב"חצות הלילה" אל התחנות?...

נוסעים, המנהיגים, ברוכה וצלחה תהיה דרכם! אבל חטא חוטאים המנהיגים האלה שאינם מתנכים את חבריהם,

אינם מקימים דור של ציונים-צעירים, שלא יהיו זקוקים עוד להתעוררות מצד מי שיהיה.

ויוכרו זאת חברינו הנוסעים והקנדידים ליציאה לא"י ושימו אל לב.

גומר אני רשימתי זו ומתשבות נונות עולות במוחי: איפה הם הכחות ההיוניים שלנו, איפה הוא החומר ההגון לבנין העם, לרפוי שבריו הרבים?

איפה היא אש הקדש שתעבור כמו זרם איליקטרי מהאלפים אל הרבבות של צעירינו ותעשה נשבות: תעורר לחיים, לאהבת החיים, ליופי שבחיים, לעבודה חיובית בכל מקצועות ופנות חיי העם, לקביעת האמונה בלב העם, שיבא יום נאולתו, יום ד' הגדול.

איפה הם הצעירים, שישירו את קמטי המצה העברית? ובשעת דכורך הנפש העברית, בשעה שסבל החיים מכביר עולו עד לבלי נשא, יופיע הצעיר העברי, שיביא לאחיו, בעלי העינים העמומות והנוגות שנודקנו בלא עת, את בשורת הנאולה, בשורה מעם המתעורר ברבבותיו לתחייתו, לפדות נפשו?

ותודקף הקומה העברית, ותתלקח האש בעינים, ויביא העברי את זרע התקוה והאמונה אל מרתף אפלתו. ונמקי החשך ורקובי האמש יוסיפו הלאה לסבול ולקוות, לקוות ולסבול...

צעירי ישראל, אם יש מקום לתקוה, תלו שמש על ראשכם, תלו שמש!

ש. אהרונ.

ש. א.

בימה לסטודנטיות הלאומית ברוסיה.

"Еврейское студенчество"
Двухнед. журнал, посвященный
интересам еврейской молодежи.

מונחת לפנינו כבר שתי חוברות של דו-שבועון זה היוצא לאור במוסקבה. רתנועה הלאומית בין הצעירים במזרח אירופה, התנועה האקדמית במערב והתנאים הקשים שבהם נתונים ביחוד הסטודנטים העברים ברוסיה — נרמו ליצירת בימה לכוון הרעיונות ולאחוד הכחות של הצעירים האקדמיים ברוסיה, העומדים בתוך סביבת כליון ואדישות. שתי החוברות מופצות בשאלות חשובות, העוסקות על הפרק בחיינו, ומציגות את דרך המחשבה של האנטל נציה העברית הצעירה, המחפשת לה עוד דרכים אל העם ותכניות לעבודה לאומית. ימי-הקץ מניעים, הימים שחנכי-האוניברסיטאות הבינוניות מתפורים לכל ערי התחום ועירותיה, והם מרגישים הפעם, כי אין השעה מוכשרה למנוחת-קץ שלמה, לתענוגות-בשר ולפרישות מן העם הסובל ואם אין עוד תכנית מסוימת לעבודה, הרי ללמוד עוד צריך, ללמוד הרבה את חיי-העם, את הרוח, את צרכיו ואת תנאי קיומו. והם קוראים קריאת חבר לחברו — ובקריאתם יש אותו רגש החדוש והחפיש התמים המציגים את הגרים.

הקהל העברי הי עכשיו בתקופה של הערכת ערכיו, מתרחשת התפשטות כלכלית לתנאים חדשים, שקצתם בלתי ברורים עדיין; נמשכים

במהלך חייהם, קשה לשמוע לשיחותיהם, אשר רובן ריקות ומחוסרות כל תוכן, ואם יש שמוכירים גם על איזה ענין צבורי או לאומי, מיד ניכר, כי כל זה רק מן השפה ולחוץ — כי חסרת להם ההרגשה שבלב; הסביבה השחיתה אותם והחריבה את עולמם.

קשה להבחין, מי אשם בקפאון הזה שתקף את רבבות הצעירים. יש שתולים את הקולר בעתונות שלנו, ואולי במדה ידועה אחר הצדק; כי הרי בחיינו אנו שאינם שלמים ומסודרים ממלא העתון היומי תפקיד גדול וחשוב, יען כי הוא מוצא לו דרך ונבנס לתוך השדרות הכי רחבות של העם, וגדול הוא המון קוראיו המוצא בעתון היומי את ספקו תרונתו, זכבר יש לעתונים השפעה על הצבור; אבל לדאבונו, העתונים היהודים שלנו רחוקים הם מהשקפתנו ואינם משפלים בעיני התחיה שלנו, וביחוד הם דנים על עניני יום יום הקטנים ועל מצבנו החיצוני, כלומר על הצרות המתרגשות ובאות מן החוץ, מצד שונאיו ומשמיניו, ועל הגנע מכפנים שהוא בודאי לא פחות מסוכן לקיומנו מכל הדיפיות שמכחין, לזה אינם שמים לב, ובכלל אינם מתייחסים אל חיי-העם יחס רציני וע"י מעידות הידיעות הסנסציוניות שהם גכשלים בהן חדשים לבקרים, והעתון היהודי היחיד הרציני הנוהר מסנסציות בודאי לא לנו הוא. כי תמצאו ידיעות מפורטות ע"ד מהלך הבחירות בפרלמנט הצרפתי וגם את פרטי המחלוקת שפרצה בין שתי מפלגות חשובות באנליה, ועוד ידיעות כאלו, ומה שנוגע לתנועתנו אנו עומד העתון הזה ממעל, למפלגותיות" והאשם מוטל בלי ספק גם על "המנהיגים" שלנו, אשר לא רצו לדבר אל העם בלשונו ובשפתו ובחרו דהם את השתיקה, אבל איך שיהיה, עובד הוא המהנה לנפשו.

בימים הקשים האלה, חברים, אסור לנו לשבת בחבוק ידים. בכחות המצומצמים, שהתרכזו תחת דגלנו, אנו יכולים נ"ב לפעול דבר מה, ועבודה יש ויש; ביחוד עלינו להשפיע על אלה הצעירים, שעדיין לא אכלתם הסביבה והם עומדים על פרישת דרכים ותועים בלא דרך, כלפי אלה צריכים מעשינו להיות מכוונים, ואם אנחנו לא נבוא אליהם, אז גם אלה יאבדו לנו וגורלם יהיה כגורל חבריהם שכבר צללו בתחום האבדון. אל נסוג אחורנית מפני שיחידים אנו במערכה, דגל התחיה המתנסס על תנועתנו הולך ומפנה לפנינו את הדרך ומעורר נדמים; גם מולדתנו העתיקה השבת לתחיה שולחת את קרני-אורה אל חשבת הגלות, מאירה לפנינו את הדרך ומקילה לנו את העבודה; עת לעשות הניעה לנו, עלינו לחזק ולבצר עכשיו את הבימה היחידה של "שחרית" זו, המשמשת כלי מבטא לרעיונות ולהפיץ את העתון במדה הרדושה; ואל לנו להסתפק בירחון, צריכים אנו להשתדל, כי הירחון יעשה שבועון, למען אשר יהיה כח השפעתנו יותר גדול על צעירי-הגולה ועל מהלך תנועתנו כולה. התנשמות המפעל תלויה היא רק בנו, כמו כן אנו צריכים להפיץ את השבועון "הפועל הצעיר", אשר מעל דפיו אנו שומעים את קול העבודה העברית ואשר בו מוצאות כל השאלות הישוביות את במיון הנכון. כל המעצורים והמכשולים שנפגש על דרכנו אינם צריכים להפריע אותנו; בשוין-נפש נמור עלינו להתחם כלפי הלעג והכפול שאנו פוגשים מצד אלה שעשו להם את סביבת העבודה, הפשרה והממיון של הגלות לחוץ עתידם.

ברוח התחיה, ותחת דגלי המולדת אנו צריכים להמשיך את דרכנו הלאה, ביתר שאת וביותר מרץ; מלחמה לנו עם הסביבה הרקובה עד רדתה!

צבי.

היתה לנו, שאין מקום לחנוך עברי בשפה אחרת, מלבד העברית, ולו גם תהיה השפה האחרת יותר רצויה מתוך השקפה תכליתית. כך צריכה להיות השקפתנו גם בנוגע להעבודה העברית: רוצים אנו כישוב עברי במלא מובן המלה הזאת! ודי עשו מסוכנות לנו לא פחות מלשוננו; ולכל אלה הנלחמים נגד הפועל העברי ומכניסים עבודה זרה לארצנו, אם מפני חשבונות ודיכנדדים, אשר רוב עסקנינו לקוים בהם, ואם מפני מעשים פוליטיים, לכל אלה אנו צריכים להתחם באותו היחס שהתיחסנו לבעלי-עורה, סוכני גרמניה, ואם לא עכשיו-אימתי? רואים אנו, שהגנע הולך ומתפשט בכל הארץ ומעלה רקבון: די לקרוא בגליונות "הפועל הצעיר" על המאורעות המעציבים בסנירה, בחדרה וברכור בכדי להוכיח, כי יש שטה מסוימת ושלמה הנלחמת נגד הפועל העברי; ומדאיב ביותר הוא, כי המצבא הראשי של הלוחמים הוא האדון ליבונטין, המנהל הרשמי של האפק"ב ב"פו. לידיו מתקבלים כל דברי הלעו וכתבי הפלסתר, המדברים בננותו של הפועל העברי והוא משתמש בהם בכדי להלחם נגד המשרד הארץ ישראלי על אשר הוא מעסיק פועלים עברים. אמנם גדול הצער ורבה החרפה לגלות את הדבר ברבים, כי מנהיג ציוני רשמי ימנה בין הלוחמים נגד אלה, המרוים ומרטיבים את ארמת המולדת בויעתם ובדמם והחיים על עבודת כפייהם. — לא נעים! אבל מוכת הישוב דורשת את זאת מאתנו ועד כמה שכה השפעתנו על ההסתדרות מניע, עלינו להרים את קולנו ולעורר את דעת הקהל הציוני בגולה ולהעיר אותו על הסכנה הנשקפת לתנועתנו ולעתידנו בארץ, אם מנהלים רשמיים ששלחנו אותם לכלכל את ענינינו הלאומיים בארץ יעמדו בראש המלחמה נגד הפועל העברי.

קול הפועל העברי הולך ובוקע אלינו משדמות יהודה והגליל, קול העובד המצטער על המחרסם והמחריבים מבפנים, — והוא המחייב אותנו, צעירי-הגולה, לקשור מלחמה גם פה, בתוך ההסתדרות הציונית שבגולה, בעד העיקר הגדול של עבודה עברית. משרדותינו יצאו חלוצי-העבודה ואל מחנם מצטרפים בכל יום כנופיותינו החדשות מן הגולה. מלחמתם היא מלחמתנו, רעיון אחד ומשאת נפש אחת כוננו את צעדינו המורחת, אל לנו לעמוד מרחוק. עלינו להתעניין באותה התענינות, כאילו היינו בעצמנו פועלים בארץ ישראל. עלינו להשגיח בעין פקוחה על כל המעשים הנעשים שם, למען ידעו העסקנים הארצי-ישראליים, כי יש עין בוחנת לתעלוליהם ובקורת צבורית למעשיהם גם בגולה ודעת קהל אם תקרא פה אולי יעלה בידה לשנות את המצב ולהראות לעסקנים "הוכחי הישוב" את המקום הראוי להם. או יודע גלוי קבל עם, מי הם "מהרסי ומחריבי הישוב", הפועלים העובדים או העסקנים המגדלים דור ערבי על שדמות ישראל.

חברי, הצעירים שבגולה, פנו עין המורחה והתגיסו לעבודה משותפת עם פועלי ארץ ישראל!

צ. ק.

עבודתנו בגולה.

במתי מעט עומדים אנו בחיים, צעירי ישראל, במערכות התחיה. הרוב היותר גדול של אחינו הצעירים איננו אתנו, את כולם נשא הרוח, זרם החיים סחפם ועקבותיהם מרם נודעו; כי בהפגשם עם הסביבה הרקובה, מלאת פשרות, ארישות ורפיון-רוח חלשים היו מלעמוד נגדה, ונפלו לתוך זרועתיה, והאמת המרה צריכה להאמר, כי קשה עכשיו להמצא בחברת צעירים ולהסתכל

המספר הכללי של הצעירים העברים, הלומדים בבתי הספר הכלליים, הוא: בהנימנסיות לגברים היו בשנת 1911 13,147 יתורים (9,8%) בכל בתי הספר הראליים 5,267 (7,2%), בהנימנסיות ופרונימנסיות לנשים—38,624 (13,7%) בבתי-הספר העירוניים בני ד' מחלקות 10,540 (6,8%), בבתי הספר למתחילים: נערים—10,785 (1,56%), נערות—2,4% ליום א, ינואר 1912 היו, לפי החשבון הרשמי, 1025 בתי ספר עברים, 8402 חדרים; בבתי-הספר העברים למדו 192,410 ילדים (151,699 נערים, 40,711 נערות); בשנת 1910 היו, לפי החשבון הרשמי, 920 בתי ספר עברים עם 200,797 תלמידים, ר. ל. יותר על 8387 תלמידים, ו-7753 חדרים.

מספר המורים והמלמדים העברים הניע 9842.

פטרבורג. המועצה שעל יד שר העיר אשרה את התקנות החדשות של החברה היהודית לתמיכת הלומדים הנבונים. לפי התקנות האלו מתרחב חוג פעולתה של החברה במדה מרובה: עד עכשיו יכלה החברה להמציא תמיכה רק למתלמדים בבתי-הספר הנבונים שבפטרבורג. עכשיו יש לה חרשות לתמוך גם במתלמדים ביהודי רוסיה ובחוף לארץ.

מחר קוב מבקשים אותנו להודיע: נוסדה שיירה של תלמידו בתי-הספר הנבונים, הנוסעים לארץ ישראל להג השבועות הזה. השיירה יוצאת מתקרב בערך ביום 1-5 יוני ת.י. שנה זו. כל החברים הרוצים להתחבר אל השיירה יואיל לפנות עפ"י הכתובת:

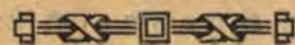
Харьковъ, Женскій медицинскій институтъ
Mlle X. Kaganъ.

רומא. על יד, אגודת הסטודנטים היהודים על ש. ת. ג. ביאליק נפתחה לשכת מידעין, הממציאה ידיעות ע"ד תנאי הכניסה לבתי הספר הנבונים שבאיטליה ותנאי-החיים במרכזים האקדמיים שבארץ. הפונים בשאלות מתבקשים לצרף שלשה בולים בני 10 ק' הכתובת:

Italia, Roma Instituto Cimico Via Panisperna
A. Krochmalnikoff.

הועידה השלישית של ההסתדרות הציונית-אקדמית, החבר. מיום לא מאי עד ד' יוני תמצא מקום בהדלברג הועידה השלישית של ההסתדרות הציונית-אקדמית, החבר. הועד המרכזי קבע את סדר היום של הועידה:

יום ראשון: פתיחה, ברכות, דו"ח הועד המרכזי, בחירת הנשיאות, יום שני: דו"ח הקופה, וכוחים כלליים לדו"ח המרכזי. יום שלישי: הרצאות: (1) לאומיות בלתי-מפלגתית (2) יחסנו להסתדרויות סטודנטיות אחרות. (3) וכוחים. יום רביעי: הרצאות: (1) העבודה בארץ ישראל. הישוב החדש בפרוגרמה של "החבר". (2) העבודה התרבותית חנוכה של "החבר". (3) העתונות והתעמולה. (4) וכוחים. יום חמישי: הרצאות: (1) שאלות אורגניזציות. (2) וכוחים. הצבעה התחלטה, בחירת הועד המרכזי, שונות, סגירת הועידה.

תלמודים מחוץ לישיבה, אולם מחלתו הקשה החלישה את התנגדותו ותכריח אותו להפסיק את המחלוקת.

תקופת הנצי"ב היתה "תקופת הזהב" לישיבת ולוויין, כי בימיו הניעה הישיבה למרום התפתחותה הן לפי מספר תלמידיה, שעלה לארבע מאות, והן לפי מחותם של תלמידים, שהרבה מהם יצאו אח"כ לעבוד בחכמת ישראל וספרותה. כמו כן בסס את מצבה החמרי של ישיבת ולוויין. הוא הכפיל את הכנסותיה ע"י אשר שלח משולחים לכל קצות רוסיה, בימיו נבנה גם בית הישיבה, בית-אכנים, הקים עד היום.

בתור איש בעל נפש יפה ועדינה, ובתור נאון בתורה משך אחריו את לב כל תלמידי הישיבה. אולם למרות נשמתו הרכה והרגשנית, הצטיין בקנאות עריצית נגד ההשכלה, שהציבה בימיו בחלונות הישיבה, ולא בצדק נמרו עליו את החלל כמה מנותבי דברי הימים לישיבת ולוויין. אביא כאן עובדות אחדות, הידועות לכל תלמידי הישיבה שבתקופה ההיא, אשר על פיהן אנו יכולים לדון על יחסו אל ההשכלה בכלל.

כשנודע לנצי"ב, שתלמידי הישיבה ניוונים מן הספרות העברית המובאת אליהם ממינסק ע"י העגלון ר' עוזר, העמיד משמר במבוא העיר, ובכל יום בבוא העגלון הזה עם הפוסטטה שהיה מביא ממינסק, היו בעלי המשמר מתנפלים על העגלה שלו ועושים חפוש ובדיקה בכל ציוד ומלתחת, אם אין שם איזה "מך-פסול".

עד כמה לא הצטיין הנצי"ב בסכלנות דתית, מעידה העובדה, שביום-כפורים אחד הכיר בשערותיו של אחד התלמידים שרוחצו וסורקו באותו יום. הנצי"ב לא חשב הרבה וספר לו על לחיו במעמד ארבע מאות תלמידים.

הנצי"ב סדר בולשית בתוך כותלי הישיבה ומחוצה לה ובימיו פרחה זו וגדלה. שמש הישיבה הירשלישעית (מת בשנת תר"ע) היה אורב, עפ"י מצות הנצי"ב, מאחורי הכתלים והחלונות, בכדי להתחקות על מעשי התלמידים בשעותיהם הפנויות. וכשהיה רואה דרך החלון איזה ספר חשוד בידו איזה תלמיד הישיבה, היה מתפרץ אל הבית והיה מוציא מידיו בחזקה את הספר ומביאו אל הנצי"ב, שאהב לעורר משפט שלום בענין זה. ואחרי שהוברר לנו יחסו של הנצי"ב אל ההשכלה, רואים אנו עד כמה ראוי להלל ולשבח מעוז רוחם של אותם הלוצי-הרוח, אשר אחדו את תורתיהם הנרול עם ההשכלה, שעליה היו נרדפים.

צאו ולמדו, איזה חלק יש לנצי"ב בביאליק שלנו ובשאר גדולינו שלמדו בתקופה ההיא בישיבת ולוויין...

צעירי-ישראל בבתי הספר

הכלליים והעבריים ברוסיה.

התנבלות להשכלת היהודים ברוסיה הביאו את פרין. בדין וחשבון של המינסטריון להשכלה לשנת הלמודים 1911/1912, שנתפרסם עכשיו, אנו מוצאים את המספרים החותכים האלה: במשך שתי השנים (1910-1912) נתמעט מספר הסטודנטים באוניברסיטא שברוסיה בכלל על 2469 איש מספר הסטודנטים העברים נתמעט בשנים אלו על 1141, כלומר, עד כדי מחצית מן המספר הכללי. בבתי הספר הספציאליים (בתי הספר המכניים הנבונים) נתמעט מספר התלמידים על 485, מספר היהודים נתמעט על 120. מספר היהודים בהנימנסיות לגברים של הממשלה נשאר כמו שהיה, להפך ירד מספרם בבתי הספר הראליים במשך השנים 1910-1912, מ-7,7% עד 6,2%.

בישיבות ובאוניברסיטאות.

הירש לייב גורדון.

לתולדות ישיבת "עץ חיים" בולוויין.

ולוויין היא עירה קטנה בפלך וילנה וישיבה יהודית מתחיל מאמצע המאה השש-עשרה בשעה כשנמצאה עוד תחת שלטון פולין. מספר תושביה העברים עולה, לפי ספירת התושבים האחרונה שנערכה בשנת 1897, לאלפים איש, וזהו מחצית ממספר תושביה בכלל. תקופת שלטון פולין השאירה בולוויין הרבה מצבות זכרון, וביחוד מצטיין ביניהן ארמונו הנהדר של הגרף פוטוצקי, השקוע בפרדסו המצויין בנמעי רבי המינים, ובתי התפילה הקתוליים ששמשו בשעת הירוס למצודות בצורות. גם המבצע שפך מהודו על גליל ולוויין, מסביב לה מתפתלת טבעת הרים יפים המקסימים בקיץ את עין הרואה בשלל צבעיהם ופרחיהם. והעירה עצמה—הציה בנויה על אחת הנביעות הרמות והציה מונחת בתחתית הנביעה ונקראת "שפלה". אולם בין כל אלה המעלות המוכות שמניתי לולוויין, יש לה מעלה יתרה השקולה לנו, היהודים, כנגד כל יתר מעלותיה, והיא שבעירה זו, במחציתה הנבונה, נמצאת הישיבה הנדולה "עץ חיים", שחננה זה לפני שנים אחדות את יובל-המאה לקיומה.

מסד הישיבה, הנאון ר' חיים ולוויין ז"ל, היה אישיות גדולה ועשירה ברוח. מלבד ידיעותיו העמוקות בתורה, שעשו אותו לנאון אדיר ומופתי, הצטיין בהרבה מעלות תרומות המיוחדות לבעל נשמה טהורה, וזה ועדינה, הוא לא התבודד ב' האמות של הלכה לבד, ובראותו בלמוד התורה את תנאי קיומו של העם העברי ותקו-עתידו, יצא ללמד תורה לעמו ולהפיצה ברבים. הרעיון בדבר יסוד מרכז ללמוד התלמוד עלה במחשבו זה כבר, הרבה קודם זמן יסוד הישיבה, וביחד עם רבו, הנאון ר' אליהו מוילנה, דנו בענין זה הרבה ומכמה מעמים חשובים בחרו למקום הישיבה את ולוויין זו. הטעם האחד הוא, שולוויין היא עירה קטנה ושקטה והתלמידים יוכלו, איפוא, להצטמצם בחוג למודיהם ובעולמם הרוחני. הטעם השני הוא, שולוויין קרובה לוילנה, מקום מושבו של הגר"א, ושהגר"א בעצמו יוכל להשגיח על מהלך הלמודים. אולם הגר"א לא זכה לראות בעיניו את הישיבה בקיומה, וכשנסדה הישיבה בשנת (תקס"ג) 1803 לא היה כבר הגר"א בחיים.

בשנים הראשונות לקיומה של הישיבה, בשעה שמספר התלמידים הניע רק לעשרות אחדות, ספק הגר"א בעצמו מהונו את צרכי התלמידים, שלמדו באחד מבתי-המדרש אשר בולוויין. אולם כששמע שעוריו של הגר"א הניע לאוני רבים מצעירי ישראל, שצמאו לדבר ה' ומחנות מחנות נהרו אחריו ממושבותיהם, לא יכל כבר הגר"א לפרנס את בולס מהונו עצמו ויצא בקול קורא אל קהל ישראל, שיבאו לעזרתו בהגשמת הרעיון הקדוש הזה. הקהל העברי נענה לו, ובכסף התמיכה שקבל הגר"א למופת הישיבה, בנה לו בית מיוחד בשביל תלמידי הישיבה, ששמש להם מקום למוד ולינה, וגם ארוחתם היתה ניתנת להם יום יום חנם על חשבון הבית.

שמת הלמוד, שקבע הגר"א בישיבת "עץ חיים", שמה הגיונית מדויקת, נשמרה עוד גם עתה בכל מהרתה, ולמרות אשר רצו אחדים מראשי הישיבה שבאו אחריו לשנות מן המטבע שטבע לו הגר"א, לא עלה הדבר בידם אף מעט. התמדה בלמוד התלמוד—והו הפרניציפ הראשי של "בניית

הלמודים בולוויין. הבקאות, האירודיציה המקפת—הן הדרישות היסודיות של הישיבה והן הפותחות אחר כך את הדרך להכנת דבר מתוך דבר ולחדושי-הלכה. לשמה זו מתנגדת, כידוע שמת, הלמוד בישיבות מילשי ומיר, שבהן שלמת שמת הפלפול.

אחרי פטירת הגר"א, בשנת 1821, עלה על כסא ראש הישיבה בנו, הנאון ר' יצחק (הנקרא גם עתה בפי העם בשם ר' איצ'לה ולוויין), שעבד את עבודת הקודש בישיבת ולוויין עוד בחיי אביו הגר"א.

הגר"א היה יותר קרוב אל חיינונו ולהשכלה מאביו הגר"א. הוא ידע כמה שפות אירופיות ומקצועות מדע שונים. בתקופת השתדלנות שבה חי הגר"א נחשב לשתדלן גדול, הוא עסק בעבודה צבורית כל ימיו והיה פקח ורצוי לכל אחיו. כעבור שלש שנים מיום עלותו על כסא אביו הגר"א, נסגרה הישיבה טעם הרשות, ואם כי הלמודים נמשכו גם אחר זאת וילכו הלך והתפתח הלך והתקדם, בכל זאת השתדל הגר"א בחוגי הממשלה בפטרבורג והשיג עוד הפעם רשיון לקיום הישיבה. עבודתו הצבורית של הגר"א שללה מאתו את היכולת להתמכר בכל נפשו ומאודו להתנהל הישיבה ועוד בחייו מלאו את מקומו בישיבה, בשעת מסעותיו התכופים, חתני הנאונים ר' אליעזר יצחק ור' נפתלי צבי יהודה ברלין (נצי"ב), ואחרי פטירתו בשנת 1849 נשאר הראשון למלא מקומו.

הגר"א נסה להכניס במדה ידועה זרם חדש בלמוד התורה בישיבת ולוויין, ובמקום ההגיון הקר והשכל המתון והישר, אחז במחקר הפלפולי. אולם חיים העים ומרים היו חיי הגר"א, כי חלש היה בגופו והמחלוקת שפרצה סביבו דכאה עוד יותר את רוחו. הרב הידוע בימים ההם ר' יהושע קשיל לין, נכד הגר"א, קנא בגר"א ויסד בימה בפני עצמו ללמוד התורה מחוץ לישיבה, אולם המות שקמף את חיי הגר"א כעבור ה' שנים מיום עלותו על כסא ראש הישיבה בולוויין (1854), המציא פדות לנפשו מיסוריו הרבים זמן הריב והמדינים שהתלקחו סביבו.

אחרי פטירת הגר"א עברה הנהלת הישיבה לשתי רשויות. הנצי"ב, שקרא שעורים בתלמוד עוד בחיי המנוח הגר"א, קבל על עצמו את משרת ראש-הישיבה ומשרת נזכר הישיבה. והנאון ר' יוסף דובר סולובציק גם הוא לקח חלק בהנהלת הישיבה, אולם בתור נזכר לא שרת כלל, וכאן התלקחה מחלוקת עזה וארוכה בין הנצי"ב ובין ר' יוסף דובר סולובציק. ר' יוסף דובר קנא בנצי"ב ויצא להלחם נגדו על ידי תכניתו החדשה בלמוד התלמוד. בנגוד לשמת למדו של הנצי"ב, שהלך בעקבות הגר"א ושהעמיד בתור עיקר את הפשט הנכון ואת ההגיון הברוא, קבע הוא רבי יוסף דובר את הפלפול והתהדר לעיקר. כל אחד משניהם משך את התלמידים אליו ועל ידי כך בא פרוד והתפלגות בין התלמידים. המחלוקת נתלקחה ותתן מקום לאמצעי-מלחמה בוויים ושפלים, כמסירות ולשון הרע.

כאשר הניעה השמועה ע"ד המחלוקת לאוני רבני וילנה, מינסק, סלוצק וקובנה, מהרו לבא לולוויין בכדי להרגיע את הרוחות ולהמות את לב התלמידים לתורה. הרבנים הללו לקחו מיד הנצי"ב את משרת הנזכר ותמת ר' יוסף דובר שככה, כעבור זמן ידוע נתמנה ר' יוסף דובר סולובציק לרב בסלוצק (ומשם עבר אח"כ לכריסק). אחריו התמנה בנצי"ב הרב ר' חיים הלל פריד, ביסודו לו גם הוא שעורים

בארץ ישראל.

השבתה בסג'רה.

(מכתב מארץ ישראל)

בסג'רה שבגליל התחתון נמשכת זה שני חדשים את השביתות, שאנחנו הגיליים לצין אותן בשם שבתה מורלית. לא את הטבת מצבם הכלכלי דורשים השובתים; את העלאת מחיר העבודה או הקמת זמנה; לא עניניהם הפרטיים של השובתים גרמו לשביתת זו, כי אם תקן הכלל, תקן לאומי-חברתי, לשביתת זו ולגורמים שלה יש ערך ישובי גדול, שכדאי לעמוד עליהם בפרטיות.

בתולדות ההתיישבות שלנו ובתנועת העבודה העברית תופסת סג'רה מקום חשוב. פה הופיע כראשונה הקולקטיב, צבור הפועלים, במקום הפועלים הבודדים, כובשי העבודה, שבשאר המושבות. הסתדרות "השומר" והקבוצה של פועלים הראשונה, שהן הכמיו היותר נכון והיותר שלם של תנועתנו, יצאו מסג'רה; פה נתחננו הפועלים ששמשו אח"כ כחור חסר ליצירת המושבות בגליל התחתון — מושבות הארזים.

עבודת יק"א היתה פה שטחית, ולו נמשכה יותר זמן היתה כטח מביאה לירי יצירת ערכים ישוביים חשובים; רצה הפקיד ליצור דבר חשוב וגדול, אלא ככל עבודה התלויה כולה באיש אחד, פסקה גם העבודה פה יחד עם פטורי הפקיד ההוא.

חללה אז סג'רה מהיות בית ספר לפועלים. היא חללה לחנך אלימנט ישובי, אבל עברית נשארה בכל זאת. לזה גרם מצבה בין שכניה הערביים, הנכונים בכל רגע להתנפל עליה, ואותה המרדציה שנקבעה על ידה בלא יודעים: עבודה עברית בחוות הגליל התחתון.

כשמכרה יק"א את סג'רה לאגודת נטעים, המתקומת על חשבון הציונות ומדגלת בשם יצירת ישוב עברי בארץ ישראל — הביעו במקומות שונים את החששות, שאגודה זו תהפוך שם את הקצרה על פיה ובמקום יצירת ישוב עברי — תכניס עבודה ערבית לחות ותעזור להתבצרותו של הישוב הערבי בסביבה, ואך התחילה אגודת נטעים את עבודתה והנה נתקמו החששות האלה. הפועלים התחילו לדרוש מן המנהל שירחיק את הערבים מן העבודה.

בינתיים קרו המקרים המעציבים על חוף הכנרת: נהרגו החברים ברכסי ויוסף ולצמן ובסג'רה נפל הקרבן הששי: נהרג השומר יעקב פלדמן בעמדתו על משמרתו, המצב היה קשה. המקרים היו תקופים וחשדו שיד אחת סדרה אותם. התחילו לסדר חגגה עצמית ולמטרה זו נועדו אי אלו אספות של באי כח "השומר", הסתדרות פועלי הגליל, וועד מושבות הגליל התחתון.

סדרו את שמירת הדרכים ועזרה משפטית, וכמו שיקרה תמיד במקרים כאלה התחילו האכרים קורים את העל חמ"א, על הטא שאינם מעסיקים פועלים יהודים, העוזרים להתבצרות הישוב. "השומר" הגיש אולימפוס לכא-כח, אגודת נטעים בסג'רה, שאם לא ינהיגו עבודה עברית נקיה יעזוב את השמירה. דרישות כאלו באו גם מצד ועד המושבות בגליל התחתון ומצד אכרי מושבת סג'רה.

לכא-כח הסתדרות, פועלי הגליל, הבטיח הפקיד להנהיג במשך זמן קצר עבודה עברית נקיה, אבל הבטחה זו נשארה הבטחה גרידא, בפועל לא רק שלא פטר את הערביים, אלא שעוד

הגליל את מספרם ע"י זה שמסר לידיהם עבודות שונות בקבלנות. באותו הזמן קבל הפקיד מכתב-איום אנונימי. עם המכתב הזה בידם חזרו מנהלי א"נ על פתחי כל המשרדים בארץ ישראל ובחוף לארץ, אע"פ שהסתדרות פועלי הגליל, "השומר" פרסמו גלוי דעת, שלא ירי הפועלים המאורגנים שלחו את המכתב הזה ודרשו לבלי יאשימו את כלל הפועלים באשמתו של זה האחד ששלח את המכתב.

וכשנכחו הפועלים, שהפקיד לא יעמוד בדברו בדבר העבודה העברית, הכריזו שביתת. כל הפועלים העברים עזבו את העבודה וגם אכרי סג'רה, שחרשו בבהמותיהם כחות, חרלו מעבודתם.

והנה קרה עוד מקרה שנתן נשק חדש בידי א"נ נגד הפועלים ושעל תכונתו הפסיכולוגית כדאי להתעכב קצת.

פועל אחד נכנס כשהוא מזוין (אנב: בארץ ישראל בכלל ובגליל בפרט מזוינים כל התושבים כיהודים, כערבים) אל הפקיד ודרש ממנו לקיים את דבריו ולפטר את הערביים מן העבודה. הרבה אנקדוטות מספרים על מקרה האיום הזה ועל הוכחות שמצאו מקום בו בזמן בין הפקיד וכן ה"גולן היהודי". נגמר הדבר בזה, שהפועל שב לעומת שבא ומנהלי אגודת נטעים, היודעים כבר בשקירות ובדבריהם שהם מוציאים על הפועל העברי, מצאו פה מקום להתגורר בו ויפרסמו את המקרה בכל הארץ: ראוי יהודים טובים, עד כמה אנחנו סובלים מהטרוריסטים הרוסים האלה!

אמרתי, שכדאי להתעכב קצת על החזיון הזה: הפועלים המאורגנים והסתדרותיהם מתנגדים בכל תוקף לכל מיני טרור שלא עמדתנו בתור פועלים ואף לא עמדתנו הלאומית בארץ מרשים לנו להשתמש בהם; אבל ישנם גורמים המשפיעים ברוח זה על פועלים בודדים, על צעירים שאינם יותר גדול ודרישותיהם יותר מרובות, ואם לא נקדים לבער את המעשים המכאיבים לירי דרכון נפש והתמרמרות כזו נתן מקום בא"י למקרים היוצאים מגדר הגליל והתוצאות תהיינה מרות, מרות עד מאד.

יזכרו נא זאת אלה העומדים בראש בוני הישוב!

זה עשר שנים, שפועלים באים הנה לכבוש את העבודה וליוצר ישוב עובד, ישוב החי בזכות עבודת-כפין, במקום הישוב הפרויטי של עכשיו.

עשר שנה הם נלחמים בכל המעצורים שהם פוגשים בדרכם זו. הרבה מחבריהם נהרגו והרבה עיפו מן המלחמה. ועיר שם, ועיר שם נראים נצנים חדשים, פרי המלחמה והעבודה של הפועל, ועיר שם כבשו עמדות אחרות, וכשכאים עסקיני החרום את בנינו הקטן הזה, שכל כך הרבה כח רוחני וגשמי נשקע בו, הרי בהכרח אתה צועק ומתרגז, אחת אי אפשר; ואנשים בודדים מרי-נפש וקשי-רוח יוצאים בדרכים מיוחדות לעמוד בפרץ.

יזכרו נא זאת עסקנינו!

והשביתה נמשכה. את המקום לא עזבו הפועלים: סוף, סוף אדמת ישראל היא, נגד מפירי השביתה הוחלט לבלי השתמש בכח, ובכל זאת כמעט שלא נמצאו כאלה, הפועלים ממחולל שבצפון עד רוחמה שבדרום משתתפים בפרוטותיהם האחרונות בשביתה-מצוה זו. עוזרים עד כמה שרק אפשר לעזור: אכרי סג'רה נתנו עבודה לאי אלה מהפועלים ההולכים במס.

בחוץ הפועלים דנו גם על דבר שביתה כללית בא"נ; רצו, שהפועלים העברים שבחדרה ורחובות יעזבו גם הם את עבודתם אצל אגודת-חמאים זו, אלא שהצעה זו נדחתה, וען כי השביתה בסג'רה היא שביתה מוסרית ועויבת העבודה בחדרה ורחובות לא היתה משפיעה באופן ישר על מהלך השביתה בסג'רה עצמה — ופריצופה האמתי של א"נ נגלה כבר גם בלאו הכי.

א) העבודה העברית היא אחד העקריות של החית עמנו בארצנו; כשם שאי אפשר לעם להיות בלי שפה לאומית ובלי קרקע תחת-רגליו, כך אי אפשר לו לעם שלא יהיה בו המון עובד, פועלים משלו. כל ישוב העומד על עבודה זרה, רק ע"י השגחה מנכה על עובדים זרים, אין לו בסיס לקיומו.

ב) כל המוסדות הצבוריים שלנו והאנשים הפרטיים הרוצים בתחית עמנו צריכים לכוון את מעשיהם בארץ לשם יצירת המון עובד עברי, לא רק בכסף תבא נאולתנו ופדות נפשנו, כי אם בעקר בעבודה עברית.

ג) חמא חמאים, כשמיחמסם לפועל העברי, המוסר את נפשו על עבודה עמו וארצו — שאיפות העלולות להזיק לישוב היהודי, מקיים אנו, שכל מי שעניני הישוב יקרים לו, יסכים ליסוד של עבודה עברית בארץ ישראל. העבודה תהן כבוד לעם ישראל בעיני אחרים ותרם ערכו בעיני עצמו, והיתה תחיתו שלמה, תחיה המיוסדת על שלשת העקריות: שפה ורוח עברי, קרקע עברי והמון עובד עברי.

הועד לחוקק העבודה העברית בארץ ישראל ישי' אדלר, הר"ר בוגרשוב, ב, הוז, הר"ר מטמן-כהן, הר"ר ב. פוסיגון, ה. מורדלוב, המהגס נ. פפר.

דין וחשבון

על מצב בית הספר העירוני לבנות ביפו

(מסד חר"צ)

בשנת תרע"ד.

בית-הספר העירוני לבנות ביפו, אשר בשנים הראשונות לחסדו היה מתקדם בתמיכה מצד החברה כ"ח ומצד הועד של הובבי-ציון באודסה, עבר בשנת תרס"ב כלו לרשות הועד הגליל. בשנת תרס"ט נכנה בשביל המוסד הזה בית גהדר, שעלה בערך כמאה ועשרה אלף פרנקים. למטרה זו נדב האדון יצחק פינברג מארקוטסק (רוסיה) כשמונים אלף פרנקים, ואת השאר נתן ועד חר"צ.

מטרת בית הספר היא: לתת לתלמידותיו השכלה בעברית בגבולות התכנית של בית-ספר ממדגה שניה (Sekun-darschule).

מספר המחלקות הוא אחת-עשרה, מהן — שש מחלקות יסודיות, שתי מכינות ושלוש מקבילות: שתיים למכינות ואחת למחלקה היסודית הראשונה.

קורס הלמודים הוא של שמונה שנים, והלמודים אלה הם: תנ"כ ותפלות, השפה והספרות העברית, חשבון, אלגברה והנדסה, ידיעת המבע ופיווקה, גיאוגרפיה, דברי-הימים, השכח הצרפתית, ציור וזרשום, זמרה, התעמלות, מלאכת-יד.

מספר המורים (מלבד המנהל) ששה-עשר: שבע מורות ותשעה מורים.

502 חילדות, מבנות 7—6 שנים עד בנות 16—14 שנה, הלומדות עתה בבית-הספר (בשנה שעברה היה מספר התלמידות 444) בחלקות לפי המחלקות באופן זה:

מכינה I — 45	מחלקה I א — 88
מכינה II — 53	מחלקה II א — 49
מכינה I — 51	מכינה ב — 68
מכינה II — 50	מכינה ג — 47
	מכינה ד — 37

בהשתדלות הר"ר רופין התועדו באי-כח א"נ והסתדרות פועלי הגליל ביפו לשם התפשרות.

מצד א"נ הציגו להנהיג עבודה עברית בסג'רה ורק בעונת העבודה ובמקרים יוצאים מן הכלל יעסיקו גם ערביים. באי כח פועלי הגליל, אחרי שנתיעצו עם באי-כח פועלי יהודה, נאותו לאלה התנאים, אבל ברנע האחרון חזרו באי-כח א"נ מהצעותיהם, בהודיעם, שהמצב הפוליטי אינו מרשה להם לקבל החלטות כאלו.

הרבה דרכים לשקר ואת האנטישמיות היהודית מוצאים להצדיק ולטהר בק"ן מעמים, כלודו — אין הפועלים היהודים יכולים לעבוד בשבת ופה אינם מוכשרים לעבודה כלל. וכשראו האדונים האלה, שמענה זו אינה עומדת כבר בפני הבקורת, ושקבוצות-הפועלים העבודה יותר מסידרת ועולה ביותר וזו מאשר אצלם, מצאו להם פרוה חדשה: המצב הפוליטי.

ואינו רוצה עכשיו להתוכח אתם בנידון זה, גם הם יודעים את הוויק שיש בדבריהם, רק אחת חפץ אנכי לשאול: ההושבים אכרנו, שרק פרויטים יבואו להתישב בארץ ישראל ושעבודתם תעשה על ידי אחרים? הלא סוף, סוף ובואו גם אנשים שבעצמם יעבדו את חלקיהם ושלא יתחשבו לגמרי עם צדוק-הדין של אלה המטעים את דעת הקהל העברי, מפני שיבינו את אשר מבין היום כל ערבי המוכר את אדמתו: כי הבעל הקונה הוא גם העובד.

אם קימת בכלל שאלת הפוליטיקה הרי במקום אחר יש לבקש אותה: לא בשאלת העבודה אלא בשאלת הנשול. בשעה שאנחנו קונים אדמה אין אנחנו צריכים לשל את הערבי לגמרי ממנה. צריכים אנו להמציא לו אדמה במקום אחר, אם אין אנחנו רוצים לשמע את חריקת שני הנשולים מאדמתם שעלוה נלדו, נדלו ושבה נמצאים גם קברי אבותיהם.

שאלה זו עומדת מחכה לפתרון.

והרבה שלוחים לשטן. ישנה האיק"א בארץ, חברה בלי שום שיטה ישובית ובלי כדרך קבועה. אליה פנו מנהלי א"נ, ובאי כח של חברה זו באו לסג'רה בכדי להכריח את האכרים שיצאו לעבודה בחוץ של א"נ; האכרים הארזים תלויים בדעת האיק"א, להיות נשולים מעל האדמה — הרי זו פרוספקטיבה כלתי נעימה כלל לגבי האכרים, כצד דעות נגד 9 החליטו האכרים לצאת לעבודה, ואחריהם יבאו בטח גם הקורדים והספרדים.

כך הוא המצב עכשיו. איש מן הפועלים המאורגנים לא ילך, כמובן, לסג'רה, ובמקום השביתה יבא הבווקוט.

האם נצחנו? לדעתי, כן. שביתה מוסרית כזוהי ליצור דעת קהל ובוה נחלנו נצחנו, עדים הם מאמרי הישישים א. ה. רבינוביץ וי. כרול, שכפעס הראשונה שמענו מפייהם דבורים חריפים, דברי נזיפה כלפי היהודים האנטישמים והסחרנים האלה!

ואב ארליך.

רחובות.

גלוי דעת.

עבודה עברית ביושב העברי! בשעת ריב מפלגות בארצנו ע"ד העבודה העברית, אני חברי הועד שנבחר על ידי באי כח מוסדות שונים ביפו — מוצאים לחובה לנו להביע בזה את דעתנו.

(*) מרכז המורים בא"י ועד הקיר, הסתדרות הכללית, מרכז בגליל, המלאכה, המכבים הקדמונים, הסתדרות הפקידים, הסתדרות הפועלים, מכבי

מחלקה ה	40
1	24
הרוב הגדול של התלמידות האלה הוא מבנות עניים:	
בעלי מלאכה, פועלים ומהגרים קטנים וכדומה. מספר ההורים	
הוא 357. מהם יושבים 294 ביפו, 10 במושבות א"י ויתרם	
בארצות שונות. לפי העדות נחלקות התלמידות באופן זה:	
אשכנזיות	376
בוכריות	3
ספרדיות	101
גורגיות	2
תימניות	11
ניורה	1
מערכיות	8

שכר הלימוד ע"י התקנות הוא:

במכינות	30	פר' לשנה
במחלקות א'	40	ב'
ב' ד'	50	ה'
ה' א'	60	ה'

אולם רק חלק מההורים (83) יכל לשלם את שכר-הלימוד במלואו; רובם (173) מקבלים הנחות שונות, וכמעט השליש (101) אינם יכולים לשלם כלום.

ההכנסה משכר לימוד בשנה שעברה היתה 8041,98 פר' בשנה זו תגיע בערך עד לתשעה אלפים פרנק.

ההוצאה השנתית — מלבד החוקת המקבילה למחלקה א' שנפתחה בשנה זו — היא 36000 פר', והועד של חו"צ מברר אפוא להוציא להחזקת בית-הספר קרוב 27000 פר', סכום זה גדול הוא למדי לגבי הכנסות הועד, אבל אין הוא מספיק לדרישות המרביות של המוסד ההולך ומתרחב משנה לשנה. בייחוד טרנס החסרון כהישים טובים, במכשירי-לימוד, בספרים לספרות המורים ולספרות התלמידות, מלוי החסרונות האלה היה משפיע הרבה לטובה על מהלך הלימודים. כמו כן אין האמצעים מספיקים כדי לערך עם התלמידות טיולים גדולים בארץ, שתועלתם הלימודית יכלה להיות גדולה מאד וערכם החנוכי אינו מוטל בספק.

מחסר אמצעים לא הסכים הועד לפתוח על חשבונות את המקבילה למחלקה א', שהחזקתה השנתית עולה בערך באלפים וחמש מאות פרנקים (חדר ורהיטים נותן הועד); ואת הסכום הזה התחייב להמציא הועד המפקח המקומי ע"י סדור נשפים, ע"י קבוצת נדבות מאנשי המקום ומאורחים וכדומה. לזהות עוד את פתיחת המקבילה אי אפשר היה בשום אופן, אחרי אשר מספר התלמידות במחלקה א' הגיע כמעט עד תשעים. ומפני אותו המעט עצמו של רבוי התלמידות יהיה הכרח לפתוח בקרוב מקבילה גם למחלקה ב', שהחזקתה תעלה לא פחות משלשת אלפים פרנקים לשנה.

מהתלמידות שנמרו בשתי השנים האחרונות את בית-הספר עבר הרוב הגדול לבית-הספר למוזיקה (לזכר א. ל. לוינסקי), אשר נוסד ביפו בשנת תרע"ג על ידי ועד חו"צ ושמטרתו היא להכין מורות עבריות לכל מקצועות הלימוד בבית-הספר העממי. הועד מצא לנחוץ לפתוח בראשית שנה זו מחלקה מיוחדת ללימוד מלאכה בשביל התלמידות, שאחרי גמרן את בית-הספר העירוני לבנות אינן רוצות או אינן יכולות להמשיך את לימודיהן בבית המדרש למוזיקה וגם בשביל אלה שמסכות שונות הן מברחות לעובד את בית-הספר טרם גמרן אותו. לפי שעה נפתחה רק מחלקה אחת (תפירת שמלות). שנתקבלו אליה שש עשרה תלמידות. בשביל התלמידות האלה סודרו גם שעורים בשפה העברית ובתנ"כ, בחשבון, צרפתית, ציור והתעמלות. החזקת המחלקה — מלבד ההוצאות הראשונות של הסדור — תעלה 3000 פר' ויותר. למטרה זו נותן הועד של חו"צ

2000 פר' (בזה הנדבה השנתית של האדון גידין ממוסקבה 500 פר'), ואת השאר צריך להמציא הועד המפקח. את המוסד החדש הזה שואף הועד המפקח להרחיב ולהגדיל, במדה שימצאו לו האמצעים הדרושים לכך.

על הועד המפקח של בית-הספר העירוני לבנות ביפו — בית ספר זה הוא יחיד בעיר רבת-אוכלוסין זו — מטלת אפוא אחריות גדולה מאד בפני מוסד החשוב, הנותן חנוך עברי מתקן למאות ילדות עבריות העתידות להיות אמהות בישראל; והנותן כל אלה אשר היכולת בידם לבא לעזרת המוסד הזה ולתת לו את האפשרות להתפתח ולהשתכלל בתכלית השכלול.

לשכת-המודיעין של הסתדרות תלמידי-הגמנסיה, הרצליה ביפו, "הדור הצעיר" מספיקה את כל ידיעות ע"ד תנאי-הבנייה לכל בית-הספר בארץ-ישראל וע"ד תנאי חיי התלמידים פה אחרי קבלת שני בולים בני 10 קופיות לתשובה.

פרוגרמה מפורטת של הגמנסיה היפואית נשלחת רק אחרי קבלת מחירה 20 קופיות — בבולים.

הדרישה:

בשביל לשכת המודיעין. Jaffa (Palestine) Gymnasia Jbrith.

התעמלות וספורט.

ביצד מבנה האנטיגניציה האנגלית את שעות הפנאי שלה.

ידוע הוא העם האנגלי כחור עם כעל מרץ וכחות גדולים, אשר תולל מפעלים כבירים בהיסטוריה האנושית. ואם כי שונות הן הדעות ע"ד המקור, אשר ממנו שואב העם הזה את כחותיו הרוחניים והגופניים, — הנה הכל מודים, שאחת מן הסבות העומדות לעם הקלטי הזה הן: הסדור הטוב והמוצלח של חיי יום יום אצל האנגלי, וכדאי להסתכל, כיצד מסודרים חיי האיש האנגלי. החיים האלה יתגלו לפנינו במינסטרה, אם נתבונן במלון Who's who, שיצא לאור לפני שנים אחדות. מלון זה מכיל בקרבו ידיעות רבות מחיי יותר מ-16000 איש מהאנטיגניציה האנגלית; ביניהם נמצאים מקורבים למלכות, עסקנים פוליטיים, סופרים, פקידים גבוהים בצבא, פרופסורים, פספורים, בנקאים — במלה אחת, הפאר של האנטיגניציה באנגליה.

ובמלון זה אנו מוצאים בין שאר ידיעות מחיי כל איש ואיש, כגון: זמן הולדתו, חנוכו, מעמדו הנוכחי בחברה, פעילותו החשובה, תארי ואותות-העצמינות שקבל — גם תשובה על השאלה, במה כל אחד מבניה את שעות הפנאי שלו?

צריך להעיר, שהאנגלי אינו יכול לצייר בדמיונו אדם בלי hobby — כלומר, בלי היות שלו. אצל האנגלי קבוע תחום בין עולם עסקי ובין עולם חיי האינדיבידואליזם, המלא שאיפות והזיות מיוחדות לעצמו. להיותו אינו מקדיש האנגלי את רובי שעות החופש שלו; והחברה מצדה, מתענינת לדעת, כיצד כל אחד

מחבריה מבלה את זמנו הפנוי, ובנוגע לזה נמצא ידיעות חשובות ומענינות במלון הנוכח.

קודם כל — כשנעבור על פני הספר — נשתומם למספר הגדול של אנשים המתענינים בספורט, הדרוש תנועה פחות או יותר התאמצותית. החבה המיוחדת של האנגלים לצורות השונות של ספורט ידועה לנו למדי, אך מלון זה נותן לנו את האפשרות להוכיח, עד כמה חדרה התענינות בספורט באנגליה לכל השדרות של הצבור ולכל הגילים. אודות רבים נאמר במלון, שמתענינים הם בכלל בכל מיני-ספורט באורח פנאי או בשדה. אבל עפ"י הרוב מסור כל אחד ואחד למקצוע מסוים של ספורט: בוקס, התנוששות, קריקט, לאון-גנים, משחקים לאומיים בכדור (הופף, פוטבול), יריה כלפי המטרה, החלקה על גבי הקרח, נסיעה בנעלי-שלג, שחיה ועוד... ואל תחשבו, שבדברים כאלה מתענינים רק אנשים צעירים לימים או הולכי בטל. כלל לא ולא.

הנה, למשל, לפנינו אדם, כבן 60, אלנסון — אויאן, אינג'נר, בעל השכלה גבוהה. הוא כתב ספרים שונים והוכתר ע"י מוסדות-מדע שונים בתארי-כבוד בעד עבודתו המרובה והמועילה — ועל השאלה, במה הוא עוסק בשעות הפנאי שלו, אנו מוצאים תשובה: "בוקס". גם אנדרו באלפור, בן 40, המנהל של הליברטיות החיות והבקמריולוגית באחת ההאונג'ורסיטאות, אשר בתור איש-צבא השתתף בשחיות רחוקות בים ועל פני מערכת המלחמה (האנגלו-בורית) — אדם זה מבלה את שעותיו הפנויות במשחק החביב עליו מאד והוא: משחק הכדור, פוטבול.

בכדי לשפוט, כמה יש ביד משחק זה לענין, נזכיר פה את דברי הסופר דיאנעא, הכותב כדברים אלה:

— הידעתם, מה זה פוטבול? למשחק הזה מתכוננים באנגליה כמו למלחמה גדולה, מברעת. המנצחים יחשבו לנבחרים נציבות שלמה, ולפעמים גם של הממלכה כולה. למשחק יש המשפטים שלו, הרגים אודות אופני הכאה שונים, כגון הכאות פשוטות, מרכבות, "חלקלקות" ומגוללות. לפני שנה נערך משחק בין תניכי שני בתי-ספר, על הכר נאספו אלפים אחדים של רואים-במשחק, כל אחת מהמפלגות הנלחמות הסתדרה מאחורי המחנה ובמרכזו העמידו שלשה יתדות בתכנית את H. מטרת המשחק היא להשליך בגלל כדור גדול של עור, באופן כזה, שיעבור על פני מערכת-היתדות של מחנה האויב. על פני כל הדרך נערכים ע"י שרי צבא אכזריות, השומרים על המחנה. ובשעה, שהכדור רץ אל המחנה יוצאים המגינים והודפים ומשליכים אותו אחור אל עבר האויב. כל כנופיא ממלאת את הפקודות בדיוק גמור: היא נשמעת להקפיטן שלה, המקבל מצדו ציונים משר המצביא הראשי. ואחרי משחקים כאלו, הדורשים זריזות לא מעטה והמעוררים מהומה ובהלה, נמשכים, כפי שראינו, אנשים באים בימים, אשר לפי מושגינו, לזקנים יחשבו.

לפעמים לא רחוקות הולך ומונה סופר אנגלי זקן במלון הנוכח את נצחונותיו בכל סוגי-הספורט, והוא מספר על התפקיד שהיה לו, על הזמן שבו השתתף וקרא בשם את מתנגדו, שנאבק אתו; למשל, המחנה הידוע של הפועלים, דיון קרנס, שהועיל כל כך הרבה לדמוקרטיה האנגלית, בקדיש את שעותיו הפנויות לקריקט, החלקה בסנדלי-קרח, שישית בסירה, בוקס, כאלו היה אדם זה לורד, מחוסר-עבודה, בנידון זה שוים באנגליה כל המעמדות, המפלגות והגילים, ובה אפשר באמת לקנא בעם הזה.

באנגליה — אמר לא כבר פליטניסמן אחד — מרגילים

המשחקים באורח הפנאי את הילדים להעשות לבעלי צורה ודיסציפלינה לא פחות מאשר ביה"ס. הם מפתחים בהם את הרוזנות והחריצות, את האמונה בכחותיהם העצמיים ואת ההרגל להתחרות בפומבי; הם מלמדים אותם לדעת, כיצד להמציא בחברה ולהתאים את כחותיהם אל האמצעים, למען השג בשלמות את המטרה הרצויה. ולא זו בלבד, כי גם בשנות הבגרות משחקים אלו מכינים תועלת מרובה, בחוקם באדם את מה שרכש לו בימי ילדותו ובהוסיפם לו בריאות, אומץ ורעננות.

האנגלי אוהב לא רק את התנועה, אלא גם את המערכות והמסעות ממקום למקום. לזה משמשים לו האופנים (וולוספד), הנותנים ענין, לרוב האנגלים, להקדיש להם את שעות-הפנאי. את השם "וולוספדיסט" תמצאו כמעט על כל דף במלון. הוולוספדיסטים מתאגדים לחברות ולקלובים, ובראשם עומדים אנשים התופסים מקומות גבוהים במלוכה. הנה למשל, לפרוידנט של האגודה הלאומית של הציקליסטים באנגליה, נחשב באלפור, אשר עמד בראש הקבינט של המינסטורים. במלון נמנים גם אופני נסיעה אחרים כמו: על כל מיני מוטורים, אוטומובילים, שומה בסירות ובאניות-מרוץ. יש גם רוכבים על סוסים. אחרים אוהבים פשוט את ההליכה בגל, צחק יראה על פניו, כשאתה מוצא בין הנצחונות ותארי הכבוד השונים של הפרופסור לתאולוגיה דוגמטית, פרנסים חולל, ידיעה, שבשנת 1882 (ואז היה כבן 25) קבל את הפרס הראשון בעד הקפיצה היורר גבוהה ובעד ריצה מהירה; או למשל כשאתה קורא בין האמור ע"ד ספריו המרובים והחשובים בחקירת הספרות האנגלית של ד"ר פרינצל הנדסה זו: את זמנו החפשי, הוא מקדיש לשיטה בסירה; הוא היה פרוידנט לאגודה הלאומית של אוהבי-אמנות השיטה, וקד ב-1846 באמפרסמיט אגודה של נערות-שיטות. וכל זה עשה אדם, אשר החברה האנגלית מכירה את ערך עבודתו הספרותית ואשר חננה את יוכלו ברוב פאר. ההתענינות וההתפעלות בתרגילים גופניים אצל האנגלים מתרבות עוד יותר ע"י זה, שהאנגלים יכולים לתת להם אופי של ספורט מלבב ומושך את לב האדם.

אבל האנגלי אוהב לא רק נסיעות לשם ספורט, אלא גם נסיעות של מיל וספור, המלה travelling — תיור — חוזה במלון הרבה פעמים. בנסיעות אלו לוקחים חלק הרבה אנשים מכל השדרות, לא לשם רוחים או עבודה, אלא רק בכדי למלא את חפץ הנסיעה המפעם בבה בלבם. כ-Who's who תמצאו מאות אנשים, אשר נסעו נסיעות רבות ורחוקות, אשר סבבו כבר הרבה פעמים את כדור הארץ ואשר הם חושבים את הנסיעה לענין יחיד, בשביל לבנות בו את זמנם הפנוי.

ביחוד ראויים הם האנגלים לשבח בשביל זה, שהועילו הרבה לחקירת ההרים בעולם. הם, באמץ רוחם העפילו לעלות על מרוצי ההרים בכל חלקי-התבל והשפיעו גם על העמים האחרים לעשות כמותם. כנטיה מיוחדת הצטיינו לחקירת ההרים האלפים: הקלובים האלפיים הידועים נוסדו ע"י האנגלים והביאו — ומביאים עד היום — הרבה תועלת ועזר לגופנים, כל זה פתח באנגלי את האהבה לטבע, לטבע הממשי, הלוכש צורה ופושט צורה, המתנועע, — החי.

המלון הולך ומונה גם הרבה אוהבי-נגנות. האנגלי, הוכב-הטבע, אוהב גם את הפורה, הצומח, ולזה מקדישים אנשים בני גילים שונים הרבה מומנם, יש ביניהם הרבה מטפלים בפתוח משפחות ידועות של בהמות ומשתדלים ליפות ולשבח סוגים מיוחדים של בעלי-חיים, לא לחנם נתנה

לנו אנגליה את האנון דרין, אשר מתוך בררה מלאכותית של בעלי החיים בא לידי ההיפוטוזה על אפשרות בררה טבעית.

על מדרגה גבוהה עומדת באנגליה חבת הפוטוגרפיה. כמעט על כל דף אנו קוראים: חובב-פוטוגרף, בעל קולקציות גדולות של עבודות פוטוגרפיות, מצלם פוזיטיו, ארכיטקטורות יקרות-ערך, מצייר בעט, בעפרון או באקרילו, גם בזה מתעניינים אנשים מכל שדרות העם וכמובן שזה מועיל לפתוח הקהיר של החוש האסתטי אצל הלאום האנגלי.

נשאר לנו לדבר עוד אדות אסף קולקציות, ובאמת, כמה עשיר הוא המלון בעבודות הנוגעות למקצוע הזה, למשל, ההיסטוריון המילטון, אישיות ידועה בין בעלי הרוח באנגליה, והסופר גרין, הסופר פריקר ועוד ועוד חושבים את אסף אבטוגרפים להיותם המיוחדת (special hobby). לרוב יש קולקציות של ציורים וספרים, יש גם בעל-יביליטיקות ענקיות. צריך לסמן, שרוב אוספי הספרים אינם צוברים אותם לשם תועלת פרופסיונלית, מפני שמקצועם בכך, — אלא מפני הבה מיוחדת לאותו המקצוע המענין אותם ביותר. כן למשל, מבנה החימאי דיופער את שעותיו הפנויות בתכונה, ובעל בית חרושת לנגר (עוואן) אוסף כל מיני עתיקות.

אנו רואים, איפוא, שהחברה האנגלית מעמידה מקרבה מערכות של חובבים, אשר הם מפיצים בעם לא רק את החבה למדע, כי אם גם מבינים לו בעבודתם הבלתי ניכרת חומר ממש רב, המביא תועלת מרובה למדע, שהוא נגש להוציא מסקנות ולקבוע חוקים כלליים.

בתחית המאמר אנו מוצאים למותר לחזור ולהדגיש את החשיבות המרובה, שיש לעבודת החובבי-הספורט והאגודות השונות למטרה זו. צריך רק לתת לכתות העם ולשאיפות כל אישיו להתבטא ולהתארגן, לשכלל את נטיותיהם, למען אשר נראה ונוכח, שחיי עם קולטוריו אינם מצטמצמים רק בעבודת מוסדי-המדינה והצבור, כי חשיבות הרבה יותר מרובה יש בחיים למעשים החפשיים של אישים ואגודות יחידים.

ביתוד זה חשוב בעד העם העברי, הקם זה עתה אחרי גלות ארוכה, שוב לתחיה והנצרך להסתדרות וארגון כחותיו. הסתדרות זו מוכרחה וצריכה להבא רק ע"י סדור אגודות של מתעמלים וספורטמנים. כבר הניעה השעה, שאופי ישראל ועסקיו ישימו לב לצד זה שבחינו, אשר לדאבוננו כמעט שלא טפלו בו עדיין כלל. כבר הניעה השעה להרחיב את גבולות התחיה ולהוציאה מן החוג הצר של דרשנות וקבוצת כספים שבו היא מצטמצמת ולהפיג את המרה שחורה ואת דבורך הנפש על ידי שמחה בטבע, ע"י הרגל בתנועות ריטמיות ואמיצות ובקופות הנוף, כי זוהי דרך התחיה.

1510. התחיל להופיע פה עתון בשפה היהודית, די ערשטע יידישע ספארט-צייטונג, שמטרתו, להפיץ בין החוגים הרחבים של העם העברי את ההכרה ע"ד חנוך גופני ורצונלי במובן השלם של המלה, ושהוא רואה את ההתפתחות הנפנית כתור גורם חשוב לחנוך הלאומי. אם אך יהיה נאמן לתעודתו, עתיד הוא להביא ברכה לדור הצעיר שלנו, בעל השוררים הרפים והדם החור. ולהכניס חוסן ורענונות אל מחנה עם הסנופים, וממילא גם אמן כוחות העצמיים ואמן בעתיד.

בגוסלב (פ. קיוב). החברה העברית לטיפול בילדי העניים מסדרת, מנרש ילדים" בשביל משחקים תחת כפת השמים ולהתעמלות בשביל הילדים מגיל בתי הספר. כתבי ההשתדלות הוגש לפני שר הפלך הקיובי.

פטרבורג. הועד של, החברה לשמירת הבריות של המוני ישראל עסק בסדור, מנרש-ילדים" לקין 1914 בתחום המושב. הועד פנה במכתבים אל הרופאים והעסקנים הצבאיים שיקחו על עצמם סדור, מנרש-ילדים" כאלה. מתכונת קבוצה של נשים, שתנהלנה את המשחקים בשפה היהודית. הועד מוציא לאור קובץ של משחקים בשפה היהודית. מערי השדה באים מכתבי-שאלות מכמה אנשים, המתעניינים בסדור, מנרש-ילדים" כאלה.

הסניף האודסאי של החברה עובד בחריצות. מסתדרות הרצאות פופולריות בהגיגה וסנטוריה. מתחלת מרט מתקיימת קבוצה להתעמלות. הסניף בבריסק דליטא מסדר קבוצה להתעמלות.

הסניפים בקיוב ובטבסק עוסקים ביסוד שיעורי-התעמלות, בהשגחה סניטרית בבתי-הספר.

המחלקה הקבנאית סדרה אגודת-מתעמלים, כמו כן הועירה מנרש למשחקי-שעשועי-ילדים בקיין.

ברלין. האגודה העברית לספורט ולהתעמלות, בר כוכב" מתפתחת היטב. בזמן האחרון הופר המעצור העיקרי, אשר עכב בעד התפתחות האגודה והוא: שאלת מנרש לשעשועים ולספורט. מיותר לדבר אודות חשיבותו של מנרש כזה, אשר ישמש למרכיב בשביל האגודה ויביא תועלת מרובה לא רק לחברי המחלקה לספורט של הבר כוכב" לבד, אלא אף לאגודות עבריות אחרות. בראשית האביב שנה זו נפתח המנרש כרוך פאר ע"י חגיגה נהדרת של התעמלות וספורט. בכדי לסדר את המנרש ולווינו בכל כלי-ספורט וכדומה צריכה עדיין האגודה כערך לסכום של שלשת אלפים מרקות, מלבד הסכום שנאסף כבר בין החברים בעצמם. לתכלית זו נוסד פונד, על ידי ועד האגודה, המקבץ נדבות למטרה ספציפית זו.

בתוך שאר אכלי ספרותנו אנו מרכינים את ראשינו לפני נדישקברו של בן מחננו הקטן, הסופר והמלומד הצעיר,

ד"ר אברהם בן יהודה ורובנסקי ז"ל שנסתלק מאתנו בשנה השלישית וששית לחייו הקשים. תנצ"ה. מערכת "שחרית" ורשה.

העורך והמייסד ד"ר שמואל איזנשטרם.

המערכת נמצאת ברחוב נלסקה 3, מעון 13 (טלפון 407-77) ופתוחה למבקרים בכל יום שני ורביעי מארבע עד שש אחה"צ.

הזמן

עתון יומי.

מחירו עם פוסט: במדינת רוסיה: לשנה . . . 8 רובל, לחצי שנה . . . 4 רובל, לרבע שנה . . . 2 רובל.

בח"ל (במשלוח יומי): לשנה . . . 10 רובל, לחצי שנה . . . 5 רובל, לרבע שנה . . . 2,50 רובל.

בח"ל (במשלוח יומי): לשנה . . . 13 רובל, לחצי שנה . . . 6,50 רובל, לרבע שנה . . . 3,25 רובל.

בכל בתי-הדואר מתקבלת החתימה על "הזמן" על "ערך השלם" ועל "מאור היהדות" למחירי הירדאקציה.

האדרס: Hasman—Wilna. Газман—Вильна.

הקונקורדאנציה העברית והארמית הנדולה 1532-16 עמודים.

"היכל הקדש".

מאת הר"ר שלמה מאנדלקארן. מחירה בכשעת יציאתה לאור — בן עכשיו 150 מארק.

ולחנמי, "הזמן" לשנה שלמה (התשלומין) מתקבלים גם לשיעורין רק 12 רובל. מלבד הוצאת החבישה והאורסה האחריות (בקר 16 לוגראות) מוולנה כפי המאריך. ראבאם מהוצאות החבישה והאורסה לא ינתן.

הקונקורדאנציה העברית והארמית הקצרה (1011-16) עמודים.

"תבנית היכל".

מאת הר"ר שלמה מאנדלקארן. מחירה בכשעת יציאתה לאור — בן עכשיו 22 מארק.

ולחנמי, "הזמן" רק 3 רובל עם פוסטה.

"סופרי ישראל ועסקניו".

(תוספות נלוות) בעריכת ש. י. צימריין. מחירו עם פוסטה 3,25 רובל. ולחנמי, "הזמן" רק 1,25 רובל.

פרסי הזמן לשנת 1914.

הליקסיון הגדול והאינציקלופדיה הרבה לתלמוד ולמדרש.

"ערך השלם".

מאת הר"ר הגדול יהודה אלכסנדר קאהוש עם הקדמותיהם של המחבר וחמשתו וכן המחבר בשנת 1914 נשלמה לגמרי הוצאתו של "ערך השלם" מא' עד ת"ו. המחיר עם פוסטה של כל כרך "ערך השלם" (עד ר"ח יולי ש' 1914) למתן קונים —

ברוסיה: 2,50 רובל; בח"ל: 2,80 רובל. לחנמי, "הזמן" —

ברוסיה: 1,50 רובל; בח"ל: 1,80 רובל. ומדרש יולי שנת 1914 ואילך יחא המחיר עם פוסטה של "ערך השלם" (כל ר"ח כריז) 50 רובל.

ש"ס בבלי — דף על דף.

י"ב כרכים גדולים — הוצאת, ספרותנו העתיקה, עם פירושי רש"י, תוספות, רשב"ם, ר"ן, תורה, אור וסמכות הש"ס. נדפס לשם חתומי "הזמן" הדפסה חדשה ומעודרת על נייר רזנאל. מחיר הש"ס בלי פוסטה 9,25 רובל — ולחנמי, "הזמן" מחירו עם פוסטה רק 6 רובל.

המפה העברית החדשה והגדולה (20/22 וויזשקת).

"של ארץ ישראל".

מחירה על בר ועשייה לחלוקת על הבחול וכן להניחה על השולחן כשהיא מקופלת בתוך נערכה ונסדרה ע"י א. ספיר ע"י קיפריס ויצאה לאור ע"י הועד הפועל הציוני. מפת "ארץ ישראל" זו כדאית היא לשמש נוי במרקליון כל בית בישראל, וביתוד היא צורך הכרחי בחורים, בבתי-ספר ובשיבות. מחירה 18 מארק בלי פוסטה ולחנמי "הזמן" רק 5,60 רובל עם פוסטה. ראבאם למכנים לא ינתן.

הקובץ הגדול לספרות התורה שבעל-פה עם באורים קצרים ומבואים.

"מאור היהדות".

הוכר ע"י יהודה לייב ברגר, ויצא בעריכתם של תלמידי-הכספים מובתקים. מחיר כל כרך של "מאור היהדות" (עם פוסטה) —

למתן קונים —

ברוסיה: 1,50 רובל; בח"ל: 1,80 רובל. לחנמי, "הזמן" —

ברוסיה: 1 רובל; בח"ל: 1,30 רובל.

מתקבלת החתימה על הרובע השני של שנת 1914 על

"שחרית"

עתון מוקדש להכשרה לאומית של הדור הצעיר.

העתון יוצא מראשית שנה זו בורשה כחור ירחון והוא נאמן לתעודתו אשר קבע לו: לשמש בית ועד לעצירי-ישראל הנפידים והבורים, בית חנוך ושכלול לבחות היצירה החדשים התוספים והסתדקים בחוג הדור הצעיר, במה לבדור הדעות, המושגים והורסים בחוג היהדות המודרנית ולעקריות וישרה ונלוות של החיים והספרות. ללוות את האנצלינגציה העסקית הצעירה בדרך כלל חכם ובחנך חכם ולתת על דפי העתון את הכווי לכל נטיות היה הנפשיים, לכל יסודי ספקותיה, נענועיה, מלחמתה ועלייתה הרוחנית. לטפל בתשומת לב מיוחדת בחיי עצירי ישראל המתלמדים בבתי-הספר הבינוניים והגבוהים, בישיבות ובאונברסיטאות בכל תפוצות הגולה ולשמש להם מורה דרך בהשגתם הלאומית. לתקן ולהשקיע את עצירי-הגולה ליצירה ולכבוש תרבותי בארץ ישראל ויהעמידם בקשר מתמיד עם ארץ ישראל הצעירה.

ה"שחרית" מופיעת בחבילות שבועיות וחביל בקרבה: א) סקירות על חיי היום והמפגות השעה, ב) ביססה חפשיה לשאלות החיים, הדתי, הסרע והאסתט, ג) בית מדרש, ד) בית הבשר למדע בכלל ולמדע העברי בפרט, ד) ספרות ופה, ה) שירה, ו) בקורות, ספרותיות ואסתטיות, ז) בעתונות ובספרות, ח) שיחות חכמים, ט) מכתבים מתי-הצעירים, התנועה והחנוך, י) התעמלות וספורט, יא) בארץ ישראל ובארצות הקדם, יב) הוראת ספרות. ה"שחרית" קוסת בחור הברה של סנוח כמות עשרה רובל כל אחת, השתלמות במשך עשרה רבעי שנה. רובל לרבע, ע"פ תלושיות המוכרים להן. החתומים של השנה העברה וקבלו את העתון לפי חשבון התוספת. מחיר החתימה: לשנה 4 רובל, לחצי שנה 2 רובל, לרבע — 1 רובל. מחיר החתימה בח"ל: לשנה 5 רובל, לחצי שנה 2,50 רובל, לרבע — 1,22 רובל. מחיר החבורות 35 ק.

הכתובת לכל עניני העתון והוצאת הספרים, "שחרית": Редакция „Шхриг“, Варшава. — Redakth „Schachrith“, Warschau.

הוצאת "שחרית" ורשה

יצא לאור ונמצא למכירה

"פקעים"

קובץ של שירה צעירה.

(א)

תכנון:

- 1) לעדת סגבלס. יחיאל רברבי.
- 2) הסירה.
- 3) הספנת. אליהו מיטוס.
- 4) נכריה.
- 5) והיה כי ירד ליל זועה. נתן גרינבלאט.
- 6) אללי, כי תלדתי. אפרים א. לויצקי.
- 7) למנן! ססה ניינזבורג.
- 8) לא סלתי, יצחק כהן.
- 9) סוסק, א. מ. זילברברג.
- 10) מכתים.
- 11) שעות, ס. ז. זלסובסקי.
- 12) תנו לי איפנת, ה. שאול.
- 13) תסלה, יוסף ליכטנבוים.
- 14) נלס, ה. ל. בבלי.
- 15) בעירה, יצחק סרגולין.
- 16) מוסר, ראובן רוטש.
- 17) חלסתי כסרה הענ, אריה רוניק.
- 18) מנרה, ע. מ. חונג.
- 19) ערב, שחק-טליה משה, ע. אלין.
- 20) אדע את משה, מנחם ריבולוב.
- 21) אתה דוברי, בשערך, אברהם לוינסון.
- 22) על שפת וים, שלמה וים.
- 23) דיו עניך, י. ח. בן-דוד.
- 24) אני אוהב את הלילה, נודד.
- 25) צ'לי ערבים, יעקב שנים.

מחיר הקובץ עם המשלוח 35 ק.

Редакция „Шхриг“, Варшава. — Redakth „Schachrith“, Warschau.

LIBRARY HUC-JIR CIN

1100388856

BA
f S 4
v. 2